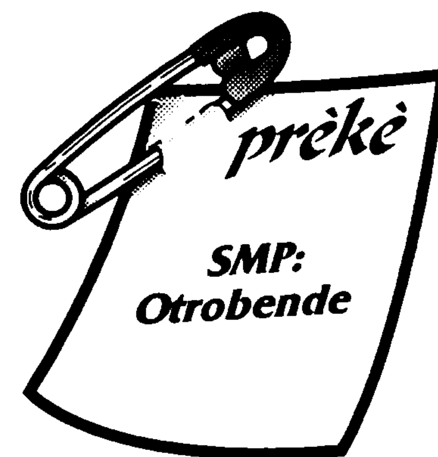

AMIGOE

losse nummers 75 c. zaterdag met Napa Afl1,-

ZATERDAG 28 OKTOBER 1995 - JAARGANG 112 NR 253

Moskou stelt wereld gerust over gezondheid president

Positie Jeltsin verder verzwakt

MOSKOU — De Russische president Jeltsin komt tot eind november onder strikt medisch toezicht te staan. Jeltsin had donderdag een lichte hartaanval en is in een ziekenhuis opgenomen. De toevoer van bloed naar het hart is nog instabiel, volgens de behandelende artsen. Het hoofd van de persdienst van het Kremlin zei echter dat het medische toezicht niet betekent dat Jeltsin de hele tijd in het ziekenhuis moet blijven. Hoezeer ook de specialisten en politieke leiders ook hun best doen de hartaanval en zijn gevolgen te bagatelliseren, feit is dat de positie van Jeltsin als zodanig door deze herhaalde hartproblemen er niet beter op is geworden. Pijnlijk wordt het gemis gevoeld aan een duidelijke opvolger.

"De gezondheidstoestand van de Russische president Boris Jeltsin geeft geen aanleiding tot serieuze ongerustheid", volgens premier Viktor Tsjernomyrdin. Tsjernomyrdin, de staatsrechtelijke plaatsvervanger van Jeltsin, stelde vrijdag op die manier de wereld gerust. Jeltsin zou een goede nachtrust hebben genoten, en bloeddruk en lichaamstemperatuur zijn normaal. De reis naar Frankrijk en naar de Verenigde Naties in New York waren te veel voor Jeltsin die zwaar verkouden was toen hij vorige week de reis ondernam.

Jeltsin kreeg donderdag in een buitenhuis 120 kilometer ten noordwesten van Moskou een lichte hartaanval en moest per helikopter naar een ziekenhuis in de hoofdstad vervoerd. Een Russische hartspecialist noemde de twee kleine hartaanvallen die Jeltsin in vier maanden tijd heeft gehad niet verontrustend. "Als ten minste niet meer hartproblemen geheim gehouden zijn."

De hartproblemen van de 64-jarige president hebben geen gevolg voor de parlementsverkiezingen van 17 december. De bijeenkomst met de presidenten van Servië, Bosnië en Kroatië dinsdag 31 oktober in Moskou is uitgesteld in verband met de ziekte van Russische president Jeltsin. Het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken maakte vrijdag bekend een nieuwe datum voor de topontmoeting te zoeken.

Ondanks de geruststellende verklaringen van Tsjernomyrdin twijfelde een presidentieel woordvoerder vrijdag ook aan het bezoek van Jeltsin aan Noorwegen, dat pas voor 20 november op de agenda staat. In juli moest Jeltsin ook al verstek laten gaan in Oslo wegens hartklachten. Een van 9 tot 11 november gepland bezoek aan China gaat zeker niet door.

De gezondheidsklachten hebben volgens commentatoren politiek gezien de positie van de president verder verslechterd. Zijn positie was al aangetast door de slechte economische situatie waarin de Russische federatie verkeert. In juli van dit jaar kreeg Jeltsin voor zover bekend voor het eerst last van zijn hart. Pijnlijk duidelijk werd toen dat er geen krachtige opvolger gereed stond om indien nodig de taken van hem over te nemen. De regeringsleider, premier Viktor Tsjernomyrdin, moet in zo'n geval de president vervangen en presidentsverkiezingen binnen drie maanden uitschrijven.

VERRE VAN ZEKER

Zelfs zonder hartklachten is Jeltsin verre van zeker dat hij zijn leiderschap met de verkiezingen in juni kan verlengen, nu het met het land zo slecht gaat. De Communisten rekenen al op een meerderheid in de Russische tweede kamer, de *Doema*, en zouden in samenwerking met andere groeperingen, zoals de Agrarische partij, een kansrijke presidentskandidaat kunnen presenteren, bijvoorbeeld de communistische voorman Gennady Zuganov.

Voorts is er de populaire en populistische generaal Alexander Lebed, die mogelijk zelf dan wel door steun aan iemand als Joeri Skokov, het Kremlin tracht te veroveren. Skokov, oprichter van de Nationale veiligheidsraad, geldt als een integer politicus, die langs de zijlijn warmloopt. Het westen toont voorkeur voor de liberale econoom Grigory Javlinski, wiens goede staat van dienst vooral te danken is aan het feit dat hij al drie keer als hoge functionaris is afgetreden uit onvrede over de economische hervormingen.

Canadese dj doet zich voor als premier

Elizabeth II verleid tot Quebec-uitspraken

LONDEN - Een Canadese disc-jockey heeft de Britse koningin Elisabeth misleid. De presentator gaf zich in een op de radio uitgezonden telefoongesprek met de vorstin uit voor de Canadese premier Jean Chretien.

Hij vroeg de koningin, die ook staatshoofd van Canada is, om hulp wegens de dreigende afscheiding van de Canadese provincie Quebec. De Britse kranten van zaterdag spreken schande over de uitzending van vrijdag. De kwestie ligt gevoelig omdat het gesprek slechts enkele dagen voor het referendum over de toekomst van Quebec was. Ook is het absoluut ongebruikelijk dat de koningin zich in het openbaar uitlaat over politieke kwesties. Verder plaatsen waarnemers vraagtekens bij de veiligheid van de vorstin, als zij zomaar te bellen is.

In het gesprek bood Elisabeth aan 'te doen wat ze kan' om te voorkomen dat de Franstalige provincie zich maandag uitspreekt voor afscheiding van de Engelstalige rest van Canada. Ze gaf te kennen dat ze eventueel een toespraak voor de televisie zou kunnen houden. Pikant detail in het gesprek: de koningin sprak gedeeltelijk Frans.

In navolging van Huis Afgevaardigden

VS Senaat: Fiks bezuinigen

WASHINGTON — De Amerikaanse senaat heeft zaterdagochtend het groene licht gegeven voor een reeks forse bezuinigingen en belastingverlagingen.

Het Amerikaanse huis van afgevaardigden, de andere kamer van het parlement, was een dag eerder al akkoord gegaan met de wetsvoorstellen. Het door de senaat aangenomen ontwerp wijkt op enkele punten echter af van de plannen uit het huis van afgevaardigden. Onderhandelingen moeten leiden tot een compromis. Wat het uiteindelijke voorstel ook zal zijn, de Democratische president Clinton is vastberaden zijn veto uit te spreken over de plannen om in zeven jaar het begrotingstekort weg te werken.

Volgens het Witte Huis zijn de bezuinigingsplannen van de Republikeinse meerderheid rampzalig voor onderwijs, gezondheidszorg, milieubeleid en sociale diensten.

Kritiek op overheid na aanhouding Yanez

Zapatisten: afspraken geschonden

MEXICO-STAD — De inmiddels ongedaan gemaakte arrestatie van Fernando Yanez Muñoz ging volgens het Zapatisten-verzet in tegen de afspraak met de regering dat tijdens het vredesoverleg alle arrestatiebevelen tegen de opstandelingenleiders zouden worden opgeschort. De tegen hem ingebrachte beschuldigingen zijn inmiddels door de Mexicaanse Justitie ingeslikt.

De autoriteiten menen dat Yanez Muñoz in werkelijkheid *commandante Germán* is, de oprichter van de verzetsbeweging, welke zich noemt naar de beroemde Mexicaanse vrijheidsstrijder Zapata. Het Openbaar Ministerie meldde donderdag al dat de aanklacht tegen Yanez Muñoz – illegaal wapenbezit en het bezit van cocaïne –zou komen te vervallen. Deze koerswending leek erop gericht te zijn de vredesbesprekingen met de Zapatisten in de Mexicaanse deelstaat Chiapas te redden.

Naar aanleiding van de aanhouding van Yanez Muñoz voelde het Zapatistenverzet zich bedreigd en overwoog men het vredesoverleg af te breken met de regering. Dit verloopt toch al zo moeizaam dat de regerign dit kennelijk niet heeft gerisikeerd.

Regeringsoffensief Jaffna stagneert

Tamil-verzet zeer hevig

COLOMBO — De Tamil Tijgers in het noorden van Sri Lanka bieden hevig tegenstand aan het grote offensief van het regeringsleger, ondanks zware artilleriebeschietingen en luchtaanvallen.

Dit hebben inwoners en zegslieden van de Tamil Tijgers vrijdag gezegd. Zowel het leger als de strijders van de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) lijden zware verliezen. Ook de regeringstroepen lopen zware, vooral materiële klappen op. Operatie Zonlicht is vastgelopen door hevig verzet van de opstandelingen, zei een inwoner in Jaffna, het bolwerk van de Tijgers in het uiterste noorden van Sri Lanka.

Nicaragua ten strijde tegen dodelijke virusziekte

■ *ACHUAPA - Tientallen kinderen stroomden samen toen de helikopter landde bij Achuapas in Nicaragua op zo'n tweehonderd kilometer ten noordoosten van de Nicaraguaanse hoofdstad Managua. De helikopter bracht medicamenten omdat zich in dit gebied een virusziekte voordoet welke men nog niet kent en welke al minstens twaalf mensenlevens heeft geëist. Duizend mensen zijn door de ziekte aangetast. Voor dit gebied is de medische noodtoestand afgekondigd. De ziekte doet denken aan dengue. Het enige wat men tot heden toe heeft achterhaald is dat degenen die de virusinfectie hebben opgelopen bij een dengue-test negatief uit de bus komen.*

Opnieuw felle tot bezadigde reacties vanuit buitenland

Derde Franse kernproef bij Mururoa

PARIJS — Frankrijk heeft vrijdagavond zijn derde kernproef in de Stille Zuidzee uitgevoerd sinds het land begin september met een nieuwe serie tests begon. De explosie was onder het atol Mururoa. Ook ditmaal is negatief gereageerd in een groot deel van de wereld.

De bom had een kracht van minder dan zestig kiloton TNT, aldus de verklaring van het Franse ministerie van Defensie. Parijs beklemtoonde nogmaals dat de serie ondergrondse proeven bedoeld is om 'de toekomstige veiligheid en betrouwbaarheid van de Franse nucleaire wapens' te garanderen. Frankrijk stuit met de reeks proeven internationaal op felle kritiek.

Gezien een verklaring van de Franse president Chirac zijn nog drie proeven te verwachten. Het staatshoofd zei maandagnacht in een interview voor de Amerikaanse televisie te overwegen het aantal kernproeven van de nieuwe, laatste serie tot zes te beperken, twee minder dan aanvankelijk verwacht.

De inwoners van de Frans-Polynesische hoofdstad Papeete op Tahiti hebben zaterdag rustig gereageerd op de derde Franse kernproef in de regio. Na de eerste ondergrondse test begin september waren in de stad en op het vliegveld ernstige onlusten uitgebroken. Zaterdag hield slechts een handvol activisten een korte demonstratie voor het bureau van het regionaal bestuur van Frans-Polynesië.

De internationale reacties op de test vrijdagnacht liepen uiteen, maar verschilden nauwelijks met die na de eerste proeven. De regeringen van Australië, Nieuw-Zeeland en Japan protesteerden het felst en veroordeelden de jongste proef onmiddellijk. De VS waren iets milder en betuigden hun spijt. De Britten lieten weten dat de kernproeven in de Stille Zuidzee een aangelegenheid van de Franse regering zijn.

MINACHTING

De eerste explosie – met een opgegeven kracht van twintig kiloton – vond plaats op 5 september, eveneens onder het atol Mururoa. De tweede proef, op 2 oktober onder het onbewoonde atol Fangataufa, had een kracht van ongeveer honderdtien kiloton.

Een woordvoerder van de Nederlandse afdeling van Greenpeace, dat zich al maanden verzet tegen de proeven, toonde zich vrijdagavond in een eerste reactie niet verrast over de jongste proef. "We wisten dat dit ging gebeuren. Dit is de zoveelste blijk van minachting van de kant van Frankrijk voor de wereldopinie en voor het milieu. De proef komt nota bene een dag na het bezoek van premier Kok en minister Van Mierlo aan Parijs. Frankrijk trekt zich klaarblijkelijk nergens wat van aan."

In een reactie op de vorige proef zei de Nederlandse regering teleurgesteld te zijn dat Frankrijk geen gehoor gaf aan de talrijke internationale bezwaren.

VRAAGTEKENS

De Australische premier Paul Keating heeft zaterdag de derde test in de jongste serie Franse kernproeven in de Stille Zuidzee veroordeeld. De proef plaatst opnieuw vraagtekens bij de oprechtheid van de Franse belofte om zich voor de veiligheid van de regio en het milieu in te zetten, meende de regeringsleider.

Het Australische ministerie van Buitenlandse Zaken ontbood de Franse ambassadeur in het land om een officieel protest in ontvangst te nemen. Japan kondigde aan de Franse ambassadeur in Tokyo op het matje te roepen.

NAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* BIJNA alles was hij kwijtgeraakt: zijn familie, bedrijf en imago als gevolg van overmatig drugsgebruik. Nelson Pierre heeft op tijd ingezien dat het zo niet langer kon. De uitgever van Know How praat openlijk over zijn problemen met drugs in een interview met Ronnie Rens jr. op pag. 1

* LEO JOSEPHA is vanaf het prille begin betrokken bij de charismatische beweging die nu twintig jaar bestaat op Curaçao. Hij heeft veel gebeden om meer leven in de kerk te brengen. Over de kracht van de Heilige Geest gaat het vraaggesprek dat Nel Casimiri had met Josepha. pag. 3

* HET KINDER-boeken en -filmfestival is weer begonnen. Dit jaar wordt het op Aruba en in de Nederlandse Antillen een 'Beestenbende'. Jeannette van Ditzhuijzen belicht het festival dat georganiseerd wordt door de stichting NANA en waaraan weer bekende Nederlandse auteurs deelnemen. pag. 5

Verder in Ñapa: de rubrieken Buitenland, Impressies, Juridische notities, Dieet en voeding, Koken met May, de Kinderpagina, Cultuur, Reizen, Natuurlijk beter worden, Ziek en gezond en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Maatschappij en Politie naar aanleiding schoolinbraken:

Omwonenden Otrabanda moeten voor eigen veiligheid zorgen

WILLEMSTAD — De Stichting Maatschappij en Politie (SMP) heeft met groot misnoegen kennis genomen van de nieuwe golf van inbraken in Otrobanda. De stichting is van oordeel dat de bevolking van Otrobanda zelf het heft in handen moet nemen door de oprichting van een buurtwacht. "Als zij werkelijk van hun buurt houden en de scholen willen beschermen waar hun kinderen gevormd worden, dan zullen de bewoners van Otrobanda de handen zelf uit de mouwen moeten steken" aldus de SMP in een vrijdag verschenen persbericht.

Het probleem van de talloze inbraken en diefstallen in scholen in Otrobanda is niet nieuw. Een paar jaar geleden moest de overheid de aftocht blazen in de strijd tegen de criminaliteit door een school aan de Frederikstraat te sluiten. Men had overlast van dieven en cholers en de schoolingang was dagelijks geblokkeerd door tientallen zakken afval.

De stichting is van mening dat de bevolking van Otrobanda zijn krachten moet bundelen om deze negatieve ontwikkeling een halt toe te roepen. "Als de Otrobanda-inwoners en de ouders die kinderen op de scholen in Otrobanda hebben, zelf niet bereid zijn om het initiatief te nemen om een eind te maken aan deze destructieve acties, dan ziet de toekomst er somber uit voor dit prachtig gedeelte van ons eiland."

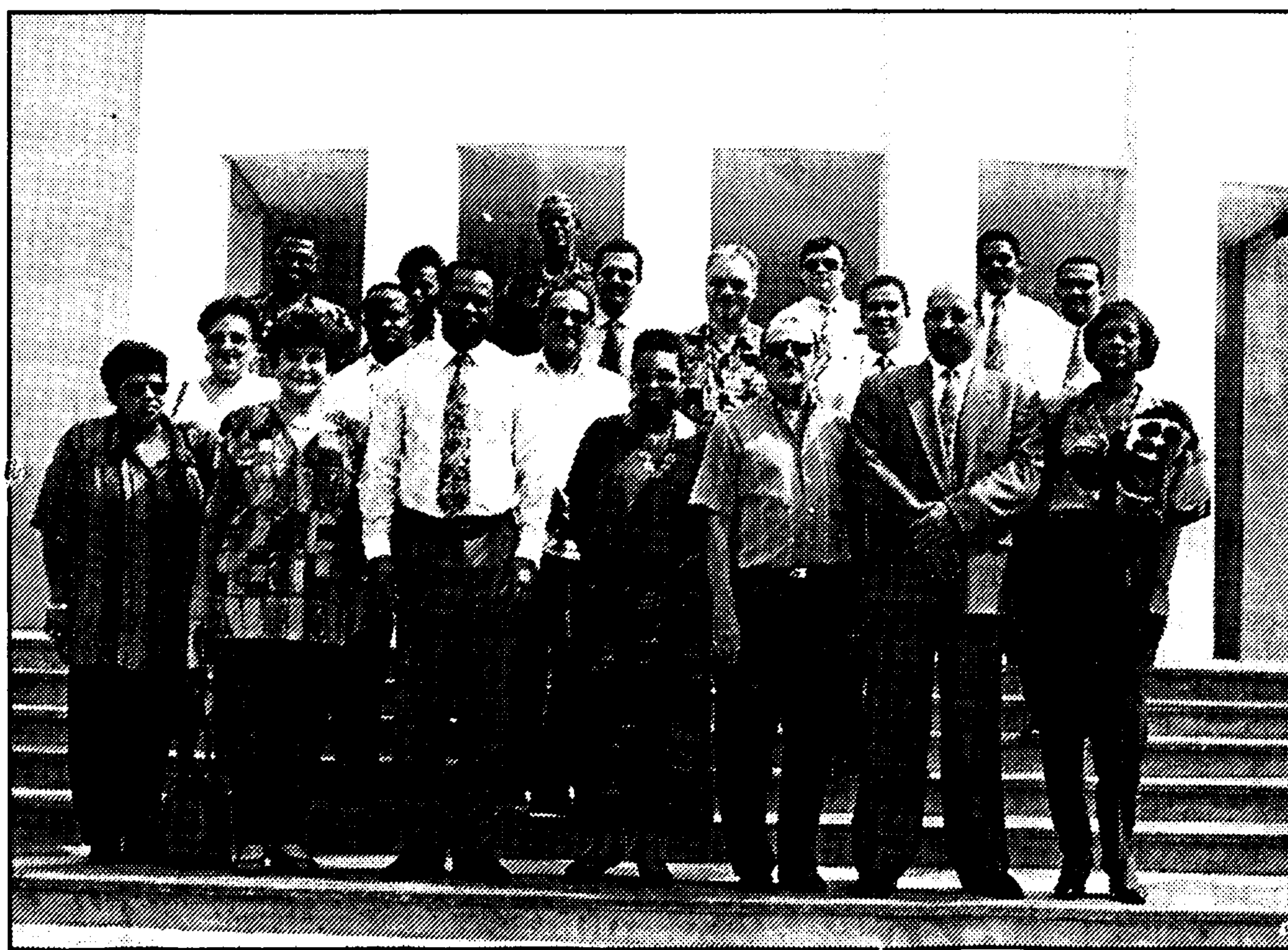
De stichting is van mening dat de bevolking moet ophouden de armen over elkaar te slaan en hulpeloos te blijven toezien. "Het steeds met ingezonden stukken en persverklaringen proberen de politie duidelijk te maken hoe zij moeten handelen heeft geen enkele zin. De politie heeft de handen meer dan vol met het trachten op te lossen van zware misdrijven."

De SMP stelt de oprichting van een buurtwacht voor. "Het moet lukken om met behulp van ouders van schoolkinderen en fatsoenlijke buurtbewoners vrijwilligers te vinden, die in een toerbeurtsysteem bereid zijn de scholen te bewaken. Als er zich voortdurend drie tot vier vrijwilligers op de scholen bevinden, voorzien van goede zaklantaarns, terwijl de lichten in de school aanblijven gedurende de nacht, dan moet het welhaast onmogelijk worden geacht dat dieven hun slag blijven slaan", aldus de Stichting Maatschappij en Politie, die wel benadrukt dat het geenszins de bedoeling is dat de burgers het recht in eigen hand nemen en gewapend of voorzien van baseball-knuppels gaan patrouilleren.

De korpsleiding van de politie heeft zich inmiddels bereid verklaard om buurtbewoners van advies te voorzien bij het opzetten van een systeem om de scholen te beveiligen. Maar het initiatief moet wel van de buurtbewoners komen.

In de Verenigde Staten bestaat in diverse steden en in bepaalde buurten de *neighbourhood watch* die goed functioneert. In Nederland kennen diverse gemeenten de stadwacht, buurtbewaking en projecten van zelfredzaamheid, waarbij bijvoorbeeld specifiek scholen worden beveiligd. "Waarom zou het op Curaçao niet kunnen?" vraagt de SMP zich af. De stichting benadrukt ten overvloede dat elk initiatief van de buurtbewoners kan rekenen op de steun van de SMP.

Eilandsraad op bezoek bij Curoil

■ WILLEMSTAD - De leden van de eilandsraad hebben donderdag een bezoek gebracht aan Curoil. Daarbij werd uitvoerig uitleg gegeven over de werkzaamheden van deze overheids n.v. Aansluitend werden de gasvul plant op het Isla terrein, de opslagplaats te Valentijn en Curoil Aviation Service op Hato bezocht. Op de foto: Curoil-directeur Marcial Nicolina (derde van links op de eerst rij) met de leden van de raad.

Port de Plaisance blijft nog dicht

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Het Port de Plaisance blijft zeker nog een half jaar gesloten. Dat heeft manager Rene Fredj aan het Departement van Arbeid en Sociale Zaken laten weten. Hiermee zijn honderden banen gemoeid. De eigenaars schreven 26 oktober vanuit Parijs de gevolgen van het slutien te betreuren, maar dat zij geen alternatief zien om de toekomst van het complex veilig te stellen. Door orkaan Luis is vooral veel schade veroorzaakt aan technische apparatuur.

Pompoen-creaties voor Halloween

■ WILLEMSTAD — Halloween is voor de Amerikaanse jeugd wat Carnaval is voor de Antilliaan. Verkleed als heksen, vampieren en beruchte moordenaars gaan de kinderen langs de huizen in hun buurt om te worden getracteerd op snoep: 'trick or treat'. Op Curaçao wordt Halloween gevierd op de 'International School'. Kinderen van 6 t/m 12 jaar bewezen hoe creatief ze kunnen zijn. Ze hadden ware 'kunststukjes' gemaakt van pompoenen. Er waren prijzen uitgeloofd voor de meest 'angstaanjagende', 'originele', 'grappigste' en 'mooiste' pompoen.

Carmabi: veertig jaar arbeid en onderzoek

WILLEMSTAD — Carmabi viert dit jaar haar 40-jarig bestaan. In verband hiermee is een speciale postzegel-serie uitgegeven. Het eerste exemplaar werd onlangs door de heren Bakhuis en Horsford van Carmabi overhandigd aan gouverneur Saleh.

Het Caribisch Marien Biologisch Instituut werd in 1955 opgericht met het doel wetenschappelijk onderzoek naar organismen in de Caribische Zee te verrichten of bevorderen. De stichting heeft zich vooral bezigge-houden met visserij-onderzoek.

Door de jaren heen groeide het besef dat de prachtige koraalriffen een potentiële toeristische trekpleister zijn. In 1970 ging dan ook het project van start voor behoud van de koraalriffen. Verschillende onderzoeken werden verricht en Carmabi verwierf hiermee internationale bekendheid. Het project leidde tevens tot de oprichting van drie onderwaterparken op de Nederlandse Antillen.

In 1962 werd ook de Stichting Nationale Parken opgericht onder leiding van Carmabi. Dit had tot gevolg dat de statuten veranderd moesten worden. In 1983 werd het doel van Carmabi vervolgens gewijzigd in het verrichten of bevorderen van wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van marien en terrestrisch onderzoek op de Antillen. De naam Caribisch Marien Biologisch Instituut verviel, maar voor de herkenning werd het acroniem gehandhaafd in de nieuwe naam: Stichting Carmabi. Doordat beide stichtingen natuurbeheer tot doelstelling hadden, werden voorbereidingen getroffen voor een fusie, die eind dit jaar of begin volgend jaar voltrokken zal worden.

In de afgelopen 40 jaar heeft de samenwerking tussen Carmabi en Stinapa geleid tot de bescherming van de volgende natuurgebieden: 1956 Flamengo Sanctuary, Bonaire; 1969 Washington Slagbaai Park, Bonaire; 1978 Christoffel Park, Curaçao; 1981, Onderwater Park Bonaire; 1983, Onderwater Park Curaçao; 1987, Saba Marine Park; 1991, Grotten van Hato, Curaçao; 1993 Parke Nashonal Shete Boka, Curaçao; 1993 Sanktuario Kueba Jet i Kueba Raton, Curaçao.

OPINIE

— Door Ronnie Rens sr

BIJ TIJD EN WIJLE zijn er in Nederland lieden, die over de Antillen en Antillianen meningen laten horen. Het zijn vaak personen, die zich nooit in de overzeese rijksdelen hebben verdiept, maar op typisch-Nederlandse wijze een wild - en daarom ongefundeerd - oordeel menen te moeten debiteren. Sommigen praten zelfs over ons zonder ooit hier te zijn geweest. Zelfs een bezoek aan minderheidssamenlevingen in Nederland, waaronder die van de Antillianen, hebben ze achterwege gelaten. Toch komen ze dan op de proppen met een politieke mening, die kant noch wal raakt.

Een van die lieden is weer opgestaan. Hij noemt zich Remkes en is Tweede Kamerlid voor de VVD. Hij meent dat Antillianen op de Antillen thuishoren en dus uit Nederland dienen te worden geweerd. Hij wil wat ook andere van zijn politieke geloofsgenoten al eerder hebben voorgesteld: het instellen van een toelatingsregeling voor Antillianen.

Het is zeer opvallend, dat Remkes alleen praat over Antillianen. In Nederland pleegt men ook Arubanen in een adem te noemen, maar dat liet Remkes ditmaal achterwege. Dus heeft hij het sterk en uitsluitend tegen de Antillianen. Remkes heeft niet gesproken over, bijvoorbeeld, de Turken en Marokkanen, onder wie - om maar iets te noemen - de misdaadcijfers hoger zijn dan onder de Antillianen.

Wat de beweegredenen zijn die deze man gedreven kunnen hebben, is onduidelijk. Bedenkelijk is dat hij zeer nadrukkelijk verklaarde, dat de invoering van een visumplicht voor Antillianen (daar komt zijn voorstel op neer) niet alleen zijn persoonlijke mening is, maar ook die van zijn partij. Dat is een belangrijke stellingname. De VVD maakt immers niet alleen deel uit van de huidige regeringscoalitie, maar is volgens de laatste opiniepeilingen momenteel zelfs de grootste politieke partij van Nederland. En nu wil het toeval, dat de minister van Antilliaanse Zaken, Joris Voorhoeve, ook van dezelfde partij is.

De VVD is al eerder met hetzelfde anti-Antilliaanse standpunt uit de hoek gekomen. Maar toen durfde minister Ernst Hirsch Ballin (O, wat mis ik die man) dwars daartegenin te gaan en te verklaren, dat hij daar sterk op tegen was. Hirsch Ballin was weliswaar niet van de VVD, maar van een minister van Antilliaanse Zaken mag op zijn minst worden verwacht, dat hij het voor de Antillen en de Antillianen opneemt, zeker als zulke discriminerende uitspraken in een openbare zitting van Nederlands' volksvertegenwoordiging worden gepleegd.

Dat er op de Antillen stringente toelatingsbepalingen bestaan tegenover Nederlanders, doet er in dit geval niet aan toe. Deze bepalingen werden indertijd overigens, ook nog op voorstel van Nederland, opgesteld. Dat is toen gedaan om de Antillen te beschermen tegen allerlei lieden, die zich hier kunnen komen vestigen. De vrij grote groep internationale misdadigers, die Nederland kent, wordt daar al nauwelijks in bedwang gehouden; een handjevol criminelen op de Antillen zou deze kleine gemeenschap zeer ernstig ontwrichten.

Als Remkes consequent was, zou hij de Nederlanders in het buitenland hebben opgeroepen naar huis terug te keren. Als Antillianen op de Antillen thuishoren, horen Nederlanders in Nederland thuis. Maar daarover zwijgt de man. Evenals over al die tienduizenden illegalen uit Afrika, Azie, Latijns-Amerika en het Caribische gebied, die in Nederland wonen. Remkes heeft niet opgeroepen tegen de illegalen actie te ondernemen, maar richtte zijn gifpijlen alleen op de Antillianen.

Hoewel alleen Groen-Links scherp tegen de uitspraken van Remkes protesteerde, valt aan te nemen dat het VVD-standpunt over de toelating van Antillianen niet door de andere partijen wordt gedeeld. Daarmee is Remkes, goed beschouwd, het beste antwoord gegeven. Je moet zo een domme en bekrompen man, een soortgenoot van het type-Janmaat, eigenlijks doodzwijgen. Dat neemt overigens niet weg, dat we blijven zitten met een VVD, die de Antillen en de Antillianen beslist geen goed hart toedraagt.

Malversaties management niet uitgesloten

Faillissement Rivaco-Fochi een feit

WILLEMSTAD — Het faillissement van het aannemersbedrijf in metaal en hout, Rivaco Fochi, is vrijdagmiddag uitgesproken. Dit houdt in dat de veiling van de goederen wordt stopgezet en de verdere afhandeling van het faillissement in handen van een curator komt. De voorzitter van de vakbond PWFC, Randolph Gijsbertha, hoopt dat de werknemers alsnog in de gelegenheid worden gesteld enkele van de goederen te kopen, zoals vanaf het begin de bedoeling was.

Gijsbertha zet ook grote vraagtekens achter de rol die de Eilandsontvanger heeft gespeeld. Volgens hem heeft de Ontvanger buiten de afspraak om, de veiling laten doorgaan. Op de vergadering op donderdag is de Ontvanger akkoord gegaan met het verzoek om de veiling twee weken uit te stellen. Tot verbazing van de PWFC-leden hoorden ze het waarnemend hoofd Errol Goeloe via de radio zeggen dat er echter een verandering is gekomen en dat de veiling op vrijdag zou doorgaan. De houding van de Eilandsontvanger is des te onbegrijpelijker omdat de overheid in alle scenarios de eerste optie heeft, ook bij een faillissement, zegt de vakbondsleider.

Het is de werknemers hun goed recht om te proberen een veiling tegen te houden. Ze staan per slot van rekening op straat. Dit mag echter voor niemand een reden zijn om een wapen te trekken en daarmee te intimideren. Gijsbertha betreurt dan ook ten zeerste het optreden van de SKS-er die het nodig vond om zijn wapen te trekken. Behalve bij zijn werkgever is ook een aanklacht bij de officier van justitie gedeponeerd. "Dit kan echt niet", aldus Gijsbertha.

De lage inzet op de veiling is een kwalijke zaak, vindt het PWFC-bestuur. Dat een kraan voor minder dan de helft van de prijs van de hand gaat is een schande. Wetende dat er minstens 1.5 miljoen nodig was om de schulden te kunnen aflossen, begon de veilingmeester met een *call in* van nauwelijks 8 ton. Er zijn nog meer dingen waarover opheldering moet komen: onderzocht zal moeten worden wat er waar is van de berichten dat het Rivaco-management vorige maand via een lokale Venezolaanse bankinstelling op Curaçao grote bedragen op een bankrekening in de Verenigde Staten heeft laten overmaken. Het riekt naar malversaties, meent Gijsbertha.

Ondertussen is duidelijk geworden dat Rivaca Fochi sinds 1991 geen loonbelasting heeft afgedragen. Onbegrijpelijk dat de Eilandsontvanger niet heeft gecontroleerd en nog meer verbijsterend is het waarom de SVB niet heeft geënd. "We gaan met al deze vragen naar de minister van Arbeid. Het ontbreekt de overheid aan slagvaardig beleid. Als de overheid niet in staat is om deze zaken aan te pakken, dan moet ze maar met een Werklozenwetgeving komen waardoor iedereen die zijn baan kwijtraakt een bepaald percentage van zijn laatst genoten salaris ontvangt, zoals dat in Nederland geregeld is."

Deze gang van zaken toont weer eens aan dat er wetgeving moet komen waardoor directeuren aansprakelijk worden gesteld voor wanbeleid. Er moeten nog veel vragen beantwoord worden. Volslagen onduidelijk is waarom de kopstukken van de moedermaatschappij van Rivaco nog steeds niet naar Curaçao zijn gekomen, ondanks herhaalde toezeggingen van hun kant. Na een brief waarin ze zeggen dat de werknemers hun geld zullen krijgen, werd niet veel meer van hun vernomen.

De werknemers hebben tot eind september uitbetaald gekregen op tweewekelijkse basis. Gijsbertha: "De komende dagen zullen we zien wat er gaat gebeuren. We zijn van plan de curator assistentie te gaan verlenen en meteen een verzoek in te dienen voor een preferentiële behandeling qua uitbetaling van de lonen. Als de overheid niets onderneemt krijgen we meer Bohama's em Rivaco's op het eiland. Slimme ondernemers die door de vele mazen van de wet glippen." Gijsbertha vraagt zich af waarom de VBC niet op dit soort zaken reageert.

Man mishandeld en neergeschoten

WILLEMSTAD — Een 23-jarige jongen is vrijdag in de vroege ochtenduren mishandeld door een groep mannen en vervolgens neergeschoten. Het voorval deed zich voor omstreeks drie uur in de ochtend voor de deur van een nachtclub te Salinja.

Het slachtoffer werd door de groep mishandeld waarna één van hen van korte afstand een schot op hem afvuurde. De kogel trof de jongen in de hals.

Hij werd naar de polikliniek vervoerd, waar vast kwam te staan dat het slechts een schampschot betrof. Na behandeling mocht het slachtoffer huiswaarts keren.

De politie heeft nog geen aanhoudingen verricht.

Vrouw overleden aan verwondingen verkeersongeluk

WILLEMSTAD — De 62-jarige Celestina de Palm-Keller is in de vroege ochtenduren overleden aan haar verwondingen die zij had opgelopen tijdens een verkeersongeluk op 21 september.

De vrouw stak toen op onvoorzichtige wijze de Piscaderaweg over en werd aangereden door een naderende personenauto.

Ook in andere landen aanhoudingen en huiszoekingen

Viertal in arrest wegens drugshandel en witwassen

WILLEMSTAD — Een Nederlands echtpaar en twee Surinamers zijn vrijdagmiddag aangehouden op verdenking van grootschalige drugshandel en het witwassen van drugsgelden. Het viertal zou deel uitmaken van een internationale drugsorganisatie, die cocaïne vanuit Colombia via Curaçao naar Nederland smokkelde. Ook in Nederland zijn verschillende aanhoudingen verricht.

Reeds geruime tijd werd het viertal verdacht. In samenwerking met Nederlandse justitiële autoriteiten werd besloten om op hetzelfde tijdstip zowel in Nederland als op Curaçao huiszoekingen te verrichten.

Aan de lokale actie namen zestig agenten deel behorende tot het Bureau Narco Operaties, de Speciale Opsporingsdienst, het Arrestatieteam en een groep rechercheurs. Het onderzoek stond onder leiding van een officier van justitie Tielkemeijer.

In de woning van de penshonado Hans G. te Cas Grandi werd een hoeveelheid cocaïne, een machinegeweer, een revolver cal .38, munitie en documenten in beslag genomen. Ook werd een bedrag van een half miljoen gulden in Nederlandse courant en dollars gevonden. De huiszoeking op het jacht en de speedboot van G. leverde niets op. Vermoed wordt dat de drugs op volle zee door de speedboot afgehaald werden en dan aan land gebracht. In containers werden de verdovende middelen vervolgens naar Nederland gesmokkeld.

Bij de huiszoeking in de woning van de Surinamer Carlos H. in de Kaya Miguel Suriel te Jongbloed werden documenten en een pistool cal .22 in beslag genomen. H. wordt ook gezien als één van de kopstukken van de internationale drugsorganisatie,

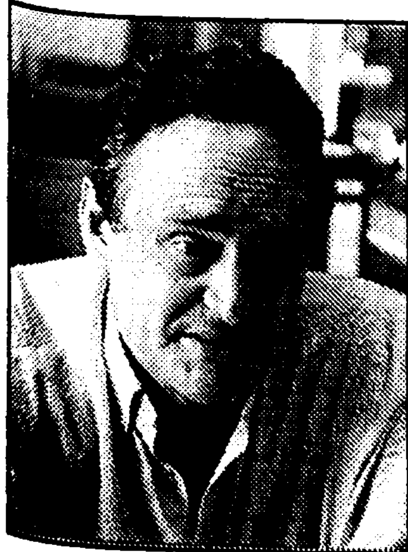
De derde inval werd gedaan in de Kaya Dalakochi te Romar Estates, waar een pistool cal. 32 in beslag werd genomen en enkele documenten. Daar werd de Surinamer J. (voornaam onbekend) aangehouden. Verder vond er nog een inval plaats in het kantoor van G. aan de Winston Churchillweg, waar ook een groot aantal documenten in beslag werd genomen.

De verwachting is dat de verdachten dit weekeinde naar Nederland overgebracht zullen worden om terecht te staan op verdenking van drugshandel en het witwassen van drugsgelden. G., die als penshonado op Curaçao is ingeschreven, heeft op het eiland grote sommen geld geïnvesteerd in de aankoop van terreinen, luxueuze woningen en winkelen bedrijfspanden. Niet alleen de politie had trouwens zijn bedenkingen tegenover G. Ook de lokale banken vertrouwden het zaakje niet en verschillende wezen een verzoek van de Nederlander om een rekening te openen af.

Ook in Rotterdam zijn verschillende personen aangehouden. Daar werd ruim 1.000 kilo cocaïne in beslag genomen. De drugs waren afkomstig uit Ecuador en zaten verpakt in dozen diepgevroren garnalen. De straatwaarde van de cocaïne bedraagt volgens de politie tachtig miljoen gulden.

Tien verdachten zijn aangehouden. De aanhoudingen vonden tegelijk plaats met huiszoekingen op ongeveer 25 locaties in Rotterdam, Krimpen aan den IJssel, Capelle aan den IJssel, Rhoon en Numansdorp.

De cocaïnevondst gebeurde na een gerechtelijk vooronderzoek van het Openbaar Ministerie in Rotterdam, dat een jaar in beslag heeft genomen. De dozen garnalen waren in Nederland aangekomen in twee containers. Iedere doos was voorzien van een dubbele bodem, waarin een pond coke zat verstopt. Uit onderzoek van de politie kwam volgens de woordvoerder vast te staan, dat de bende gebruik maakte van legale goederenstromen om drugs naar Nederland te halen.

H.M. PINEDO

Hoge onderscheiding voor Antiliaanse professor

WILLEMSTAD — De in Amsterdam werkzame Antilliaanse professor Herbert Pinedo krijgt op 3 november de Josef Steiner Award 1995 uitgereikt in Bern als erkenning voor zijn pionierswerk op het gebied van kankeronderzoek. De Steiner Award is de hoogste prijs die wetenschappers op het gebied van de oncologie (leer der gezwellen) kunnen verwerven. Het is te vergelijken met de 'Nobelprijs voor kankeronderzoek'.

De Josef Steiner Foundation heeft de prijs aan Pinedo toegekend om drie redenen: zijn enorme bijdrage in de ontwikkeling van geneeskundige behandeling van onder meer eileider- en testikelkanker, zijn bijdrage aan de methodologie (die noodzakelijk is om wetenschappelijk nieuwe behandelingsmethoden en medicijnen te testen) en ten derde vanwege zijn centrale rol in het opzetten van een Europees netwerk voor het testen van nieuwe medicijnen tegen kanker, door het in 1984 oprichten van het New Drug Development Office (NDDO) van de European organisation for Research and treatment of Cancer, dat gevestigd is in Amsterdam.

Onlangs heeft hij nieuwe behandelmethoden onderzocht voor vrouwen met grote, in-operable borstkanker. Ook ontwikkelde hij een test waarmee kan worden voorspeld of patiënten met acute leukemie op bepaalde medicijnen zullen reageren.

Het is dit jaar de tiende maal dat de Steiner Award wordt uitgereikt 'en daarom werd dit jaar met nog meer zorg dan anders de winnaar geselecteerd', schrijft prof dr med F. Cavalli over de Steiner Award 1995. Ook zal de ceremonie dit jaar uitgebreider dan anders zijn.

Prof Herbert Pinedo werd in 1943 op Curaçao geboren. Hij studeerde medicijnen in Leiden. Hij heeft gewerkt aan de universiteit van Utrecht en in het National Cancer Institute te Bethesda, Maryland voordat hij in 1979 op 35-jarige leeftijd werd benoemd in zijn huidige functie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij is hoofd van de afdeling Oncologie aan het ziekenhuis van de VU. Hij was directeur klinisch onderzoek bij het Nederlands Kanker Instituut en is thans bestuursvoorzitter van het Europese Kanker Instituut en vicevoorzitter van de Nederlandse Kankerstichting.

Donderdag 2 November
Jubileum Concert
Orfeon Crescendo
in Sentro Pro Arte

Antillen trekken banden Parlatino strakker aan

WILLEMSTAD — Statenvoorzitter Lucille George-Wout heeft van de secretaris-generaal van het Latijnsamerikaans parlement (Patlatino), Humberto Pelaez Gutierrez, een uitnodiging ontvangen om de vergadering van de *Junta Directiva* bij te wonen. De vergadering wordt van 29 tot en met 31 oktober in Santo Domingo gehouden.

De bijeenkomst van de Junta Directiva heeft als belangrijkste onderwerp de voorbereiding van de eerstkomende Algemene Vergadering van Parlatino, die naar alle waarschijnlijkheid in december wordt gehouden. Tijdens de vergadering van de Junta Directiva zal de concept-agenda opgesteld worden. Ook zal gesproken worden over wijziging van statuten en huishoudelijk reglement. Een voorstel hierover zal aan de Algemene Vergadering worden voorgelegd.

Vanwege drukke werkzaamheden heeft het Antilliaanse parlement de afgelopen anderhalf jaar slechts op beperkte schaal deelgenomen aan de Parlatinobijeenkomsten. Gezien de belangrijkheid van de zaken die in de Junta Directiva besproken zullen worden, heeft de Centrale Commissie besloten om in te gaan op de uitnodiging van Parlatino. Statenvoorzitter Lucille George-Wout zal de Antillen vertegenwoordigen. Zij wordt vergezeld door substituutgriffier Hanze.

Tijdens de Algemene Vergadering zal een nieuw dagelijks bestuur worden gekozen. De vergadering van de Junta Directiva in Santo Domingo is dan ook een goede kans om de bestuurskandidaten te ontmoeten en hun plannen aan te horen. Hierdoor krijgen de Staten een beter inzicht welke kandidaten te steunen. Het is goed te vermelden dat één van de kandidaten voor de functie van voorzitter, de Chileen Carlos Dupré, op 12 en 13 september een bezoek heeft gebracht aan Curaçao om steun te verwerven voor zijn kandidatuur.

De Staten hebben ook besloten met een kleine delegatie aan de Algemene Vergadering deel te nemen en optimaal gebruik te maken van het Antilliaanse stemrecht. Tijdens de vergadering van de Junta Directiva wordt de juiste datum voor de Algemene Vergadering defintief vastgesteld.

De Antillen zullen proberen andere leden over te halen om de Algemene Vergadering uit te stellen tot een tijdstip na december. De Antillen willen andere landen benaderen die vanwege drukke parlementaire werkzaamheden en eventuele verkiezingen in eigen land ook moeite hebben met de voorgestelde vergaderdata.

Doordat het Antilliaanse parlement niet aan alle vergaderingen van de verschillende Parlatino-commissies heeft deelgenomen hebben de andere leden van het Latijnsamerikaanse parlement geen goed beeld van de inspanningen van de Antillen op justitieel gebied, zoals bestrijding van de illegale drugshandel, en van de illegale productie en handel in wapens en explosieven. Tijdens de vergadering van de Junta Directica zal Statenvoorzitter George-Wout een schriftelijk rapport indienen over beide onderwerpen, dat opgenomen zal worden in het jaarverslag van Parlatino.

Daarnaast zal aan alle leden van Parlatino een notitie worden gestuurd over de staatsrechtelijke positie van de Nederlandse Antillen binnen het koninkrijk. Daarin zal ook verslag worden gedaan over de uitslagen van de diverse, op de vijf eilanden gehouden referenda over de staatkundige herstructurering van de Antillen.

Vakbonden gedesillusioneerd na gesprek Bestuurscollege

WILLEMSTAD — De vakbonden aangesloten bij de Krusada Popular hebben volkomen gedesillusioneerd de vergadering met het Bestuurscollege verlaten.

De leden van het BC hebben de vakbondscentrales duidelijk gemaakt dat de alternatieven niet zullen worden meegenomen in de maatregelen die nu op tafel liggen. Aanwezig waren de gedeputeerden Rafael, Coffie, Ys en Demei. Op de vraag wat de reden daarvoor is, kregen de vakbonden het antwoord dat geen enkel voorstel met goede argumentaties wordt omkleed. Daar hebben de bonden wel van op gekeken, omdat ze volgens hen 18 krachtige alternatieven hadden, met tekst en uitleg. Verder hebben ze uitdrukkelijk gevraagd om een dialoog, hetwelk tot nu toe niet heeft plaatsgevonden.

Zaterdagmorgen hebben SSK en Kamara Sindikal een voorbespreking gehad als voorloper op de eindevaluatie van de Krusada Popular die maandag om negen uur in de UNA plaatsvindt.

Curaçao naar Expo Cuba

WILLEMSTAD — Curaçao zal de volgende week deelnemen aan de ExpoCuba. Maar liefst 45 landen hebben zich ingeschreven voor de internationale tentoonstelling, die in Havana wordt gehouden.

Tijdens ExpoCuba zullen 18 Curaçaose bedrijven hun produkten tentoonstellen. Maar liefst 1303 buitenlandse en 293 Cubaanse bedrijven hebben zich ingeschreven voor de tentoonstelling. De totale oppervlakte bedraagt 17.087 vierkante meter, waarvan 9.887 vierkante meter wordt ingenomen door buitenlandse bedrijven en 7.200 vierkante meter door Cubaanse maatschappijen.

Ook gedeputeerde Cedric Eisden van Economische Ontwikkeling zal de tentoonstelling bijwonen.

Commissie binnen twee weken

Gedeputeerde Rafael werkt aan sport-, cultuurbeleid

WILLEMSTAD — Over ongeveer drie maanden is het concept-sportbeleid gereed. Binnen twee weken zal een commissie geïnstalleerd worden die gaat werken aan een sport- en cultuur beleid. Tot op dit moment is het cultuur- en sportgebeuren niet structureel omlijnd. Daar komt in de toekomst verandering in, aldus gedeputeerde Magda Rafael.

In het cultuurbeleid is begrepen de cultuur-expressieve vorming. Het Bestuurscollege legt de prioriteit bij het bevorderen van de Antilliaanse cultuur. Daarbij moet de jeugd bekendheid met de geschiedenis van Curaçao bijgebracht worden. Hierbij denkt de overheid ook aan het verzorgen van naschoolse aktiviteiten.

In het komende begrotingsjaar dient de sportbeoefening binnen het te voeren beleid van het college als een integraal aspect van het welzijnsbeleid en de educatieve vorming beschouwd te worden. Volgens de overheid mag de groei in de sportsector niet gestagneerd worden ondanks de slechte financiële situatie. Het eilandgebied heeft daarom een paar punten op papier gezet die het komende jaar moeten worden gerealiseerd. Zo zal volgend jaar verlichting komen in het Stadion Johnny Vrutaal aan het Rif. Met het oog op de Koninkrijksspelen in 1997 zal speciale aandacht worden besteed aan de *upgrading* van de sportinfrastructuur waaronder die van de SDK (Sentro Deportivo Kòrsou).

Bij herziening van het Statuut:

Voorhoeve: Orgaan nodig voor toezicht koninkrijksregering

WILLEMSTAD — Regeringen van de landen in het Koninkrijk leggen verantwoording af aan respectievelijk de Staten-Genraal en de Staten. Maar voor besluiten die door de rijksregering worden afgenomen is geen apart orgaan dat controleert. Minister Voorhoeve (Antilliaanse en Arubaanse Zaken) vindt het een goed idee bij een herziening van het Statuut een dergelijk orgaan in het leven te roepen. Over wat dan de bevoegdheden van dat orgaan zouden moeten worden, wilde Voorhoeve zich in dit stadium nog niet uitlaten.

Zo bleek deze week tijdens de behandeling van de KabNA-begroting in de Tweede Kamer. Voorhoeve reageerde op opmerkingen van PvdA-kamerlid Van Oven (die enige jaren op Curaçao werkzaam was als advocaat-generaal). Van Oven ergerde zich er aan, dat tijdens de beroering rond de oprichting van de Kustwacht eerder dit jaar de diverse parlementen op verschillende momenten kennis namen van het ontwerp-Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMvR).

Dat was het gevolg van het feit dat een AMvR een bepaalde (constitutionair vastgestelde) weg moet doorlopen, maar waar door tussenkomst van de Antilliaanse Staten vanaf werd geweken. Normaal is dat eerst de koninkrijksministerraad (de Nederlandse ministers plus de twee Gevolmachtigd Ministers) in overleg met de Antilliaanse en Arubaanse regering een voorstel opstelt. Vervolgens wordt dat voor advies voorgelegd aan de Raad van State. Daarna gaat het terug naar de rijksministerraad, waar het al dan niet aan het advies van de Raad van State wordt aangepast. Dan wordt voorgelegd aan de Koningin, die het 'bij koninklijke boodschap' aan de Tweede Kamer en de Staten aanbiedt. Vanaf dat moment zijn het voorstel en alle bijbehorende stukken openbaar.

Bij het voorstel AMvR voor de Kustwacht liep het anders. Voorhoeve: "In het geval van de Kustwacht hebben we een andere procedure gevolgd, eigenlijk door de praktijk gedwongen, omdat er grote commotie over ontstond in de Antillen. De Staten van de Antillen hebben een discussie met de eigen regering uitgelokt, die tot gevolg had dat die regering haar standpunt en de afspraken die daarover waren gemaakt met Nederland en Aruba weer heeft herzien."

Van Oven reageerde daarop met te stellen dat dat mogelijk was omdat de Antilliaanse regering het concept aan de Staten had voorgelegd en de Nederlandse regering niet hetzelfde had gedaan voor de Tweede Kamer. "Het Nederlandse parlement beschikte niét over die informatie." Hij wil dat er iets geregeld wordt waardoor de drie parlementen eerder en tegelijkertijd worden geïnformeerd. Maar daar voelt Voorhoeve niets voor: het is aan iedere regering om dat te doen of niet. En de Nederlandse regering lijkt dan ook niet van plan de Kamer eerder dan volgens de regels verplicht is te informeren.

Van Oven was ook bijzonder kritisch over de wijze waarop de laatste tijd wordt omgesprongen met het verschijnsel AMvR, die steeds vaker uit de kast wordt getrokken als voorloper van een rijkswet. Dit naar aanleiding van de opmerking van Voorhoeve, dat sommige zaken snel geregeld moeten worden, dat een rijkswet veel tijd in beslag neemt en een AMvR sneller tot stand kan komen, al heeft een rijkswet wel zijn voorkeur. "Bovendien kunnen dan bij het opstellen van de rijkswet de opgedane ervaring uit de AMvR worden meegenomen."

Van Oven vindt dat een oneigenlijk gebruik maken van de AMvR. "Die is toch niet bedoeld als een soort proeftuin voor een rijkswet? Uit de geschiedenis van de begrippen 'algemene maatregel van bestuur' en 'algemene maatregel van rijksbestuur' leid ik af dat die maatregelen bedoeld zijn om de minder belangrijke regelingen vorm te geven. Dat strookt ook met het gegeven dat de parlementen bij de tot standkoming van een dergelijke regeling niet worden betrokken."

Hij wilde van Voorhoeve een overzicht van die zaken die bij AMvR en die welke bij rijkswet geregeld zouden moeten worden. Uit de tekst van het Statuut wordt dat namelijk niet helemaal duidelijk. Een AMvR is wel mogelijk indien de drie regeringen het met elkaar eens zijn, "maar de drie parlementen komen in die fase er op geen enkele wijze aan te pas." Het is uiterst toevallig als de parlementen op de hoogte raken van een ontwerpfase van een AmvR. "Dat is afhankelijk van het gebaar van een van de regeringen daartoe. De parlementen kunnen zelf geen inititatieven daartoe nemen. Dit in tegenstelling tot een algemene maatregel van bestuur die voor de Nederlandse wetgeving geldt. Die is gegrond op een wet, zodat het parlement zelf de beslissing tot delegatie heeft kunnen nemen."

Dat valt in de praktijk wel mee, vindt Voorhoeve. "Regeringen zijn informatieplichtig en de media in het Koninkrijk houden iedereen goed op de hoogte."

STATUUT

Voorhoeve praatte liever over de statutaire verhoudingen. Het huidige Statuut is verouderd en dringend aan herziening toe -waarbij ondermeer gedacht kan worden aan het in het leven roepen van een parlementair rijksorgaan, "zeker omdat er in het kader van allerlei internationale organisaties parlementaire orgenen, assemblees zijn." Waarop Van Middelkoop (GPV) opmerkte dat die assemblees bij internationale organisaties "wel waardevol zijn, maar doorgaans niets te vertellen hebben. Het kan en mag toch niet zo zijn dat de minister denkt aar een parlementair orgaan en aan het gelijktijdig afnemen van bijvoorbeeld wetgevende bevoegdheden van het rijksparlement?"

"Natuurlijk niet," antwoordde Voorhoeve. "Hier hebben we het over een statutair verband, waar de souvereiniteit bij het statutaire verband ligt en niet bij de afzonderlijke leden, zoals bij internationale organisaties het geval is. Maar als het in een internationale organisatie al mogelijk is om een parlementair orgaan te hebben (even afgezien van de bevoegdheden ervan), dan zou het zeker ook in een statutair kader mogelijk moeten zijn."

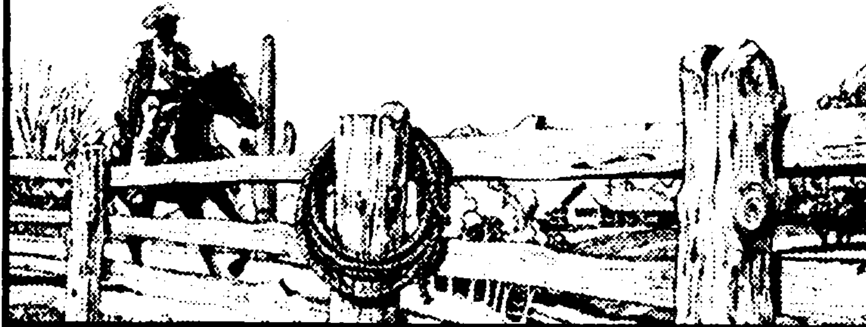
Voorhoeve ziet dat nieuwe Statuut er overigens niet snel komen. De door de Landelijke Commissie Herstructurering (LCH) voorgestelde Ronde Tafel Conferentie in mei is qua tijdsplanning volgens hem 'wat ambitieus'. Hij wil ook pas een RTC als er een gerede kans bestaat dat die zal lukken, in plaats van op een confrontatie uit te lopen "zoals dat in het verleden wel eens is gebeurd." Hij is voorstander van een uitgebreide trialoog met regeringen, parlementen en maatschappelijke groeperingen, voordat de besluitvormenden RTC plaatsvindt.

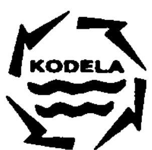
Over het rapport van de LCH, *Make it work*, wilde hij zich inhoudelijk nog niet uitlaten. "Er is een zeer omvangrijk rapport samengesteld, waarin een groot aantal creatieve ideeën is opgenomen. Het zou wat te ver gaan om daar al in deze fase op te reageren. Daar ben ik eerlijk gezegd ook nog niet toe in staat, omdat ik deze gedachten pas kort geleden heb ontvangen en aan de Kamer heb voorgelegd. Ook wil ik mij binnen de koninkrijksregering nog eens beraden op de wijze waarop wij van Nederlandse kant met modernisering van de statutaire relatie moeten omgaan. Niet alleen de LCH, maar ook wij hebben daarover ideeën."

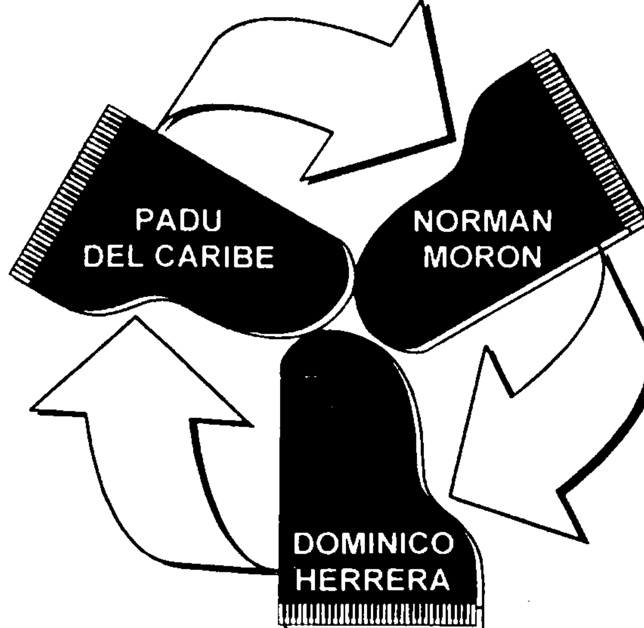
Kappersvereniging een feit

■ *WILLEMSTAD — Dezer dagen is de eerste vergadering gehouden van lokale kappers en schoonheidsspecialisten die zich aansluiten bij de International Association of Black Barbers & Cosmetologists, Inc. De twee oprichters van deze Amerikaanse vereniging, de heren Tyrone Livingston (rechts) en David Sherman, waren voor deze gelegenheid naar Curaçao gekomen, op uitnodiging van Ruth Grogoria (midden). Op de foto zitten ze naast Ruth, die tijdens de vergadering werd benoemd tot 'executive director of the Caribbean Chapter of the IABBC'. Het lidmaatschap, ongeveer 80 Curaçaose kappers hebben zich tijdens de oprichtingsvergadering aangesloten, biedt legio voordelen, variërend van kortingen en studiemogelijkheden voor kinderen tot een pensioensvoorziening.*

Perfume de Salsa wint het publiek voor zich

Perfume de Salsa heeft alle kritikasters toch op hun ongelijk gewezen. Na een optreden tijdens het Heineken muziekfestival dat veel te wensen overliet, bewees de groep met optredens in Landhuis Brievengat en Mambo Beach veel kwaliteiten in huis te hebben. Iets waar manager en celliste Antonia Libert met recht trots mag zijn. Toch heeft de band nog veel te leren. "De groep bevindt zich middenin een leerproces. Maar de kwaliteiten zijn overduidelijk aanwezig om een hoger niveau te bereiken."

Door Ronny Rens jr.

Antonia Libert is opgegroeid in een muzikaal gezin. "Mijn vader was pianoleraar. Alle kinderen moesten dus als eerste instrument de piano leren bespelen. In de zesde klas kwam een functionaris van de Stichting Curaçao Jeugdorkest op school. Hij was op zoek naar enkele jeugdige strijkers, omdat er op Curaçao een groot tekort aan was. Mijn jongere broer en ik gaven ons op".

Het was liefde op het eerste gezicht voor Antonia. "Ik had nog nooit een cello vastgehouden, maar er was direct een band. De geur van het instrument en de strijkstok trokken me direct aan".

In 1976, na de middelbare school, vertrok Antonia naar Nederland, waar zij vier jaar aan het conservatorium in Utrecht studeerde. Tegelijkertijd boeide de godsdienst haar, zodat zij ook besloot een theologie-opleiding te volgen.

Na afloop van mijn studies ben ik me gaan verdiepen in het muziekonderwijs", zegt Antonia tijdens een interview in Landhuis Brievengat. "Ik heb jaren muziekles gegeven en toen sporadisch opgetreden. Ik heb wel aan diverse orkestprojecten gewerkt."

In 1991 besluit ze het boeg om te gooien en wordt de aandacht vrijwel geheel gericht op optredens. "Ik richtte een duo en een trio op, die zich concentreerden op klassieke Antilliaanse muziek zoals wals, mazurka en polka. Muziek van componisten als Jan Gerard Palm, Janchie Boskalion, Hubert Booi en Rufo Wever. Daarnaast ben ik ook actief in een trio - zang, cello en piano - dat zich gespecialiseerd heeft in chansons van Jacques Brel." In geheel Nederland wordt opgetreden in kleine zalen (150 toeschouwers-ted), die altijd uitverkocht zijn. Tot de dag van vandaag maakt ze toernees door Nederland met dit trio en duo.

Als gevolg van deze activiteiten besloot ze acht maanden geleden dan ook haar eigen impressariaat op te richten. "Het is een boekingsburo voor muziek- en theatergezelschappen, waarbij ik een divers pakket aanbied aan culturele instellingen en commerciële bedrijven. Mijn handelsmerk is diversiteit: flamenco, klassiek, salsa, hard rock etc."

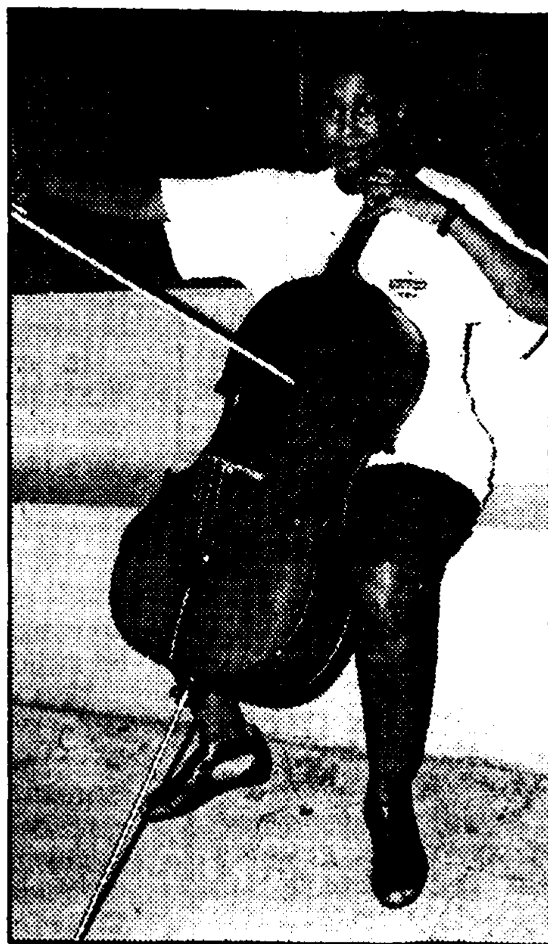
Zij ging toen ook op zoek naar groepen die interessant zouden zijn voor zowel Nederland als de Antillen. Haar oog viel op Perfume de Salsa. "Ik voelde me direct aangetrokken tot de groep. Allereerst omdat ze geheel uit vrouwen bestaat en verder omdat het Nederlanders zijn die salsa spelen. Alleen de zangeres is Venezolaanse."

Het duurde niet lang of Antonia werd aangetrokken als manager Caribisch gebied. Binnen korte tijd was de eerste toernee een feit en ging Antonia's droom in vervuling. "Het was altijd een wens van me om de cello te spelen in een salsa-band. Hier maakte ik als gast-muzikant deel uit van de groep."

De eerste toernee van de groep in het Caribisch gebied was echter bijna een fiasco. Het optreden tijdens het Heineken muziekevenement liet veel te wensen over. De kritiek van de pers was te hard.

Antonia is het niet eens met alle kritiek die op de groep is afgevuurd. "Het geluid was bar slecht in het Festival Center, een regelrechte aanfluiting. De sound heeft ons genept: inadequate technici en inadequate apparatuur. Daarnaast heeft de pers geen rekening gehouden met het feit dat dit een Nederlandse groep is, die haar technisch aangeleerde vaardigheden nog zoveel mogelijk probeert te ontwikkelen en een hoger niveau wil bereiken. Ik zie de band als een salsa-formatie in de groei. Elke band moet dit groeistadium doorlopen. In dit stadium zijn er goede en slechte dingen te bespeuren, maar het is en blijft een leerproces en zo ziet de band het ook. En dat vind ik belangrijk. Er is talent en kwaliteit in de band. En ik kan het weten. Ik ben niet alleen manager, maar ook musicus. Deze band heeft wel degelijk de kwaliteiten om hogerop te komen."

Toch heeft de kritiek de band niet onaangeroerd gelaten. "Het kwam natuuurlijk hard aan. Vooral omdat het de eerste toernee is in het Caribisch gebied. Maar de tweede reactie was 'laten we bewijzen dat het niet alleen aan ons heeft gelegen'. En dat heeft de band ook gedaan, via voortreffelijke optredens in Landhuis Brievengat en Mambo Beach. Het aanwezige publiek was laaiend-enthousiast en velen vinden dat de band terug moet komen. Op dit moment voert Antonia besprekingen met verschillende organisatoren voor een tweede toernee. "Met betere apparatuur en betere technici," voegt Antonia er zelfverzekerd aan toe. Succes gegarandeerd dus.

In regio-Rotterdam-Rijnmond

Normen en waarden zoek bij Antilliaanse benden

WILLEMSTAD/ROTTERDAM — De politie in de regio Rotterdam-Rijnmond denkt met de aanhouding van 134 verdachten zeker 307, veelal zware misdrijven te hebben opgelost. De meeste arrestanten zijn volgens de politie van Antilliaanse afkomst. Zij varieren in leeftijd van 14 tot 25 jaar.

"Het Openbaar Ministerie en de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond maken zich zorgen om de opgaande geweldsspiraal onder Antilliaanse jongeren in de Rijnmond," zo verklaarde een woordvoerder vrijdag. Na het oppakken van de goeddeels jeugdige bendeleden is een beeld ontstaan dat de vergelijking oproept met Amerikaanse straatbendes. De jongeren opereerden vooral in groepjes, maar ook op eigen houtje. De verdachten wordt onder meer poging tot moord, poging tot doodslag, gijzeling, gewapende overvallen, verkrachting, inbraak en wapenbezit ten laste gelegd. De misdrijven zijn volgens de politie vooral gepleegd in Hoogvliet, Hellevoetsluis, Rozenburg, Spijkenisse en Rotterdam-Zuid. Volgens de leider van het rechercheteam R. Split gingen overvallen en inbraken dikwijls gepaard met gebruik van wapens of zware mishandeling. De daders zijn vooral Antilliaanse jongeren die zich buiten de maatschappij geplaatst voelen.

De verdachten verklaarden de opbrengst van hun misdrijven vooral te hebben besteed aan sieraden, kleding, uitgaan en verdovende middelen. De politie heeft geen adminstratie bijgehouden van de schade die de bende heeft toegebracht. "Dat had geen prioriteit en was bovendien niet te doen omdat het om zoveel verschillende groepjes ging," aldus Split. Bij wijze van uitzondering heeft de Rotterdamse politie vrijdag het profiel van de dadergroep bekendgemaakt. Een aantal zaken valt daarin op. De meeste arrestanten maakten deel uit van kleine groepen, die elkaar onderling in verschillende situaties ontmoetten. De groepjes hadden een harde kern en namen het ook onderling tegen elkaar op, soms met grof geweld. De groepsleden gijzelden soms leden van rivaliserende groepen. Soms verkrachtten zij meisjes. Onderlinge schietpartijen kwamen eveneens geregeld voor.

"De daders hebben geen normen en waarden," concludeert de woordvoerder. "Ze voelen zich als geen andere groep buiten de samenleving geplaatst. Een gevangenisstraf dwingt in hun directe omgeving respect af en verhoogt de status van de groepsleden. Zonder hulp van buiten zijn de deelnemers niet in staat hun levensstijl te doorbreken. Professionele hulp zal daarom nodig zijn."

In Hoogvliet, Spijkenisse en Hellevoetsluis bestonden er enkele kernen van de Antilliaanse groepen, zo bleek vorig jaar nadat rivaliserende groepen het tegen elkaar opnamen. "Bendeleiders opereerden met harde hand en hielden een machocultuur in stand, waarbij geweld een gangbare omgangsvorm was. Wie de grootste mond had en het meeste lef, was baas", zegt Split.

Nadat de politie de eerste verschijnselen had gesignaleerd, besloot zij de bendes te volgen. Aanvankelijk werkten verschillende rechercheteams aan de opheldering van de misdrijven. De politie besloot, gezien de aard en het structurele karakter daarvan, een bijzondere eenheid te formeren. Zes rechercheurs kregen steun van het Permanente Roofcoordinatie Team in de Rijnmond en van een analist. Het Openbaar Ministerie koppelde een vaste officier van justitie aan het team.

Ambassadeur Maduro bij gezaghebber

■ *WILLEMSTAD - De voormalig gevolmachtigd-minister van de Nederlandse Antillen en thans ambassadeur van het Koninkrijk in Havana, Eldred Maduro was onlangs op Curacao. Daarbij bracht hij o.m. een bezoek aan gezaghebber Stanley Betrian. Er werd daarbij vooral gesproken over de relatie tussen het Koninkrijk en Cuba en diverse aspecten die deze heeft voor Curaçao.*

Optreden Kassav gaat gewoon door

WILLEMSTAD — Ondanks lichte paniek bij enkele media door een bepaling in de Beleidsnota Buitenlandse Evenementen gaat de komst van de populaire groep Kassav gewoon door.

Promotor Mocky Job vroeg tijdig de nodig papieren aan en kreeg toestemming van de lokale overheid om het concert op 2 december te houden. Inderdaad gaat dat tegen de Beleidsnota Buitenlandse Evenementen in, waarin is bepaald dat er tussen 1 december en caranaval geen buitenlandse muzikale evenementen zijn toegestaan.

Voor de band, die vorig jaar op Curacao het record-aantal bezoekers voor een internationaal concert trok, maakt gezaghebber Stanley Betrian een uitzondering.

De vraag naar kaarten voor de groep uit Haïti is gigantisch. Mocky Job: "Het nieuws over het niet doorgaan is gratis publiciteit."

Kwaliteitsonderzoek Nederlands op basisschool

WILLEMSTAD — De eerste fase van het kwaliteitsonderzoek naar het Nederlands op de basisschool is deze week van start gegaan op Bonaire. Centraal in het onderzoek is de vraag naar hoe het basisonderwijs in de Antillen er voor staat wat betreft aanbod, inhoudelijke vormgeving, niveau en waardering van het Nederlands. Het onderzoek wordt in 2 fasen uitgevoerd.

In opdracht van minister Dijkhoff van Onderwijs heeft haar departement het onderzoek voorbereid. De plannen voor verbetering van het basisonderwijs zijn opgenomen in het plan: 'Stappen naar een betere toekomst'. Het gaat niet om een controle-onderzoek maar om een waardering van het onderwijs Nederlands.

In de eerste fase van het onderzoek wordt een beschrijving gegeven van de feitelijke en de wenselijke doelstellingen van het onderwijs in de bewuste taal. Aan de hand hiervan worden normen vastgesteld voor dat onderwijs. In de eerste fase wordt ook het feitelijk onderwijsaanbod beschreven, waardoor duidelijk kan worden wat zich op micro-niveau afspeelt op het onderwijs Nederlands. Tenslotte wordt in de eerste fase het gecoördineerde proefwerk geanalyseerd.

In de tweede fase van het onderzoek wordt de beheersing gepeild van het Nederlands van de leerlingen aan het einde van de basisschool. De bedoeling van het kwaliteitsonderzoek is om een empirische basis te hebben voor een objectieve discussie over kwaliteitsbewaking en -bevordering van het Nederlands op de basisschool.

Nieuwe cd van Tony Sherman

WILLEMSTAD — 'Wegens succes geprolongeerd'. De successen van Juan Gabriël doen het goed in het Papiamentu, tenminste in de weergave van Tony Sherman. Daarom ligt er van de veelzijdige zanger vanaf vandaag een tweede deel in de muziekhandel: *Amor eterno*.

Het ligt niet in de bedoeling dat Sherman lang op de successen van de Mexicaanse zanger van het levenslied blijft voortborduren want volgend jaar wil hij weer op de internationale tour met Engelstalige soul en Spaanstalige hits.

Eerst nog even in de eigen taal dus. Optredens staan gepland voor het eind van het jaar op Curaçao, Bonaire, Aruba en ook Nederland. Vanaf maandag zal *Amor Eterno* ook in de Arubaanse en Bonaireaanse platenzaken liggen. Op 11 november komt de nieuwe cd in Nederland uit, gekoppeld met een aantal concerten in Den Haag en Rotterdam..

Officier van justitie eist tien jaar in moordzaak Ulric Latham

ORANJESTAD — Verdachte R.W. hoorde officier Cor van Ginkel gistermorgen 10 jaar gevangenisstraf eisen voor het medeplegen van doodslag op Ulric Latham. Opvallend was de afwezigheid in de rechtszaal van de familieleden van Latham en de verdachte. Met name Eva Latham, de uit Nederland overgekomen zus van het slachtoffer, zorgde op 29 september in het gerechtsgebouw met haar scheldpartijen voor de nodige commotie. Gelukkig had het vervolg van deze strafzaak gistermorgen een rustig verloop.

Op carnavalszondag 26 februari 1995 werd te Mahuma een witte auto aangetroffen met daarin de levenloze Latham (64), die 9 steekwonden had in borst, buik en handen en inwendige beschadigingen aan longen, lever, maag en een doorgesneden slagader. Doordat met veel kracht was gestoken, waren ook enkele ribben gebroken.

Na de moord gingen er ruim 2 maanden voorbij zonder dat iemand werd aangehouden. De familie Latham loofde een beloning van 50.000 florin uit voor de 'gouden tip' die zou leiden tot de aanhouding van Latham's moordenaar. In verband met twee telefonische tips werd op 18 mei R.W. aangehouden. Zijn verklaringen aan de rechercheurs liepen zeer uiteen. Opvallend was de gedetailleerde verklaring op 24 mei: dat hij vrijwillig in de auto van Latham was gestapt en dat ze samen cocaïne snoven en alcohol dronken. Bij Mahuma hadden ze seksuele gemeenschap, waarna een vechtpartij ontstond.

"Latham schreeuwde het uit van de pijn. Ik rook bloed en stak zeven keer. Ik deed mijn kleren aan, maakte het mes schoon en rende weg. Het mes gooide ik in een vuilnisdrum. Ik weet goed wat ik nu heb verklaard. Dit is de waarheid", aldus R.W. op 24 mei. Maar twee dagen later ontkende hij deze verklaring tijdens het verhoor door de rechter-commissaris.

Getuige J.H., de homoseksuele vriend van verdachte W., vertelde de recherche en de rechter dat hij met W. op 25 februari televisie keek tot 12 uur 's avonds. Daarna gingen ze naar een gehuurde hotelkamer en om 3 uur 's nachts weer terug naar hun appartement. "W. ging naar bed en ik zat naast zijn bed tot 's morgensvroeg 6 uur televisie te kijken." En met deze verklaring gaf H. een alibi voor de verdachte.

Tegen deze getuigenverklaring stelde Van Ginkel tijdens de behandeling van de zaak op 29 september een meineed-procedure in gang. Tegenover rechter Hans van der Griendt verklaarde H. gisteren wederom dat hij bij deze verklaring blijft.

BLOED

Belangrijk in deze zaak is dat in de auto op 4 plaatsen bloed werd aangetroffen: aan de buitenkant van een spatscherm, op een portier aan de binnenkant, op een stuk hoes en op een papieren servet. Uit DNA-onderzoek is gebleken dat 3 van de 4 bloedplekken overeen komen met het DNA-profiel van Latham. Het bloed op de portier is noch van Latham, noch van verdachte R.W. Dit betekent dat er een onbekend gebleven mededader is.

Dat de Latham-moord plaats vond in homoseksuele kringen, is volgens Van Ginkel geen reden om een mildere gevangenisstraf op te leggen. "Zowel Latham als R.W. begaven zich nu eenmaal in deze kringen. Bovendien heeft verdachte toegegeven zijn diensten tegen betaling beschikbaar te stellen." Volgens Van Ginkel moet niet vergeten worden dat Latham op grove wijze met messteken om het leven werd gebracht en dat daarbij enkele ribben braken. "Ook het alcohol- en drugsgebruik van verdachte verzachten de omstandigheden niet: het gebruik daarvan is geheel voor de rekening van verdachte", aldus de officier van justitie.

DNA

W.'s advocaten N. Gravenstijn en M. Arends-Kock kwamen uitgebreid terug op het DNA-onderzoek en het onderzoek van het stoffelijk overschot door de patholoog-anatoom. Volgens het tweetal kan uit de onderzoeksresultaten worden geconcludeerd dat de moord op Latham tussen 12 en 2 uur 's nachts moet hebben plaats gevonden. En op dat tijdstip was de beklaagde in de hotelkamer in gezelschap van mensen.

Voor de verklaring die W. op 24 mei gaf, stelt Gravenstijn: "Onze cliënt moest tot 4 keer toe een verklaring afgeven. Op een gegeven moment kon hij de situatie niet meer aan. Hij snakte ernaar om overgeplaatst te worden naar het Korrektie Instituut Aruba zodat hij met rust gelaten zou worden en vertelde daarom op 24 mei een fantasie-verhaal." Maar op het moment dat hij voor de rechter-commissaris moest verschijnen, vertelt W. dat hij niets te maken had met de moord en dat hij bij zijn eerste verklaring blijft.

Gravenstijn en Arends-Kock concludeerden dat het medeplegen van doodslag niet wettig en overtuigend bewezen kan worden en vroegen om vrijspraak voor hun cliënt. Rechter Van der Griendt wees hun verzoek tot onmiddellijke invrijheidstelling af. Hij doet op 10 november uitspraak.

■ *BALASHI — Tijdens de rondleiding die WEB verzorgde voor de pers, werd de nieuwe ketel 6 bekeken. Deze zal begin december in gebruik genomen worden. Op de foto staan enkele WEB werknemers bij ketel 6 te kijken naar de behelmde en met groene oordoppen voorziene persmensen.*

Kwart eeuw in overheidsdienst

■ *ORANJESTAD — Minister Watty Vos van Justitie overhandigde aan Joan Coronel-Peterson de bekende envelop ter gelegenheid van het feit dat zij een kwart eeuw in dienst is van de overheid. Zij begon vijfentwintig jaar geleden bij de Dienst Maatschappelijke Zorg en werkt de afgelopen twintig jaar bij de Stichting Reclassering en Kinderbescherming. Bij de huldiging waren aanwezig bestuursleden van de Stichting Reclassering en Kinderbescherming, voorzitter Pater van der Lee, commissaris Shon Lopez en Christina van der Berg-de Freitas.*

Joop Verschoor overleden

ORANJESTAD — Na een korte ziekte is Joop Verschoor (64) onverwachts overleden. Hij was destijds op Curaçao belast met de redactie van de *Amigoe*. Jaren geleden was hij de toeristen vertegenwoordiger van Curaçao in New York en belast met de leiding van het kantoor in de VS. Hij is ereburger van de stad Miami.

Verder was hij lid van een groot aantal clubs, zoals Toastmasters, Lions, Skalclub. Voordat hij met de VUT ging, was hij verbonden aan het kantoor van de minister-president. De laatste jaren heeft hij met zijn vrouw Nayo Trading geleid.

De begrafenis vindt aanstaande maandagmiddag 16.00 uur plaats, vanuit de Sint Fransiscuskerk naar de katholieke begraafplaats aan de Caya Ernesto Petronia. Vanaf 14.00 uur kan afscheid worden genomen in de kerk.

Hierbij maken wij het overlijden bekend van de heer

JOHANNES A.J. VERSCHOOR
beter bekend als Joop of John

Namens zijn
echtgenote:Hetty Verschoor-Nicolaas (Aruba)
Kinderen:
John Verschoor Jr. en fam. (U.S.A.)
Robert Verschoor en fam. (Aruba)
Dean Verschoor en fam. (Japan)
Nicole Verschoor (Aruba)
Lydia Boom-Verschoor en fam. (Curaçao)
Maurice Verschoor (Curaçao)
Boers en zusters:
Arie Verschoor en fam. (Ned.)
Ida Verschoor en fam. (Ned.)
Miep v. Kampen-Verschoor en fam. (Ned.)
Anja Hilhorst-Verschoor en fam. (Ned.)
Lydia Verschoor en fam. (Ned.)
Els van 't Hof-Verschoor en fam. (Ned.)
Schoonmoeder: Olga Nicolaas (Cur.)
Schoonbroers en -zusters:
Pamela Jansen-Nicolaas en fam. (Cur.)
Scarlett Nicolaas en fam. (Cur.)
Rene Nicolaas en fam. (Cur.)
Jarmila Hellis-Nicolaas en fam. (Wales)
Vrienden en kennissen:
Ludwig Pietersz en fam. (Aruba)
Families Veth, Henriquez en Otila Sprock (Cur.)

De teraardebestelling vindt plaats op maandag, 30 oktober, vertrekkende vanuit de Sint Franciscuskerk op Aruba naar de katholieke begraafplaats aan de Boerhaavestraat.
Gelegenheid tot condoleren van 2 tot 4 uur namiddag.
Gelieve geen rouwbeklag aan huis.
Adres: Aruba, Nayostraat 4.

Vrijspraak door stomme fout in de dagvaarding

ORANJESTAD — Wat advocaat Zara en officier van justitie Lugo niet hadden gezien, zag rechter Van der Griendt gistermiddag wèl: een storende typefout in de dagvaarding. Bij het subsidiair telastegelegde stond *'gestompt, geslagen, gestompt'* wat had moeten zijn *'gestompt, geslagen, geduwd en/of geschopt'*. Hierdoor moest verdachte F.S.J. worden vrijgesproken.

S.J. stond terecht vanwege het mishandelen van zijn vrouw. Officier van justitie Elivia Lugo eiste 7 maanden gevangenisstraf, waarvan 2 maanden voorwaardelijk en een proeftijd van 2 jaar. Maar door de fout in de dagvaarding kon S.J. gisteren zijn koffer pakken in het Korrektie Instituut Aruba (KIA) en naar huis gaan.

F.S. zou zijn echtgenote op 9 juli van dit jaar door mishandeling lichamelijk letsel hebben toegebracht. Volgens de vrouw was hij die dag onder invloed van alcohol thuis gekomen en had haar met een stuk ijzer geslagen, geschopt en gestompt. De politie bracht de vrouw naar het hospitaal, waar geconstateerd werd dat zij een gebroken enkel had.

Advocaat J. Zara benadrukte dat het primair telastegelegde - dat S. zijn vrouw opzettelijk had gestompt, geslagen en/of geschopt - niet bewezen kon worden. De rechter gaf hem daarin gelijk: niet bewezen kon worden dat verdachte zijn vrouw opzettelijk mishandelde.

Vervolgens vroeg Van der Griendt aan verdachte of hij zijn vrouw gestompt of geslagen had. Want dat stond als subsidiair telaste gelegd in de dagvaarding. S. antwoordde ontkennend. 'Hebt u haar dan geduwd?' vroeg de rechter daarna, waarop de man met 'ja' antwoordde, waarschijnlijk nog niet realiserende dat hij daarmee zorgde voor zijn vrijspraak.

Zara, die de fout in de dagvaarding ook niet had opgemerkt, ging voor wat betreft het subsidiair telaste gelegde de fout in door te stellen dat zijn cliënt daar niet onderuit kon. "S.J. heeft zijn vrouw alleen maar een duw gegeven en daardoor heeft zij haar enkel gebroken", aldus Zara. Maar juist omdat dit duwen niet in de dagvaarding stond vermeld, gaf de advocaat met zijn verklaring exact aan dat wat wèl in de dagvaarding stond, niet bewezen kon worden.

Rechter Hans van der Griendt stelde dan ook dat het duwen niet subsidiair telaste was gelegd, en het schoppen evenmin. Daarom sprak hij verdachte F.S. vrij.

WEB presenteert zich tijdens persontvangst

ORANJESTAD — In het kader van betere en nauwere samenwerking met de media, werd afgelopen donderdag een presentatie bij het Water- en Energie Bedrijf (WEB) gehouden. Tijdens deze ontvangst werd een videofilm getoond en een rapport, getiteld *10 Ana pa Siglo 21: 1989-1999*, overhandigd. Het rapport beschrijft de nieuwe filosofie over de productie van water en electriciteit en de distributie van water.

Het rapport begint met een terugblik. In 1989 gaf de regering na uitgebreide bestudering van de installaties te kennen: *'E condicion di nos instalacionnan ta critico y mester bini cu un proyecto di renobacion y expancion di nos instalacionnan'*. Hoogste tijd voor renovatie en uitbreiding dus.

In maart 1994 tekende WEB, die naar gestelde voorwaarden van de investeerders in dit miljoenenproject een naamloze vennootschap geworden was, een akkoord met de Nationale Investeringsbank. KabNA gaf goedkeuring voor een bedrag van 28 miljoen gulden.

Een van de grootste veranderingen moest echter uit de WEB-arbeiders zelf komen: een mentaliteitsverandering die paste in de nieuwe organisatiestructuur en filosofie: zelfstandig, effectief werken met eigen verantwoordelijkheid. Regelmatige werkbesprekingen, evaluaties en werkbeschrijvingen werden ingevoerd. Het verbeteren van de serviceverlening aan de klanten hoorde daar ook bij.

In 1994 werd Turbine Generator 3 in gebruik genomen, evenals ketels 1 en 2. Een schakelstation van 16 miljoen florin werd in gebruik genomen evenals twee Coastal feeders, die 11 miljoen kostten. In 1995 werden de nieuwe Aquachem plant, ketel 4 en een deel van het proces beheerssysteem in gebruik genomen. In een tijdsbestek van vier jaar zal nog eens 235 miljoen florin in het bedrijf gestopt worden.

De kwaliteit van het water dat WEB levert, ook wel 'Balashi cocktail' genoemd, is ronduit goed te noemen. Werknemers van WEB zijn verplicht oordoppen en helmen te dragen; zij worden gestimuleerd cursussen, trainingen en seminars te volgen. *Un ambiente dinamico y progressivo a hiba na un ambiente di trabao fructifero y cu ta duna hopi satisfaccion*, zo staat in het rapport. Een moderne, dynamische werksfeer geeft meer bevrediging in het werk. Meer dan 2 miljoen florin wordt geïnvesteerd in opleidingen voor de 250 werknemers.

Na afloop van de presentatie kon de pers vragen stellen: Jossy Laclé gaf duidelijke antwoorden op zeer uiteenlopende vragen. Een van deze vragen was hoe het met WEB zou gaan als Coastal zou vertrekken in de toekomst: "Wij houden hier wel degelijk rekening mee en zijn bezig ons hierop zodanig voor te bereiden dat in geval dit werkelijk zou gebeuren, WEB dit zou kunnen opvangen."

Toen was het tijd voor de rondleiding. Helmen op, oordoppen in. In groepjes van vijf werd het terrein, de ketels en turbines bekeken, trappen op, heet en koud. Ingenieur Ramiro de Cuba, projectleider, gaf een duidelijke uiteenzetting van het proces dat het zeewater doormaakt voordat het drinkwater is. "Na het verhittingsproces, waarbij alle microben gedood worden, wordt het water over kalkstenen geleid om het een goede smaak te geven. Anders smaakt het helemaal niet lekker." Het nieuwe proces beheerssysteem werd eveneens uitgelegd.

De pers werd hierna uitgenodigd voor een drankje. PR-manager van WEB, Kelvin Augustin, bedankte iedereen voor zijn aanwezigheid. Een leuke geste van WEB, die het drinken van een glaasje water ineens tot een heel andere ervaring maakt.

Spoedig verdrag over VS-douane geratificeerd

ORANJESTAD — Van de minister Glenbert Croes van Vervoer en Communicatie werd vernomen dat de Nederlandse ambassade in Washington een diplomatieke nota aan het State Department heeft gestuurd om het verdrag met betrekking tot de vestiging van de Amerikaanse douane op de Reina Beatrix Aeropuerto te ratificeren.

Dit is mogelijk geworden nadat op 21 oktober jongstleden de Tweede Kamer het verdrag hierover heeft goedgekeurd. Dank zij de goede contacten tussen het department of Treasury en US Customs in Washington kan de ratificatie van de overeenkomst, door minister Glembert Croes in december getekend, in een korte tijd worden afgehandeld. Minister Croes gaat nu verder met de bouw op de luchthaven en verwacht dat volgende maand de financiering en openbare aanbesteding kan plaatsvinden.

TeleAruba's Laclé op CNN World Report

ORANJESTAD — De opnamen die TeleAruba maakte van het bezoek van de bekende golfprofessional Raymond Floyd aan Tierra Del Sol, zullen een groot kijkerspubliek krijgen. Een segment, dat 2 1/2 minuut duurt, zal namelijk morgen, 29 oktober, tussen 13.00 en 15.00 uur uitgezonden worden op CNN World Report.

TeleAruba's Tito Laclé is te zien tijdens een vraaggesprek met de nummer twee op de wereldranglijst voor golfsenioren. Floyd vond Tierra Del Sol 'boven alle verwachtingen' en 'een echte kampioensbaan' en zei graag terug te willen komen naar Aruba. Goede promotie voor Aruba dus.

TeleAruba heeft na een aantal jaren stilte, weer contact gelegd met CNN en nieuwslezer Laclé zal in de toekomst bijdragen leveren als er *'newsworthy'* zaken op Aruba gebeuren.

Ontslagdreiging Avensa-personeel

ORANJESTAD — Veertien personeelsleden van Avensa op de Beatrixluchthaven dreigen binnenkort ontslagen te worden wanneer General Air Services de afhandeling van Avensa gaat overnemen. Directeur/Juridische Adviseur Maximo Croes heeft dit aan personeel meegedeeld. Het overleg over het ontslag is gaande.

Mr.Maximo Croes bevestigde desgevraagd aan *Amigoe* dat over het ontslag met het personeel is gesproken, maar dat nog geen datum voor overname door General Air Services is genoemd. Met het personeel wordt overlegd om een minnelijke schikking te treffen, waarbij het voorstel viel om twee maanden salaris te betalen. Het overleg duurt voort.

Geen cijfers door onderbezetting ATA

Centrale Bank signaleert: toeristeninkomsten stijgen

ORANJESTAD — De voorlopige betalingsbalanscijfers van de Centrale Bank van Aruba (CBA) wijzen op een stijging van de toeristeninkomsten in juli 1995 vergeleken met juni 1995. Maar de Centrale Bank is 'verontrust' dat er nog geen juli- en augustus-cijfers zijn gepubliceerd betreffende het aantal verblijfstoeristen; terwijl toerisme de belangrijkste pijler van Aruba's economie is. Dat staat in de paragraaf over de economische ontwikkeling opgenomen in het CBA-verslag over de maand augustus 1995.

Voor de gegevens omtrent het toerisme is de Centrale Bank afhankelijk van Aruba Tourism Authority (ATA) van de overheid en het particuliere Aruba Hotel and Tourism Association (AHATA). Het is de derde opeenvolgende keer dat de CBA meldt dat zij niet in staat is recente informatie over het aantal toeristen dat Aruba in een bepaalde maand bezocht te verstrekken.

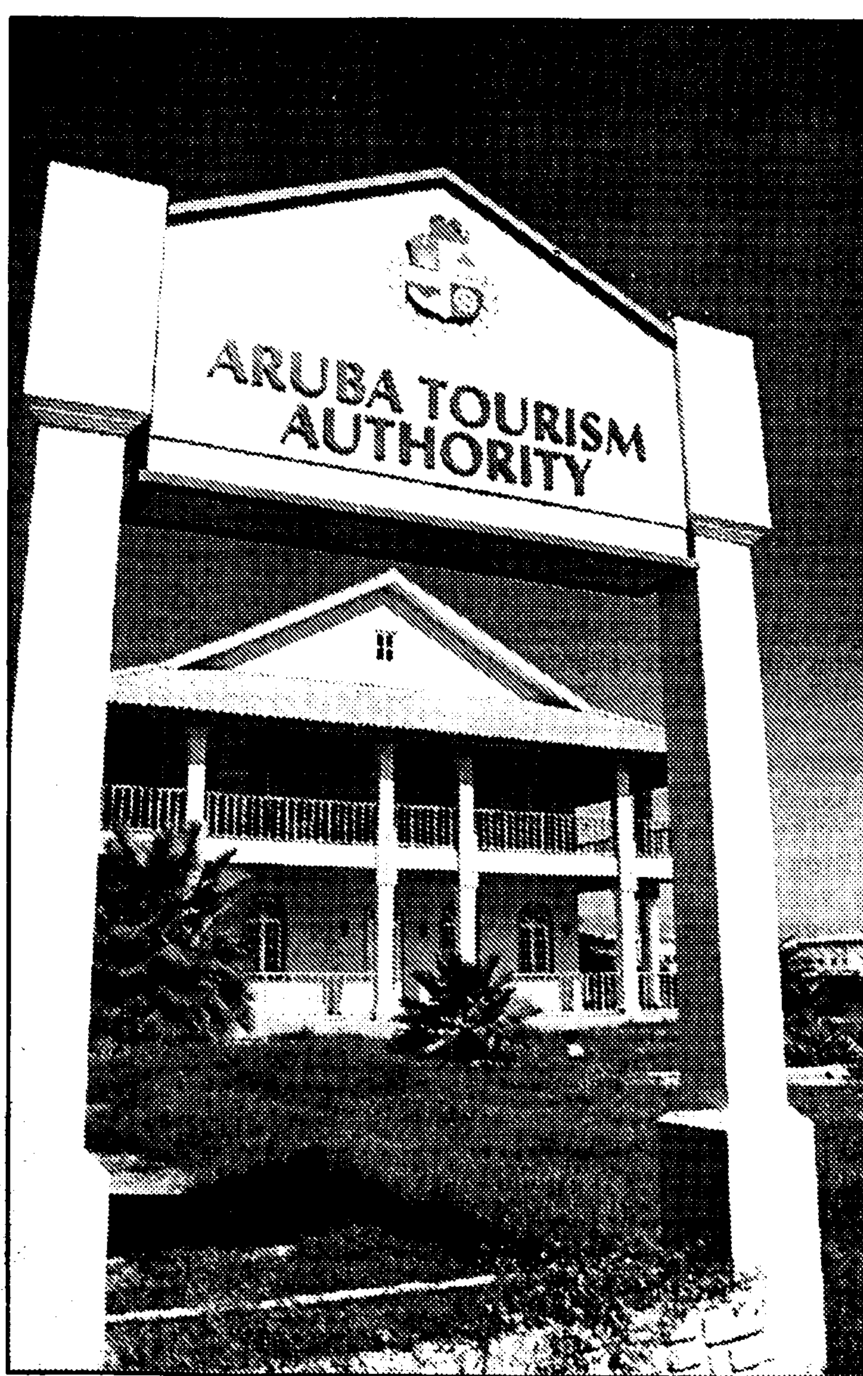
In tabel 8 *'Tourism'* in het CBA-maandverlag over augustus, dat een uitgebreid beeld verschaft van het toerisme, staan alle indicatoren in juli en augustus open: *not available*. Alleen het aantal cruise-passagiers en het aantal cruise-schepen dat Aruba aandeed in de maand juli is bekend; 20.480 respectievelijk 16. In juli 1994 waren dat er 11.804 en 14 schepen.

ONDERBEZET

Desgevraagd zegt een ATA-woordvoerder dat de juli-cijfers begin volgende week beschikbaar komen en die van augustus hoogstwaarschijnlijk over twee á drie weken. De reden voor de vertraging is de onderbezetting als gevolg van de reorganisatie bij de overheid. "Er waren eerst acht mensen op deze afdeling. Nu doen we hetzelfde werk met z'n driën, omdat er collega's gebruik maakten van de lumpsumregeling of zijn vertrokken naar andere diensten. Het uitzendbureau Tempo helpt ons met zes ingehuurde personen de achterstand in te lopen."

De CBA merkt in het verslag over augustus 1995 verder op dat de geldhoeveelheid gedurende deze periode marginaal is gedaald. "Deze ontwikkeling was het gevolg van enerzijds een stijging van het netto buitenlandse actief en anderzijds een daling van het netto binnenlandse actief, welke voornamelijk het resultaat was van een daling in de niet aan kredietverlening gerelateerde balansposten", zoals de Centrale Bank het ingewikkeld kan formuleren.

Positief is in ieder geval dat volgens de Bank 'de netto financiële positie van de overheid enigszins verbeterde'. Verder meldt de CBA dat de vorderingen op de private sector zijn gestegen door hogere kredietverlening aan ondernemingen en aan consumenten. En gemeten over een twaalfmaandsperiode steeg het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie in augustus met 3 procent, terwijl de gemiddelde jaarstijging 4,1 procent bedroeg.

■ *ORANJESTAD — Door personeelsgebrek was ATA (Aruba Tourisme Authority) tot nog toe - eind oktober - niet in staat de cijfers met betrekking tot het toerisme in de maanden juli, augustus en september te verstrekken. De Centrale Bank van Aruba (CBA) kan daarom noodgewongen geen toerisme-informatie publiceren in haar augustus-verslag. Een ATA-woordvoerder zegt dat als gevolg van de reorganisatie bij de overheid en de lumpsum-regeling plotseling nog drie van de acht personen op deze afdeling werkzaam zijn. Een uitzendbureau helpt ATA momenteel met zes ingehuurde krachten om deze achterstand zoveel mogelijk in te lopen. Eerder deze week kwam er vanuit de Tweede Kamer kritiek op de lumpsum-regeling van de Arubaanse regering; ambtenaren worden weggesaneerd met een gouden handdruk, maar hun functie blijft overeind en regelmatig zouden externe mensen moeten worden ingehuurd om het werk alsnog te doen.*

Kans op stroomonderbreking

Nieuwe ketel wordt in systeem opgenomen

BALASHI — In het kader van de renovatie en uitbreiding van de Centrale, maakt de directie van het Water- en Energiebedrijf Aruba nv (WEB) bekend dat zondag 29 oktober ingrijpende werkzaamheden worden uitgevoerd tussen 13.00 en 16.00 uur. De werkzaamheden vinden op zondag plaats omdat het stroomgebruik in het weekeinde lager is dan door de week.

WEB heeft, om in de toekomstige vraag naar water te voorzien, het aantal ketels uitgebreid. Het bestaande systeem van voedingswater moet worden aangesloten op de nieuwe ketel nr. 6. Hierdoor moeten ketels 1, 2 en 3 uit bedrijf worden gesteld. De electriciteitsproduktie is dan afhankelijk van de ketels 4 en 5, drie turbine generatoren, de gasturbine en de electriciteit die Coastal levert.

Het is een zeer delicate situatie. Het voorbereidende werk dat de WEB technici verricht hebben, moet voorkomen dat er een onderbreking van de electriciteitsvoorziening zal plaatsvinden. Maar omdat het nog steeds een delicate situatie blijft, verzoekt WEB dan ook om tijdens deze uren geen gebruik te maken van apparatuur die veel electriciteit verbruiken. Dit zijn onder andere magnetrons, wasmachines, computers maar ook de airconditioning. Mocht er zich namelijk een storing voordoen, dan is WEB genoodzaakt de stroomvoorziening (gedeeltelijk) uit te schakelen.

Dit weekeinde mogelijk bemiddeling bij staking

SAN NICOLAS — Waarnemend landsbemiddelaar Julio Quijada vergaderde gisteren afzonderlijk met Coastal en de vakbond IOWUA. Het plan bestaat om vandaag partijen weer om de onderhandelings tafel te brengen, waarbij mogelijk de landsbemiddelaar enige voorstellen ter discussie zal stellen. Gehoopt wordt hierdoor uit de impasse te geraken, waarin de reeds maanden durende cao-onderhandelingen terecht zijn gekomen.

In Buurtcentruym Brazil werd gistermorgen een vergadering van de stakers gehouden. Besloten werd om de staking voort te zetten. Verslag werd uitgebracht van de rechtszaak die Coastal tegen de IOWUA had aangespannen. In feite betekende die een overwinning voor de vakbond, omdat de leden niet aan het werk werden gezet.

Ook de kwestie van videoopnames van de stakers door Coastal bracht de nodige verontwaardiging onder de leden. Besloten werd Oscar Wyatt op de hoogte te stellen van de gang van zaken. Hierbij wordt het door de stakers kwalijk genomen dat general-manager Nelson English, destijds had verklaard 'het cao te ondertekenen of anders te staken', nu op allerlei vreemde manieren de staking tegenwerkt. De stakers beschouwen English als de oorzaak van de staking en vragen aan Oscar Wyatt hem terug te roepen. Indien dit niet gebeurd dan wordt English tot *'persona non grata'* op Aruba verklaard. In dit verband merkt het actiecomité op dat Coastal destijds de PR-manager Clinton Taylor terugriep omdat hij zich met partijpolitiek bezig hield.

Fundacion Aruba Limpi en AHATA:

'Overheid belooft vervuiling nu serieus aan te gaan pakken'

ORANJESTAD — Fundacion Aruba Limpi en de Aruba Hotel and Tourism Association (AHATA) hebben er na een gesprek met de regering vertrouwen in dat de overheid serieus iets gaat doen aan de alsmaar toenemende vervuiling van het eiland. Er wordt een werkgroep ingesteld die zich onder andere zal buigen over een bewustwordingscampagne en over de aanpassing van de wet. Zo zal nagegaan worden hoe vervuilers het best gestraft kunnen worden.

In een persbericht melden Fundacion Aruba Limpi, een stichting van bierimporteurs, en AHATA dat zij vrijdag 27 oktober een gesprek hadden met de coördinator van minister Watty Vos, Gaby Werleman, en de ministers Henny Eman, Robertico Croes, Eddy Croes en Glenbert Croes.

Dat gesprek ging over de zichtbaar toenemende vervuiling van Aruba. Alle partijen wensen een grootscheepse en structurele actie tegen deze vervuiling die niet alleen slecht is voor het toerisme, maar zeker ook voor de lokale bevolking.

Fundacion Aruba Limpi wilde duidelijk maken dat het niet zo kan zijn dat alleen deze stichting opdraait voor het telkens weer schoonmaken van het eiland. De woordvoerders van deze stichting zeggen dat zij jaarlijks zo'n één miljoen florin investeren in schoonmaakacties, om echter vervolgens te moeten constateren dat op diverse plekken het binnen de kortste keren weer vol met blikjes, flesjes en ander vuil bezaaid ligt. "Deze kosten zouden niet nodig zijn als de bevolking zich iets bewuster zou zijn van het belang van een schoon Aruba", zo stelt men.

Ook de vereniging van hotels op Aruba, AHATA, maakt zich al vele jaren ernstig zorgen omdat zij vaak als eerste direct merken wanneer toeristen klagen over de vervuiling. Enige tijd geleden stelde AHATA de bierimporteurs een ultimatum, namelijk dat zij geen biermerken meer zouden afnemen waarop een statiegeld zit. Dat zou betrekking hebben op alle biermerken, behalve Amstel uit Curaçao.

Dit ultimatum werd ingetrokken en partijen gingen met elkaar om de tafel zitten om dit drastische voornemen voorlopig voor zich uit te schuiven.

De bijeenkomst gisteren in het Bestuurskantoor was op initiatief van coördinator Gaby Werleman. In het persbericht staat dat Fundacion Aruba Limpi en AHATA na het gesprek en de uitleg van Werleman de indruk hebben dat de overheid nu eindelijk serieus van plan is ook een steentje bij te dragen in de strijd tegen de vervuiling.

De regering reageerde positief op het verzoek van Fundacion Aruba Limpi om via TeleAruba te proberen de bevolking te bereiken en zodoende te trachten de mensen bewust te maken van het probleem.

Er is verder besloten om een werkgroep in te stellen die met uitgewerkte voorstellen zal moeten komen op het gebied van een bewustwordingscampagne met behulp van de media, educatieve programma's op scholen en om indien nodig de wetgeving zodanig aan te passen dat het makkelijker wordt om vervuilers een boete op te leggen. Tenslotte stellen Fundacion Aruba Limpi en AHATA de vergadering met de regering als positief en nuttig te hebben ervaren en spreken de wens uit dat er eindelijk wat gaat gebeuren om van Aruba een echt *'Isla di Calidad'* te maken.

Casa Blanca Casino

Vergadering over ontslag aanvragen

ORANJESTAD — In verband met de ontslagen van het personeel van Het Wyndham Hotel & Casino (ex-Hilton Hotel), heeft het bestuur van de vakbond FTA voor aanstaande maandagmiddag 14.00 uur een vergadering bijeen geroepen voor het personeel van het Casa Blanca Casino. Het personeel blijft thuis in afwachting van het verloop van het proces voor hun ontslag aanvraag. De vergadering vindt plaats in het FTA kantoor.

Morgen start van culinaire competitie

ORANJESTAD — Zondagmorgen 8.00 uur beginnen in de Bushiri Beach resort de eerste twee teams van chef-koks de strijd in de 'Culinary Competition 1995'. In totaal nemen zeven teams (28 chefs) deel aan deze competitie. De beste koks in iedere categorie van voorgerecht, entree en dessert en de runner ups zullen Aruba vertegenwoordigen in de jaarlijkse 'Caribbean Culinary Competition' op de Bahamas.

Het publiek kan zondagochtend 11.30 uur en zondagmiddag 17.30 uur, tegen betaling, de produkten van de chef-koks komen proeven. Bij het Bushiri Beach Resort kunnen hiervoor kaarten worden gekocht. Drie officiële juryleden van de American Culinary Federation zijn uitgenodigd een oordeel te vormen over de prestaties van de deelnemers.

Er zijn een aantal onderscheidingen voor de beste chef-koks gesteld door Gastronomic Association, Budget Rent A Car, Licores Aruba, Chain des Rotisseur, Air Aruba en Aruba Trading.

Burshiri heropend na face-lift

■ *ORANJESTAD — Gistermiddag werd het Bushiri Beach Resort Aruba officieel heropend. Bushiri is enkele maanden dicht geweest voor een grondige opknap- en schoonmaakbeurt. Het hotel ziet er nu merkbaar beter en fraaier uit. General-manager Tom Pas is duidelijk tevreden over het geleverde werk. Niet alleen is het hotel van zowel de binnen- als buitenkant volledig gerenoveerd, ook zijn er nieuwe personeelsleden aangetrokken die volgens Pas met enthousiasme aan het werk zijn gegaan. Toen Pas ongeveer een jaar geleden de directie overnam trof hij een slordig en in sommige opzichten zelfs vies hotel aan, maar omdat veel toeristen desondanks heel tevreden waren over het hotel wist hij dat Bushiri toekomst heeft. De overheid geloofde in zijn plan, maar wilde er geen geld in stoppen. Aruba Bank werd bereid gevonden om 3 miljoen florin te financieren voor de opknapbeurt. Tijdens de geanimmerde receptie gistermiddag werd het nieuwe logo van Bushiri Beach Resort Aruba gepresenteerd. Medewerkster Lucia Thiel heeft het ontworpen en het nieuwe logo zal binnenkort op de voorgevel van het 154 kamers tellende hotel aan de L.G. Smith Boulevard 35 prijken.*

Statenlid Tromp-Yarzagaray:

Regering geeft teveel uit

ORANJESTAD — MEP-statenlid Ella Tromp-Yarzagaray zegt aan de hand van het tweede kwartaalverslag van 1995 van de Centrale Bank van Aruba (CBA) te kunnen aantonen dat het kabinet-Eman II precies het omgekeerde doet van wat het heeft beloofd: meer geld uitgeven dan in de vergelijkbare eerste zes maanden van 1994. Zelfs zoveel meer dat, hoewel de inkomsten hoger waren, de overheid een tekort heeft.

'Eindelijk is de Centrale Bank wakker geworden', zo staat er boven een verklaring van het statenlid van de gele partij. De Centrale Bank behoort onafhankelijk van de politiek te functioneren en daarom werd het tijd dat de Bank het kabinet-Eman II op de feiten wijst.

Tromp-Yarzagaray heeft het tweede kwartaalverslag van 1995 bestudeerd en zegt aan de hand daarvan het volgende: in de eerste zes maanden waren de overheidsinkomsten 23 miljoen florin hoger dan in dezelfde periode een jaar terug. "Maar in plaats dat de regering dit geld reserveerde, werd het allemaal reeds uitgegeven."

De regering gaf volgens Tromp-Yarzagaray in de periode januari tot en met juli 34 miljoen florin meer uit, waardoor er een tekort ontstond van 26 miljoen in het eerste halfjaar. Volgens het statenlid van de oppositie waren de overheidskosten 15 procent hoger, voornamelijk veroorzaakt door hogere salarissen. Zij wijst erop dat deze regering zich ten doel had gesteld om juist 10 procent te bezuinigen.

Tromp-Yarzagaray zegt dat de regering de 30 miljoen die een obligatielening opleverde gebruikt heeft om allerlei tekorten te dekken. Bovendien heeft zij begrepen dat de regering voor het uitbetalen van de amtenarensalarissen in september en oktober geld heeft geleend van onder andere Setar. Het statenlid zegt niet hoe zij aan deze informatie komt.

Aruba Jaycees blinken uit

ORANJESTAD — Tijdens de 34ste nationale conventie van de Female Jaycees kwam de delegatie van de Aruba Female Jaycees goed voor de dag. Bij het Caribisch hoedfestival ging Jacueline Morel van de Aruba Female Jaycees met de eerste plaats strijken, terwijl Anchely Maduro van de Aruba Junior Chamber tweede en Inger Lopez derde werd.

Tijdens de sluitingsavond bleek de Arubaanse delegatie, die met 25 leden de kleinste afdeling is, de meerderheid van de jaarprijzen te hebben behaald: Jaci-Rose Stamper is uitgeroepen tot beste jeugd spreekster en Inger Lopez werd beste spreekster bij de nieuwelingen; voorts behaalde Aruba onderscheidingen als beste afdeling van de Antillen en Aruba; beste project; beste persoonlijk ontwikkelingsprogramma; beste fundraising programma door dr. Gayle Carson en Evelien Steba werd beste president van de Antillen en Aruba.

De 35ste nationale conventie wordt volgend jaar op Aruba gehouden. Personen tussen 18 en 40 jaar, die interesse hebben in de Aruba Female Jaycees kunnen contact opnemen met Evelien Steba, Maricella Tromp of Madel Rugebregt.

NOTITIES UIT PARAMARIBO

Door Max Ooft

PARAMARIBO — De vereniging van Economisten in Suriname heeft een seminar georganiseerd met als thema **"Monetaire stabiliteit? Hoe verder?"**, waarop een aantal interessante mededelingen is gedaan door de verschillende inleiders: André Telting, president Centrale Bank van Suriname; minister Ronald Assen van Planning en Ontwikkelingssamenwerking; Fred Derby van de vakbeweging; Eddy Jharap van Staatsolie en Ed Hogenboom van het fotobedrijf Prolasco. De inleiders kwamen tot de conclusie dat er momenteel inderdaad monetaire stabiliteit is bereikt, maar dat nog geen reden voor hoera-geroep is.

Volgens Telting van de Centrale Bank zal de bank bovendien doorgaan met "kleine stapjes" om zodoende ook de prijzen de gelegenheid te geven zich op een lager niveau te stabiliseren. Interventie van de bank is mogelijk geworden dank zij de goudopkoop van de Centrale Bank, die anderzijds wel ervoor heeft gezorgd dat de binnenlandse geldmassa explosief toenam en zorgde voor geweldige inflatie.

Toen de goudopkoop echter in dollars plaats vond, verminderde deze inflatiedruk. Gelijktijdig werd een aantal subsidies afgebouwd en werd het zelf-assessment belastingsysteem met succes toegepast. De liquiditeitsmassa is wel blijven stijgen, met name van 23,2 miljard eind 1994, naar 30,2 miljard gulden medio 1995, maar dat is volgens Telting niet zo verontrustend, aangezien het voor rekening is van de toevoer uit het buitenland en de monetaire reserve aan goud en deviezen sterk is gestegen, waardoor er een overschot is op de betalingsbalans.

De monetaire reserve bedraagt momenteel 100 miljoen dollar. Hiermee is volgens Telting aangetoond, dat Suriname niet hoeft te wachten op buitenlandse donoren, maar dat de zogenaamde "nul-optie" wel degelijk heeft gewerkt. Minister Assen deed ook de voorspelling, dat over 1995 de overheid een begrotingsoverschot zal hebben van vijf miljard Surinaamse gulden. De totale inflatie over 1995 wordt geschat op slechts 50% (in 1994 nog 590%). Telting en Assen zijn wel optimistisch over de toekomst, waarbij de loonontwikkelingen wel in de gaten gehouden zouden moeten worden, evenals de verdere afbouw van subsidies (met name voor elektriciteit, openbaar vervoer, scheepvaart, onderwijs en volksgezondheid).

Hoewel tevreden met de bereikte stabiliteit, vond Fred Derby van de vakbond C-47, dat er een enorme sociale schuld is ontstaan tijdens de hoge inflatie. Salarissen zijn niet evenveel meer waard, en men heeft spaargelden vrijwel geheel moeten opmaken om in leven te blijven. Hij haalde aan dat vooral kinderen en bejaarden zwaar te lijden hebben gehad van de economische problemen, en dat het bereiken van stabiliteit slechts een eerste stap in de goede richting is. Ook vanuit het bedrijfsleven werden kritische kanttekeningen geplaatst bij monetaire stabiliteit. De koersdaling is erg positief, maar anderzijds wordt de belastingdruk als onevenredig zwaar ervaren, zeiden Jharap en Hogenboom.

***

De **goudopkoop** wil de Centrale Bank in december weer oppakken. Hierbij zal de bank kritischer zijn met betrekking tot vooral het kwikgehalte in het goud, waarover een boete-premie betaald zal moeten worden. Overigens heeft een bosneger-grootopperhoofd de bank voorgesteld om plaatselijk goud te komen opkopen, zodat de delvers niet naar de stad hoeven af te reizen. Dit voorstel heeft de bank in overweging.

De goudopkoop is lange tijd in een negatief licht geweest vorig jaar, vanwege de inflatoire druk die het veroorzaakte en bovendien omdat de kleine gouddelvers meestal illegaal aanwezig zijn en toch als verkoper door de Centrale Bank werden geaccepteerd. President Telting van de bank haalde aan dat ze echter wel hebben bijgedragen aan het bereiken van monetaire stabiliteit in het land. Hoewel er van hen meer dan 1000 kilo goud is opgekocht, is het algemeen bekend dat grote hoeveelheden goud het land ook verlaten via de Fransguyanese en Braziliaanse grens.

***

Fractieleider Jules Wijdenbosch van de N.D.P. is ook **kritisch** naar aanleiding van deze mededelingen van bankdirecteur Telting en minister Assen. Hij vindt dat "Suriname zich onsterfelijk belachelijk maakt als er vol trots wordt gezwaaid met een opgepotte monetaire reserve van 100 miljoen dollar en een begrotingsoverschot van vijf miljard gulden, terwijl grote delen van het volk moeite hebben het hoofd boven water te houden en produktie-sectoren niet op gang kunnen komen."

De N.D.P. vindt dat er geen plaats is in de Surinaamse economie voor een SAP, wel voor een reconstructie. Wijdenbosch deelde tijdens een persconferentie ook mee, dat de N.D.P. een aantal hearings met maatschappelijke groeperingen heeft afgerond om te komen tot een beleidsplan voor de verkiezingen. In dit kader valt nog te vermelden, dat volgens een onderzoekje in het district Wanica van het Surinaamse persbureau Kompas, de N.D.P.-presidentskandidaat Desi Bouterse, de meerderheid zou behalen in dit district, gevolgd door Lachmon. In Wanica zijn de meeste stemmers voor de partij DA'91, terwijl de groep zevende kiezers enorm groot is.

***

Suriname is geheel in de ban van het officiële staatsbezoek dat **president Suharto van Indonesië** aan het land brengt van 27 -29 oktober. Op verschillende plaatsen in de stad zijn er enorme posters van president Suharto en president Venetiaan opgezet, terwijl er een staatsbanket gehouden wordt waarvoor 350 personen zijn uitgenodigd. De president komt met een delegatie van 135 personen, onder wie twee ministers, veertig veiligheidsagenten en 35 journalisten die allen in hotel Torarica zullen woden ondergebracht.

Inofficiële berichten melden dat het bezoek Suriname meer dan zestig miljoen gulden zal kosten. Suharto zal een ontmoeting hebben met de drie "Javaanse" politieke partijen, de K.T.P.I., de Pendawalima en de P.P.R.S. (die een samenwerking hebben gesloten met de K.T.P.I.). Tijdens het bezoek zullen ook samenwerkingsovereenkomsten worden gesloten op de gebieden van suiker en palmolie. Ambassadeur Wusono van Indonesië in Suriname heeft berichten ontkend als zou Suharto met een politieke agenda komen, onder andere het bewerkstelligen van de aanname van houtkapcontracten (de veelbesproken houtkapmaatschappijen MUSA en Suri-Atlantic zijn Indonesisch) en speciale aandacht voor de Javaanse bevolkingsgroep in Suriname.

***

De coalitie-partij V.H.P. onder voorzitterschap van de nestor in Suriname's politiek, Jagernath Lachmon, zal zaterdag een massa-meeting houden in het partijcentrum "De Olifant". Tijdens deze vergadering zal ook besproken worden of de **V.H.P. in de Nieuw Front combinatie** de komende verkiezingen zal ingaan. Al geruime tijd wordt hierover druk gespeculeerd, aangezien het herhaaldelijk tot botsingen is gekomen tussen de Front-partijen onderling. Hoogtepunt werd enkele maanden geleden bereikt, na een zoveelste verschil van mening over de relatie van Suriname tot Nederland ("gemenebest-relatie" ofwel "nauwe betrokkenheid" tegenover de "nul-optie"), waarna de adviesraad van de V.H.P. een toespeling deed op de "ethno-centriciteit", racisme en sekte-leiderschap van president Venetiaan.

De adviesraad vroeg de partij om het laten afzetten van president Venetiaan en vervroegde verkiezingen onder een andere regering. Venetiaan spande hierop een kort geding aan tegen de voorzitter van de adviesraad, Pertab Radhakishun (dat overigens nog steeds niet is afgehandeld). Geruchten gaan ook, dat de V.H.P. als voorwaarde heeft gesteld voor het blijven in de combinatie, de goedkeuring van de Berjaya-overeenkomst, waarin naar verluidt de familie Mungra grote belangen heeft.

De overige Front-partners hechten grote waarde aan de participatie van de V.H.P., aangezien geen der partijen alleen met veel kans op succes de verkiezingen in zou gaan en de V.H.P. ongetwijfeld een grote, zo niet de grootste, stemmentrekker zal zijn. Links en rechts worden bovendien samenwerkingsovereenkomsten getekend tussen oppositionele partijen, hetgeen de situatie voor de Front-partijen nog moeilijker maakt.

***

De **Parbo Bierbrouwerij** bestond afgelopen week precies veertig jaar. De brouwerij is bekend om het Parbo Bier, dat kort na de oprichting van de brouwerij in België de Gran Prix d'Excellence won. Binnenkort zal begonnen worden met de constructie van een nieuwe brouwerij, terwijl ook de produktie van Parbo Stout hervat zal worden.

Parbo Bier is een begrip in de Surinaamse samenleving, met name de 1 liter flessen ("djogo"). In Nederland heeft het bedrijf vanwege langdurige stopzetting van bierexport naar Nederland in moeilijke jaren, het recht verloren op de naam 'Parbo Bier', die nu door een ander is overgenomen.

***

Cipiers zijn in actie gegaan, die inhoudt dat ze elk maximaal vijftien gevangenen zullen voorgeschreven, zullen bewaken. Aanleiding hiertoe was de arrestatie van zes cipiers die verdacht worden van betrokkenheid bij de ontsnapping van een beruchte Braziliaanse drugsbaron uit de centrale penitentiaire inrichting te Santo Boma, gevolgd door de ontvluchting van nog eens zes andere gevangenen.

De cipiers beklagen zich over het feit dat de dienst onderbezet is, waardoor ze hun taak niet naar behoren kunnen uitvoeren en eisen verbeteringen in de werkomstandigheden, inclusief overplaatsing van een groot aantal gevangenen naar de nieuwe gevangenis aan de Duisburglaan om de bewaking overzichtelijker te maken.

***

Dan nog een aantal **korte berichten:** de actie bij de douane is beëindigd, nadat de dienst inderdaad werd voorzien van sanitaire en andere voorzieningen, de centrale overheids-administratie (CEBUMA) staakt ook niet meer, terwijl daarentegen de scheepvaartdienst, inclusief de veerverbindingen, wederom plat ligt. * Het Academisch Ziekenhuis heeft honderd fietsen gehad van de Duitse consul in Suriname, Nouh Chaia, terwijl een samenwerkingsovereenkomst is getekend met twee Fransguyanese ziekenhuizen te Cayenne en Saint Laurent. * Cynthia Rozenblad is de nieuwe directeur van 's Lands Hospitaal. * Te Nickerie heeft een sluis het begeven, waardoor grote rijstarealen en woningen geruime tijd onder zout water stonden. * In de Assemblee is de wet op producent aansprakelijkheid goedgekeurd en zal worden opgenomen in het Burgerlijk Wetboek. * Volgens een recente statistische uitgave van de FAO is Suriname het meest beboste land ter wereld, met 95% van het landoppervlak bedekt met bos. * Diana de Grave is in de Centrumkerk bevesigd tot predikante van de Hervormde Gemeente in Suriname. * Het Hindoefeest Divali werd afgelopen maandag stemmig herdacht, voorafgegaan door de traditionele fakkeloptocht op zondagavond. * De klok van de toren van Financiën aan het Onafhankelijkheidsplein is na jaren stil gestaan te hebben, hersteld, op initiatief van de Nederlandse ambassadeur in Suriname, Baron Schelte van Heemstra die daartoe een fundraisingscampagne had opgezet in januari van dit jaar. * Op 1 november begint in Suriname een "Krin kondre" actie, in eerste fase gericht op het ophalen van waterhoudende voorwerpen die dengue-muskieten kunnen herbergen.

Historische films gezocht

WILLEMSTAD — In het najaar van 1996 zal er een Antilliaans filmfestival in Nederland en op Curaçao worden gehouden, georganiseerd door het Vriendengenootschap Nederland Nederlandse Antillen (VNA). Op het festival worden Antilliaanse films en video vertoond. Om het festival zo volledig mogelijk te kunnen maken, is de organisatie op zoek naar zo- veel mogelijk historisch audiovisueel materiaal.

Volgens Rafaël Lambourghini, namens FORSA Amsterdam medewerker van het festival, gaat het om materiaal dat (nog) niet in het Centraal Historisch Archief van Curaçao aanwezig is, want dat heeft hij reeds bekeken: "Het gaat om oude 8 en 16 mmfilmpjes die men thuis heeft. Vaak zit daar zeer interessant materiaal tussen." Het festival zal in oktober volgend jaar in Nederland plaatsvinden en twee maanden later op Curaçao. Het eerste filmfestival in de Antillen was in 1954.

Wie de organisatie aan materiaal kan helpen, wordt verzocht contact op te nemen met Eugenie Herlaar van het VNA (adres: Obsidiaan 2, NL-1703 EN Heerhugowaard, fax 00-31-2207-14155) of Rafaël Lambourghini bij FORSA Amsterdam, fax 00-31-20-6903061.

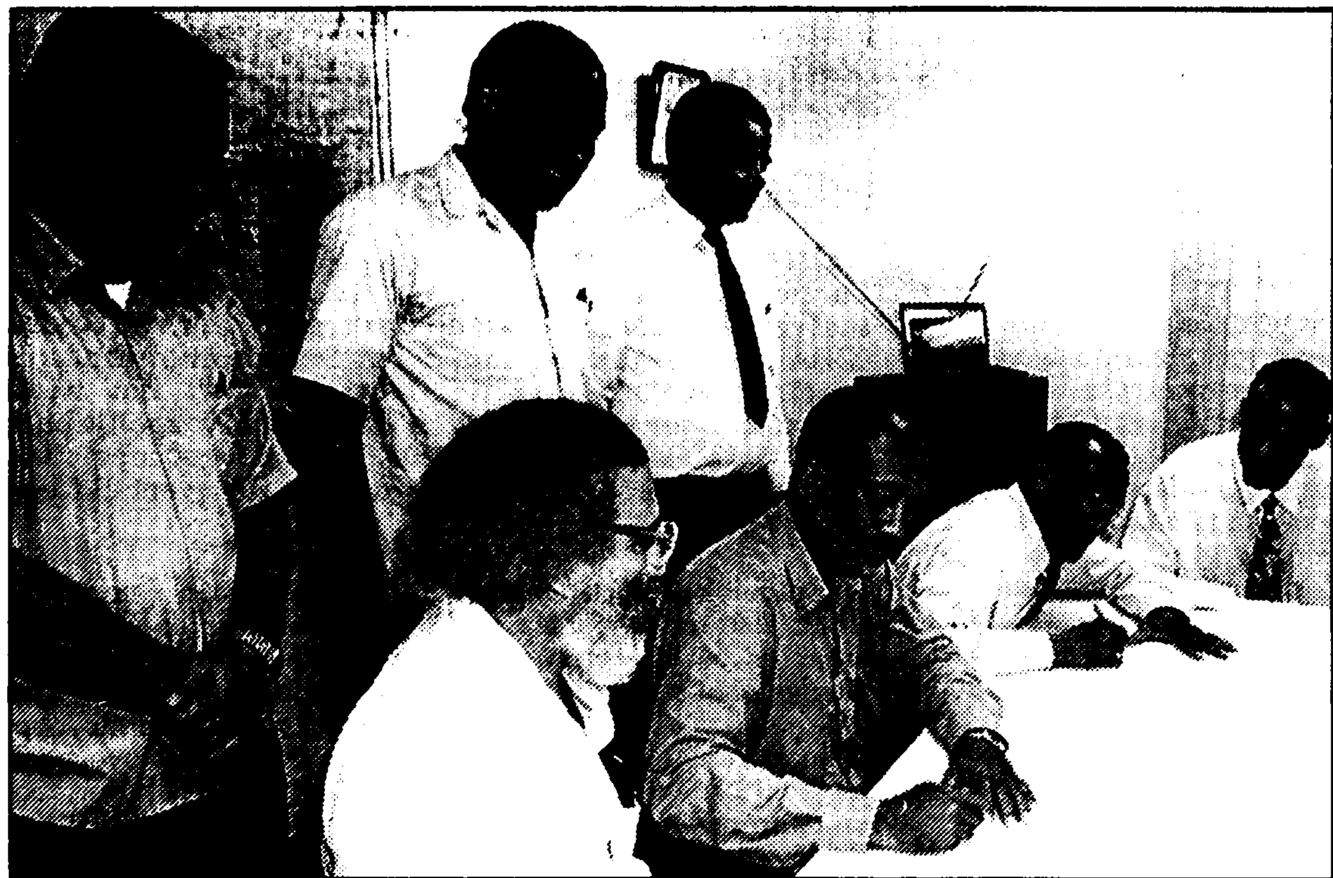
Begrafenis-societeit Montagne zestig jaar

WILLEMSTAD - De begrafenissocieteit San Dominico uit Montagne bestaat deser dagen zestig jaar. De viering van het twaalfde lustrum heeft zondag plaats. Om half negen begint in de Dominicuskerk in Montagne de mis viering. Na afloop daarvan komt men bijeen in het verenigingscentrum, eveneens in Montagne.

Touwtrek-wedstrijd

WILLEMSTAD — De stichting Bandera di Korsow organiseert zondag in samenwerking met het Curaçao International Race Park een touwtrekwedstrijd, waarbij bedrijven gaan strijden om de CIRP-wisselbeker. Aanvang van deze gratis toegankelijke wedstrijd is om 10.00 uur.

Er hebben zich tot nu toe 7 bedrijven ingeschreven. Inschrijving voor andere bedrijven staat open tot de 27ste, bij de heer D. de Graaf, bereikbaar op de nummers 653662 en 677065.

■ *Het moment van ondertekening van de financieringsovereenkomst tussen Sede Antia en Stichting Landhuis Knip.*

Landhuis Knip met cursus Kai Orgel

WILLEMSTAD — Werkloze jongeren van Banda Bou krijgen de gelegenheid om te leren hoe het bouwen van een kai orgel moet geschieden en hoe de muziekrollen voor dat instrument moeten worden gemaakt. Dankzij een initiatief van Stichting Landhuis Knip kan met de cursus worden gestart. Donderdag werd de overeenkomst tussen de stichting en de Sede Antia ondertekend waardoor de financiering rond is.

In opdracht van de overheid is stichting Landhuis Knip sinds 1990 bezig met de uitvoering van het project 'Landhuis Knip', waarvan het hoofddoel is om een multifunctioneel centrum te Banda Bou te realiseren. De doelstelling van de stichting is conservering van het cultureel erfgoed. De cursus Kai Orgel is een aanzet tot het uit 6 fasen bestaande project. De cursus zal worden gegeven door Serapio Pinedo, de laatste all-round kai orgelbouwer op Curaçao. Ongeveer 20 jongeren zullen de cursus gaan volgen. De cursus wordt 4 dagen per week gedurende een half jaar gegeven.

Na de cursus zullen de kai orgels verkocht worden. De prijs ervan is nog niet bekend. De totale kosten van de cursus bedragen ruim 132 duizend gulden. Stichting Landhuis Knip brengt zelf 67 duizend in, de medefinanciering door Sede Antia, uit KABNA-fondsen bedraagt de rest.

"Antillen en Aruba kwetsbare Nederlandse koninkrijksdelen"

WILLEMSTAD — Op de pagina 'economie' van de NRC verscheen afgelopen zaterdag een bijna paginagroot artikel over de Antillen en Aruba. "In internationale publicaties over financiering van de georganiseerde misdaad worden de Antillen en Aruba genoemd als kwetsbare achterdeuren van Nederland. De kritiek is niet terecht, zeggen functionarissen op Aruba en de Antillen," schrijft NRC-redacteur Jaco Alberts. Hij vervolgt: "Toch komt er begin volgend jaar wetgeving om witwassen te bestrijden."

Het venijn zit 'm in het woordje 'toch'. De kop van het artikel luidt dan ook: *Op Antillen bestaat 'witwassen' niet, maar het wordt aangepakt.* Eerlijkheidshalve: dit soort koppen wordt ook wel een beetje uitgelokt door enkele van de geciteerde functionarissen.

Zo zegt Eddie de Kort (Banco di Caribe en voorzitter van de Curaçaose Bankiers Vereniging) dat bij zijn bank nog nóóit geld is witgewassen, al is hem 'jaren geleden wel eens een lucratief aanbod gedaan', maar dat heeft hij 'verontwaardigd van de hand gewezen' (dat bij de recente bankoverval 350 duizend dollar cash van een klant werd buitgemaakt was 'stomtoevallig'. De Kort zegt twee getuigen te hebben dat hij telefonisch die morgen dat geld al had geweigerd). Een Antilliaanse offshorebankier zegt in het artikel 'dat geen enkel serieus bedrijf meedoet aan witwassen' (en de niet-serieuse?).

Ook zegt de Arubaanse minister van Justitie Vos: "Transacties die niet door de beugel kunnen komen op Aruba niet voor. Ik ontken ook dat er bij de casino's en in de *Free Zone* zwart geld wit wordt gewassen." De Arubaanse Centrale Bankdirecteur Polvliet merkt op, dat er voor zo ver hem bekend nog nooit aangifte is gedaan naar een vermoeden van witwassen en premier Eman vindt dat Aruba (volgens het rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken een *high risk* land) 'in het ergste geval fungeert als tussenstation omdat Europa en de VS hun grenzen niet kunnen dichthouden'.

Daarmee wordt in feite ontkend dat er een probleem is. "Als witwassen op de Antillen en Aruba niet gebeurt, dan hebben de eilanden toch op zijn minst de schijn tegen zich," schrijft Alberts dan ook, onder verwijzing naar talloze artikelen, boeken en rapporten waarin de goede financiële infrastructuur van de eilanden, de constante stroom van toeristengeld, het milde belastingklimaat, de geografische ligging nabij de drugsproducerende landen en het witwassen aan elkaar worden gekoppeld.

Anderen zien de witwasrisico's wel als een probleem en proberen die onder controle te krijgen. De NRC wijst in dit verband op de stappen die Aruba en de Antillen hebben genomen om witwaspraktijken zoveel mogelijk te voorkomen, al vermoedt hij dat dat vooral onder internationale druk gebeurt. Beide landen zijn trots op het lidmaatschap van de FATF en diens zusterorganisatie CATF. Het Nederlands Instituut voor Bank- en Effectenwezen gaat cursussen geven aan bankemployees in het onderscheiden van mogelijke witwastransacties. En als de parlementen ermee instemmen, komt per 1 januari een indentificatieplicht bij financiële transacties boven de 10 duizend dollar (ook wisselen).

Daarmee, en met het strafbaarstellen van 'witwassen' (in plaats van het moeilijker te bewijzen 'heling'), gaan de eilanden nog een stapje verder dan de Nederlandse wetgeving. Overigens vindt De Kort dit 'geen verstandige keuze. Dit is een *cash-community*. Een klant haalt 50 duizend gulden van de bank omdat hij een auto wil kopen. Dat is heel normaal. De grens zou juist hoger moeten liggen."

Een *cash-community*, maar daarin dus zit geen cent zwart geld. Reëler lijkt de opstelling van C. Monte van de Antilliaanse Centrale Bank. Hij zegt niet te weten of er een groot witwasprobleem bestaat, maar dat dat voor hem geen reden is te concluderen dat het niét bestaat. "Optellingen van cijfers zijn er niet. Directe aanwijzingen dat het op grote schaal gebeurt hebben we niet, maar we komen wel incidenteel dingen tegen waarvan we zeggen: dat is een poging tot witwassen."

Ook de Hoofdofficier van Justitie op Aruba, Jacques van Eck maakt zich zorgen.

Volgens hem kan Aruba niet heen om de verhalen over infiltraties van de georganiseerde misdaad, die telkens weer de kop opsteken. "We moeten reëel zijn. Dit is een land met een goede financieel economische infrastructuur in een regio die als instabiel geldt en behoorlijk wat criminele invloeden kent."

De bestaande controle van de Centrale Banken is geen garantie dat er geen geld wordt witgewassen en in zijn ogen zijn ook de casino's een potentiële bron van witwasactiviteiten. Als de MOT van kracht wordt (die niet voor de casino's geldt), zal meer zwart geld via de casino's worden geschoond, vreest hij.

Ook de Free Zone is een kwetsbare plek waarna onderzoek zal worden gedaan. Tientallen miljoenen dollars cash geld komen via de Arubaanse luchthaven het eiland binnen, zo bleek uit de vertrouwelijke lijst van de Arubaanse Veiligheids Dienst (AVD) van 1991. "Op die lijst prijkt veelvuldig de naam van Mansur Trading Freezone -een bedrijf van de invloedrijke familie Mansur. En zo staat ook Roy Milton Harms van Rohar Trading zes keer genoemd met een totaalbedrag van bijna 2,5 miljoen dollar cash, meestal ingevoerd vanuit de stad Maracaibo in Venezuela," schrijft Alberts.

Volgens Harms gewone, gereglementeerde handel. "Er zijn nu eenmaal mensen die de vrije zone misbruiken voor vieze dingen, maar dat betekent niet dat de hele vrije zone vies is," zo wordt hij geciteerd. Als uit het onderzoek blijkt dat het met de vrije zone helemaal mis is, moet hij maar afgeschaft worden, vindt Harms. "Die prijs van een slechte naam voor Aruba is te hoog voor ons."

AGENDA

olitie:	110
randweer:	110
doentrale:	8845
spitaal:	114
aardentehuis:	8350
nv:	115
o/Landsradio:	7000
rmatie:	119
ring:	120
name telegram:	121
lijn	
+di. 19.00-20.00 uur):	7055

****

ENBARE BIBLIOTHEEK
ningstijden voor het publiek:
lendijk:
van 14.00-18.00 uur; di. t/m do. van 00-12.00/14.00-18.00 uur; vrl. van 08.00-2.00/14.00-17.30 uur.
on:
. van 14.00-18.00 uur en vrl. van 14.00-17.30 uur.

****

OSTKANTOOR
peningstijden)
elverkoop:
lendijk (tel.: 8508): ma. t/m do. van 7.30/12.00.13.30-17.00 uur; vrl. van 07.30-12.00/13.30-16.00.
on (tel.: 8214): ma. t/m vrl. van 0-12.00/13.00-16.00 uur.
loket:
wissels, Postspaarbank, Sigu-cheque Giro Betaalkaart)
lendijk en Rincon: ma. t/m vrl. van 0-12.00/13.00-16.00 uur.

****

RVICE CLUBS
: informatie H. van Bommel (tel.).
ry: wo. 12.30 uur - Restaurant Jardín pical (Shopping Center La Terraza).

****

DGECLUB UPS & DOWNS
r inlichtingen kan men terecht bij wedleider F. de Wit (tel. 5398).

****

CHTHUIS LVV
4393)
n van ma. t/m vrl. van 06.00-14.30 uur. verband met planning van te voren l slachtdieren bij keurmeester den.

****

RENARTS
ya Lagoen 24-A, Antriol, naast Dierena-
uren ma., wo. en vrl. van 13.30-0 uur en volgens afspraak.
spoedgevallen gelieve tel. 4255 te n (A. Binksma, J.R. Jansen, R.J.M. Gent en A.W. Jorna).

ICHTING DIERENASIEL AIRE
ire Animal Shelter Foundation weg 28. Tel. 4989)
ngstijden ma. t/m za. van 08.00-12.00/ 0-17.00 uur.

****

UW-APOSTOLISCHE KERK
ngstijd kerkdienst: zo. om 18.00 uur Meimei 36.

****

ACHTEN/BEZORGING:
Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, 204; na 18.00 uur: 8342).

****

TV-11
(kanaal 11)

TERDAG: 17.30 Super Atardi ; 18.00 On Pit Road; 18.30 pean Journal; 19.00 Kome pa (presentator Esther Meyer); 19.30 Announced; 20.00 Sevcec; The Extraordinary; 22.00 Sine Kas; 23.30 Journal.

NDAG: 16.00 Super Atardi Felis; WCW Pro Wrestling; 19.30 di Djadumingu; 21.30 Ku Riba (presentator Reyna Joe); 0 Caché (presentator Minerva); 22.30 To Be Announced; 2.00 Sine den bo Kas; 23.30 Journal.

Staatssecretaris Nora Sneek:

Deugdelijk bestuur is geen vrijblijvende zaak

KRALENDIJK — In haar openingstoespraak voor de tweedaagse workshop 'Deugdelijkheid van Bestuur' benadrukte staatssecretaris voor Constitutionele Zaken, Nora Sneek, dat het recht van de gemeenschap op een deugdelijk bestuur geen vrijblijvende zaak is voor een overheid. De huidige regering beschouwt dit dan ook als een van de hoogste prioriteiten. Zo nodig worden er nieuwe normen gesteld om de doelmatigheid en de doeltreffendheid van een deugdelijk bestuur in het gehele land te waarborgen. Woorden van staatssecretaris Nora Sneek-Gibbs.

Overigens zal de regering niet de rol van politieagent spelen. Volgens Sneek zal de taak van de regering vooral gericht zijn op een samenwerkingsprotocol tussen de onderscheiden eilanden. De taak van de regering dient ten gevolge voornamelijk ondersteunend en desnoods voorwaarde scheppend te zijn.

Sneek sprak haar vertrouwen uit in de eilandelijke overheden die door het vormen van werkgroepen trouwens al bewezen dat zij een integrale aanpak van kwaliteitsverbetering van hun bestuur voorstaan.

Dat deze workshop na Sint Eustatius en Bonaire ook op de overige drie eilanden gehouden zal worden is voor Sneek een duidelijke blijk van een serieuze aanpak. Wel benadrukte de staatssecretaris, dat aan de verbetering van de kwaliteit van een bestuur een prijskaartje hangt. Er zullen naar haar mening infrastucturele investeringen in de besturen worden gedaan. Aangezien geld een schaars goed is in deze contreien, denkt Sneek dat er prioriteiten gesteld moeten worden.

OPLOSSING

Volgens de staatssecretaris zullen de minderdraagkrachtige eilanden een keuze moeten maken uit twee kwaden: minder deugdelijk bestuur, het snijden in de voorzieningen of een minder snelle economische ontwikkeling. Als niet een bevredigende oplossing gevonden wordt, ziet Sneek een noodzaak om inderdaad een keuze te maken uit de drie minder aantrekkelijke mogelijkheden. Zij zegt dat er al ruim twaalf jaar wordt gedebatteerd over de problematiek, zonder dat er in de Antillen of in koninkrijksverband ooit een oplossing in zicht is geweest.

Zij wees er op, dat sedert 1983 de bijdrage aan de minderdraagkrachtige eilanden is bevroren. Ironisch genoeg heet deze bijdrage de solidariteitsbijdrage, zegt Sneek. Zij benadrukt, dat de Antillen het zich niet kunnen veroorloven dat een gedeelte van de Antilliaanse bevolking van een deugdelijk bestuur onthouden zou blijven.

Evenmin zal de burger op welk eiland van de Antillen dan ook onder een minimaal niveau mogen zakken, omdat de lokale overheid niet voldoende middelen kan genereren om dat niveau te handhaven.

SOLIDARITEIT

Het is dus niet alleen een kwestie van solidariteitsgevoel ten aanzien van de andere eilanden. Het is de zorg en de waarborg voor het minumum pakket voorzieningen voor de burger, waarvoor land en eiland elk een eigen verantwoordelijkheid dragen.

Sneek aanvaardt die verantwoording. Zij zal in overleg met de eilandgebieden het solidariteitsfonds evalueren. In dat kader mag nog vóór het eind van dit jaar een bijdrage tot een **bevredigde oplossing van deze problematiek van staatssecretaris Nora Sneek-Gibbs verwacht worden, beloofde zij op Bonaire tijdens de opening van de workshop 'Deugdelijkheid van Bestuur in de Nederlandse Antillen'.**

Bestuursprogramma BC 1995-1999:

Onderwijs behoudt hoogste prioriteit in de toekomst

KRALENDIJK — Het Bestuurscollege van Bonaire is zich er van bewust dat goed onderwijs de basis vormt voor een gezonde ontwikkeling van het eiland. De vele problemen op het gebied van onderwijs en opvoeding eist dat onderwijs in het bestuursprogramma van de komende vier jaar de hoogste prioriteit zal genieten. Dat staat in het woensdag aangeboden bestuursprogramma van het PDB-Bestuurscollege.

Het ligt in de bedoeling van de gedeputeerde van Onderwijs, dat het gehele onderwijsveld gereorganiseerd zal worden. De conclusie is dat onderwijs veel meer geld kost dan de resultaten eigenlijk rechtvaardigen. Momenteel gaat 18 procent van de begroting van het eilandgebied naar onderwijs. De reorganisatie zal derhalve in de eerste plaats gericht zijn op het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs, terwijl daarnaast de kosten terug gebracht zullen moeten worden tot een acceptabel niveau.

Volgens het bestuursprogramma zal de afdeling SEF (Servisio di Enseñansa i Formashon) een grotere rol moeten gaan spelen dan tot nog toe het geval is geweest. De schoolbesturen zullen meer verantwoording moeten gaan afleggen, waarbij de sturing en controle vanuit het Bestuurscollege aanzienlijk groter zullen worden.

Zoals bekend komen de kosten voor onderwijs volledig ten laste van het eilandgebied. Enkele specifieke terreinen waar in het bestuursprogramma voor de komende vier jaar bijzondere aandacht aan zal worden besteed is de naschoolse opvang van jongeren. Nu is dat een taak die de Task Force Antilliaanse Jongeren in de schoenen is geschoven.

Ook het voorbereidende beroepsonderwijs kan zich verheugen in meer aandacht van de bestuurders, evenals de volwassen-educatie. Beide laatste projecten houden natuurlijk verband met het streven naar een gezonde economische groei.

In samenwerking met de landsregering zal gewerkt worden aan de doorvoering van de vernieuwing in het onderwijs. Op het gebied van cultuur zal een samenhangend cultuurbeleid geformuleerd worden. De OKSNA-activiteiten zullen gestroomlijnd worden. Er wordt ten slotte gestreefd naar een adequaat multicultureel centrum op Bonaire.

■ *KRALENDIJK — In de openbare raadsvergadering bood het Bestuurscollege van Bonaire afgelopen woensdag de leden van de eilandsraad het bestuursprogramma voor de periode 1995-1999 aan. Fractieleider Artur Domacassé van de Partido Democratico Boneriano (PDB) nam namens zijn fractie het stuk aan, dat een uitgebreid overzicht geeft van de plannen van het Bestuurscollege. Ook fractieleider Norwin Willem (Paboso) en fraktieleider Ibi Martis (UPB) ontvingen het bestuursprogramma uit handen van gezaghebber Frits Goedgedrag.*

ezaghebber Goedgedrag:

C moet zoeken naar gulden middenweg

LENDIJK — Het pro- 'Verbetering Bestuursraat' is voor Bonaire tot toe succesvol verlopen. eleken met drie jaar den wordt het Bestuurslege aanzienlijk meer eund door het ambteapparaat, waardoor de uurders veel werk uit den wordt genomen. stuurders zijn geen verte diensthoofden meer. zei gezaghebber Frits dgedrag bij de opening de workshop die gehen werd voor bestuurs en diensthoofden op aire.

Gezaghebber Goegedrag is man die bij uitstek likt is om te oordelen. was ruim elf jaar secres van het eilandgebied aire en nu als weer ruim eneenhalf jaar gezagber. Hij weet hoeveel er ortte aan het bestuursapt en hoeveel er schortte de dienstverlening naar urger toe. Goedgedrag lij te zijn, dat het gehele uurscollege en de eilandsunaniem het project steunen. Hij ontkent niet, dat alles zijn n heeft. Op Bonaire de middelen beperkt, rdoor het streven van het Bestuurscollege meer is gericht op kwalitatieve verbetering dat evenwel betaalbaar moet blijven. Het is dus een kwestie van de juiste midden zien te vinden tussen kwaliteit en de beschikbare middelen, aldus gezaghebber Frits Goedgedrag.

Gedurende de afgelopen maanden en ook in de toespraak van gezaghebber Goedgedrag is herhaalde malen gesproken over 'deugdelijkheid van bestuur'. Dat lijkt alsof er hier sprake is van een begrip dat voor niemand meer verdere definiëring behoeft, zei Goedgedrag. Het feit dat er een workshop 'deugdelijk bestuur' wordt georganiseerd, veronderstelt evenwel, dat er niet voldoende deugdelijk bestuur op Bonaire en de Nederlandse Antillen zou zijn, zegt de gezaghebber van Bonaire.

Hij wilde overigens niet ingaan op de exacte definiëring van het begrip. Goedgedrag zei te hopen, dat de inleiders van de workshop wel een duidelijk zouden aangeven in hoeverre op Bonaire en de Nederlandse Antillen nog geen deugdelijk bestuur kent of dat dit eventueel bewerkstelligd kan worden. Als we op die vragen de antwoorden krijgen, dat kan er sprake zijn van een geslaagde workshop. Dat zei gezaghebber Frits Goedgedrag in zijn openingstoespraak.

Tokyo wil omvang leger verminderen

TOKYO — Het Japanse ministerie van Defensie heeft vrijdag voorgesteld het aantal militairen dat het land zichzelf toestaat, terug te brengen van 180.000 naar 144.000. Indien het kabinet de voorstellen overneemt, worden ze in december van kracht. In de Japanse 'herijkingsnota' staat dat de troepensterkte omlaag kan nu de latente dreiging van de Sovjetunie is weggevallen.

Geflatteerde zege Sithoc op Centro Hubenil Mahuma

WILLEMSTAD — In het besef dat een nieuwe misstap tegen hekkesluiter Centro Hubenil Mahuma funeste gevolgen zou hebben voor zijn kansen op kwalificatie voor de finaleronde, pakte Sithoc gisteravond de zaken serieus aan. Toch kan de score van 3-0 waarmee uiteindelijk gewonnen werd, geflatteerd genoemd worden gezien de geringe weerstand die de Collegialen van hun tegenstanders kregen.

Mahuma, dat de Collegialen vorig seizoen tweemaal een gelijkspel afdwong en hen in de eerste ronde van de lopende competitie opnieuw van de volle winst wist af te houden, bood ditmaal praktisch geen weerstand. Trainer Frensel Calmes weet dit in zijn commentaar na afloop van de wedstrijd aan de slechte fysieke conditie van zijn spelers als gevolg van de lage opkomst bij de trainingen.

Erg veel vertrouwen in een mogelijk herstel blijkt men overigens in het Mahuma-kamp niet te hebben getuige het commentaar dat de ploeg zich reeds aan het opmaken is voor het spelen van de promotie/degratie serie tegen de kampioen van de tweede divisie aan het eind van de competitie.

Sithoc kon gisteravond dan ook vrijuit spelen zonder al te grote risico's te lopen. Zoals Mahuma te werk ging, vertegenwoordigde het immers geen enkel gevaar voor de Collegialen. Bovendien was Sithoc gisteravond na lange tijd weer op volle sterkte met de terugkomst van Raymond Rovina. Rovina speelde slechts het laatste halfuur mee, maar drukte in die korte tijd zijn stempel op het treffen met zijn spelinzicht en traptechniek.

Behalve de drie doelpunten waren de zestien hoekschoppen die de Collegialen forceerden de tastbare resultaten van het enorme overwicht dat zij uitoefenden. De treffers werden in de 14de, 54ste en 60ste minuut gemaakt door Ruperto Dorothea, Anton Coffie en Oswin Luciano. Op vrij eenvoudige wijze allemaal door het gebrek aan organisatie achterin en ook door het feit dat Mahuma zijn tweede keeper onder de lat had staan.

Sithoc heeft zich met het resultaat van gisteravond in een gunstiger positie gespeeld om zich straks voor de finaleronde te kwalificeren. De Collegialen klommen naar de vijfde plaats met 13 punten uit negen wedstrijden. Jong Holland heeft eveneens 13 winstpunten maar heeft een wedstrijd meer gespeeld. In de tweede divisie versloeg Streanan Uni het team van Hubentut Westpunt met 3-1.

Voor morgen staan er in totaal vier wedstrijden op het programma. Om 2 en 4 uur komen van de tweede divisie de volgende ploegen tegen elkaar uit: De Koning-Centro Barber en Vesta-Estudiantes. In de eerste divisie spelen: Jong Colombia-Centro Dominguito en Undeba-Jong Holland. Ware clashes dus zondag in het SDK en het Dr. Antoin Maduro Stadion.

Stakamahachi te sterk voor Wishi Tijgers

WILLEMSTAD — Het A-team van Stakamahachi dat aan de jeugd volleybalcompetitie deelneemt, heeft weer van zich doen spreken. In zijn wedstrijd tegen Wishi Tigers stond het slechts een tegenpunt toe. Stakamahachi won de eerste set zonder ook maar een tegenpunt werd toegestaan; 15-0 dus. De tweede set leverde een 15-1 zege op.

De uitslagen in gedetailleerde vorm waren:

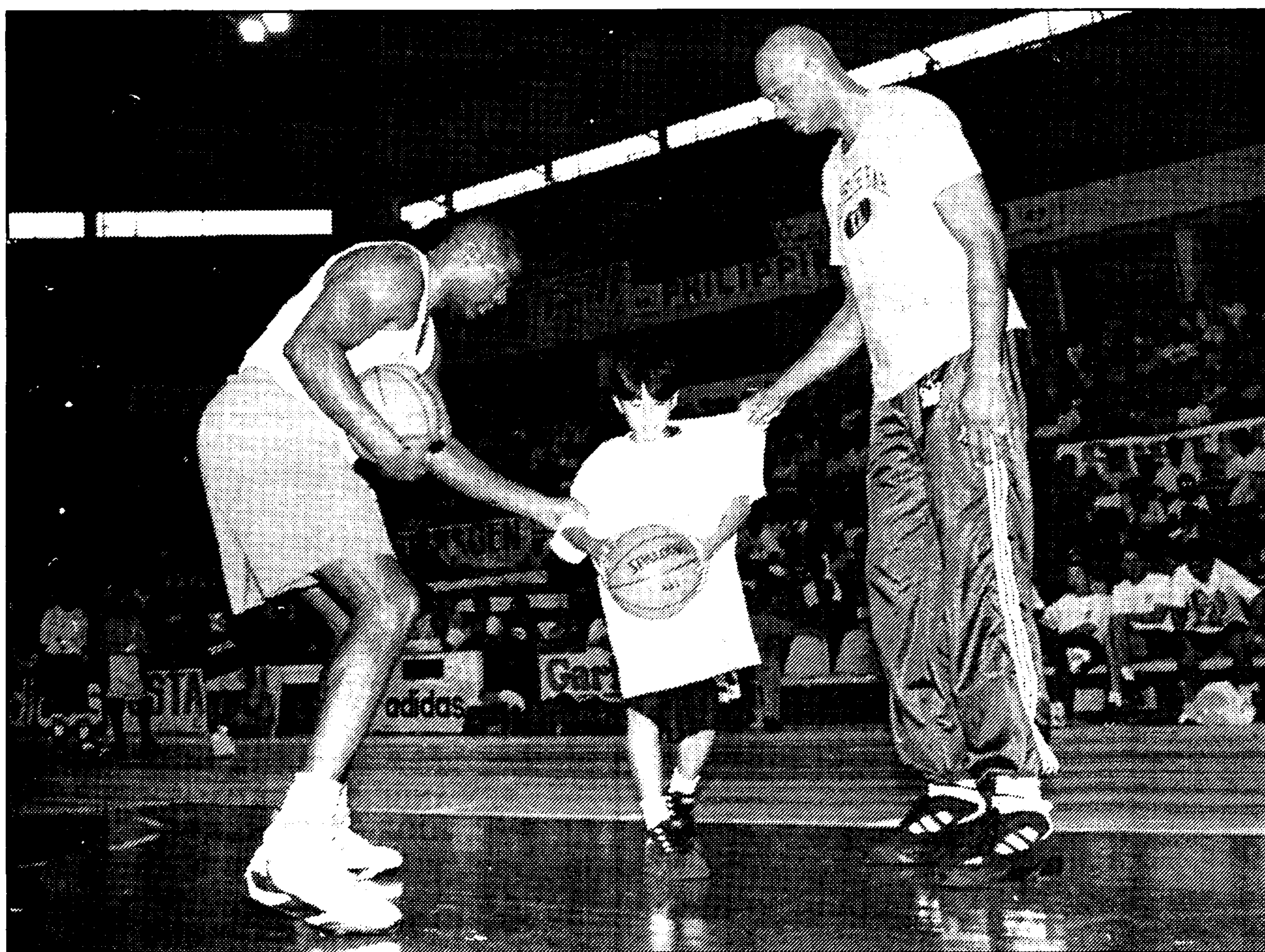
JONGENS t/m 20 jaar Stakamahachi-Xaverianen 2-0 (15-10, 16-14); Kayuda-Warwaru 2-1 (14-16, 15-2, 15-8); Colibri-Watakeli (15-11, 15-11); Sithoc-Warwaru 2-0 (15-4, 15-7); Sithoc-Kayuda 2-0 (15-7, 15-7).

JONGENS A t/m 17 jaar Blue Birds-Wishi Tigers 2-0 (15-6, 17-15); Blue Birds-White Sharks 2-1 (16-14, 14-16 en 15-13); Stakamahachi-White Sharks 2-0 (15-4, 17-15).

JONGENS MINI (t/m 13 jaar) Stakamahachi-The Saints 2-0 (15-11, 15-12); Berg Carmel College-Wawaberi 2-0 (15-11 en 15-11); Wiriwiri-Blue Birds 2-1 (15-10, 12-15, 15-12).

MEISJES A Hurricane-Islanders 2-0 (15-13, 15-10); Xaverianen-Islanders 2-1 (15-7, 15-13, 15- 10); Hurricane-Blue Birds 2-0 (15-0, 15-9); Shuatanari-Blue Birds 1-2 (15-12, 11-15 en 15-12).

Basketballen tegen twee reuzen

■ *MANILA - Twee voormalige basketbalsterren van de NBA, Magic Johnson en Kareem Abdul Jabbar, zijn momenteel op toernee in Azië voor het geven van clinics. In de Philippijnse hoofdstad Manilla nam een klein jongetje het bij een oefenpartijtje op tegen de twee reuzen.*

Exact-schaaktoernooi

Winst voor koplopers

WILLEMSTAD — In de achtste ronde van het Exact-schaaktoernooi wonnen alle drie koplopers, zodat de laatste ronde de beslissing moet brengen. Met name de partij tussen Alvin Smith en Han Neumann is cruciaal. De derde koploper Gerard Chin-A-Lien speelt de laatste ronde tegen de hekkesluiter W. Richardson.

Han Neumann won eenvoudig van Claudio Sagredo, die niet aan rokeren en ontwikkelen toekwam. Hij verloor een stuk en daarmee de partij.

Norman Zalm speelde een goede partij tegen Alvin Smith. In het eindspel bleken de stukken van Smith echter beter opgesteld, zodat Zalm aan het kortste eind trok.

Alex Roose speelde tegen Cees Ian den Haan, die voor de Siciliaanse verdediging koos. Roose's lopers bleken niet goed te staan, waarvan Den Haan profiteerde. Hij dreigde een pion te winnen, waarop Roose zijn dame cadeau deed.

Gerard van Steenderen maakte het Gerard Chin-A-Lien moeilijk. Hij kwam met voordeel uit de opening, won een pion, maar gaf enkele zetten later onnodig een kwaliteit weg, waardoor Chin wederom de dans ontsprong en een winstpunt kon laten noteren.

Warren Richardson week af van zijn normale bestrijdingswijze van de Franse verdediging van Sjaak Bet. Bet kreeg overwicht op de dame-vleugel waarna Warren een vergeefse poging tot een koningsaanval deed. Na de tijdcontrole bleek Bet gewonnen te staan, waardoor hij vierde eindigt.

Uitslagen:

H. Neumann - C. Sagredo 1-0; N. Zalm - L. Smith 0-1; A. Roose - C.J. den Haan 0-1; G. van Steenderen - G. Chin-A-Lien 0-1; W. Richardson -S. Bet 0-1.

Stand na acht ronden:

1/3) Han Neumann, Gerard Chin-A-Lienn en Alvin Smith 6½; 4) Sjaak Bet 4½; 5/7) Gerard van Steenderen, Claudio Sagredo en Cees-Jan den Haan 3; 8/9) Alex Roose en Norman Zalm 2½; 10) Warren Richardson 2.

Programma

Dinsdag 31 oktober wordt de laatste ronde van het Exact-schaaktoernooi gespeeld. Aanvang 19.30 uur in landhuis Zeelandia. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Warren Richardson-Gerard Chin-A-Lien; Claudio Sagredo-Gerard van Steenderen; Alvin Smith-Han Neumann; Cees-Jan den Haan-Norman Zalm; Sjaak Bet-Alex Roose.

Weer blessure voor Wouters

EINDHOVEN — Jan Wouters is weer geblesseerd. De 35-jarige middenvelder van PSV scheurde vrijdag op de training de kuitspier in het rechter been. Hij zal minimaal enkele weken uit de roulatie zijn en mist in ieder geval de wedstrijden tegen Willem II, Leeds United (UEFA-beker) en Ajax.

Wouters maakte dinsdag tegen FC Utrecht zijn rentree na een spierscheuring in het linker bovenbeen. Die blessure hield hem vier weken aan de kant.

Schumacher snelste in kwalificatie GP Japan

SUZUKA — Michael Schumacher vertrekt morgen in de Formule I race om de Grote Prijs van Japan van pole positie. De wereldkampioen stuurde zijn Benetton vandaag op het circuit van Suzuka naar de snelste tijd. Hij legde de ronde af met de gemiddelde snelheid van 215,361 kilometer per uur.

Naast Schumacher staat de Fransman Alesi in een Ferrari op de eerste startrij. Op de tweede rij staan de Fin Hakkinen en de Brit Hill.

De training werd vandaag geruime tijd onderbroken door een crash van de Japanner Aguri Suzuki. De 35-jarige coureur verloor de controle over zijn Ligier en ramde in volle vaart een bandenafzetting. Suzuki werd na vijf minuten uit zijn benarde positie bevrijd en kreeg hulp in de medische post van het circuit.

De coureur is vervolgens per helikopter naar een ziekenhuis vervoerd. Daar bleken de verwondingen nogal mee te vallen. Volgens een woordvoerder van Ligier heeft Suzuki een gebroken heup.

De crash van Suzuki was niet de eerste vandaag tijdens de tweede kwalificatietraining. De Brit Blundell stuurde zijn McLaren eveneens in de afzetting. Ooggetuigen meldden dat hij op dat moment zeker 240 kilometer per uur reed. Zijn landgenoot Herbert overkwam een dag eerder in een Benetton hetzelfde. Beide coureurs bleven ongedeerd.

Een voetballer met liefdesverdriet

■ *ROME - De Argentijnse voetbalster Claudio Caniggia heeft liefdesverdriet. Hij is vrijdag in Rome gearriveerd waar hij zijn vrouw wil trachten over te halen met hem terug te keren naar Argentinië. Caniggia is in Italië getrouwd toen hij daar in de Italiaanse competitie uitkwam. Toen hij naar zijn vaderland terugkeerde weigerde zijn echtgenote met hem mee te gaan.*

Anthony Yeboah: De Ghanese superspits van Leeds United

LEEDS - Een voorspelling bij Leeds United is zo: Straks, in mei, heeft Anthony Yeboah een hele videoband vol met doelpunten van de maand. Ze zijn stuk voor stuk gemaakt door hemzelf. Het seizoen in de Premiership is twee maanden op streek en twee keer knalde de Ghanees de bal zo onbedaarlijk hard in de kruising dat de verkiezing van BBC-kijkers tot de schoonste der treffers in feite al beslist is.

Yeboah is het antwoord van Leeds op Ronaldo, de aanvalsleider van Europees tegenstander PSV. Dinsdag ontmoeten de clubs elkaar in Engeland, in de tweede ontmoeting van de tweede ronde van de UEFA-beker. De eerste ontmoeting zonder Ronaldo en Yeboah eindigde in een 5-3 overwinning voor PSV.

Vorige week, voor de wedstrijd tegen Arsenal, stond Yeboah weer met een bekertje in de handen. Mooiste doelpunt en beste speler van de maand. Hij is een spits die kan koppen, pingelen en met allebei de voeten kan schieten, die sterk is als een oermens. Een spierpakket met de buigzaamheid van riet. De Duitse krant *Frankfurter Allgemeine* omschreef hem ooit als de kruising tussen Pele en Carl Lewis.

SERIEUS

Bij Eintracht Frankfurt vluchtte hij bijna een jaar geleden na een reeks ruzies. In Duitsland, waar weinig donkere voetballers actief zijn, torste hij bovendien de last van racisme. Manager Howard Wilkinson van Leeds, topclub uit de 'gekleurde' Engelse competitie: "Toen Yeboah kwam heb ik hem verzekerd dat hij hier geen problemen zou krijgen met racisme. Leeds is een club die veel doet om discrimatie uit te bannen, vooral door de houding die elke werknemer uitstraalt. Natuurlijk zingen fans wel eens dat hij een zwarte is, gevolgd door een reeks scheldwoorden. Maar goed: Tegen mij zeggen ze wel eens dat ik een miezerig en lelijk mannetje ben. Noemen ze hem een bastaard, dan kan hij dat weerleggen met zijn geboortecertificaat. Als je dat soort gezangen te serieus neemt, nemen die fans zichzelf nog serieus ook." Met typisch Britse intonatie: "Neem van mij aan dat ik nog altijd meer lelijke spelers in mijn team heb dan donkere."

Yeboah maakt de gewone doelpunten, zeg maar de intikkers, de goals waarvoor spitsen een neus hebben, plus de treffers die een voetballer kunnen verheffen boven collega's. De 'onmogelijke' doelpunten. Juist daarop heeft hij dit seizoen blijkbaar octrooi aangevraagd.

De gemiddelde aanvalsleider draagt rugnummer 9, Yeboah 21. Toen hij gedurende vorig seizoen in Leeds arriveerde had Wilkinson de shirts al uitgedeeld en veranderen tijdens het jaar mag niet meer. Yeboah begon meteen aan de lopende band te scoren en behield zijn rugnummer bij de aftrap van het nieuwe seizoen.

De 30-jarige Afrikaan heeft weinig trek in interviews de laatste tijd. Volgens Wilkinson omdat de pers zijn vertrouwen heeft geschonden. "Verslaggevers zijn naar Ghana geweest om met zijn familie te praten, over zijn roots, zijn financiële handel en wandel. Tony wil alleen praten over voetbal, niet over privézaken." Perschef Dick Wright: "De hele wereld wil met Tony Yeboah praten."

Met zachte stem krijgt Yeboah slechts een enkele platitude over de lippen: "PSV is een van de beste clubs van Europa." Yeboah vergaarde bekendheid bij Eintracht Frankfurt. In het seizoen 1992-'93 was hij topschutter van de *Bundesliga* en voor de jaargang daarop voorspelde de toenmalige trainer Toppmöller veertig doelpunten. Yeboah lag aardig op schema, toen hij een knieband scheurde na negen duels. Door zijn afwezigheid stortte de ploeg in. Yeboah liet zich genezen door een 'wonderarts' in zijn vaderland, die de knie behandelde met kruiden.

Intussen verslechterde de verhouding met de Duitse topclub in spé en vrat de vijandige bejegening in Duitsland aan zijn ziel. Yeboah keerde te laat terug van reces, kreeg 5000 gulden boete en was in een conflict tijdens het toernooi om de *Africa Cup* in Tunesië. Eintracht wilde een privévliegtuig inzetten om hem ook in de *Bundesliga* te laten meespelen, de Ghanese bond weigerde medewerking.

Tijdens het afgelopen seizoen barstte de bom. Yeboah spijbelde bij een extra training, miste daarop ook een wedstrijd en moest weg van de nieuwe trainer Heynckes, die meteen het stempel racist kreeg opgeplakt. Na lange onderhandelingen huurde Leeds hem, met een -inmiddels ingeloste - optie tot koop.

Decheiver naar de Duitse competitie

DEVENTER — Harrie Decheiver vertrekt naar de Bundesliga. De aanvaller van Go Ahead Eagles bereikte vrijdag een overeenkomst met de hekkesluiter in de hoogste Duitse competitie, SC Freiburg. De 25-jarige Decheiver, topscorer van de Eagles met acht treffers, tekent voor 2,5 jaar bij zijn nieuwe werkgever. De afkoopsom is onbekend. Overigens moeten de clubs de transfer nog afwerken.

Decheiver zag vrijdagavond, in gezelschap van zijn zaakwaarnemer Ton van Dalen, Freiburg gelijk spelen (1-1) in de uitwedstrijd bij Karlsruher SC. De spits ging vorig seizoen voor driekwart miljoen gulden over van RKC naar Go Ahead, dat in degradatiegevaar verkeerde. Zijn vertrek naar zijn geboorteplaats werd mogelijk gemaakt door een groep externe financiers.

Voor Decheiver is het zijn eerste buitenlandse uitstapje. Enkele jaren geleden zou hij van RKC naar Servette in Zwitserland verhuizen. Hij kwam toen niet door de medische keuring, waardoor hij zich weer bij RKC diende te melden. Met Freiburg, vorig seizoen de sensatie van de Bundesliga maar dit seizoen slecht presterend, gaat voor hem een droom in vervulling. De Duitse club versterkte zich onlangs al met de Zwitser Sutter van Bayern München en de Kroaat Jurcevic van Salzburg.

Tapie opnieuw voor rechter

PARIJS — Bernard Tapie moet op 4 april volgend jaar opnieuw voor de rechter verschijnen. De voormalige voorzitter van de Franse voetbalclub Olympique Marseille wordt beschuldigd van fraude met en misbruik van een luxueus jacht.

Tapie, die deze week terecht stond voor omkoping bij de voetbalwedstrijd tussen Olympique en Valenciennes in 1993, zou de 74 meter lange Phocea alleen voor prive-reisje hebben gebruikt en niet, zoals opgegeven, voor zijn bedrijf. De Phocea, het grootste jacht in zijn type met vier masten, stond symbool voor Tapie's succes in de zakenwereld.

De Fransman moet op 4 april met vier andere mensen terecht staan. De verwachting is dat de rechtszaak vijf dagen zal duren.

Burgers mogen Olympische fakkel door VS dragen

ATLANTA - De organisatie en sponsors van de Olympische Spelen volgend jaar in Atlanta hebben donderdag het plan gelanceerd om 7500 voornamelijk Amerikaanse burgers de Olympische fakkel door hun land te laten dragen.

Het Atlanta Comité voor de Olympische Spelen (ACOG) wil 5500 burgers selecteren die zich in de Olympische geest hebben ingespannen voor Amerika. Sponsor Coca-Cola wil 2000 andere mensen werven, van wie er vijfhonderd van buiten de Verenigde Staten komen.

De fakkel moet een traject van 15.000 mijl afleggen door 42 staten, van Los Angeles naar het stadion in Atlanta waar de fakkel op 19 juli binnengebracht wordt.

Winst voor Benfica in Portugal

■ *LISSABON - In de Portugese voetbalcompetitie heeft Benfica vrijdag een 3-1 overwinning behaald op Leca. Op de foto is Paulao (rechts) van de ploeg uit Lissabon in duel met verdediger Nando van Benfica.*

Vrij gemakelijke zege Benfica tegen Leca: 3-1

LISSABON — Benfica heeft zich vlak voor de Europese return tegen Roda JC van de goede kant laten zien. De Portugese club won vrijdagavond het competitieduel tegen Leca met 3-1. De ruststand was 2-0. Benfica verdedigt dinsdag in Kerkrade een voorsprong van 1-0 om in de derde ronde van UEFA Cup te komen.

De eerste doelpunten kwamen pas in de slotfase van de eerste helft tot stand. Paulao en Iliev scoorden in de voorlaatste en laatste minuut van de eerste periode. Paredao deed na ruim een uur iets terug door een strafschop te benutten. Hassan zorgde voor 3-1.

Benfica kan dinsdag in de tweede wedstrijd tegen Roda JC in de tweede ronde van het UEFA-bekertoernooi waarschijnlijk niet beschikken over de Braziliaan Ailton. De middenvelder keerde vrijdag terug naar zijn vaderland.

Hij wil gaan voetballen bij Sao Paolo. Beide clubs kwamen al tot een principeakkoord, Ailton moet het contract nog tekenen. De speler kwam dit seizoen vanuit Brazilië naar Benfica.

In Zwitserland gaf Grasshoppers zich enig zelfvertrouwen voor het tweede duel tegen Ajax in de Champions League door Lugano met 1-0 te verslaan. Na vijftien wedstrijden heeft de koploper vier punten voorsprong op Xamax Neuchatel.

Borussia Mönchengladbach te sterk voor Köln

■ *KEULEN - Verdedigers Karsten Baumann (links) en Hoggler Gaissmayer (achtergrond) van de FC Köln kunnen niet voorkomen dat de Zweedse aanvaller Martin Dahlin van Borussia Mönchengladbach hun passeert op weg naar het doel. Borussia won de wedstrijd in de Duitse competitie vrijdagavond met 2-0.*

Schultz alleen in dubbel in Masters

NEW YORK — Brenda Schultz heeft de WTA-Masters in New York niet gehaald. Ondanks haar vijftiende plaats op de wereldranglijst behoort ze dit jaar niet tot de zestien speelsters met de beste toernooiprestaties.

Vorig jaar debuteerde Schultz in Madison Square Garden in New York in de Masters. Ze verloor in de eerste ronde van Steffi Graf. Dit jaar is Schultz alleen van de partij in het dubbelspel, waaraan acht combinaties meedoen. Met haar partner Sabatini is Schultz als vierde geplaatst. Manon Bollegraf speelt er met de Australische Rennae Stubbs en is als zesde geplaatst.

De deelnemerslijst in New York is: Martinez (Spa), Graf (Dui), Sanchez-Vicario (Spa), Pierce (Fra), Sabatini (Arg), Date (Jap), Magdalena Maleeva (Bul), Novotna (Tsj), Davenport (VS), Huber (Dui), Zvereva (WRu), Mary Joe Fernandez (VS), Majoli (Kro), Rubin (VS), Seles (VS), Coetzer (ZAf).

Dubbels: Gigi Fernandez/Zvereva (VS/WRu), Novotna/Sanchez-Vicario, McGrath/Neiland (VS/Let), Schultz/Sabatini, Martinez/Tarabini (Spa/Arg), Bollegraf/Stubbs (Ned/Aus), Halard/Tauziat (Fra), Adams/Garrison (VS).

Gilles de Bilde moet kansarme jeugd trainen

BRUSSEL - De Belgische international Gilles de Bilde hoeft niet naar de gevangenis. De spits van Anderlecht moet in de armste buurten van Brussel jeugdige voetballers gaan trainen, zo heeft de rechter bepaald.

De Bilde werd in augustus gearresteerd toen hij twee verplegers van het ziekenhuis in Jette verwondde. De voetballer maakte zich kwaad toen zijn vader, die onwel was geworden, naar zijn mening niet snel genoeg hulp kreeg. De speler, die voor dit seizoen door Anderlecht werd overgenomen van Eendracht Aalst, bracht de nacht in een politiecel door.

Een rechtbank in Brussel veroordeelde De Bilde ook tot een schadeloosstelling van zijn slachtoffers. De voetballer betuigde zijn spijt over het incident en toonde zich tevreden met de straf. De Bilde komt zelf uit een kansarm milieu. "Ik ben daarom wel enthousiast over dit project", aldus de aanstaande trainer van de voetbaljeugd in Brussel.

Nederlands honkbalteam verliest ruim van Cuba

HAVANA — Het Nederlands honkbalteam heeft de eerste wedstrijd in het toernooi om de Intercontinental Cup in Havana verloren. Gastland en Olympisch kampioen Cuba was met 12-2 in zeven innings te sterk.

Nederland nam in de eerste inning de leiding. Jeffrey Cranston produceerde een tweehonkslag, door een opofferingsstootslag van De Bruin kwam hij over de thuisplaat. De voorsprong was van korte duur, want in de derde slagbeurt trok Cuba de stand gelijk. Mesa bezorgde Cuba met een homerun in de vierde inning een voorsprong.

De werpers Eelco Jansen en Tom Nanne stonden daarna flink onder druk en moesten toezien hoe het verschil tussen beide teams steeds groter werd. In de zevende inning deed Marcel Joost met een homerun nog iets terug, 12-2.

De Nederlandse honkbalploeg heeft de tweede wedstrijd gewonnen. Brazilië werd in groep A met 7-4 verslagen.

Van Hanegem voor een jaar naar Saudi-Arabië

DEN HAAG — Wim van Hanegem dacht aan een grap van Bananasplit, maar vond een nieuwe club. De onlangs bij Feyenoord ontslagen trainer gaat naar al Hilal in Saudi-Arabië. Voor een jaar, terwijl hij voor drie seizoenen kon tekenen.

Verder kreeg de coach van voorzitter prins Khaled bin Mohamed al Saud de toezegging dat hij een Nederlandse assistent en enkele Nederlandse spelers mag meenemen. Van de laatste mogelijkheid maakt hij overigens geen gebruik, verklaarde hij vrijdagvond in een uitzending van Studio Sport. De overeenkomst met de club uit Riyad gaat onmiddellijk in.

Van Hanegem dacht na het binnenlopen van de eerste fax aan een grap. Toen zijn vrouw op speurtocht ging, bleek het toch om een serieuze baan te gaan. In eerste instantie was hij sceptisch, maar het faxverkeer hield aan. Op het spoor gezet door Ruud Krol trokken de enthousiaste Saudiërs Van Hanegem uiteindelijk toch over de streep. Tot april gaat hij er naar toe, onbevangen zoals hij zei.

"Ik moet me aanpassen. Ik ga er niet heen om het land of de mensen te verbeteren. Ik ben nooit een avonturier geweest, maar ik zie dit wel als een uitdaging, een avontuur." Ook het gezeur rond Feyenoord deed hem besluiten toch op het avontuur in te gaan. Van Hanegem noemde het geen vlucht, hoewel hij toegaf wel op enkele personen in de Nederlandse voetbalsport uitgekeken te zijn.

Bij zijn nieuwe club krijgt hij te maken met een selectiegroep van veertig spelers, onder wie een Marokkaan, een Tunesiër en een Zambiaan. Bang voor taalproblemen is hij niet. "Bij Feyenoord vroeg ik de spelers ook weleens of ik Arabisch sprak", grapte hij. "Hier had ik ook soms het idee dat ik moeizaam communiceerde."

Lex Schoenmaker gaat waarschijnlijk met Van Hanegem mee. De Hagenaar had ooit een wel heel kort contract met de Saudische bond. Op het moment dat hij begin 1994 zou beginnen, waren Leo Beenhakker en Wim Jansen, net ontslagen. Schoenmaker hoefde daarom ook niet meer te komen.

De 48-jarige Schoenmaker wilde vrijdag niet bevestigen dat hij de reisgezel van Van Hanegem is. "Omdat dat te veel afleidt. Mijn ploeg speelt zaterdag een heel belangrijke wedstrijd, tegen koploper AZ. Voorlopig houd ik me alleen daar mee bezig. Dat ben ik de club verschuldigd." Het Dordrechtbestuur houdt na de wedstrijd tegen AZ een persconferentie. Het heeft er alle schijn van dat dan het vertrek van de trainer, begin dit seizoen overgekomen van ADO Den Haag, wordt aangekondigd.

Over het Arabische voetbal wilde Schoenmaker nog wel iets kwijt. "Ik heb me destijds wel verdiept in het voetbal daar", aldus de trainer. "Al Hilal is één van de betere clubs, met goed spelersmateriaal. Beenhakker en Jansen waren ook lovend over de faciliteiten en de accommodaties in het land. Van Hanegem komt ergens terecht waar we niet minachtend over moeten doen. We hebben tijdens de WK kunnen zien dat ze er in Arabië ook al aan gewend zijn met een leren bal te spelen."

Krajicek uitgeschakeld door Fransman Boetsch

ESSEN — Richard Krajicek heeft vrijdag de kans laten liggen zich te plaatsen voor de halve finales van het sterk bezette tennistoernooi in Essen. De Nederlander, als dertiende geplaatst, verloor kansloos van de ongeplaatste Fransman Arnaud Boetsch in twee sets: 6-4, 6-2.

De Nederlandse nummer één schakelde donderdag nog de als vierde geplaatste Duitser Boris Becker uit. Tegen Boetsch maakte Krajicek een ongeïnspireerde indruk. De service van de Nederlander liep niet. Hij kreeg veel punten op zijn opslag tegen. Ook Becker zette Krajicek onder druk. Tegen de Duitser kon de nummer vijftien van de wereld zich nog herstellen, tegen Boetsch lukte het niet.

Malivai Washington, donderdag de bedwinger van Andre Agassi, wist zich voor de derde maal in zijn carrière te plaatsen voor de halve finales van een Super-9 toernooi (3,3 miljoen gulden). De Amerikaan versloeg de als negende geplaatste Zweed Thomas Enqvist met 7-5, 6-4. Eerder bereikte Washington de halve eindstrijd in Key Biscayne en Stockholm.

Pete Sampras, tweede op de plaatsingslijst, blijft op schema om de nummer één positie op de wereldranglijst van Agassi over te nemen. De Amerikaan won in de kwartfinales van zijn landgenoot Jim Courier, nummer acht gerangschikt, in twee sets. De setstanden waren 6-2, 7-6. In de halve finale moet hij het opnemen tegen de als nummer drie geplaatste Oostenrijker Thomas Muster.

Sampras besliste de partij in de tiebreak. Courier was het echter niet eens met de zege. Hij voelde zich bestolen door de scheidsrechter. Volgens de voormalige nummer één van de wereld nam Sampras ten onrechte een 7-6 voorsprong in de tiebreak. "Die bal was uit", aldus Courier. Uit protest bleef de Amerikaan minutenlang op de grond zitten. Uiteindelijk zette hij de wedstrijd toch voort en verloor.

De 24-jarige Sampras werd in april op de wereldranglijst gepasseerd door Agassi. Als de winnaar van Wimbledon zondag in Essen de finale wint en volgende week in Parijs voldoende punten verzameld met overwinningen op geplaatste spelers, kan hij dit jaar opnieuw de beste tennisser van de wereld worden. Sampras wilde daar zelf niet te ver op vooruit lopen. "Er is nog niks zeker. Er wordt dit jaar nog een heleboel getennist."

Cubaanse voetballer vraagt asiel in VS

MIAMI — Een Cubaanse jeugdinternational heeft politiek asiel gevraagd in de verenigde staten. De 17-jarige Lazaro Abuin Sanchez meldde zich op het vliegveld van Miami bij de politie.

De voetballers uit Cuba waren op de terugweg van een toernooi in Philadelphia. De vader en een oom van Sanchez wonen al in de Verenigde Staten. In Havana liet de jeugdvoetballer zijn vrouw en dochtertje achter.

Anderlecht wint topper tegen Standard

LUIK — Met tien man heeft Anderlecht de topper tegen Standard vrijdagavond in Luik tot een goed einde gebracht. De topclub uit Brussel zegevierde met 4-2. Preko besliste bij 2-2 met twee treffers het doelpuntrijke duel.

Door de overwinning komt Anderlecht op gelijke hoogte met lijstaanvoerders Club Brugge en Lierse SK. Die clubs hebben echter een wedstrijd minder gespeeld.

Goossens zette Standard op 1-0. Babayaro en talent De Bilde zorgden voor 1-2. De Luxemburgse international Hellers maakte vervolgens weer gelijk.

AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel. 376620/376626)
zwembad:
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): ma. t/m vri. van 10.00-14.00 uur; wo. gesloten; za. en zo. van 14.00-17.00 uur.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vri. van 20.00-22.30 uur; za. van 14.00-17.00 uur en zo. van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWÉ
dammen:
do. van 15.00-18.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 8-18 jaar.
Schaakvereniging Janwé:
za. van 09.00-12.00 uur **les en training** voor de jeugd vanaf 7-23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGÍA
(Tel. 612573)
lessen:
do. van 19.30-23.00 uur - **Sentro di Bario Janwé.**
zaterdag van 09.00-12.00 uur - **IPK-gebouw** (naast Martinus mavo, Plasa Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
ma. om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

CURAÇAO BULLETS SKATERS
(Schaatsclub Curaçao).
elke do. van 17.00-20.00 uur training *in line skates* en *skeelers op de Koredó* (beginnende aan de kant van ITC). Voor meer informatie **tel.: 377289** (vragen naar Kees).

PAROCHIEHUIS STA. FAMIA
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **damlessen** o.l.v. S. Riedel.

KURÁ DI SHON FIL
ma., wo. en vri. van 15.00-18.00 uur **voetballen** o.l.v. S. 'Papi' de Windt.

ZATERDAG

VOLLEYBAL
(Komishon Ban Uni ALM)
vanaf 20.00 uur finales - Recreatiecentrum Irene Moreno.

ZONDAG

BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou)
AA-klasse
Play-off
14.30 uur Wild Cats vs Sta. Rosa Indians - Tio Daou Ballpark.
Liga Hubenil
10.00 uur Wild Cats/Montaña vs Garage Beaumont - Montaña-veld.

VOETBAL
(SUBT Veteranos)
10.00 uur The Champs vs Nevada;
11.15 uur De Koning vs Centro Dominguito;
12.30 uur Independente vs Quick '60;
13.45 uur FC Roma (Aruba) vs Sithoc;
15.00 uur Jong Holland vs Victory Boys;
16.15 uur Vesta vs Undeba - Mon Repos-veld.

KARATE
(Curaçao Karate Bond)
14.00-18.00 uur Curaçaose kampioenschappen in vier categorieën - plein Himno i Bandera te Barber.

SOFTBAL
Slow-Pitch
Liga Van Engelen
12.00 uur Raco-X vs Navegantes;
14.00 uur Uniko vs Kos den Purá;
16.00 uur Red Label vs Dal Pega - Van Engelen-terrein.
dames-klasse
10.00 uur (B-klasse) Atlanta vs Rising Trotters;
12.00 uur (B-klasse) Pichingolo vs Ealge Softex;
14.00 uur (A-klasse) Malta amstel vs Blue Angels;
16.00 uur (A-klasse) Blue Diamonds vs The Rangers - Shon Ki Nicasia Ballpark.
10.00 uur (B-klasse) Sta. Rosa Angels vs Karussel;
12.00 uur (AA-klasse) Paradise vs Baretta;
14.00 uur (B-klasse) Nuevas Estrellas vs Paradise;
16.00 uur (A-klasse) Happy Angels vs St. Joris Angels - Don Nicho Hurtado Ballpark.

BASKETBAL
(Sentro di Bario Tera Kòrá)
12.00 uur Raiders vs Grashoppers;
13.15 uur Next vs Packers;
14.10 uur Tigers vs Raiders;
15.10 uur *Slum Dunk Contest*;
15.30 -18.00 uur finales;
19.00 uur prijsuitreiking - Sentro di Bario Tera Kòrá.

Japan overweegt scherp protest bij Frankrijk

TOKYO — Twee van de drie JaPanse regeringspartijen hebben zaterdag de terugtrekking geëist van de Japanse ambassadeur in Parijs. Het is een protest tegen de derde Franse kernproef.

De Sociaal-democraten en Sakigake willen strenge maatregelen tegen Parijs. Leiders van beide partijen zeiden tegenover het nationale persbureau Kyodo dat ze de regering zullen vragen ambassadeur Koichiro terug te roepen.

De derde partij in de coalitie, de conservatieve Liberaal-democraten, wil niet zover gaan, maar zegt op een eigen, gepaste manier tegen de kernproeven te zullen demonstreren.

Uitvinder van knoedelmachine

■ *PEKING - De Chinees Ye Guangjin heeft een machine uitgevonden voor het maken van knoedels. Tijdens een landbouwexpositie in Peking was er veel belangstelling voor zijn uitvinding die veel weg heeft van een vleesmolen die met de hand wordt gedraaid. Knoedels zijn een favoriet gerecht op het menu van de Chinezen.*

Christopher ook even naar Israël

TEL AVIV — De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher zal zondag tijdens de economische topconferentie over het Midden-Oosten in Amman een ontmoeting hebben met de Israëlische premier Yitzhak Rabin en minister van Buitenlandse Zaken Shimon Peres.

Dat heeft vrijdag de Israëlische radio gemeld. Christopher brengt maandag een kort bezoek aan de Syrische hoofdstad Damascus, waar hij een kort onderhoud heeft met president Hafez-al-Assad.

Deelakkoord VS-Rusland over Bosnië-macht

Commando blijft twistpunt

FORT RILEY — De Verenigde Staten en Rusland hebben een akkoord bereikt over een gezamenlijke troepenleverantie van enkele duizenden manschappen naar Bosnië. Dat maakten de Amerikaanse minister van Defensie, William Perry, en zijn Russische ambtgenoot, Pavel Gratsjov, vrijdag bekend.

De gezamenlijke troepenmacht maakt geen onderdeel uit van een geplande NAVO-vredesmacht naar Bosnië. De Russen weigeren hun soldaten onder NAVO-commando te brengen. De twee bewindslieden van Defensie kwamen overeen elk enkele duizenden militairen naar Bosnië af te vaardigen. De logistieke troepen komen zijn laatst anderhalve maand na de installatie van de NAVO-vredesmacht in [illegible]

Over de kwestie of Russische troepen voorts onder een vredesmacht bij NAVO-commando zullen deelnemen, is geen overeenstemming bereikt. "We hebben wat meer tijd nodig", Gratsjov. De Russische minister en zijn Amerikaanse ambtgenoot Perry zullen hun besprekingen op dit punt voortzetten.

Vermeende Zapatistenleider vrijgelaten

■ *MEXICOSTAD - Fernando Yanez (links) werd door de pers en door bekenden opgewacht nadat hij door de Mexicaanse autoriteiten was vrijgelaten in Mexicostad. Hij was aangehouden als 'Comandante German' van de Zapatisten-beweging waarvan hij de oprichter zou zijn. Hij ontkent deze nauwe banden met het Zapatistenverzet in Chiapas met klem. Hij werd buiten de Oriente-gevangenis onder meer opgewacht door mensenrechtenmilitante Rosario Ibarra de Piedras (midden). De aanhouding gebeurde officieel wegens illegaal wapenbezit. Het Openbaar Ministerie heeft deze klacht laten vallen, De aanhouding van Yanez veroorzaakte veel onrust in de deelstaat Chiapas, waar het vredesoverleg dreigde te ontsporen als gevolg van de aanhouding van Yanez.*
(AFP-satellietfoto)

Chretien: "Niet alleen een land ook een ideaal"

Canada smeekt Quebec: Blijf

MONTREAL — Premier Chretien van Canada heeft vrijdag zijn landgenoten in Quebec hartstochtelijk opgeroepen de eenheid van het land te bewaren. Hij deed dit op een bijeenkomst in Montreal waar 150.000 bezorgde Canadezen vanuit het hele land waren samengekomen. Zij willen proberen te voorkomen dat de inwoners van Quebec maandag in het referendum besluiten zich af te splitsen.

Volgens de jongste peiling in de Canadese provincie krijgen de voorstanders van een breuk met Canada 50,7 procent van de stemmen. De uitslag van de peiling, gehouden tussen 22 en 25 oktober, werd vrijdag gepubliceerd. Zij geeft feitelijk 46 procent ja-stemmers aan en 40 procent tegenstanders van het opbreken van de Canadese unie. De resterende 14 procent is onbeslist of geeft geen antwoord. Die zijn door de opiniepeilers vervolgens voor eenderde toegewezen aan de ja-stemmers en voor tweederde aan de nee-stemmers.

De overweging om de onbeslisten in meerderheid te tellen bij de nee-stemmers, komt voort uit de gedachte dat diegenen die het nog niet weten, uiteindelijk de veilige status quo, dat wil zeggen de unie met Canada, prefereren.

TROTS

Chretien smeekte Quebec vrijdag bijna om de eenheid te bewaren. "U kunt trotse inwoners van Quebec en tegelijk trotse Canadezen zijn. Canada wordt door de hele wereld benijd. Het is niet alleen een land, maar een ideaal dat maandag op het spel staat. Denk om uw kinderen en kleinkinderen en uw voorouders die Canada hebben geschapen. Het gaat erom dat voor uw kinderen te behouden."

Duizenden Canadezen waren al eerder in de weer gekomen tegen de dreigende afscheiding. Met massale en individuele acties pogen inwoners van alle overige provincies de landgenoten in Quebec over te halen om maandag bij het referendum over de afscheiding 'nee' te stemmen. Wanhopige voorstanders van een ongedeeld Canada overstelpen hen met brieven en elektronische post. Lezersbrieven in kranten smeken de voorstanders van afscheiding hun mening te herzien en 'deel van Canada te blijven, want wij zijn een familie'.

NUTTELOOS

Duizenden Canadezen boekten bus-, vlieg- en treinreizen om vrijdag in Montreal te laten zien dat zij 'van Quebec houden'. Vijftien jaar geleden verwierp Quebec de breuk met Canada.

Chretien beschouwde het referendum als een nutteloze herhaling van de volksraadpleging uit 1980 tot hem duidelijk werd dat mogelijk een meerderheid voor afscheiding te vinden was in Quebec.

Sri Lanka:

Zelf moordactie tegen minister voorkomen

COLOMBO — De Srilankaanse politie heeft een man gearresteerd die ervan wordt verdacht met een zelfmoordactie de minister van Energie Anuruddha Ratwatte, tevens vice-minister van Defensie, te hebben willen vermoorden.

Dat meldden media in Sri Lanka zaterdag. De man droeg op het moment van de arrestatie een bom bij zich. De verdachte is volgens de politie een leider van de Tamil Tijgers. Hij zou op 20 oktober de twee aanvallen op een grote raffinaderij bij Colombo hebben geleid. Daarbij kwamen 22 veiligheidsagenten en zeven guerrillastrijders om het leven.

De regering in Sri Lanka overweegt het openbare leven drastisch aan banden te leggen in verband met de oorlog tegen de strijders van de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE).

Paisley:

Witte Huis moet zich buiten Ulster houden

WASHINGTON — De Noordierse protestantenleider Paisley heeft Washington vrijdag gewaarschuwd zich niet te mengen in de kwestie Noord-Ierland.

"In Noord-Ierland bestaat de indruk dat het Witte Huis het oor laat hangen naar de Ierse republikeinen die een eind willen aan het Britse bestuur over de provincie", zei hij tegen vice-president Gore en adviseur Nationale veiligheid Lake in Washington. Paisley bezocht hen op eigen verzoek. Hij is niet ontvangen door president Clinton. Die ontving indertijd wel Gerry Adams, de leider van Sinn Fein, de politieke vleugel van het Ierse republikeinse leger IRA, dat streeft naar de éénwording van Noord-Ierland en de Ierse republiek.

In grootste corrupteproces van Italie:

Belangrijke politici en industrielen veroordeeld

MILAAN - Een rechtbank in Milaan heeft vrijdag 22 politici en industriëlen schuldig bevonden in het grootste corruptieproces in de Italiaanse geschiedenis, de zogeheten Enimont-smeergeldaffaire.

De rechtbank veroordeelde de vroegere premiers Bettino Craxi (socialist) en Arnoldo Forlani (Christen-democraat) tot gevangenisstraffen van respectievelijk vier jaar en acht maanden en twee jaar en vier maanden Craxi, van 1983 tot 1987 premier en voormalig leider van de Italiaanse socialistische partij (PSI), werd bij verstek veroordeeld. Hij bevindt zich momenteel in Tunesië in een zelfgekozen ballingschap. Hij was ook al voor zijn rol in andere schandalen veroordeeld.

Andere prominente politici die gevangenisstraffen moeten uitzitten, zijn Umberto Bossi, de leider van de federalistische Lega Nord, ex-minister van Buitenlandse Zaken Gianni de Michelis en voormalig minister van Justitie Claudio Martelli. De laatste twee waren lid van de Socialistische partij.

Aanklagers hadden betoogd dat het concern Ferruzzi zo'n 150 miljoen gulden aan smeergelden betaalde om het chemiconcern Enimont te verlaten, een noodlijdend samenwerkingsverband met het staatsenergiebedrijf ENI. Ferruzi zou hebben geprobeerd het beleid van ENI te beïnvloeden door politici om te kopen en politieke partijen geld toe te stoppen.

Het was openbaar aanklager Antonio di Pietro die de Enimont-affaire aan het licht bracht. Hij was de man die hele operatie tegen de corruptie (Schone handen) in zijn land op touw zette.

De Enimont-affaire was de opzienbarendste affaire van de afgelopen jaren en werd het symbool van de alledaagse corruptie in Italië. Italiaanse kranten vergeleken de rechtszaak, die zestien maanden geleden begon, met het Neurenberg-proces, waarbij Nazi-leiders uit de Tweede Wereldoorlog werden berecht.

Discussie over omvang Mars van miljoen:

Boston-schatting: 837.000

WASHINGTON — Aan de zogeheten Mars van een miljoen zwarten op 16 oktober in Washington deden 837 duizend personen mee. Tot deze conclusie komen wetenschappers van de universiteit van Boston.

Met deze jongste schatting is het zoveelste getal in de strijd geworpen over het precieze aantal deelnemers aan de grootste mars van zwarten ooit. De grote man achter de demonstratie, de islamitische leider Louis Farrakhan, gaat er prat op dat 1,2 tot twee miljoen zwarten bij elkaar waren. Tellingen door autoriteiten en media vielen lager uit.

De organisatie verwierp een politie-schatting van vierhonderdduizend deelnemers als veel te laag. Het lage opkomstcijfer dat door de autoriteiten naar buiten is gebracht wijt Farrakhan aan racisme.

De Amerikaanse autoriteiten kondigden dinsdag een hertelling van het aantal deelnemers aan. Een functionaris gaf toe dat de opkomst was onderschat.

Producenten:verdedigen plantages tot uiterste

Bolivia pakt coca-teelt voor drugsdoeleinden aan

LA PAZ - De Boliviaanse regering wil alle grote plantages vernietigen waar cocabladeren worden verbouwd. Op deze manier hoopt La Paz de macht terug te dringen van een 'bevoorrechte elite' van landeigenaren die de bladeren verkoopt aan de producenten van cocaïne. De eigenaren krijgen tot 15 november om de geëiste maatregelen door te voeren.

De Nationale raad tegen het illegale gebruik van en handel in drugs (Conalid) heeft bekendgemaakt dat geen enkele plantagehouder meer dan twee hectare coca mag verbouwen. De operatie is vooral gericht op Chapare in centraal-Bolivia, waar volgens Conalid op grote schaal coca wordt verbouwd voor drugsdoeleinden. Ongeveer duizend families hebben hier cocaplantages van in bepaalde gevallen soms twintig hectare.

Bolivianen mogen kleine hoeveelheden coca verbouwen voor eigen consumptie of verkoop op kleine schaal. Ze maken thee van de bladeren of kauwen erop. Cocabladeren nemen het hongergevoel weg en cocathee is een goed medicijn tegen hoogteziekte en vermoeidheid.

De regering in La Paz gaat de boeren die hun akkers vernietigen schadeloos stellen. Zij krijgen 2500 dollar voor elke hectare gewas die onbruikbaar wordt gemaakt. De leider van de cocaproducenten, Evo Morales, reageerde fel op het besluit. Boeren zullen hun plantages tot 'het uiterste' verdedigen, zei hij.

Kok over opvolging van Claes bij NAVO:

Lubbers reële kanshebber

DEN HAAG — Oud-premier Lubbers maakt een reële kans Willy Claes als secretaris-generaal van de NAVO op te volgen.

Premier Kok gaf vrijdag na afloop van de ministerraad aan dat de deze week bij de VN in New York gevoerde gesprekken met NAVO-partners en het onderhoud met de Franse president Chirac geen aanleiding zijn een kandidatuur van Lubbers uit te sluiten.

De regering zal de komende dagen bij de lidstaten 'de vinger aan de pols' houden om te bekijken wanneer Den Haag Lubbers als kandidaat naar voren kan schuiven. Kok beklemtoonde dat de opvolging van Claes geen gelopen zaak is aangezien er 'duidelijk andere spelers zijn die een vinger in de pap hebben.'

BRITSE CONCURRENTIE

Een van de voornaamste concurrenten van Lubbers lijkt een Britse kandidaat te zijn, wiens naam nog steeds in nevelen gehuld is. Het vermoeden bestaat dat Londen zich sterk wil maken voor Leon Brittan, momenteel lid van de Europese Commissie. Ook de voormalige EU-bemiddelaar in ex-Joegoslavië, Lord Owen, wordt genoemd.

De Britten lijken echter geen haast te maken een kandidaat naar voren te schuiven. Kok verklaarde dat hij nog niet van Britse zijde benaderd is met namen van een mogelijke opvolger. Voorzover hij wist heeft Londen ook andere landen nog niet gepolst over de kansen van een eventuele Britse kandidaat.

Dedie op hoogte gesteld van verkiezingssucces

■ *ABIDJAN - President Henri Konan Dedie met zijn gevolg na het verlaten van het parlementsgebouw, kort nadat hij officieel door de Grondwetsraad op de hoogte was gesteld dat hij de onlangs gehouden presidentiële verkiezingen had gewonnen.Hij kreeg ruim 95 procent van de stemmen. Zij tegenstrever Francis Wodie kreeg 3,80 procent van de stemmen gekregen. Volgens de oppositie was de kieswet op Dedie afgestemd en op hem toegeschreven.*
(AFP-satellietfoto)

Frankrijk en Nederland gaan samen tegen drugs

PARIJS — Nederland en Frankrijk hebben donderdagavond in Parijs besloten tot samenwerking bij drugsbestrijding. Zo gaan Nederlandse douaniers binnenkort naar Marseille en komen hun Franse collega's naar Rotterdam.

Op die manier hoopt men elkaars methodes van drugsbestrijding te kunnen vergelijken en van elkaar te leren. Ook de samenwerking tussen politie en justitie van Nederland en Frankrijk op dit gebied wordt versterkt. President Chirac en premier Kok hebben dat donderdagavond gezegd na afloop van hun werkdiner op het Elysée. De Nederlandse en de Franse visie omtrent de aanpak van harddrugs, de import en de distributie ervan, lopen niet uiteen, stelde Kok.

Anders ligt het met softdrugs. Premier Kok wil 'in het kader van onze nationale politiek bekijken hoe we de problemen daarvan voor de omliggende landen kunnen beperken'. Hij doelde daarmee met name op het drugstoerisme, dat de Fransen een doorn in het oog is.

Binnenkort wordt daarover een uitgebreider bijeenkomst zoals in de sfeer van donderdagavond in Parijs gehouden. Dan doen ook België, Luxemburg en Duitsland hun zegje.

Serviërs: voorstel is onrealistisch

Geen Slavonië-akkoord

BELGRADO — Ondertekening maandag van een akkoord over het door Serviërs bezette Kroatische Oost-Slavonië zit er niet in. Dat hebben woordvoerders van de Serviërs vrijdag verklaard.

De Servische bezetters vinden de door internationale bemiddelaars voorgestelde regeling onrealistisch. Volgens die regeling komt het gebied onder internationaal toezicht voordat het terugkeert onder Kroatisch bestuur. De Serviërs eisen een overgangsperiode van minimaal drie jaar. In de voorgestelde regeling is dat een jaar.

Een akkoord voor Oost-Slavonie is ook van groot belang voor de vredesconferentie over Bosnië, die woensdag begint in Dayton (Ohio) in de VS. De regering van Servië zei vrijdag ervan uit te gaan dat bij het begin van deze conferentie de VN tevens de economische sancties tegen Klein-Joegoslavië (Serviëe en Montenegro) opheffen. "Anders kan dit Joegoslavië, dat aan alle eisen van de VN heeft voldaan, niet als gelijkwaardige partner gelden in de besprekingen."

Nobelprijswinnaar Crutzen in Utrecht:

Voor verandering klimaat is inzet wetenschappers nodig

UTRECHT — Wetenschappers in de scheikunde, wiskunde, biologie en meteorologie moeten veel beter samenwerken bij het onderzoek naar de veranderingen in het klimaat. Dat pleidooi hield de Nederlandse Nobelprijswinnaar professor Paul Crutzen vrijdag tijdens een persconferentie in Utrecht.

Crutzen kreeg onlangs samen met een Amerikaanse en Mexicaanse collega de Nobelpijs voor chemie toegekend. De drie doen baanbrekend onderzoek naar de vervuiling van de stratosfeer. Zij gelden als de ontdekkers van het gat in de ozonlaag.

Maar het probleem van het broeikaseffect is volgens Crutzen nog veel lastiger op te lossen. Dat van de ozonlaag kan worden aangepakt door beperking van CFK's. "Het zal minstens een halve eeuw duren voordat de industrie geen broeikasgassen meer produceert of uitstoot."

Crutzen is verheugd over het initiatief van de universiteit Utrecht om een speciale leerstoel voor atmosferische chemie in te stellen. De nieuwe hoogleraar wordt een oud-medewerker van de gelauwerde wetenschapper, dr. J. Lelieveld (40). Van 1987 tot 1993 was hij onder Crutzens leiding onderzoeker bij het Max-Planck instituut in Mainz. Crutzen noemt hem een van zijn briljantste leerlingen.

Lelieveld is betrokken bij een aantal belangrijke nationale en internationale onderzoeksprojecten op het gebied van de aardse atmosfeer. Hij gaat zijn onderzoek bij het Instituut voor Marien en atmosferisch onderzoek Utrecht (IMAU) doen. Crutzen is daarvan adviseur.

Gucci wil op termijn alle aandelen naar beurs brengen

AMSTERDAM — Of Bill Clinton op schoenen van [illegible] merk loopt, is hem niet bekend. Bij de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de PLO [illegible] de Amerikaanse president voor het oog van de wereld echter wel een Gucci-das. Volgens Domenico de Sole, president-directeur van het gelijknamige Italiaanse modehuis, is er 'geen betere reclame denkbaar'.

[illegible] juist de naamsbekendheid [illegible] zijn concern heeft volgens De Sole geleid tot massale belangstelling onder beleggers. Die grote interesse [illegible] ertoe leiden dat de huidige eigenaar Investcorp, een groep financiers uit Bahrein, [illegible] uitoefening van een optie (*green shoe*) voor nog eens [illegible] miljoen aandelen, in de toekomst ook het resterende belang naar de beurs brengt. Investcorp heeft na de verkoop van 13,5 miljoen eigen stukken en de emissie van [illegible] miljoen nieuwe aandelen [illegible] een belang van 51,8 procent in gucci. Beleggers hoeven echter niet mateen te vrezen voor waardevermindering. De Amsterdamse beurs houdt de lancering van een tweede tranche Gucci-aandelen in ieder geval nog [illegible] dagen tegen. Volgens De Sole denkt Investcorp echter [illegible] een veel langere termijn. Investcorp wil ook weer niet [illegible] van [illegible]

Naast de naamsbekendheid spelen ook andere factoren een rol bij de hausse in Gucci. "Natuurlijk hebben we ook schoon schip gemaakt na de problemen in 1993, toen het laatste familielid uit de firma verdween", aldus de topman van Gucci. "Daarmee hebben we het vertrouwen van beleggers herwonnen, ondanks ons negatieve eigen vermogen van 200 miljoen dollar."

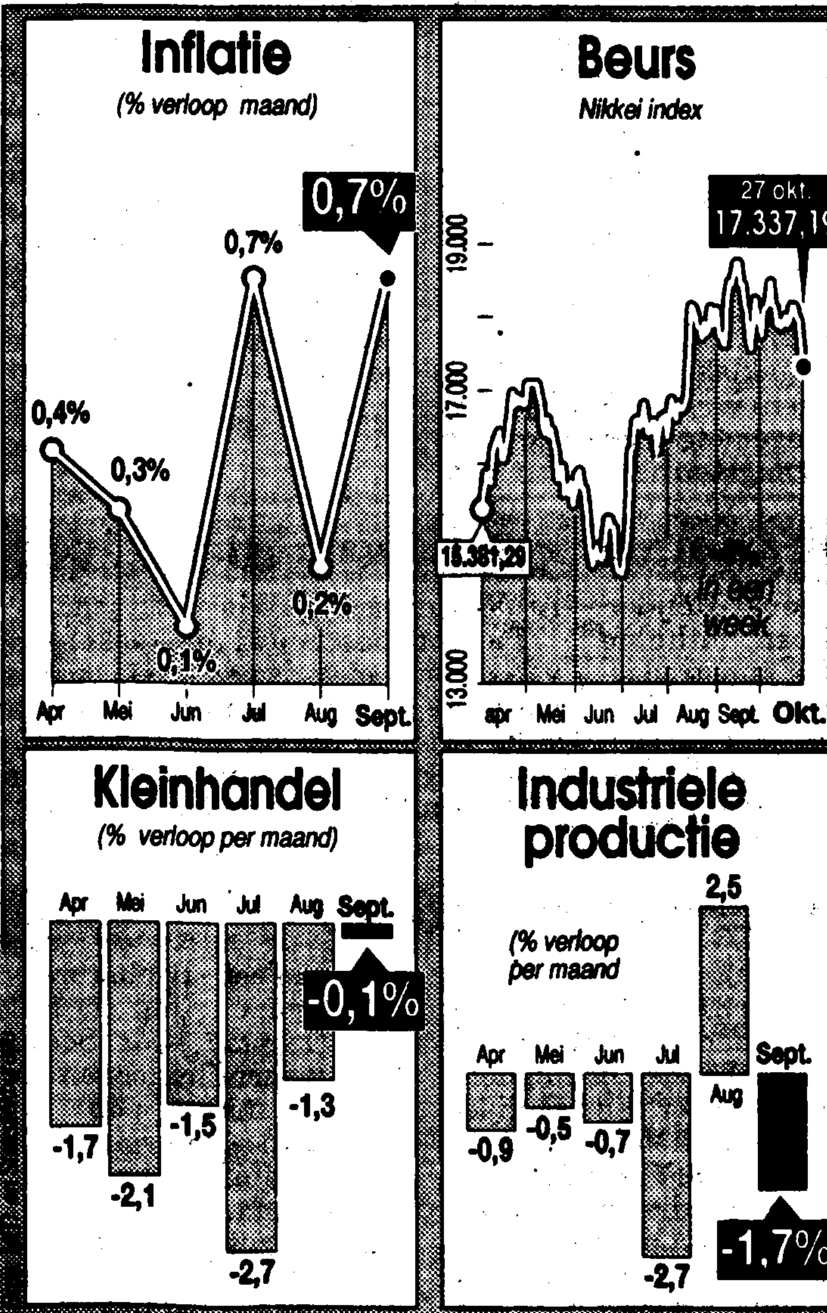
Dinsdag ging Gucci naar de beurs in Amsterdam en New York. Beleggers tekenden massaal in op de aandelen. In Amerika werd acht keer overtekend op de ruim veertien miljoen aandelen die naar Wall Street gingen. De tien miljoen aandelen voor Amsterdam hadden zelfs zestien keer verkocht kunnen worden. Direct na de lancering stegen de koersen op beide beurzen met 29 procent.

Gucci kon wegens het negatieve eigen vermogen geen notering krijgen in Milaan. Ongetwijfeld zullen op de achtergrond ook de talloze onderlinge vete's tussen de Gucci's een rol gespeeld hebben bij het afhouden van het bedrijf. Amsterdam en New York waren wel positief over het bedrijf, ondanks de penibele financiële situatie in het verleden.

"Als de Amerikaanse toezichthouder en de beurs in New York wel akkoord gaan, dan zegt dat wat over een bedrijf", aldus Verburg van de Amsterdamse effectenbeurs. "Bovendien zijn de vooruitzichten voor Gucci goed. Verder wilde de beurs in Milaan Gucci wel in de notering nemen. Het was de Italiaanse toezichthouder, die weigerachtig deed." De Sole: "Ze zijn soms zo formeel in Italië."

In het eerste halfjaar ging de omzet met 109 procent omhoog en de nettowinst met ruim 20 miljoen tot 25 miljoen dollar. Beursanalisten rekenen op een stijging van de winst per aandeel met zo'n 45 procent tot aan 1998. Het rendement op Gucci's tassen, horloge's, pakken en schoenen ligt momenteel rond de 20 procent.

De Japanse economie

De sterke terugslag waarmee de Beurs van Tokyo vrijdag te maken kreeg maakte duidelijk in welk onrustig vaarwater zich de Japanse economie bevindt. Hierbij de belangrijkste economische vingerwijzingen op een rij gezet.

DAMRAK

Opnieuw verlies voor de Amsterdamse beurs

AMSTERDAM — De dreigende peso-crisis, een onzekere dollar en lagere koersen op Wall Street zorgden gisteren niet voor een vriendelijke stemming. Integendeel, de AEX-index zakte weg naar een laagste punt van 442 punten om de vloer tenslotte te verlaten op 444,51, een min van 3,80 punten. In twee dagen tijd is de graadmeter bijna elf punten gedaald.

"Er bestond bij de beleggers angst dat de Amerikaanse index terug zou zakken naar een verlies van tachtig punten. Gelukkig bleef dat uit en kwamen in Amsterdam hier en daar kooporders tevoorschijn", aldus een handelaar. Sommige beleggers verminderden net voor het weekeinde hun posities. "Het is niet erg rustgevend hier", vertelde de handelaar.

Ook de obligatiemarkt was zwak gestemd. De vastrentende waarden lieten gemiddeld twee dubbeltjes liggen.

De onzekerheid op de valutamarkt en twijfel over Mexico haalden de meeste hoofdfondsen omlaag. Al bij de opening van de markt stond de beursgraadmeter op een verlies van bijna drie punten. Daarna zakte de vloer verder weg. Uitzondering was transportconcern Nedlloyd. Dat Rotterdamse havenfonds dikte 1 gulden aan op Nf 39,20.

Philips zakte verder weg na de publikatie van de teleurstellende kwartaalcijfers. Tijdens de ochtendhandel verloor het Eindhovense concern Nf 1,20, maar koopjesjagers beperkten het slotverlies tot zeven dubbeltjes op Nf 59,40. De omzetten waren net als donderdag hoog. Er gingen 13 miljoen aandelen over de toonbank. "Philips zal niet zo snel meer naar de Nf 75-grens gaan", oordeelde een beursbezoeker. Onlangs gaf Philips-topman Timmer aan een koers van Nf 75 te laag te vinden. Philipsdochter Polygram liet Nf 1,90 liggen op Nf 190,20.

Hunter Douglas sterk dollargevoelig, was procentueel de sterkste daler onder de hoofdfondsen. Het raamb[illegible] kledingsfonds gaf een rijksdaalder af op Nf 76. Hoogovens leverde Nf 1,50 in op Nf 54.

De opmars van de KLM vrijdagochtend werd gebroken door de groeiende onrust. Tijdens de ochtendhandel keek KLM tegen een winst van zes dubbeltjes aan op het bericht over de versterking van de oorlogskas met Nf 1 miljard. De man met de hamer kwam al gauw. KLM verliet de vloer op een verlies van acht dubbeltjes op Nf 61,[illegible]

De verwachting dat keuken- en fietsenproducent Atag dit jaar een iets lagere nettowinst uit gewone bedrijfsuitoefening zal laten zien, werd niet door de beleggers gewaardeerd. Atag ging onderuit op Nf 108, een min van Nf 5,50.

Amerikaanse economie erg sterk gegroeid

WASHINGTON — De economie van de Verenigde Staten heeft in het derde kwartaal van dit jaar een verwacht sterke groei doorgemaakt van 4,2 procent op jaarbasis, het hoogste niveau sinds de 5,1 procent van het laatste trimester van vorig jaar. Dit blijkt uit een vrijdag gepubliceerde eerste raming van het Amerikaanse ministerie van Handel.

In de eerste drie maanden van dit jaar nam het Amerikaanse Bruto Binnenlands Produkt (BBP) toe met 2,7 procent op jaarbasis en in het tweede kwartaal met 1,3 procent. Analisten hadden wel verwacht dat het derde kwartaal een opleving zou laten zien, maar hun prognoses lagen in doorsnee rond de 2,5 procent.

Het hoge groeicijfer is vooral toe te schrijven aan een versterkte vergroting van de voorraden bij het bedrijfsleven. Daarnaast was er een krachtig herstel van de woningbouw. De investeringen in die sector trokken aan met 10,9 procent, de sterkste groei sinds het laatste trimester van 1993.

In het tweede kwartaal van dit jaar was er nog een achteruitgang met 13,7 procent.

De opleving van de economie heeft niet geleid tot een toeneming van de inflatie. Integendeel, de geldontwaarding bedroeg slechts 0,6 procent, het laagste peil sinds 1963. In het tweede kwartaal kwam de inflatie uit op 1,6 procent.

De nettowinst van het Franse chemie- en farmacieconcern Rhône-Poulenc is in het derde kwartaal van dit jaar met 17 procent gedaald tot 669 miljoen frank (Nf 214 miljoen), vooral als gevolg van een stijging van de reorganisatiekosten. Over de eerste negen maanden ging de winst desondanks met ruim 71 procent omhoog naar 1,96 miljard frank (Nf 627 miljoen). De omzet verminderde in het derde kwartaal met 6,5 procent tot 19,6 miljard frank en over de eerste negen maanden met 0,4 procent tot 63,12 miljard frank (Nf 20,2 miljard).

Donderdag 2 November
Jubileumconcert
Orfeon Crescendo
in Se[illegible]

Dollar lager ondanks goed nieuws over economie VS

AMSTERDAM — De koers van de dollar is gisteren op de Europese valutamarkten iets lager gesloten ondanks onverwacht gunstige cijfers over de Amerikaanse economie. Aan het eind van de handel werd Nf 1,5685 genoteerd in vergelijking met een slotkoers van Nf 1,5710 donderdag.

De dollar won donderdag een cent onder invloed van het nieuws dat de Russische president Jeltsin in het ziekenhuis was opgenomen wegens hartklachten. Het Jeltsin-effect was echter snel uitgewerkt. Vrijdag opende de dollar een cent lager. Verrassend gunstige cijfers over de groei van de Amerikaanse economie konden dat niet helemaal goedmaken. Volgens een [illegible] raming van de Amerikaanse regering nam het Bruto Binnenlands Produkt in het derde kwartaal [illegible] procent op jaarbasis. Analisten hadden in doorsnee niet meer dan 2,5 procent verwacht.

De relatief zwakke Europese valuta's boekten winst tegenover de Duitse mark en de gulden. [illegible] steeg van [illegible] 2,4790 [illegible] van Nf 31,88[illegible] tot Nf 32,20. [illegible] de lire [illegible] opwaarts [illegible] van wan[illegible] ging no[illegible] van Nf 0,9[illegible] naar Nf 0,[illegible]

Koersval aandelen Philips op Damrak

DEN BOSCH — De koersval van het aandeel Philips in reactie op de donderdag gepubliceerde derde-kwartaalcijfers is president-directeur Jan Timmer een raadsel. "Ik begrijp er werkelijk niets meer van", verklaarde hij vrijdag in Den Bosch tijdens een toespraak voor de Brabants Zeeuwse werkgeversvereniging.

Timmer heeft naar eigen zeggen zelfs geen poging meer gedaan om de reactie te doorgronden. "Ik heb er kennelijk geen verstand van. Dus kan ik er maar beter niet over praten", redeneerde hij.

De koers van de 'flippen' daalde na de publikatie van de tussentijdse resultaten in twee dagen tijd 13 procent; van Nf 68,30 naar Nf 59,40 bij het slot op vrijdag. Timmer heeft nog geen maand geleden laten weten dat het aandeel zijns inziens te laag geprijsd was. Op dat moment noteerde het fonds een koers van Nf 72. Ook tijdens de jaarvergadering in mei had hij de aandeelhouders al voorgehouden dat beleggers 'zijn Philips' te laag inschaalden.

Die opmerking en de toenemende populariteit van hightechfondsen in de Verenigde Staten leidden tot een koersrally. In juli werd op Nf 83,90 een *all-time high* bereikt. Daarna ging het weer langzaam bergafwaarts. De publikatie van de derdekwartaalcijfers zorgde vrijdag voor een nieuwe dip.

Philips meldde donderdag een bescheiden stijging van de nettowinst met 1,7 procent naar Nf 539 miljoen. Dat is inclusief een bate van ongeveer Nf 100 miljoen door een bundeling van kabelactiviteiten met een Amerikaanse partner. Feitelijk was er dus sprake van een verslechtering.

Wall Street sluit hoger ondanks winstnemingen

NEW YORK — Wall Street was gisteren goed gemutst dankzij winstnemingen. De Dow Jones sloot een wispelturige week in de plus af. De beursmeter eindigde op 4741,77, een winst van 37,98 punten. De omzet was bescheiden: Er werden 379 miljoen aandelen verhandeld tegen 435 miljoen een dag eerder.

De effectenbeurs van New York opende lager na de bekendmaking van de eerste raming over de economische groei in de VS in het derde kwartaal. De onverwacht sterke stijging van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) met 4,2 procent op jaarbasis drukte de obligaties en daarmee de aandelenkoersen. De kans op een op een Wall Street altijd welkome renteverlaging is daarmee voorlopig nihil.

Pas tegen het slot van de dag herstelde Wall Street zich dank zij hogere koersen van onder andere JP Morgan, één van de belangrijkste financiële waarden. Halfgeleiderfondsen zoals Intel deden het over het algemeen goed.

Op de valutamarkt in New York sloot de dollar op Nf 1,5750 tegen een slotkoers van Nf 1,5575 op donderdag. Het feit dat de met hartklachten opgenomen Russische president Jeltsin voorlopig rustig aan moet doen, speelde de dollar in de kaart. Bovendien had de Amerikaanse munteenheid baat bij het herstel van de Mexicaanse peso, die donderdag een flinke tik kreeg.

WALLSTREET

NEW YORK	PREV	27-Oct.	AMSTERDAM	PREV	27-Oct.
DOW JONES	4704	4742	EOE	448.40	444.[illegible]
ATT	61.25	62.13	ABN AMRO	[illegible]	[illegible]
ALZA CORP	22.13	22.25	AEGON	[illegible]	[illegible]
AMR CORP	64.50	65.25	AHOLD	60.[illegible]	[illegible]
APPLE COMP	34.38	34.75	AKZO	182.20	178.50
BARRICK GOLD	24.25	23.63	AMEV	97.30	96.90
BURLINGTON COAT	10.25	10.63	BOLSWESSANEN	31.10	31.10
COASTAL CO	33.00	32.75	DSM	121.[illegible]	[illegible]
CML GROUP	5.75	5.75	ELSEVIER	19.[illegible]	19.70
COCA COLA	71.[illegible]	71.50	GIST BROC.	[illegible]	[illegible]
CORNING IN	27.38	26.75	HAGEMEYER	77.[illegible]	78.30
DISNEY	57.38	[illegible]	HEINEKEN	[illegible]	271.[illegible]
DUPONT	61.50	62.38	HOOGOVENS	[illegible]	[illegible]
EAST.KODAK	62.[illegible]	62.63	HUNTER DOUGLAS	78.[illegible]	76.[illegible]
EXXON	75.00	74.[illegible]	ING	92.[illegible]	91.[illegible]
FERRO CORP	22.50	22.[illegible]	KLM	[illegible]	[illegible]
FORD	29.13	29.75	KNP-BT	[illegible]	[illegible]
GEN. ELECTRIC	62.[illegible]	62.25	KON. PTT NED.	54.[illegible]	[illegible]
GEN. MOTORS	43.75	43.[illegible]	NEDLLOYD	38.20	39.20
HORSHAM CORP	13.[illegible]	13.63	NORIT	20.30	20.40
IBM	[illegible]	96.38	NUTRICIA	125.[illegible]	124.20
[illegible]	41.[illegible]	41.63	PHILIPS	60.10	59.4[illegible]
MERCK	[illegible]	[illegible].13	POLYGRAM	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible].13	[illegible]	ROBECO	[illegible]	[illegible]
MOBIL CORP	100.[illegible]	[illegible].13	ROLINCO	[illegible]	112.[illegible]
NOVELL INC	14.00	14.[illegible]	RORENTO	[illegible]	[illegible]
PFIZER	[illegible]	[illegible]	ROYAL DUTCH	192.[illegible]	[illegible]
PHILIP MORRIS	[illegible].75	84.38	UNILEVER	[illegible]	[illegible]
QUAKER	34.75	34.00	VAN OMMEREN	47.[illegible]	[illegible]
SUBMICRON	10.50	10.25	VENDEX	[illegible]	[illegible]
TELE-COMMUN.	17.[illegible]	17.38	VNU	216.00	[illegible]
UNITED AIRLINES	172.[illegible]	174.00			
UNC	5.30	5.25			
SP JOHN	48.75	[illegible].25	CURRENCIES		
WESTINGHOUSE	13.[illegible]	13.63	US$/YEN	[illegible]	[illegible]
			US$/DMARK	1.3[illegible]	1.40
COMMODITIES			GBP/US$	[illegible]	[illegible]
GOLD	384.30	383.90	US$/NLG	1.[illegible]	1.[illegible]
SILVER	5,42	5.32	ECU/US$	1.[illegible]	1.[illegible]
CRUDE OIL	17.50	17.34	CAN/US$	1.36	1.3[illegible]

Maduro & Curiel's Bank N.V.
Investment Division
Tel. 661815
Fax. 661633

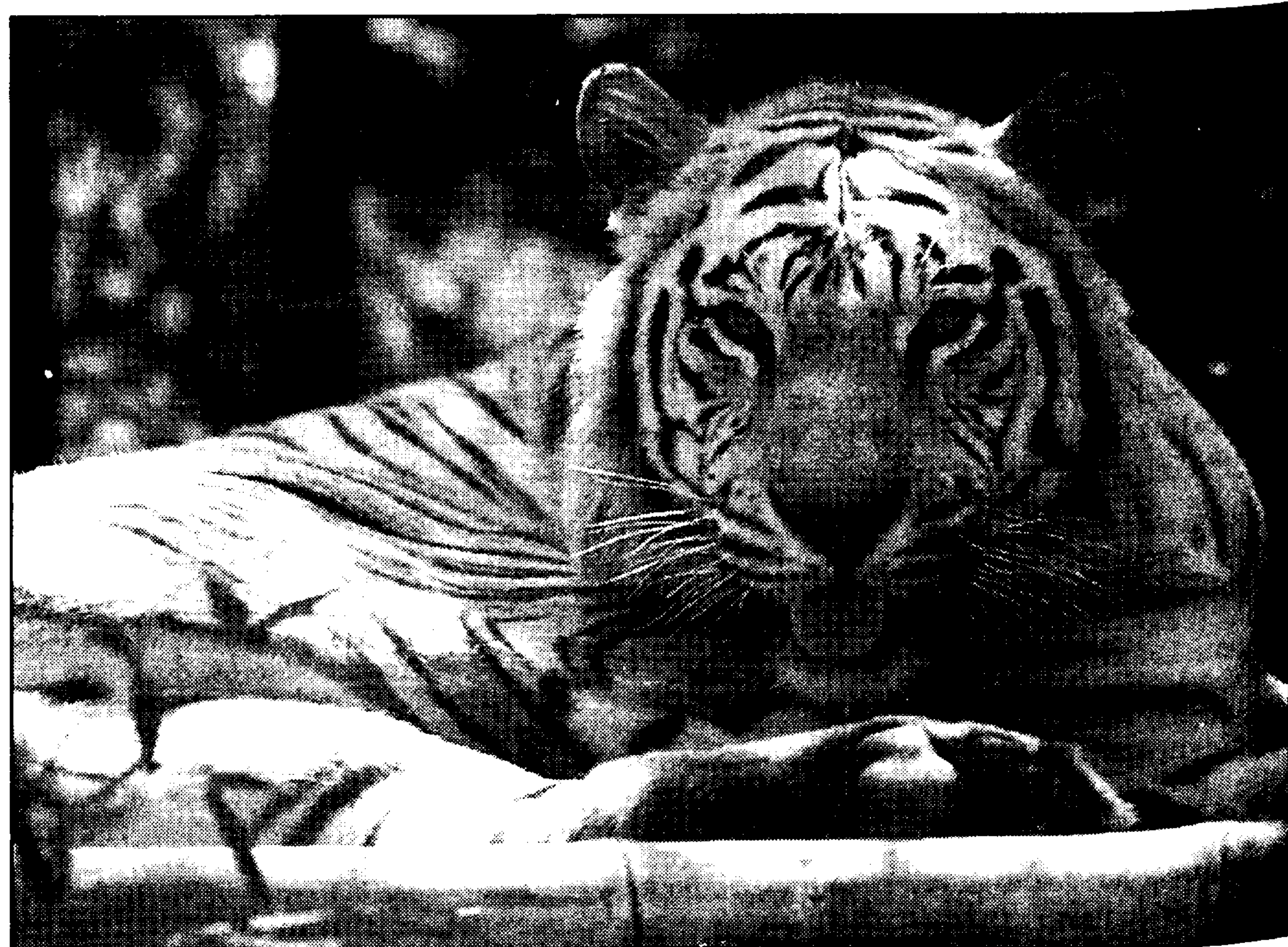
Zalig zijn de rijken

De **Britse kerken** hebben de regering opgeroepen om de hoogte van de geldprijzen van de **nationale loterij** aan banden te leggen en de minimumleeftijd voor deelname te verhogen van zestien naar achttien jaar. Sinds de oprichting eind vorig jaar hebben kerken, oppositiepartij Labour, liefdadigheidsinstellingen en hulpverleners aan gokverslaafden steeds scherpe kritiek op de loterij geuit.

Volgens de kerken ondermijnt de controversiële loterij alle pogingen van de overheid om het gokken te reguleren. "Veel kwetsbare en wanhopige mensen worden gestimuleerd om geld aan de loterij te besteden dat ze niet hebben", zei de Anglicaanse bisschop van Liverpool, **David Sheppard**.

De kerken eisen dat de jackpot van de loterij wordt beperkt tot een miljoen pond (2,5 miljoen gulden Nederlands). De gelukkigste winnaar tot nu toe is een fabrieksarbeider, die 17 miljoen pond (42,5 miljoen gulden) opstreek. Volgens de kerken leidt deelname aan de loterij, waarvan een deel van de opbrengsten naar goede doelen gaat, tot afnemende giften aan liefdadigheidsinstellingen. Die hebben geklaagd dat de uitkeringen van de loterij niet opwegen tegen de geslonken opbrengsten uit giften van particulieren.

Ongeveer 30 miljoen mensen - drievijfde van de Britse bevolking - kopen geregeld een lot van een pond. Volgens Labour zijn de winsten die het consortium dat de loterij exploiteert, opstrijkt, te hoog. De partij wil de loterij in handen van een non-profit organisatie geven.

Dit is **Chester**, een uiterst zeldzame witte tijger, in de Taronga Zoo van Sydney. In de dierentuin van de Australische hoofdstad neemt hij deel aan het fokprogramma om met uitsterven bedreigde diersoorten op peil te houden. Hij schijnt zijn vruchten af te hebben geworpen. Selatan, de Sumatraanse tijgerin van de dierentuin (niet op de foto) verwacht over enkele weken 3 welpen.

Palmares voor Connie

Connie Palmen krijgt voor haar roman *De Vriendschap* de AKO literatuur prijs 1995. De literaire onderscheiding bestaat uit een geldbedrag van 100.000 gulden.

Voor de prijs kwamen zes boeken in aanmerking. De jury was niet unaniem in haar keuze. Uiteidelijk ging het tussen A.F.Th. van der Heijden (*Asbestemming*) en Palmen, onthulde jurylid Doris Grootenboer, kunstredacteur van het Algemeen Dagblad.

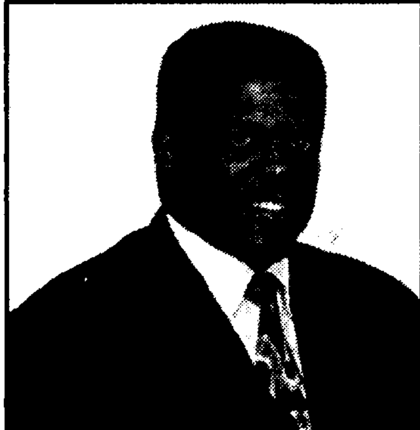
Palmen debuteerde vier jaar geleden met *De Wetten*, een boek dat lovend werd ontvangen. *De Vriendschap*, tussen de vriendinnen Catharina Buts en Ara Callenbach verscheen dit jaar.

Palmen beschouwt de toekenning van de prijs niet als een kroon op haar werk. Ze gaat gewoon door met haar vak. Wanneer er een nieuw boek van haar uitkomt, kon ze nog niet zeggen. Wel onthulde ze het thema: De dood.

Jubilarissen

Glenda Samboe is een kwart eeuw werkzaam bij de Capriles Kliniek. De directeur-geneesheer van de kliniek, de heer Matroos had lovende woorden over voor haar prestaties en overhandigde haar de envelop met inhoud.

***Adalbert G. Macauly**, chef Elektra Elektronica, herdacht vorige week vrijdag zijn 25-jarig dienstverband bij de CURINTA NV.*

Geslaagd

***Remko Vreekamp** is deze maand aan de Technische Universiteit Twente gepromoveerd tot doctor in de scheikunde. De titel van zijn proefschrift luidt: Hydrogen; Bonded assemblies of Calixarenas. Remko gaat als post-doctoral fellow een jaar werken aab de Cornell University te Ithaca, New York. De zoon van Johan Vreekamp en Piti Mollema is een ex-leerling van het Radulphus College.*

Bewondering is kelend

Een jury in Houston heeft maandag de 35-jarige **Yolanda Saldivar** schuldig bevonden aan de moord op de Amerikaans-Mexicaanse zangeres **Selena**, de "koningin van de tejano-muziek". De jury beraadt zich dinsdag op de hoogte van de straf. Saldivar, voormalig voorzitter van de fanclub van Selena, riskeert een gevangenisstraf van 30 jaar.

Aanklagers beschuldigden Saldivar ervan dat zij de 23-jarige Selana Quintanilla Perez op 31 maart in koelen bloede had neergeschoten. De twee hadden onenigheid gekregen over een zakelijke kwestie. Enkele uren na de dood van de zangeres verklaarde Saldivar in tranen tegenover de politie dat zij niet Selana, maar zichzelf had willen doden. De twee ontmoetten elkaar in een motel in Corpus Christi in de staat Texas. De verdediging beweerde dat Selena slachtoffer van een ongeluk was.

Selena ontving in 1994 een grammy voor *Selana Live*, waarin invloeden van Amerikaanse pop en Mexicaanse volksmuziek te vinden zijn. Na haar dood groeide haar ster alleen nog maar, zowel bij het Spaanstalige als Engelstalige publiek. Sinds 1991 verkocht Selena 2,7 miljoen platen, waarvan alleen dit jaar al 2,2 miljoen.

*Het **Saba Spice Steel Orchestra** heeft een vlekkeloos concert-toernee in Nederland gehad. Tussen de twaalf optredens door had de groep tijd om een bezoek aan het Antillenhuis af te leggen wat in nog een concert resulteerde.*

Beschuit met vuistjes

De Amerikaanse filmacteur **Alec Baldwin** is donderdag wegens mishandeling aangehouden. De 37-jarige acteur had een fotograaf geslagen toen hij met zijn vrouw, **Kim Basinger**, en pas geboren baby thuiskwam in Woodland Kills bij Los Angeles. Het slachtoffer verklaarde zijn neus te hebben gebroken.

Volgens Baldwin had hij de fotograaf herhaaldelijk verzocht hem met rust te laten. Hij hoopte dat hij het incident in der minne kon schikken met de fotograaf. Baldwin trouwde in 1993 met de actrice Kim Basinger. Maandag kregen zij een dochter.

Beschuit met muisjes

Astronomen van de universiteit van Leiden hebben een zeer grote gaswolk ontdekt in het vroege heelal. Uit dit soort gaswolken zijn **melkwegstelsels geboren**, kort na de zogeheten big bang.

De gaswolk draait langzaam om haar as, wat volgens de astronomen een vondst is van grote kosmologische betekenis. De astronoom R. van Ojik heeft de ontdekking beschreven in zijn proefschrift, dat hij deze week heeft verdedigd.

Het onderzoek van Van Ojik en zijn collega's werpt een nieuw licht op een van de belangrijkste vraagstukken in de hedendaagse kosmologie: wanneer en hoe zijn melkwegstelsels ontstaan na de big bang. Daartoe worden de verste sterrenstelsels onderzocht die met moderne telescopen vallen waar te nemen. Het licht van deze sterrengroepen heeft er miljarden jaren over gedaan de aarde te bereiken. De astronoom op aarde die dat "oude" licht waarneemt, kijkt op die manier ver terug in de tijd, in dit geval zo'n dertien miljard jaar.

De nu ontdekte gaswolk bevindt zich rond sterrenstelsel 1243+036, een van de zes verste en dus jongste stelsels die we nu kennen. Dit stelsel werd drie jaar geleden ontdekt. Uit nader onderzoek blijkt dat de afmetingen van dit stelsel zelfs voor astronomen spectaculair zijn. De gaswolk rond het stelsel heeft een omvang van bijna 500.000 lichtjaar, de massa ervan is tien miljoen maal groter dan die van de zon.

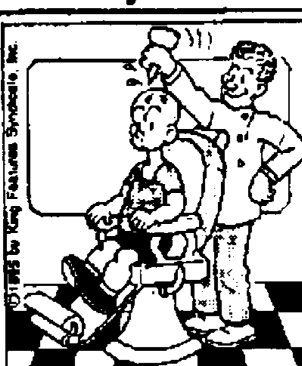
Wie schrijft?

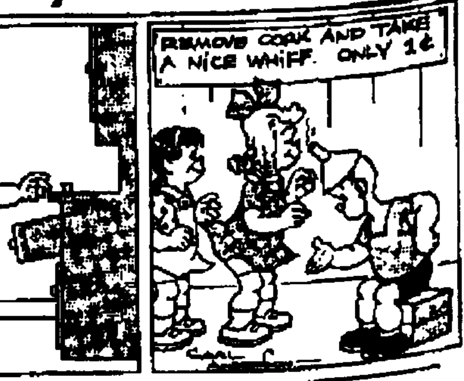
De Amerikaan Michael (35) zou graag met Antillianen corresponderen. Hij is momenteel met vakantie in Jamaica en wil dat zijn post daar heen gaat. **Michael Ferguson**; Franklin Town P.O.; Kingston 16, Jamaica.

'Je broek én je haar'

Een **15-jarige jongen** is dinsdag in Den Haag van zijn broek en zijn haar beroofd. De jongen werd tijdens een fietstocht gedwongen zijn Levis 501-spijkerbroek af te geven aan twee nog onbekende mannen. Om hun eis kracht bij te zetten, schoren ze hun slachtoffer met een scheermes een stuk van zes bij zes centimeter uit zijn haardos.

Henry ® By Carl Anderson

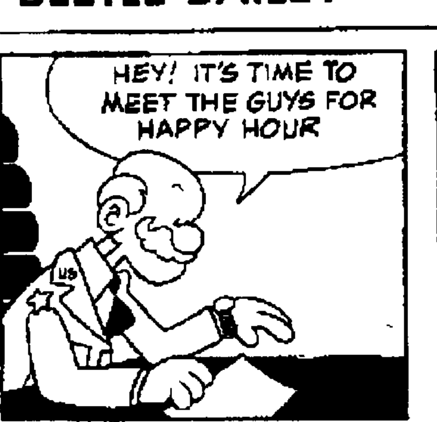
BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

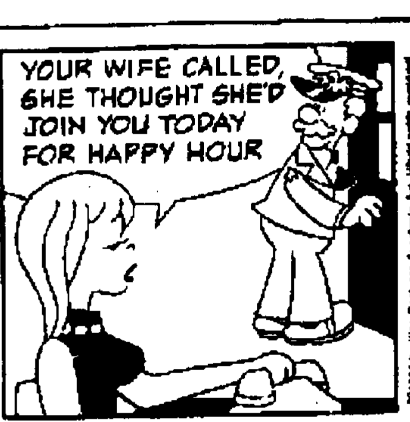

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

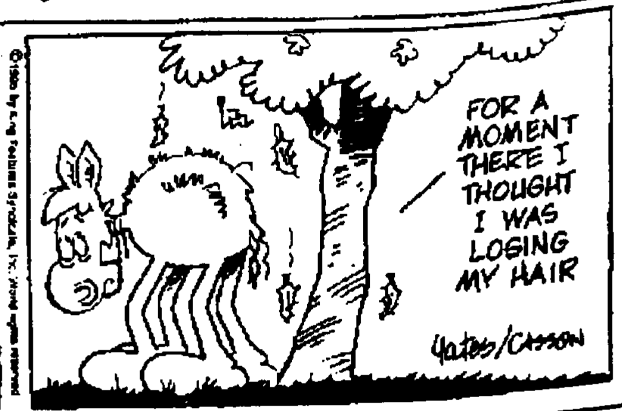

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

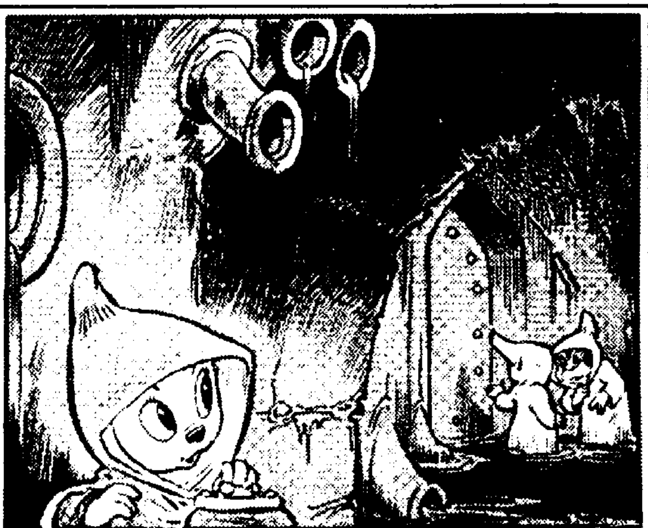

TOM POES EN HET KUKEL

Door Marten Toonder

4866 - Heer Bommel liet zijn pen zakken en staarde broedend in het avondblad.

"Hoe vreselijk is dit alles", prevelde hij. "Rommeldam zal ontbonden worden wanneer er morgenochtend niet iemand met een plus kukel gemeten wordt. Nu, ik zou niemand weten... Zelfs de burgemeester en de professor zijn te licht bevonden - en wie blijft er dan nog over? Misschien dat ik zelf...' vroeger, toen ik onvervaard door het leven ging... Maar neen! Ik ben verslapt door de welvaart. Mij rest niets, dan het maken van mijn testament..."

Hij zuchtte diep en richtte zijn uitgebluste blikken op het papier, dat voor hem lag.

"Maar aan wie moet ik mijn bezit vermaken?" hernam hij klagelijk. "De jonge vriend is zijn ondergang tegenoet gegaan!"

Dat was echter nog niet te merken. Tom Poes liep ongehinderd door een gewelf dat hij op de bodem van het keldergat had aangetroffen en dat zich eindeloos scheen uit te strekken.

"Véél gevaar is hier niet bij", dacht hij. "De pij van Ep-lep helpt goed, want last van de blubber heb ik niet. Behalve dan, dat ik zwarte voeten krijg, als de waarnemers en de kwintenstralers. Ik heb er trouwens nog niet één gezien. Waar zouden die vreemde ventjes zitten - waar is de Droon?"

Op dat moment vernam hij het geluid van stemmen, zodat hij voorzichtig de pas inhield om naar een plek te sluipen waar het gewelf een bocht maakte. Toen zag hij vóór zich een zware deur waarnaast twee vreemdelingen stonden te praten.

"De grote Droon is boos", zei één van hen. "Hij heeft behoefte aan kukel. Vóór die tijd wil hij niet gestoord worden."

AGENDA

ARTSEN

VERENIGING VAN TANDARTSEN

Dienstdoende arts 28-29 oktober van 10.00-13.00 uur: **L. Wolters, Hoogstraat 34. Tel.: 625620.** Spoedgevallen 689296.

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST

28 oktober 1995 vanaf 08.00 uur tot 30 oktober 1995 om 07.00 uur:
Dokter Elhage, Sentro Mediko Sta. Rosa. Tel. 676666; spreekuren: 11.00-12.30/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 673649 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tjong, Nassy, Tseng, Ten Holt-Sulters, Brakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ghana-Ayubi en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST

27 oktober 1995 vanaf 17.00 uur tot 28 oktober 1995 om 07.00 uur:
Dokter Dunker, Winkelcentrum Jumbo Brievengat. Tel. 692349; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 691021 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST

28 oktober 1995 vanaf 00.00 uur tot 30 oktober 1995 om 07.00 uur:
Dokter De Vos, Winkelcentrum Jumbo Brievengat. Tel. 692349; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 678245 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Dunker, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos).

3E DISTRICT BANDABAO

27 oktober 1995 vanaf 17.00 uur tot 30 oktober 1995 om 07.00 uur:
Dokter Schellens, Sentro Mediko Barber. Tel. 641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen 641784 b.g.g. 112, 696266 of 696337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Tweed en Lucacius).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING 'PRINSES MARGRIET'

Santa Maria 17. tel. 682344/682947, 682412/682574. Kantooruren: 07.00-16.30 uur.
Wachtzuster na 17.00 uur tel. 603661.
Telefonisch spreekuur in ieder wijkgebouw dagelijks van 08.00-08.30/14.30-15.00 uur

- Huize Halman Otrobanda: tel. 628288; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
- Sta. Maria 17: tel. 682344; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Bonam: tel. 371865; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur. **Sokudi: tel. 367824.**
- Sentro Mediko Montagne Abao: tel. 673711; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
- Kaya Fensu 9 (Koraal Specht): tel. 618577; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Suffisant: tel. 687707; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Sta. Rosa: tel. 671628; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur.
- **Inloopspreekuur** voor zuigelingen en kleuterzorg: vr. van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondel-/Nilda Pintostraat; tel. 373582.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

zaterdag 28 oktober:
Otrobanda: Sta. Maria, Winston Churchillweg 155. Tel. 680800.
Punda: Dominguito, Caracasbaaiweg 127. Tel. 617988.
zondag 29 oktober:
Otrobanda: Goedee Hoop, Jaqn Noorduynweg 15. Tel. 682857.
Punda: Janwé, Caracasbaaiweg 191. Tel. 617553.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135
Artsendienst Bandabou:	641658
SOS-lijn (psych. hulp):	127
RCC (nood op zee):	637911
Dierenasiel:	654300
Dierenartsdienst:	614000
Thorax Centrum:	685917
Fundashon Lechi di Mama:	672289
	375628
	375023

VERLOF BEGRAFENIS

(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 28 oktober:
A. Michel, Kaya Rafael Hansen 2.
zondag 29 oktober:
R. Martines, Mahuma Kaya H-337.

ZONDAG

KERKDIENST

(t.g.v. viering 20 jaar charismatische beweging)
10.00 uur bijeenkomst jongeren - Steenrijkkerk.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA: zo.: 10.00 uur hoogmis (Ned).
BOCA SAMI (San Michiel): za.: 18.00 uur; zo.: 08.00 uur.
BARBER (H. Joseph): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT (O.L. Vrouw van Lourdes): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): za.: 18.30 uur; zo.: 09.00 en 11.30 uur.
COROMOTO (O.L. Vrouw van Coromoto): za.: 19.00 uur; zo.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): za.: 19.30 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zo.: 10.00 en 19.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): za.: 19.00 uur; zo.: 11.00 en 18.00 uur.
LAGOEN (H. Johannes); zo.: 10.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): ma. t/m za.: 08.00 uur; zo.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zo.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
St. Ana (St. Anna, basiliek): zo.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia (H. Familie): zo.: 08.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (O.L. Vrouw van de Rozenkrans, kathedraal): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
STA. MARIA (Maria van altijd durende bijstand): za.: 18.30 uur; zo.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
STA. ROSA (Santa Rosa de Lima): za.: 18.30 uur; zo.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SERU FORTUNA (San Martines de Porres): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (St. Franciscus): zo.: 17.00 uur.
SOTO (St. Antonius): za.: 19.00 uur; zo.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): za.: 07.00 en 19.00 uur; zo.: 08.00, 10.00 (charismatica), 18.00 en 19.00 uur (Ned).
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): za.: 18.00 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA (H. Geest): za.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30 uur.
WILLIBRORDUS (St. Willibrordus): za.: 19.00 uur; zo.: 10.00 uur.
WISHI (H. Teresita): za.: 18.30 uur; zo.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): za.: 18.30 uur; zo.: 08.30 en 17.30 uur.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church (Oranjestraat 111): 09.30 uur gezamenlijke dienst Emmakerk.
Fortkerk (Fort Amsterdam): 09.30 uur gezamenlijke dienst Emmakerk
Emmakerk (Barentslaan 11): 09.30 uur gezamenlijke dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier (Arowakenweg 28): 08.30 uur kerkdienst (Ned.); 10.15 uur kerkdienst (Pap.); 16.30 uur kerkdienst (Ned.).
Muizenberg)Skol basiko Muizenberg/St. Jacob): 10.00 uur kerkdienst (Pap).
Santa Rosa (Marakaweg 1): 10.00 uur kerkdienst (Pap.); 19.00 uur samenkomst (zang, gebed, bijbelstudie, Pap.).

METHODIST CHURCH

Barrett Memorial (Abraham de Veerstraat): 10.00 uur Browne.
Carey Buena Vista): 08.00 uur Bennet.
Epworth (Essoweg): 08.00 uur Browne; 18.00 uur Brodie.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zo. om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n (tel.: 681922).

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK

zo. 10.30 uur - Kaya G Mahuma 439.

GEMEENTE HESU KRISTU E KONTESTA (Rev. Gilberto Bakhuis)

zo. 10.00 uur - Sentro Pro Arte.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH

Goeroeboeroeweg (Mundo Nobo): za. 19.00 uur zangdienst; zo. 09.30 uur preekdienst.
Emmy Berthold kleuterschool (Suffisant): zo. 18.00 uur dienst (Pap).

OVERLIJDEN

"No opstante su enfermedat, e tabata yen di ánimo pa sigui biba; pero Dios a desidi otro."

Ku un siguransa di ta protehá dor dje mantel blou di La Birgen Maria a fayesé kristianamente na Bonaire, na edat di 69 aña:

Srta. Maria Antonia Repertina Coffie
kariñosamente yamá Tonia
Kondekorá ku Medaya di Oro de Orden van Oranje Nassau.

Tonia ta èks-ambtenaar di Ontvangerskantoor, Postkantoor i Financiën na Bonaire i Kòrsou, Lands - i Eilandsontvanger, Hefe di Postkantoor, Hypotheekbewaarder i wnd notaris na Bonaire.
Ultimamente el a traha na Advokatenpraktijk L.A. Abraham na Bonaire.

Su rumannan: Georginia (Lina) i Jacobus van Rheenen - Coffie i famia
Hendrina (Pochi) Coffie
Eronilia (Shon Nini) Janga - Tjietjie
Su Kuñá: Juliana Ellis i famia.
Su subrinunan: Frederik i Sophia v. Rheenen - v. Schaik (Hulanda)
Edith i Paul Kallenborn - v. Rheenen i yunan (Hulanda)
Rose -Mary Jansen - Ellis i famia (Kòrsou)
Geraldine Ellis (Kòrsou)
Zaida de Lijster - Ellis i demas rumannan (Kòrsou)

Famianan: Coffie, v. Rheenen, [illegible], Ellis, Marcano (Kòrsou), Bislip Aruba), Mahganan (USA) - Coffie [illegible] Bernabela (Kòrsou) i demas famia.
Amigu, bisiña, konosiman, èks-koleganan, komader i kompaderman i su ihánan na Bonaire, Aruba, Kòrsou, Merka i Hulanda.

Ta invitá na su akto di entiero kual ta tuma lugá djadumingu 29 di òktober 1995, saliendo for di Misa di San Bernardo pa Santana Katóliko na Kralendijk, Bonaire.

Ta risibí bishita di kondolensia for di 2 or na Misa.
4 or lo tin un Santu Sakrifisio di Misa pa deskanso di su alma. Despues di entiero no ta risibí bishita di kondolensia na kas.

Adrès pa korespondensia:
Kaya Carlos Nicolaas 11,
Kralendijk,
Bonaire.
Tel. 07-8620

TDS / TELECURACAO

SATURDAY EVENING — OCTOBER 28, 1995

	7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
TELECURACAO	(6.30) Kòktel Turístiko	Telenotisia	World Series 1995: Atlanta Braves vs Cleveland Indians		Wega di Number Kòrsou (9.05) vervolg World Series: Atlanta Braves vs Cleveland Indians				Estreno: The Mysterious Murder of Thelma Todd	
	James Kennedy		In Touch		Hour of Power ∩ (CC)		Carman	Pat Boone	John Jacobs	Mario Murillo
	Ancient Mysteries "Mysteries of the Bible" "Cities of Evil: Sodom and Gomorrah" Two modern cities may be the ancient cities of Sodom and Gomorrah. (R)		Biography This Week		Movie ★★ "Lady Jane" (1985, Drama) Helena Bonham Carter, Cary Elwes, John Wood. A fact-based account of the events surrounding Lady Jane Grey's nine-day reign as queen of England in 1553.					
	Inside Edition Weekend (CC)	Dom Capers	Dr. Quinn, Medicine Woman "Halloween III" Sully refuses to play Prince Charming to Dr. Mike's Cinderella for town festivities; a patient believes the springs will cure his ailments. ∩ (CC)		Touched by an Angel "In the Name of God" Another angel takes Tess off a job she and Monica have been working on which involves an AIDS hospice threatened by a white supremacist group. ∩ (CC)		Walker, Texas Ranger "End Run" Trivette finds himself falling for a dangerous fugitive whom he and Walker are transporting to testify in an out-of-state murder trial. (R) ∩ (CC)		News	Cheers "The Coach's Daughter" Coach isn't impressed with the guy his daughter wants to marry. (CC)
	News	Breast Cancer	Jeff Foxworthy [illegible] the pair on a Halloween night scavenger hunt.	Maybe This Time [illegible] Julia, who is pretending to be his fiancee. (CC)	Movie ★★½ "Hocus Pocus" (1993, Comedy) [illegible] ∩ (CC)				News	Movie ★★½ [illegible] Michael Moriarty, Michael Murphy.
	Pinnacle (R)	Travel Guide (R)	Global View	World Business This Week	Style	Science and Technology Week	Larry King Weekend		Both Sides	Evans & Novak
	World Series Game 6 – Cleveland Indians at Atlanta Braves. If necessary from Atlanta-Fulton County Stadium. (Live) SAP: Portuguese.						Auto Racing Barber Pro Series. (Taped)	Auto Racing SODA Brush Run Off-Road. From Crandon, Wis. (Taped)		Sportscenter International Edition.
	(6:45) Pelicula ★★ "Jennifer Ocho" (1992, Misterio) Andy Garcia, Uma Thurman. Un policia de Los Angeles se enamora de una testigo ciega durante su investigacion de un asesinato.		Pelicula "Los Muchachos de la Isla" James Fox, Yves Stening.				Pelicula ★★½ "Propuesta Indecorosa" (1993, Drama) Robert Redford, Demi Moore, Woody Harrelson. Un millonario soltario se encapricha con una mujer casada y ofrece un millon de dolares para pasar la noche con ella.			
	World Series Game 6 – Cleveland Indians at Atlanta Braves. If necessary from Atlanta-Fulton County Stadium. (Live) (CC)						John Larroquette ∩ (CC)	John Larroquette ∩ (CC)	News (CC)	Saturday Night Live Host: Gabriel Byrne. Music guest: Alanis Morissette. ∩ (CC)
	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!	Scooby Doo Where Are You!
	(6:05) WCW Saturday Night		(:05) Movie ★★★ "Robin Hood" (1973, Adventure) Voices of Peter Ustinov, Andy Devine, Phil Harris. Disney's animated tale of a sly fox who champions the animals of Sherwood Forest from the tyrannical Prince John.				(:05) Movie ★★ "Swamp Thing" (1982, Fantasy) Ray Wise, Adrienne Barbeau, Louis Jourdan. A chemical explosion transforms a research scientist into an avenging plant monster in Wes Craven's adaptation of the comic-book legend.			
	(6:00) Movie "Visions of Murder" (1993) Barbara Eden. A woman becomes a prime suspect when she attempts to convince police that she is the psychic witness to a murder.		Movie "Deadly Love" (1995, Suspense) Susan Dey, Stephen McHattie, Jean Le Clerc. A photographer wonders how to break the news to an attractive policeman that she is really a vampire. (CC)				Commish "Sex, Lies and Kerosene" The investigation of an unusual arson case leads Tony and Paulie to suspect that a woman's husband was murdered. ∩ (CC)		Girls' Night Out Carol Siskind hosts this comic line-up. (R)	
	(6:00) Pelicula ★★½ "Mi Nido o el Tuyo" (1981) John Belushi. Un reportero de Chicago viaje a los Rockies para apaciguar la tension politica y entrevistar a una ornitologa reclusa.		Pelicula ★★★ "Hombre Sin Rumbo" (1955, Oeste) Kirk Douglas, Jeanne Crain, Claire Trevor. La dueña de un rancho busca la ayuda de su capataz en una guerra por los derechos de tierras.				Pelicula ★★½ "Red Dawn" (1984, Aventura) Patrick Swayze, C. Thomas Howell, Lea Thompson. Unos estudiantes tienen que formar una guerilla para defenderse de tropas invasoras cubanas y sovieticas.			
	Que Vacilon		Taller San Miguel	El Show de Luisito y Anthony	Risas y Salsa		Vivo Con Un Fantasma		Todos a la Cama	N y N

SUNDAY EVENING — OCTOBER 29, 1995

	7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
TELECURACAO	Risas Universal	Telenotisia	World Series: Atlanta Braves vs Cleveland Indians							
	Bishop Jakes	Life in the Word	E.V. Hill	Jack Hayford		Eddie Long	Kenneth Copeland		Praise the Lord	
	Home Again Construction and installation of built-in cabinets. (R) (CC)	Home Again Front facade detailing; cutting bathroom floor tiles. (R) (CC)	Ancient Mysteries Temple mounds, platform mounds and thousands of other mounds were left behind by the people of the ancient city of Cahokia.		Movie ★★★ "The Green Man" (1991, Suspense) Albert Finney, Linda Marlowe, Sarah Berger. A lascivious British innkeeper's amusement at his ghostly guests turns to horror when he meets a sinister spirit.					
	News	30 Minutes	60 Minutes ∩ (CC)		Movie "A Streetcar Named Desire" (1995, Drama) Jessica Lange, Alec Baldwin, John Goodman. Premiere. A Southern belle slowly loses her grip on reality after she comes to live with her sister and brutish brother-in-law. ∩ (CC)					
	News	ABC World News Sunday (CC)	World Series Game 7 -- Cleveland Indians at Atlanta Braves. If necessary from Atlanta-Fulton County Stadium. (Live) (CC)						Jeff Foxworthy "The Gene Pool" Jeff decides to learn how to swim when Matt resists taking lessons. (R) (CC)	Drew Carey "Miss Right" Drew decides that he has found the perfect woman for him. (R) ∩ (CC)
	Evans & Novak	Late Edition		Showbiz This Weekend	World Business This Week	Global View	World Business This Week	Travel Guide	CNN Presents	
	Brazilian Soccer	Sportscenter International Edition.	World Series Game 7 -- Cleveland Indians at Atlanta Braves. If necessary from Atlanta-Fulton County Stadium. (Live)						NFL Football New York Giants at Washington Redskins. From R.F.K. Stadium. (Tape Delay)	
	(6:30) Pelicula ★½ "Universidad del Desorden" (1984, Comedia) Jeremy Piven. Unos estudiantes correctos a nivel politico se unen contra los residentes ofensivos de un dormitorio.		Pelicula ★★½ "Pistolas y Pañales" (1993, Comedia) Kathleen Turner, Dennis Quaid, Fiona Shaw. Dos ex espías y su bebé son forzados a realizar una difícil misión de espionaje para arrestar a un grupo terrorista.			Pelicula ★★ "Orden de Asesinato" (1990, Drama) Lee Majors, Abe Vigoda, Tracy Brooks Swope. Un policia y el matoso viejo que está protegiendo van en busca del asesino profesional que mato a su compañero.			(:15) Pelicula ★★½ "Funeral en Berlin" (1967) Michael Caine. Un espia británico arregla la deserción del oficial ruso encargado de la seguridad en Berlin durante la guerra.	
	(5:00) NFL Football Buffalo Bills at Miami Dolphins. From Joe Robbie Stadium. (Live) (CC)		Brotherly Love "The Driving Lesson" Joe, Lloyd and Lou plot revenge against Matt's driving instructor. (CC)	Minor Adjustments Trevor pretends to come from an underprivileged family to get into a basketball camp. (R) (CC)	Mad About You Paul's mother invites Paul and Jamie over to divvy up the possessions in her will. ∩ (CC)	Hope & Gloria "Love in the Afternoon" Gloria tries to rebuff the advances of Louis' lecherous boss. ∩ (CC)	Movie "Degree of Guilt" (1995, Drama) (Part 1 of 2) Daphne Zuniga, David James Elliott, Sharon Lawrence. Premiere. A San Francisco attorney is drawn deep into a blackmail plot as he defends his former lover against murder charges. ∩ (CC)			
	Bugs & Daffy			Flintstones Meet Rockula and Frankenstone		(:05) [illegible] in Hocus Pocus Park (Time Approximate)			Flintstones (CC)	Jetsons
	(:05) WCW Main Event Wrestling (CC)		Movie ★★½ "Diggstown" (1992, Comedy) James Woods, Louis Gossett Jr., Oliver Platt. An ex-con and a retired prizefighter plot to scam a racketeer who likes to bet on the fights.				National Geographic Explorer Mysterious nocturnal creatures; how a school of red piranha can turn an animal into a skeleton in minutes. (CC)			
	Movie ★★½ "She-Devil" (1989, Comedy) Meryl Streep, Roseanne Barr, Ed Begley Jr.. A housewife sets out to destroy her estranged husband's newfound happiness with a wealthy romance novelist.				Movie "Victim of Love: The Shannon Mohr Story" (1993, Drama) Dwight Schultz, Bonnie Bartlett, Sally Murphy. Viewers of "Unsolved Mysteries" help a couple bring their son-in-law to justice for their daughter's death.				Commish "Judgement Day" Tony is imprisoned by an overbearing judge with a terrible secret; Carmela helps a naive boy discover another side of life on the streets. ∩ (CC)	
	(6:15) Pelicula ★★ "Alexander the Great" (1964, Biografia) William Shatner. En la historica batalla de Issus (333 A.C.), las fuerzas griegas de Alejandro se enfrentan al Ejército persa.		Pelicula ★★★ "Los Hermanos Caradura" (1980, Comedia) John Belushi, Dan Aykroyd, Aretha Franklin. Dos músicos reúnen su grupo de jazz melancolico y se topan con la policia, la CIA, los neonazis y el ejército.					(:20) Pelicula ★★★ "The Man Who Loved Women" (1977, Comedia) Charles Denner, Brigitte Fossey, Leslie Caron. La historia de la obsesion incurable de un hombre con las mujeres y como finalmente la pasion lo consumio.		
	El Show de Luisito y Anthony	Taller San Miguel	Risas y Salsa		Uno Más Uno		Panorama			

TDS / TELECURACAO

SUNDAY OCTOBER 29, 1995

9:00 A.M. (77) ABC Good Morning America/Sunday (CC)
(53) NBC Today ∩ (CC)
10:00 A.M. (75) CBS Sunday Morning Scheduled: the upcoming Quebec referendum in Canada; former White House spokesman and author Marlin Fitzwater; former columnist Bob Woll. (CC)
(79) CNN Larry King Weekend (R)
6:30 P.M. (79) CNN Pinnacle
7:00 P.M. (79) CNN Evans & Novak

MONDAY OCTOBER 30, 1995

5:00 A.M. (58) SUR Agua Dulce
7:00 A.M. (58) SUR Hablemos Claro
8:00 A.M. (75) CBS This Morning Scheduled: recent trend in high-tech and stylish wheelchairs; actress Angela Bassett ("Strange Days"); violence and children -- the causes and effects. (CC)
(77) ABC Good Morning America Scheduled: author Amy Tan; "G.M.A. Looks Back" (Part 1 of 5) -- people who made their first appearances on "Good Morning America." (CC)
(53) NBC Today Scheduled: authors Dan Witkowski and Dr. John Charnley, actress Mary Tyler Moore (Part 1 of 2). ∩ (CC)
8:30 A.M. (79) CNN Crossfire
9:00 A.M. (51) LIFE What Every Baby Knows: The First Three Years The development of cognitive and motor skills during the first year. (R)
10:00 A.M. (75) CBS (77) ABC Live -- Regis & Kathie Lee Scheduled: British musical group Take That. (CC)
(79) CNN Larry King Live (R)
(53) NBC Montel Williams Scheduled: women whose ex-boyfriends won't leave them alone.
11:00 A.M. (75) CBS Maury Povich Scheduled: when the abuser is murdured by a family member. (CC)
(77) ABC Carnie Scheduled: people who have acquired bad attitudes since losing weight. ∩ [illegible]
[illegible] ∩
12:00 P.M. (77) ABC Mike & Maty Scheduled: Olympic medalist Florence Griffith-Joyner, actors Joey, Matthew and Andrew Lawrence. (CC)
(53) NBC Rolonda Scheduled: The studio audience judges the first annual "I Love a Man in Uniform" contest.
(51) LIFE Siggers and Summers
4:00 P.M. (53) NBC Ricki Lake Scheduled: a Halloween celebration includes costumes, psychic readings, make-overs and magic tricks.
5:00 P.M. (77) ABC Oprah Winfrey Scheduled: children and guns. (CC)
11:00 P.M. (58) SUR Jaime Bayly en Vivo
12:35 A.M. (75) CBS Late Show Scheduled: actress-comic Carol Burnett, illusionist David Copperfield. ∩ (CC)
(53) NBC Tonight Show Scheduled: actress Debbie Allen, comic Pat Hazell, rotten food expert Dr. Rot. ∩ (CC)
1:00 A.M. (51) LIFE Late Date (Series Premiere)
1:37 A.M. (53) NBC Late Night Scheduled: actor David Hasselhoff, animal expert Jim Fowler, musician Ty England. ∩ (CC)
2:07 A.M. (75) CBS Late Late Show Scheduled: actor-author Leonard Nimoy, "Frontline" correspondent Robert Krulwich. ∩ (CC)
2:36 A.M. (53) NBC Later ∩ (CC)
3:05 A.M. (53) NBC Donahue ∩ (CC)

ZATERDAG 28 OKTOBER 1995

5.00 P.M. Telefiesta
6.19 P.M. Tempu pa Dios: protestante gemeente
6.30 P.M. Koktel Turístiko

ZONDAG 29 OKTOBER 1995

8.00 A.M. Sala di Konsierto
10.00 A.M. Sena di Señor
10.45 A.M. 48 Hrs.
11.30 A.M. Casper & Friends
12.00 A.M. Guia di Deporte
12.30 A.M. Djadumingu Deportivo
4.00 P.M. 50th Anniversary of the United Nations
4.45 P.M. Man drechi di Dios
5.00 P.M. TeleCuraçao Special
5.55 P.M. Wega di Number Kòrsou
6.00 P.M. En Ekstenso
6.30 P.M. MCB: Maestro/Bankomatiko

ÑAPA
Weekend Bijlage Amigoe
ZATERDAG 28 OKTOBER 1995 AMIGOE

CULTUUR
Boeken en films voor de jeugd

INTERVIEW
Koninkrijk in één schilderij

Drugsverslaving vernietigde bijna zijn leven

Nelson Pierre: Terug uit een diep dal

Diep, heel diep gevallen. Bijna zijn familie, bedrijf en, nog erger, zijn imago kwijtgeraakt. De reden: base. Het verslavende spul dat honderden op Curaçao in het verderf heeft gestort. Nelson Pierre is echter vastbesloten zijn leven te beteren. Hij heeft de strijd reeds ingezet door af te kicken. Nu de nazorg nog. Een strijd, die zijn leven lang zal duren. Nelson wil zijn verhaal kwijt en iedereen waarschuwen voor de destructieve werking van base. Hier volgt zijn verhaal

= door Ronnie Rens =

"Ik vertrok in 1971 naar Venezuela waar ik de middelbare school afmaakte. Vervolgens ging ik sociologie studeren aan de Universidad Central de Venezuela, waar ik in 1981 cum laude afstudeerde.

Op 16-jarige leeftijd begon ik met drugs te experimenteren. Meer uit nieuwsgierigheid heb ik toen marihuana en een heel enkele keer coke gebruikt. Ik had toen echter geen drugsprobleem. Het feit dat ik cum laude geslaagd ben spreekt hierbij voor zich. Het waren slechts experimenten, ik was niet verslaafd.

In 1981 ben ik teruggekeerd naar Curaçao. Hier kreeg ik mijn eerste klap te verwerken: Mijn diploma werd niet erkend. In Venezuela was ik ook politiek erg actief, maar ik kon hier binnen de MAN mijn ei niet kwijt. De tweede tegenslag. Ik had me bij mijn vertrek uit Venezuela als doel gesteld als socioloog en revolutionair te slagen. In heel korte tijd moest ik echter mijn plannen bijstellen. En drastisch ook nog.

BIER VERKOPEN

"Omdat ik niet werkloos kon blijven ben ik vervolgens voor J.A.J. Mauricio gaan werken, waar ik bier distribueerde. Ik had geen andere keus. Ik raakte vertwijfeld: een andere cultuur, diploma niet erkend en geen inkomen. Maar ik wist dat ik niet lang bij Amstel zou blijven. Toen er een opening vrijkwam bij de krant Awe heb ik direct gesolliciteerd en zo ben ik in het journalistieke vak terechtgekomen. Eddy Oleana, de toenmalige hoofdredacteur en mede-eigenaar van Extra zag al gauw mijn talent en ik ben toen pittige commentaren gaan schrijven in de krant.

Maar ik wou meer, ik was niet tevreden, want ik wist dat ik tot veel meer in staat was. In 1983 ben ik vervolgens voor Ultimo Noticia gaan werken. Toen begon ik base te roken. Mijn vrienden gebruikten allen base en op aandringen van een Colombiaans meisje, waarop ik toen verliefd was, ben ik ook begonnen.

Ik ben toen in een diep gat gevallen. Op 31 januari 1984 werd ik op de luchthaven aangehouden bij een poging om 1 kilo base het land in te smokkelen. De drugs waren verborgen in de lijst van een schilderij, maar ik viel door de mand. Ik werd door de rechter veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf, waarvan ik 16 maanden heb uitgezeten. Wegens goed gedrag kreeg ik strafkorting.

Toen ik vrijkwam ben ik enige tijd voor het middagblad La Prensa gaan werken. Aan het einde van het jaar besloot ik echter mijn ontslag te nemen en in dienst te treden van ons familiebedrijf Licores Mauricio. Ik was daar belast met de marketing.

Maar het was toch niet wat ik wilde. In juni 1986 ben ik vervolgens met mijn eigen uitgeverij United Caribbean begonnen. Het plan was om maandelijks een full colour magazine uit te geven in het Engels: Know How. Ik heb al mijn geld erin gestopt zonder enige financiering van buitenaf. Banken weigerden geld in het project te stoppen.

Het werd een groot succes, maar de stress nam dagelijks toe. Al het werk rustte op mijn schouders, het was een enorme fysieke en psychische spanning. Ik had weliswaar twaalf werknemers in dienst, maar alle druk lag op mij."

STRESS

"In 1987 ben ik getrouwd met Tirzah Libert en samen hebben we vanaf toen zij aan zij in het bedrijf gewerkt. Maar de stress verminderde niet. Zowel financieel als lichamelijk. En dat had ik niet verwacht. Ik ben eigenlijk getrouwd om de stress te ontvluchten, maar dat bleek in de praktijk niet zo uit te werken. In die tijd begon ik weer base te gebruiken. Eens in de drie maanden, om de spanningen te ontvluchten."

"Door gebrek aan efficiëntie en leidinggevend personeel werd de druk alsmaar groter. Ik sloot toen ook nog een overeenkomst met de ALM om het in-flight magazine Tradewinds te produceren. Hierdoor nam vooral de financiële stress toe. Om break-even te spelen kostte Tradewinds (dat elk kwartaal uitkomt-red) me 150.000 gulden, Know How maandelijks 50.000 gulden. Mijn break-even punt lag jaarlijks dus boven de 1 miljoen gulden gulden. Maar nog steeds weigerden de banken in te springen. Met mijn linkse opvattingen en krasse uitspraken via de radio raakte ik steeds meer in problemen. Mijn vijanden namen sterk in aantal toe."

"De emotionele crisis waarin ik toen belandde begon zijn tol te eisen. Ik begon steeds vaker base te gebruiken en in 1994 was ik geheel verslaafd, alhoewel ik toen mijn probleem niet wou onderkennen."

"Dagenlang bleef ik van huis weg. Ik woonde op straat en in chollhouses. Ik ken ze allemaal op Curaçao. Een chollhouse is een smerige woning, soms bouwvallig, soms toebehorend aan een drugsverslaafde wiens familie hem heeft verlaten. Er heerst een diabolische sfeer, het is een meeting-point voor verslaafden. Je gaat er heen om drugs te gebruiken, niet om mensen te ontmoeten. Drugs staan centraal. Al het slechte in een mens vind je in een chollhouse: Agressiviteit, eenzaamheid, verdriet, mislukkingen. Alle bezoekers hebben tegenslagen in het leven moeten verwerken en zijn vervolgens in de base gevlucht."

"Ik zakte vervolgens dieper en dieper in een gat waarin ik niet meer uit kon komen. Base is zwaar verslavend. Bij de eerste trek krijg je een vredig gevoel en valt alle stress weg. Die piek duurt echter slechts drie minuten. Bij de tweede trek word je paranoïa, je krijgt achtervolgingswaanzin, ziet vreemde schaduwen, hoort rare geluiden. Je vervalt weer in de stress, juist hetgeen waarvoor je vlucht. Maar omdat de eerste trek zo goed was ga je meer roken om weer dat vredige gevoel te krijgen. Je wordt echter steeds paranoïder."

"Elke keer dat ik op het werk onder de stress zat verviel ik in drugsgebruik. Ik heb op een gegeven moment twee weken lang base gebruikt: Zonder te eten, te slapen of te baden. Dat is het gevaarlijke van een verslaving. Zodra je de middelen hebt om de drugs te kopen blijf je gebruiken. Als het geld op is, begin je vervolgens je persoonlijke bezittingen te verkopen."

LEVEN KAPOT

"Het is duidelijk dat deze levensstijl je hele leven vernietigt. Mijn huwelijk liep op de klippen en mijn bedrijf leed grote verliezen, omdat ik al het geld oprookte aan base. Hoe meer je gebruikt, hoe moeilijker het wordt een normaal leven te leiden. Je krijgt een negatief imago in de samenleving. Iedereen ziet je als drugsverslaafde en vermijdt contact met je. Zonder hulp van buitenaf kom je er niet bovenop".

"Al het slechte in een mens vind je in een chollhouse: Agressiviteit, eenzaamheid, verdriet, mislukkingen. Alle bezoekers hebben tegenslagen in het leven moeten verwerken en zijn vervolgens in de base gevlucht.'

"Mijn vrouw, mijn moeder, mijn broer, Ken Wong en Mario Evertsz hebben urenlang op me ingepraat. Ze hebben me weten overtuigen dat ik me moest aanmelden bij een afkick-centrum buiten Curaçao. Dat was het moeilijkste moment in mijn leven. Daarvoor heb ik nooit willen accepteren dat ik verslaafd was."

"Mijn moeder heeft toen 35.000 gulden geleend om opname in een Cubaanse kliniek mogelijk te maken. In Cuba hebben we het stress-probleem aangepakt. Cuba heeft een speciaal centrum voor buitenlanders tegen stressbehandeling. Cuba kent geen drugsrehabilitatie. Drugs wordt gezien als een probleem van de consumptiemaatschappij, het kapitalisme."

"Het centrum in Cuba is wereldwijd vermaard en vooral erg in trek bij rijke buitenlanders. Je verblijft in een luxueus resort hetgeen het ook erg duur maakt: 150 dollar per dag. Samen met 16 buitenlanders ben ik toen aan het afkicken geraakt. De behandeling is uitstekend. Je wordt voorbereid om je rol in te nemen in het kapitalistische systeem. Je leert beseffen dat geld niet het belangrijkste is. Je leert in vrede en harmonie met jezelf te leven".

"Ik ben drie maanden in Cuba gebleven. Ik voelde me sterk, maar ik was nog steeds niet af van mijn lichamelijke verslaving. Daar had ik nog seeds erg veel problemen mee. Mijn handen beefden, ik snakte naar een drankje en de basepijp. Om van mijn lichamelijke verslaving af te komen ben ik vervolgens naar Nederland gegaan. Ik heb er vijf maanden lang een volledige behandeling genoten. De eerste drie maanden bij het Consultatieburo Alcohol en Drugs te Venlo en daarna twee maanden bij de Welland-kliniek te Heerlen."

"Daar werd ik voorbereid om terug te keren in de samenleving, voorbereid om verder te leven zonder drugs. Er wordt geleerd te erkennen dat je een probleem hebt. Vlucht niet, draag de verantwoordelijkheid voor de problemen die je gecreëerd hebt en het verdriet dat je velen hebt aangedaan. Het waarheidsprincipe."

"Er is altijd een uitweg, maar je moet goed beseffen wat de oorzaken zijn van je drugsverslaving. Vluchten in drugs heeft geen zin. Het werkt niet anti-stress, maar verhoogt juist de druk. Van de psychische verslaving kan je met een sterke wil zelf afgeraken, maar voor de lichamelijke verslaving heb je hulp nodig, anders red je het nooit."

BEGIN

Maar met een behandeling alleen ben je nog niet van de problemen af. Het is slechts het begin van de strijd. Je moet je nu met alle problemen die je in het verleden gecreëerd hebt confronteren en een oplossing zoeken. En dan heb je nog het probleem dat je je imago weer moet opbouwen. En dat is mijn grootste probleem. Ik heb mijn familie, werk, imago jarenlang verwaarloosd. Maar ik moet die problemen nu oplossen. Als ik er geen begin meemaak, dan verval ik opnieuw in drugsgebruik."

"De nazorg hierbij is erg belangrijk. Je kan niet zonder begeleiding. Ik heb dan ook een Cubaanse expert voor zes maanden in dienst genomen om me te helpen met de resocialisatie."

"Het belangrijkste is dat je vertrouwen in jezelf hebt. Dat je je beperkingen en grenzen kent, positief blijft. Ik zet me nu dan ook volledig in om mijn familie bij elkaar te houden. Ik drink geen alcohol meer en ga vroeg naar bed. Ik heb mijn hele leven drastisch omgegooid. Vroeger manipuleerde ik, loog, overdreef, verzorgde mijn lichaam niet, kon niet met geld omgaan, at slecht. Ik moet nu mijn hele manier van leven veranderen."

"Ook qua personaliteit ben ik veranderd. Ik wil niet meer de hele wereld in twee dagen veranderen, een rechtvaardigere wereld scheppen. Dat was ook het accent van mijn behandeling: Jezelf ontdekken, met de waarheid confronteren, de positieve kanten van jezelf waarderen, maar ook leren omgaan met de negatieve kanten van je persoonlijkheid."

"Maar het revolutionaire in me zal altijd blijven leven, alhoewel ik nu eerlijk gezegd minder emotioneel ben. Het gevoel is echter sterker geworden want ik heb nu de down-side van het leven meegemaakt. Het ernstige sociaal verval op Curaçao, tienerzwangerschap, gezinnen zonder vader, woningen zonder water, stroom en zelfs voedsel, gebrekkige huisvesting, steeds meer jongeren die in criminaliteit vervallen, gebrek aan recreatie-en sportmogelijkheden."

"Ik besef dat het komende jaar zwaar voor me wordt. Ik moet de gehele samenleving bewijzen dat ik serieus ben, dat ik mijn leven veranderd heb. Ik moet het vertrouwen van eenieder herwinnen. Psychologen hebben me hiervoor gewaarschuwd. Het gehele genezingsproces is nog lang niet afgelopen, maar ik heb het voordeel dat ik getrouwd ben met de beste vrouw ter wereld, die me altijd gesteund heeft, ook in de tijden dat het zeer slecht ging. Ze heeft me nooit laten vallen. Zonder haar was ik allang dood. Ik heb mijn hele leven een morele schuld aan haar."

"Ik heb nu mijn werk weer opgepakt. Mijn vrouw heeft, toen mijn drugsverslaving te groot werd, het bedrijf overgenomen en uitstekend werk verricht. Zij blijft president van de Know How Group en uitgever van Tradewinds. Ook beheert zij de financiële zaken. Ik ben sales and marketing manager. We blijven Tradewinds vier keer per jaar uitgeven en de bedoeling is om in januari Know How weer maandelijks op de markt te brengen."

FACE LIFT

"Know How zal wel een face-lift ondergaan. Vroeger concentreerden we ons alleen op economische, financiële en marketingvraagstukken. Nu willen we een grotere doelgroep bereiken. Meer kunst en cultuur en meer op het Caribisch gerichte artikelen. We willen op langere termijn de gehele regio beslaan. Banco di Caribe steunt ons en daar ben ik heel blij om. Ook de afgelopen jaren toen het slecht ging heeft de bank nooit het vertrouwen in ons verloren."

Ook organisatorisch zal Know How grote veranderingen ondergaan. Om de payroll te verlagen besteden we bijna al het werk uit. Ik kan voorlopig geen grote hap werk op me nemen, anders verval ik in hetzelfde circuit. Daarom heb ik bewust een nieuwe structuur opgezet, waardoor het bedrijf minder afhankelijk van mij is. Ik kan een grote werkdruk op het ogenblik nog niet aan. Vroeger dacht ik altijd dat ik onmisbaar was, mijn vrouw heeft het tegendeel bewezen."

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Nederland telt niet mee in Parijs

"Nederland? Hoeveel divisies?" Die smalende opmerking van president Francois Mitterrand heeft diens toenmalige adviseur Jacques Attali opgetekend op 19 december 1990 en vastgelegd in het derde deel van zijn 'Verbatim': Een lopend verslag van zijn periode op het Elysee van 1981 tot 1991.

Met de sneer reageerde Mitterrand in een ministerraad, vlak voor de Golfoorlog echt uitbrak, op een woede-uitbarsting in Brussel van de Nederlandse minister Van den Broek van Buitenlandse Zaken. Die was vierkant tegen het sturen van een Europese afgezant naar Baghdad, omdat Washington minister Baker al stuurde.

Nederland komt in het boek, samen met Groot-Brittannië, bij voortduring naar voren als het oog en het werktuig van de Verenigde Staten in Europa. En Parijs is sinds jaar en dag gewikkeld in een *struggle for life* met Washington om zijn plaats te behouden in de wereldpolitiek. Bij herhaling maakt Mitterrand de Amerikanen uit voor '-straatjongens', die de baas in de wereld proberen te spelen. Frankrijk is er continu op bedacht door de Amerikanen een oor te worden aangenaaid.

KLEINTJES

Attali geeft ook een duidelijk beeld van de Europese visies van Frankrijk. De Europese Commissie bemoeit zich met zaken die Parijs zelf wel afkan; Groot-Brittannië ligt voortdurend dwars en moet geregeld de pin op zijn neus krijgen. De 'kleintjes' zijn niet interessant en tellen nauwelijks mee. Ten overvloede blijkt dat nog eens uit het feit dat Attali nog steeds de spelling niet machtig is van de voornaam van Lubbers ('Rudd') of de familienamen van Van den Broek ('Broeck') of Ruding ('Rudding'). Eigenlijk telt binnen Europa alleen de Bondsrepubliek Duitsland, en dan nog: Wee degene die durft te kijken naar de Franse kernmacht!

Die benadering is sinds het aantreden van Chirac in mei nog aangescherpt, getuige diens opmerkingen over het Nederlandse drugsbeleid, de Schengen-afspraken of de beslissing om de kernproeven te hervatten. Al onder Mitterrand zijn voorzichtig ballonnetjes opgelaten om de Franse kernmacht uit te bouwen tot de hoeksteen van een Europese defensie. Chirac en zijn premier Juppé hebben dat intussen openlijk bepleit. Zonder overigens 'de rode knop' ook maar in het gezichtsveld van de partners te willen brengen. Die is en blijft ter beschikking van alleen de Franse president zelf. "De beste afschrikking, dat ben ik," heeft Mitterrand meermalen gezegd.

Met name Nederlandse pogingen om de Franse kernbewapening in te brengen in ontwapeningsbesprekingen in Genève, zijn in Parijs helemaal niet goed gevallen. Toch nam premier Rocard het in juli 1990 voor zijn Nederlandse collega Lubbers op. Lubbers zou overtuigd zijn van het nut van de onafhankelijke Franse kernmacht in Europa. "Helaas," voegt Attali daar aan toe, "zegt Lubbers dat onder vier ogen, maar niet op een NAVO-top". Sprekend over de Europese eenwording en het komende Verdrag van Maastricht, had Mitterrand enkele maanden eerder al tegen Kohl gezegd: "Lubbers is briljant, maar ik begrijp absoluut niet wat hij vertelt."

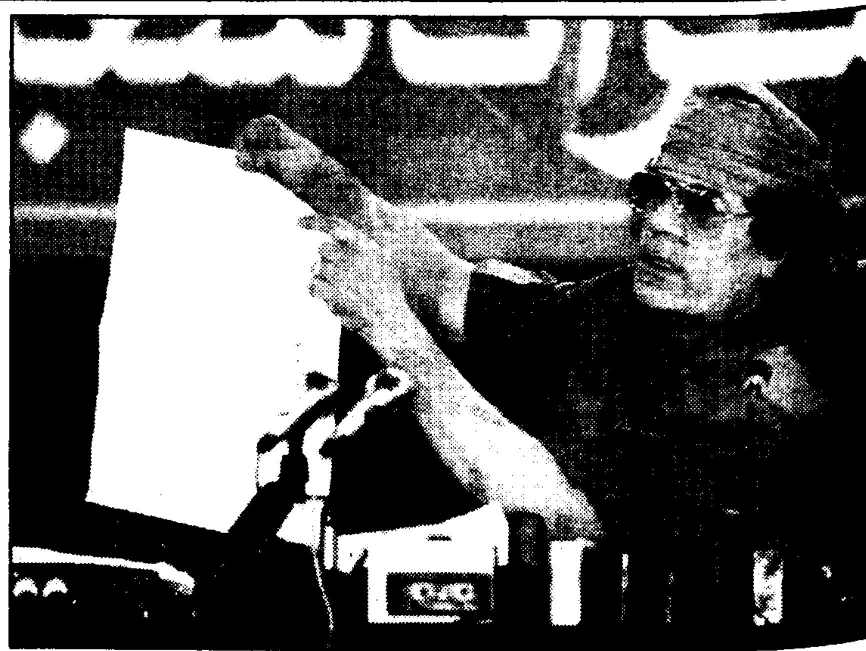
Een belofte meer of minder hindert het Elysee niet. Lubbers heeft dat aan den lijve ondervonden bij de oprichting van de Oost-Europabank (BERD). In december 1989 zegde Mitterrand hem zijn steun toe voor de kandidatuur van oud-minister Onno Ruding van Financiën aan het hoofd van die bank, met in zijn achterhoofd dat de zetel in Parijs kwam. Ruding had ook de steun van Groot-Brittannië, Denemarken en, tot grote ellende van de Fransen, van de Verenigde Staten, die Parijs buiten de BERD had willen houden, maar die na 'chantage' van Margaret Thatcher toch binnen waren gekomen.

Ruding is het nooit geworden, en Amsterdam kreeg al evenmin het hoofdkantoor. Uit angst het Europees Parlement te zien verdwijnen uit Straatsburg als de zetel in Parijs kwam, is die uiteindelijk gelaten aan Londen, in ruil voor de Britse steun aan de eigen, Franse kandidaat... Jacques Attali, de schrijver van 'Verbatim'.

OP VERZOEK

Attali stelt zijn driedelig verslag te hebben geschreven op verzoek van Mitterrand. De Franse oud-president blijkt evenwel weinig ingenomen met het laatste deel. Hij komt daarin over als iemand die zich verveelt na zijn eerste mandaat. Hij gedraagt zich uiterst autoritair, laat zijn regering 'aanmodderen' en maakt over politici meer dan een stekelige opmerking. Over Chirac, in oktober 1988: "Die man is gek. Hij kletst uit zijn nek. Misschien wordt hij ooit nog eens gekozen tot mijn opvolger, maar dan duurt het niet lang of hij is de giller van de hele wereld."

Alleen de buitenlandse politiek en de grote bouwwerken in Parijs lijken Mitterrand in zijn tweede mandaat nog te interesseren: Zijn privé-jachtgebied. Met het instorten van het Oostblok - veel sneller dan hij voorzag - en de Golfoorlog kreeg hij het druk genoeg. Ook de Macchiavelli-kant van de Franse politiek komt in 'Verbatim III' duidelijk uit de verf. Zo besloot Mitterrand in 1988 chemische wapens te produceren - die Frankrijk niet had - om voor de VN met het initiatief te kunnen komen... ze te vernietig

De Libische leider Muammar Gadaffi heeft de afgelopen week een hartstochtelijke oproep gedaan aan alle kleine landen om de Verenigde Naties te verlaten.

Gadaffi is van mening dat de Verenigde Staten de lakens uitdeelt binnen de Veiligheidsraad, het machtigste orgaan binnen de volkerenorganisatie. De VN vierde de afgelopen week haar 50-jarig bestaan.

WASHINGTON - Het standbeeld van oud-president Abraham Lincoln in de Amerikaanse hoofdstad Washington krijgt een grondige schoonmaakbeurt. Jaarlijks krijgt de Lincoln Memorial, die door tienduizenden wordt bezocht, een grote schoonmaakbeurt.

Internet-aanbieders schuldig aan verspreiding racisme

Bedrijven die toegang geven op Internet, maken zich mede schuldig aan de verspreiding van racistische propaganda en justitie kan ze daarvoor strafrechtelijk vervolgen. Dat meent De Mulder, hoogleraar informatica en recht aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam. Justitie moet volgens De Mulder niet schromen zowel de makers van discriminerende teksten als de Internet-aanbieders aan te pakken. "Er staan veel discriminerende en racistische teksten op het net. Het wordt tijd dat justitie wakker wordt."

Ook bij rechts-extremistische organisaties wint Internet snel aan populariteit. Neo-nazi's hebben het internationale computernetwerk ontdekt als nieuw middel om op grote schaal hun racistisch gedachtengoed uit te dragen.

Rechts-extremistische organisaties als de Ku Klux Klan, Stormfront White Nationalists, Aryan Crusaders, de National Alliance en uitgeverijen van naziboeken hebben een eigen *homepage*, soms voorzien van nazistische symbolen, op Internet.

Ze laten duidelijk weten waar ze voor staan. Zo stelt de National Alliance, waarvan ook het Rotterdamse CP'86-gemeenteraadslid Freling lid is, te streven naar een 'raszuiver Amerika, Europa, Zuid-Afrika en Australië'. "We moeten blanke scholen hebben, blanke woongebieden, blanke recreatiegebieden, blanke werkplaatsen, blanke boerderijen en een blank platteland. We moeten geen niet-blanken in onze leefomgeving, en we moeten ruimte hebben voor expansie. We zullen er alles aan doen om deze blanke leefomgeving te bereiken en het blank te houden."

ANTI-SEMITISCH

De pagina's van de rechts-extremistische organisaties zijn verder doorspekt met antisemitische uitlatingen. Revisionistische '-historici', die ontkennen dat er tijdens de Tweede Wereldoorlog zes miljoen joden zijn omgebracht, krijgen op Internet alle ruimte om hun omstreden theorie uit te dragen.

Rechts-extremistische uitgevers maken van Internet gebruik om antisemitische boeken onder de aandacht van een groot publiek te brengen. Ook boeken over de rassentheorieën van nazi-Duitsland en 'Mein Kampf' van Hitler worden aangeprezen.

Een groot deel van de rechts-radicale propaganda op Internet is afkomstig uit de Verenigde Staten en Canada. Opvallend is dat neo-nazi's ook via computers van universiteiten actief zijn. Maar ook Nederlandse rechts-extremisten dragen hun steentje bij. Nieuwtjes van Nederlandse rechts-radicalen worden verspreid door het Arisch Nieuws Agentschap. Het in Bilthoven gevestigde Ara publiceerde onder meer een interview met T. Mudde, landelijk secretaris van CP'86.

Deze Nederlandse rechts-extremistische partij heeft sinds kort ook een aantal eigen pagina's op Internet. Behalve artikelen uit het partijblad 'De Revolutionaire Nationalist' zijn er ook verslagen van activiteiten van CP'86-gemeenteraadsleden te vinden.

DOORGEEFLUIK

Bedrijven die toegang geven tot Internet, zeggen dat ze niet verantwoordelijk zijn voor pagina's, die abonnees thuis dankzij hun Internet-aansluiting kunnen bekijken. Ze zien zichzelf niet als uitgever, maar als doorgeefluik van elektronische informatie.

"We doen niets meer dan de mensen communicatie en infrastructuur bieden. Wat de mensen elders aan informatie zoeken, gaat ons niets aan. We hebben geen boodschap aan de boodschap", zegt Frackers, hoofdredacteur van Internet-aanbieder *Planet Internet*, een dochterbedrijf van de PTT. "Als mensen die willen bekijken, moeten ze dat zelf weten."

Volgens hoogleraar De Mulder hebben Internet-aanbieders toch de plicht hier tegen op te treden. "Een bedrijf als Planet Internet maakt zich schuldig aan het behulpzaam zijn bij verspreiding van racistische teksten als dit soort pagina's niet wordt geblokkeerd. De Internet-aanbieders zijn veel meer verantwoordelijk dan ze zelf willen. Ze zijn verplicht om strafbare boodschappen van het net te weren. Dat is mogelijk. Pagina's met discriminerende teksten kunnen uitgefilterd worden", zegt De Mulder.

Ook kunnen extreem-rechtse organisaties, die via Internet discriminerende teksten verspreiden, volgens De Mulder strafrechtelijk worden aangepakt, zelfs als ze in de Verenigde Staten zijn gevestigd. "Als die teksten in Amerika worden gemaakt, maar in Nederland gelezen kunnen worden, is er ook sprake van een delict in Nederland. Het lijkt op het eerste gezicht niet makkelijk deze organisaties te vervolgen, maar in de praktijk zijn er toch mogelijkheden. Er zijn met veel landen rechtshulpverdragen, ook met de VS. Bovendien is racisme ook daar verboden."

Bevolking van Quebec wil niet zonder Canada verder

Voor de meeste Canadezen staat het wel vast. Quebec zal tijdens het referendum van maandag het voorstel voor afscheiding van haar provincie verwerpen.

Tot nu toe geven de opiniepeilingen hen gelijk. Volgens de jongste steekproef zegt 52,7 procent 'nee' en 47,2 procent 'ja' op de vraag 'bent u het ermee eens dat Quebec soeverein wordt na formeel Canada een nieuw economisch en politiek partnerschap te hebben aangeboden?...'

Net als 15 jaar geleden. In 1980 bleek het idee voor een zelfstandig Quebec ook al niet aan te slaan bij het grootste deel van de bevolking. Meer nog dan toen is het voor veel Canadezen, en met name voor die in het westelijke Brits Columbia, een raadsel wat de separatisten bezielt. Volgens hen is er voor afscheiding geen enkele grond. De federale regering in Ottawa is meer dan genoeg tegemoet gekomen aan het nationalisme van de franstaligen in Quebec. De provincie kent inmiddels een eigen burgerlijk wetboek en belastingstelsel, eigen staatspensioenen en immigratiewetten en heeft volledige zeggenschap op het gebied van taal, cultuur, onderwijs, gezondheidszorg, natuurbeheer, gemeenten, huisvesting, sociale voorzieningen, industrie en energie.

Daarnaast werd Canada de afgelopen kwart eeuw bijna louter geleid door premiers uit Quebec, onder wie Pierre Trudeau, Brian Mulroney en de huidige regeringsleider Jean Chretien, die bovendien zijn ministers van Financiën, Buitenlandse Zaken en Canadese Zaken uit de provincie haalde.

Veel Canadezen beweren dan ook dat het streven naar soevereiniteit niets met rede, maar alles met emotie te maken heeft. Sinds de Britten in 1759 de hoofdstad van het toen nog Nieuw-Frankrijk hetende Quebec innamen, voelen de Franse nazaten zich onderdrukt. Volgens Jacques Parizeau van de separatistische Parti Quebecois dreigt bovendien het 'hoogwaardige Franse erfgoed te verdwijnen onder de Amerikaanse hamburgercultuur'.

TWEEDERANGS

Quebec is de grootste provincie van de federatie en telt zo'n 7,5 miljoen mensen, ruim een kwart van de Canadese bevolking, van wie 80 procent franstalig is. Zij streeft al decennia naar meer zelfstandigheid. Niet zonder grond. De franstaligen werden lang door de Canadese heersende elite als tweederangsburgers beschouwd. Dat leidde in de jaren zestig tot terreuracties en in de jaren zeventig tot de machtsovername door de separatistische Parti Quebecois (PQ). De PQ bestempelde het Frans tot enige officiële taal en hield een referendum over afscheiding. Zo'n 60 procent wees deze soevereiniteit echter af. De waarborgen die de federale regering bood voor een 'veilig' en 'relatief welvarend' bestaan bleken voor de meeste inwoners van Quebec aantrekkelijker dan het solitaire avontuur.

De PQ leek verslagen. Haar leider, Jacques Parizeau, trad af en keerde de politiek de rug toe. Maar de crisis bij de separatisten was van tijdelijke aard. De roep om een *Quebec libre* bleef, ook al delegeerde de Canadese regering zoveel macht naar *Quebec ville* dat, aldus Ottowa, zelfs de Zwitserse kantons er jaloers op zouden worden.

Het streven van premier Mulroney de unieke status van Quebec in de grondwet vast te leggen mislukte. Het Meech Lake-akkoord van 1990 ging de overige provincies te ver. Het compromis van Charlottetown, van twee jaar later, was voor bijna niemand en zeker de separatisten in Quebec aanvaardbaar. Dit falen en een zware economische recessie leidden tot een voor Canada ongekende politieke aardverschuiving. In de algemene verkiezingen van oktober 1993 werd de regerende Conservatieve Partij weggevaagd en de oppositie omarmd, waaronder ook de PQ van de 'herboren' Parizeau.

AFSCHEIDING

Daarmee kwam opnieuw de afscheiding op de politieke agenda. Met als resultaat dat over twee weken aan de inwoners van Quebec een mandaat wordt gevraagd om te gaan onderhandelen met de federale regering. Als de meerderheid daarmee instemt zal de provincie zich 12 maanden later afscheiden ongeacht het resultaat van de onderhandelingen.

Volgens de Canadese minister van Financiën, Paul Martin, kan zijn provincie als soevereine natie bestaan. "Maar dan wel met een lager welvaartsniveau dan nu en zonder de voordelen die de Canadese unie haar bieden." Bovendien stellen de garanties van Parizeau c.s. over samenwerking met Canada weinig voor. "Wat heeft het voor zin dat inwoners van Quebec het Canadese staatsburgerschap behouden? En wat is het voordeel van de Canadese dollar als betaalmiddel? We verliezen elke zeggenschap over de munt en over het beleid in Ottawa."

Het is volgens Martin een farce dat een zelfstandig Quebec eenvoudig kan toetreden tot het Amerikaanse vrijhandelsakkoord Nafta en met Canada een economische unie kan sluiten. "Dat is voor Canada zeker geen v a n z e l f s p r e k e n d h e i d. Onderhandelen met Quebec opent een doos van Pandora. De Amerikanen liggen op de loer en zullen dezelfde privileges eisen. Eén ding moet duidelijk zijn. Regeringen zijn er niet om het andere regeringen naar de zin te maken. Dat is niet wat de burgers van hun regering verwachten. En dat geldt ook voor die van Canada.'

Twintig jaar charismatische beweging

Leven in de Heilige Geest

= door Nel Casimiri =

Pater Bernardino van Baars is onlangs overleden. Samen met pater Rudy Josepa vormde hij de religieuze ruggegraat van de charismatische beweging in de katholieke kerk op Curaçao. Die charismatische beweging viert deze week haar twintigjarig bestaan, een feest dat overschaduwd wordt door het overlijden van een van hun voorgangers. Toch is dit jubileum wel een moment om stil te staan bij de beweging die zo veel mensen van ons eiland aantrekt, die de langzaam leeggelopen kerken weer vol deed stromen. Het is geen stille devotie, integendeel, de charismatische beweging moedigt haar leden aan zich te laten horen, in gebed, in lofzang, in verering. Voor buitenstaanders is het meest opvallende die 'Alabansa'. Maar wat is die Alabansa precies. Om het woord te vertalen schiet het woord verheerlijking te kort. Het mist de 'geest'drift die er bij hoort, de vervoering ook.

Leo Josepha is bijna vanaf het begin betrokken geweest bij de charismatische beweging. Hij is een leek, maar zeker bij gebeden om genezingen vindt men hem vooraan. Hij neemt een eigen, belangrijke plaats in tussen de parochianen van Steenrijk en Brievengat. Leo Josepha vertelt over de geboorte van de charismatische beweging en over het bloeiende leven de afgelopen twintig jaar op Curaçao.

"De charismatische beweging is ontstaan na het tweede Vaticaans Concilie. Paus Johannes XXIII was heel bezorgd over de katholieke kerk. Hij heeft veel gebeden om veranderingen, om meer leven in de kerk te brengen. Hij vroeg God om wat te laten gebeuren, net zoals het gebeurde met Pinksteren, toen de Heilige Geest neerdaalde over de apostelen, zoals in de bijbel beschreven staat. Die twaalf apostelen hadden drie jaar samengeleefd met Jezus en nog konden ze Hem niet goed begrijpen. Het was niet goed tot hen doorgedrongen. Daarom hadden ze de kracht van de H. Geest nodig. Ze zaten opgesloten in een huis, bang. Maar toen met Pinksteren de H. Geest op hen neerdaalde, kregen ze opeens moed. Toen konden ze alles opengooien en ze begonnen te prediken. Je zag gelijk dat er wat bijzonders gebeurd was. Voor nog zo'n wonder heeft de Paus gebeden. Het concilie begon in 1961. De Paus stierf in 1963. Paulus VI nam het van hem over en ook hij bleef bidden opdat God Zijn handen zou uitsteken naar de R.K. kerk in deze moeilijke tijden".

LEO JOSEPHA
...vanaf het begin actief...

VREEMDS

"Na het concilie gebeurde iets heel vreemds. Twee professoren aan een Grootseminarie in de Verenigde Staten hadden heel veel moeite hun studenten wat bij te brengen. De meeste lessen bleven zonder vrucht, ze drongen niet door tot hun studenten. Die twee professoren maakten zich daar druk om en spraken erover met elkaar. Ze kregen een diepe overtuiging dat de H. Geest hen zou helpen. Ze lazen in de bijbel hoe Paulus bad over de mensen en dat de Geest zich daarna manifesteerde. Daarom zochten ze naar iemand die samen met hen wilde bidden. In de buurt van het seminarie stond een kerk van de Pinkstergemeente en die gemeente had veel ervaring met bidden. Een dame van de Pinkstergemeente nodigde die twee professoren uit en samen met de hele gemeente hebben ze gebeden.

Toen ze thuis kwamen begon de geest zich te manifesteren. Ze hadden er met niemand over gesproken, alleen met elkaar, maar hun lessen begonnen vrucht te dragen. De studenten vroegen aan hen wat er gebeurd was en daarop vertelden ze het aan de studenten. Die toonden interesse en wilden meer weten over de H. Geest. Daarom organiseerden ze een weekend en in dat weekend werd alleen over God gesproken en over de H. Geest. Ze mediteerden over de handelingen van de apostelen en opeens voelden de studenten de noodzaak om naar de kapel te gaan. Ongeorganiseerd gingen ze uit zichzelf naar de kapel en ze gingen voor het altaar zitten bidden. De meesten voelden een diep gevoel van liefde, anderen voelden een schuldgevoel over hun leven tot dan toe en weer anderen begonnen te huilen. Maar allen zeiden tegen elkaar: 'Ik hou van jou'. Ze voelden zich anders, gelukkiger. De groep ging heel anders naar huis dan dat ze kwamen. Op andere seminaries en universiteiten hoorden ze ervan, raakten geïnteresseerd en wilden meedoen. Zo breidde het zich uit over Amerika en Europa".

'De beweging begon met Babsey op Trinidad'

'BABSEY'

In het Caribisch Gebied ging het anders, verklaarde Leo Josepha. Daar begon de beweging bij Ursula Bleasdell, oftewel 'Babsey', de vrouw die deze week, en dat is niet voor de eerste keer, een bezoek aan Curaçao brengt. Zij woont op Trinidad, is katholiek en leidde een verwend leven, toen ze besloot haar oude leven achter zich te laten en opnieuw te beginnen met een leven van werken en bidden. Zij wilde een gebedsgroep oprichten maar wist niet hoe. Daarom nodigde zij een groep mensen uit om met haar mee te doen. De eerste week kwamen er veel mensen, maar dat werd snel minder. Na vier weken was ze weer alleen. Ze probeerde het nog eens, maar nu was ze al sneller weer alleen over. Daarop bad ze op haar knieën tot God en vertelde hem dat als Hij wilde dat ze een gebedsgroep zou oprichten Hij dat zelf moest doen, want haar lukte het niet. Tijdens dat gebed ging de telefoon. Aan de andere kant van de lijn vroeg iemand haar of zij Ursula Bleasdell was en dat hij had gehoord dat ze een gebedsgroep wilde oprichten. Hij kwam uit Barbados om mee te doen. Ze begon te lachen en dat begreep hij niet, maar ze legde hem snel uit waarom ze lachte. Na een paar weken bidden met z'n tweeën kwamen veel mensen die eerder waren weggegaan weer terug om mee te bidden. Een jaar later bezocht een Amerikaanse priester Trinidad en hoorde van de gebedsgroep, ging er naar toe en deed mee. Toen ze klaar waren zei hij: "Jullie doen het charismatisch, net als in Amerika!"

Door die ontmoeting werd ook Trinidad aan de charismatische beweging toegevoegd. De beweging in Trinidad, begonnen in 1971, kreeg bekendheid. De bisschoppen spraken erover in de Caribische vergadering en monseigneur Ellis nodigde abt Bernard Vlaar O.S.B. van het klooster Mount St. Benedict op Trinidad uit op de Blauwbaaidag, de oecumenische dag, om te spreken over 'The power of the Spirit'. Die pater was een Nederlander en zeer onder de indruk van de charismatische beweging. Hij kwam naar Curaçao, samen met Babsey en de seminarist Harcourt Blackett uit Barbados in september 1975. Abt Bernard Vlaar heeft toen een cursus gegeven waar een paar leken aan deelnamen, die zich aan het voorbereiden waren pastoraal medewerker te worden, een paar religieuzen, zusters en broeders, en twee paters: Rudy Josepa en Bernardino van Baars. Zo is de charismatische beweging ook op Curaçao begonnen.

MOEILIJK

"In september was de abt op Curaçao. Begin oktober besloot pater Josepa in zijn parochie te Steenrijk te beginnen en op 5 november is pater Van Baars begonnen te Brievengat. De eerste maanden waren moeilijk, want niemand wist veel. In januari werd de jaarlijkse conferentie in Trinidad gehouden en daar zijn tien mensen van Curaçao naar toe gegaan, paters en leken. Terug op Curaçao bleek daar een groep Colombianen te zijn aangekomen die evangelisatiewerk onder jongeren kwam opzetten. Zij gaven een cursus: 'Bida den Spiritu', Leven in de Geest, en die Colombianen hielpen een eerste seminar op Curaçao op te zetten. Aan dat seminar hebben 120 mensen meegedaan. Dat seminar duurde zeven dagen en na die zeven dagen heeft de H. Geest grote veranderingen teweeggebracht. De liefde manifesteerde zich in een bijzonder gevoel voor bidden, voor meer voor elkander voelen. Er kwam een Geest van hulp. Iedereen praatte met elkaar en ze brachten elkaar naar huis. In mei was er weer een cursus in Trinidad waar nu 100 mensen van Curaçao naar toe gingen. In 1976 kwam Babsey weer naar Curaçao, nu bij de soeurs. Zij heeft veel toespraken gehouden, bijvoorbeeld over de 1e brief van Paulus aan de Korinthiërs, waar in het 12e hoofdstuk sprake is van 'charisma's', de zeven bijzondere gaven. De eerste krijgt de mens bij het doopsel. Daar heeft ze over verteld en over bidden in tongen, over professie, geloof, genezing e.d."

Wat houden die bijzondere gaven in?

"Iedereen die gedoopt wordt, wordt deel van het mystieke lichaam van Christus. Als een geestelijk leven door blijft leven kunnen de zeven gaven, waarover wordt gesproken in Isaias 7 zich manifesteren. De bisschop praat daar altijd over bij het H. Vormsel. Het Vormsel is de confirmatie van het doopsel. Dan bidt de bisschop dat de Geest zich manifesteert. De zeven gaven van de H.Geest zijn voor iedereen om zich te ontwikkelen op geestelijk gebied. Het zijn de gereedschappen waarmee je verder kunt. De H. Geest beslist welke gaven je krijgt, wat je nodig hebt".

GEEN VERSCHIL

U spreekt over doopsel en vormsel, maar wat is nu het verschil tussen de gewone katholieke kerk en de charismatische beweging?

"Er is geen verschil wat betreft de leer en het volgen van de kerk. Een lid van de charismatische beweging is 100% rooms-katholiek. Het enige verschil is het bewuster omgaan met de leer van de kerk zelf. Alles wat we kunnen zeggen over de charismatische beweging is volgens de bijbel en volgens de kerk. De nieuwe kathechismus spreekt erover. Er is ook veel over geschreven door theologen".

Toch is er voor een leek een groot verschil met de gewone katholieke kerkdiensten.

'Iemand kan niet tegelijk naar tv kijken en bidden'

"De charismatische beweging houdt minstens één maal per week bidstonden. Er zijn gebedsgroepen, er wordt veel gebeden. En dan de Alabansa, de verheerlijking van God. Er wordt spontaan gedaan, wat in de katholieke kerk normaal niet gedaan wordt. Er zijn momenten van stilte. Dan wordt geluisterd naar wat de Heer wil zeggen. Mensen die gaven hebben krijgen ook professieën: op het monent dat ze hun mond openmaken komen de woorden uit hun hart. Die woorden worden niet van tevoren geformuleerd, ze worden geformuleerd door de H.Geest zelf. Ook is er het bidden in tongen".

Wat is bidden in tongen?

"Als mensen beginnen te bidden, kan dat bidden plotseling overgaan naar bidden in de geest. Dan denk ik niet meer, dan begin ik in een andere taal te bidden. Het komt recht uit mijn hart. Ik formuleer niet meer met woorden die ik ken. Die vreemde woorden blijven uit mijn mond rollen. Het geeft een diep gevoel van uplift. Buitenstaanders horen alleen klanken en lettergrepen, ze vangen geen enkele taal op die hier in de buurt wordt gesproken. Misschien bestaat de taal die ik dan spreek niet eens. Maar het is bij de charismatische beweging een paar keer voorgekomen dat mensen in tongen aan het bidden waren en dat een vreemdeling langskwam die het hoorde en het bleek te kunnen verstaan. Voor mij is dat echter niet zo belangrijk".

Raken de mensen in trance?

"Iedereen heeft gewoon controle op deze gave. Het is geen kwestie van de Geest neemt over en je bent overgeleverd. Dat is beslist niet waar. Ik kan hard en zacht in tongen bidden, ook zonder geluid. Bij de Alabansa bidden we met de handen omhoog. Dat is een teken van overgave aan de H.Geest. Het zijn niet de gebaren die de Alabansa maken, het is het gebed. Wat je weet van God, zeg je hardop. Als je je bewust bent van iets, zeg je dat hardop en je voelt in je hart een verandering. Je voelt de persoonlijkheid van God in jezelf".

PERSOONLIJKHEID

Is God een persoonlijkheid?

"Je voelt Hem. Je kunt ook in tongen bidden als je iets vraagt aan God. Je hebt bijvoorbeeld iets nodig en vraagt God je te helpen. Nu kun je niet blijven vragen. Je erkent God en moet geloven dat Hij je iets gegeven hebt. Je blijft wel God aanbidden. Paulus bidt altijd in de Geest. Dat kan alleen in de Geest want je kunt niet altijd in gedachten bidden. Ik rij bijvoorbeeld geregeld naar Westpunt om een charla te geven. Soms zet ik de radio in de auto af en ga bidden. Ik ga dan over tot het bidden in tongen, daar groei ik geestelijk van".

Hoe houdt u dan uw aandacht bij de weg?

"Dat gaat natuurlijk. Iemand kan ook tegen me praten en ik hoor alles, wat gezegd wordt, terwijl ik bid in de Geest. Ik bid niet in gedachten".

Maar gebed vraagt aandacht, hoe is dat te rijmen?

Samen de eucharistie vieren in de katholieke kerk van Brievengat.

"Als ik in gedachten moet bidden om iets concreets, bijvoorbeeld voor een zieke, probeer ik in contact te komen met de Heer. Ik druk me uit, dat gaat 100% in gedachten. Als ik dat eenmaal heb gezegd, kan ik overgaan in tongen. Dan is de H.Geest in mij. Mijn geest is met de Geest, dus met de Heer. Mijn geest is bij God terwijl ik in gedachten ergens anders kan zijn. Ik kan lezen en bidden tegelijk, evenals schrijven en bidden".

Maar hoe weet ik dat u dan aan het bidden bent?

"Ik kan geen televisie kijken of baseball kijken en tegelijk bidden, dat kan niet. Er is een geestelijke houding nodig om in contact te komen met de Heer. Elk gebed is met gedachten contact zoeken met God en daarna overgaan in bidden in tongen. Een baseballwedstrijd vraagt een hele persoonlijkheid mee naar een werelds gedoe wat afsnijdt van God, net zoals bijvoorbeeld dansen. Maar bij autobesturen kan het wel".

GENEZINGEN

Een ander belangrijk punt van de charismatische beweging zijn de gebedsgenezingen. Afgelopen augustus werden bijvoorbeeld vier speciale bidstonden voor genezing gehouden. Leo Josepha gaat voor in zulke diensten. Wat voor zieken komen daar naar toe?

"Als de mensen komen weet niemand wat ze hebben. Er komen niet alleen zieke mensen, maar er komen ook zieke mensen als ze weten dat er voor ze gebeden wordt. Sommigen komen in een rolstoel, dan kun je het aan ze zien dat ze moeilijk of niet kunnen lopen. Maar er zijn zieke mensen die vooraan zitten en die ook weer ziek naar huis gaan. God beslist wie genezen wordt. Hij weet ook waarom. Die redenen kan ik niet zeggen, dat is aan God. Een ding weet ik echter. God heeft iedereen lief. Er zijn mensen die door hun ziekte terugkomen bij God. Er zijn mensen die langer lichamelijk ziek moeten blijven om geestelijk te genezen. Alleen God weet wat de mens morgen zal doen als hij genezen is".

"Het is zo'n bijzondere ervaring van mensen die voor de eerste keer naar een genezingsbijeenkomst komen: ze zijn sarcastisch en kijken toe, waarbij ze er niet eens aan denken dat ze zelf ziek zijn. Plotseling krijgt een persoon in zijn hart dat God iemand geneest met die en die ziekte. Ik heb het zelf meegemaakt. Ik ken iemand die zelf nooit was geweest. Wel kwam zijn vrouw altijd. Hij brengt zijn vrouw met de auto, zet haar af en rijdt zelf verder om met zijn vrienden te gaan dominospelen. Later op de avond komt hij dan zijn vrouw weer ophalen. Toen was er een bijeenkomst waar pater Emilio zou komen. Het was heel druk. Er stonden zoveel auto's dat het lastig zou zijn aan het eind van de avond zijn vrouw terug te vinden. De man gaat dus maar mee SDK in, maar gaat helemaal achterin zitten. Gedurende het gebed krijgt de pater een openbaring. God laat hem zien dat Hij iemand aan het genezen is: iemand met een gehoorprobleem, iemand met een apparaat in het oor. De pater voelt dat iemand genezen is. Dan gaat het apparaat loeien, precies bij die man daar achterin SDK. Hij moet het apparaat uitdoen en hij blijkt genezen. De pater vraagt degene die genezen is van de ooraandoening naar voren te komen en de man kwam huilend naar voren. Dat is tien jaar geleden gebeurd. Zijn oor is nog steeds goed en hij is sindsdien naar elke gebedsgenezingsbijeenkomst gekomen".

"Afgelopen augustus had ik een ervaring met iemand in een rolstoel. Ik had een charla gehouden in de kerk van Steenrijk en daarna gingen we bidden voor genezing. Normaal werk ik altijd in Brievengat. Daar ken ik de mensen. Ik ken de mensen van Steenrijk niet. Toen we aan het bidden waren gaf God me in het hart dat Hij iemand zou genezen die problemen had met zijn achterhoofd. Hij liet me de halswervels zien en het bovenste gedeelte van de rug. Hij liet het me ook zeggen dat Hij de persoon die vaak hoofdpijn en rug-

vervolg op pag. 8

Impressies

Irene Brookman

Waar gaan wij naar toe

Vanmorgen had ik iemand op mijn spreekuur, bij wie de schrik letterlijk nog op het gezicht zat. Een wang was opgezwollen, als reactie op een gebeurtenis die de avond tevoren had plaatsgevonden. Dat zie je wel vaker bij mensen die in psychische of emotionele stress verkeren. Een zoon was overvallen op straat en had onder wapenbedreiging zijn auto moeten afgeven. Hijzelf was met de schrik vrij gekomen. De auto was later op de avond weer terug gevonden.

Een jaar ervoor was een ander familielid iets soortgelijks overkomen, alleen was de afloop toen veel ernstiger. Een ziekenhuis-opname van enkele weken was nodig om te herstellen van de opgelopen lichamelijke schade. Begrijpelijk dus dat er bij mijn patiënt de schrik in zit.

Steeds vaker komen er mensen op het spreekuur de laatste jaren die tekenen van mishandeling vertonen en het overgrote deel bestaat uit vrouwen. Vanochtend kreeg ik enkele ontslagbrieven uit het ziekenhuis onder ogen. Een messteek, een schotwond en nog een mesverwonding. Een moeder die een zoon in de gevangenis heeft zitten wegens drugsbezit, medeplichtigheid aan drugshandel, wapengebruik, overvallen en diefstallen. Een vader die zegt dat er iets met een verslaafde, stelende zoon moet gebeuren, anders schiet hij hem zelf wel overhoop.

Een scholier die een medeleerling in een ruzie doodschiet. Ik vraag me soms werkelijk af, waar we mee bezig zijn. Het heeft niets meer met geneeskunde te maken, het vak dat ik geleerd heb. De schatting is dat één op de vijf burgers een wapen bezit. Dat betekent dat vele potentiële wapenbezitters ook bij ons op bezoek komen.

De boven beschreven criminaliteit doet niet onder voor het gewelddadige wereldnieuws op een willekeurige dag op de voorpagina van een van de kranten: Franse kernproef in de Stille Oceaan, Navo bombardeert stellingen van de Bosnische Serviërs rond Sarajevo. Tamils vermoorden twee gegijzelden. Dit is allemaal geweld dat de mens zelf maakt, dat niet hoeft, dat vermeden kan worden in tegenstelling tot bijvoorbeeld noodweer in India, waarbij éénenveertig doden vielen, de éénendertig doden door watersnood in Marokko of als ergste het dreigende natuurgeweld van de orkaan Luis, die recht op Sint Maarten afstevent en ons ons hart doet vast houden.

Inmiddels heeft Luis wreedaardig en genadeloos toegeslagen en ons met verbijstering geslagen. De schrik, de angst en de ontzetting van degenen, die dit geweld hebben ondergaan en die misschien wel datgene, waar ze een leven lang voor gewerkt en geploeterd hebben, zijn kwijt geraakt, moeten zó immens zijn geweest dat we ons dat haast niet kunnen voorstellen.

Het positieve van een ramp zoals die zich op Sint Maarten heeft voltrokken is de enorme solidariteit van werkelijk de hele gemeenschap en de bereidheid van mensen om de handen uit de mouwen te steken, commissies te vormen en acties op te zetten, geld en goederen in te zamelen en kinderen op te vangen om de last van onze in nood verkerende bovenburen te verlichten. Misschien heeft dat positieve effect op langere termijn wel een uitstraling op de gemeenschap als geheel en komen we er beter en hechter uit tevoorschijn. De tijd zal het leren.

Juridische notities

Dringende redenen

= door mr. R. Bergman =

Mevrouw Y is sinds enige jaren werkzaam op de vleeswarenafdeling van een lokale toko. Op een dag in mei komt in het kantoor van de toko voor mevrouw Y een privé-telefoongesprek binnen. In overeenstemming met het personeelsreglement wordt het telefoongesprek door de bedrijfsleider niet doorverbonden naar de vleeswarenafdeling van de toko.

De beller ontsteekt in woede en schreeuwt tegen de bedrijfsleider dat hij wel even langs zal komen 'om de zaak regelen'. De beller, naar later blijkt de echtgenoot van mevrouw Y, verschijnt korte tijd daarna in de toko en na enig heen en weer gepraat vertrekt hij scheldend, zonder overigens mevrouw Y te hebben gesproken. De bedrijfsleider heeft omtrent dit incident een gesprek met mevrouw Y, die evenals haar man, furieus wordt op de bedrijfsleider.

De daaropvolgende dag neemt mevrouw Y een dreigende houding tegen de bedrijfsleider aan en zegt hem dat haar man de zaak nog wel even komt regelen. De echtgenoot bezoekt in de loop van de dag inderdaad de toko en wil de bedrijfsleider zien. Uit zijn houding blijkt dat hij in ieder geval niet gekomen is voor een goed gesprek. De bedrijfsleider voelt zich zo bedreigd dat hij zich, op aanraden van de veiligheidsmensen, elders in de Toko verschuilt.

De direktie laat, op grond van het optreden van haar en haar man, het ontslag op staande voet van mevrouw Y volgen.

Mevrouw Y roept de nietigheid van het ontslag op staande voet in, zich beroepend op het feit dat zij zich niet aan enige misdraging schuldig heeft gemaakt die zou kunnen leiden tot het ontslag op staande voet. Zij stelt dat een dringende reden tot ontslag slechts gelegen kan zijn in daden, eigenschappen en/of gedragingen van de arbeider zelf zoals de omschrijving van artikel 1615 p lid 2 sub 5 van het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen ook luidt:

"Dringende redenen zullen onder andere aanwezig geacht kunnen worden wanneer de arbeider de werkgever, diens familieleden of huisgenoten, of mede-arbeiders mishandelt, grovelijk beledigt of op ernstige wijze bedreigt."

Zowel het Gerecht in Eerste Aanleg als het Hof van Justitie waren evenwel van oordeel dat in dit specifieke geval de misdragingen van de echtgenoot van mevrouw Y voor het geven van het ontslag op staande voet zeker relevant kunnen worden geacht.

Deze misdragingen van haar echtgenoot kunnen aan mevrouw Y worden toegerekend nu zij op de tweede dag een bedreigende houding heeft aangenomen jegens de bedrijfsleider en hem heeft laten weten dat haar echtgenoot de zaak nog wel even kwam regelen.

Mevrouw Y heeft derhalve de gedragingen van haar echtgenoot uitgelokt, althans heeft daaraan op enigerlei wijze meegewerkt en zodoende werd het ontslag op staande voet aan haar terecht gegeven, zo luidde het oordeel van de rechter in Eerste Aanleg, welk oordeel door het Hof bevestigd werd.

De Beekstraat, genoemd naar de Haagse beek, is het enige Hollandse in de buurt. Om mij heen zie ik een Islam slagerij, een Turkse bakker en dito kledingreparatiebedrijf. Aan de overkant een Javaans Eetcafé, Bibi's Corner met Surinaamse specialiteiten en Autobedrijf Ertürk. Na een Indian Bazar wordt het straatbeeld plotseling gedomineerd door een ouderwets gebouw met metershoge klaslokalen en huizenhoge trappen: de Heilig Hartschool. Een Hollands schoolgebouw in een allochtone buurt; de juiste entourage voor de Curaçaose schrijver Roland Colastica (34)

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

Roland Colastica treedt op in boekenweek

'Roddelvogel' vertelt Nederlandse jeugd over Curaçaose beestenbende

Ter gelegenheid van de Nederlandse kinderboekenweek presenteert Colastica zijn speciaal hiervoor geschreven kinderverhaal *De zwangere Kater*. Eénentwintig kindergezichtjes uit groep zeven van wie er precies één echt wit is, kijken wol verwachting naar de schrijver. De spanning stijgt als hij na een korte inleiding weer werdwijnt. Hij zei iets over zang en dans en muziek, maar wat doet hij nou? De muziek klinkt, de deur gaat open en daar verschijnt een vogel met een hele lange snavel. Dansend komt hij binnen, kietelt met zijn snavel een paar kinderen en vertelt dat hij de 'roddelvogel' is die komt vertellen wat een 'beestenbende' het op Curaçao is (Beestenbende is het thema van de Kinderboeken-week, red.).

Het verhaal zit zo in elkaar dat het de Nederlandse kinderen informatie geeft over Curaçao en dan vooral over de dieren die daar wonen, terwijl de Antilliaanse kinderen straks door de ogen van een poes zien hoe de Nederlandse beestenbende eruit ziet. Want schrijver en voordrachtskunstenaar Colastica zal tijdens de Antilliaanse kinderboekenweek (vanaf 28 oktober) hetzelfde verhaal vertellen, waarvan ook een Papiamentstalige versie bestaat: *Mi no ta dèk*.

Met de introductie van de 'roddelvogel' heeft de verteller de kinderen meteen in zijn zak. Ze zijn bij het verhaal betrokken en dat was ook de bedoeling. "Zang en dans maken deel uit van onze Curaçaose verteltraditie", legt Colastica na zijn optreden uit. "Met het vogelmasker maak ik het authentieker, maar ook spannender en visueler". Na de krijsende vogel, die 'iets doet wat eigenlijk niet mag, nl. roddelen' komt Colastica met een poezenmasker op terug. Vriendelijk kopjesgevend, pootjes likkend, maar ook — soms tot grote schrik van de leerlingen — fel blazend.

De toon is gezet en het eigenlijke verhaal over de kater kan beginnen. Met diverse stemmetjes maakt Colastica de vertelling zo levendig, dat de kinderen hem echt ademloos aankijken. Tot ze flink schrikken van een ijselijke schreeuw. De poes is ontsnapt en de leerlingen zien het gewond gebeuren.

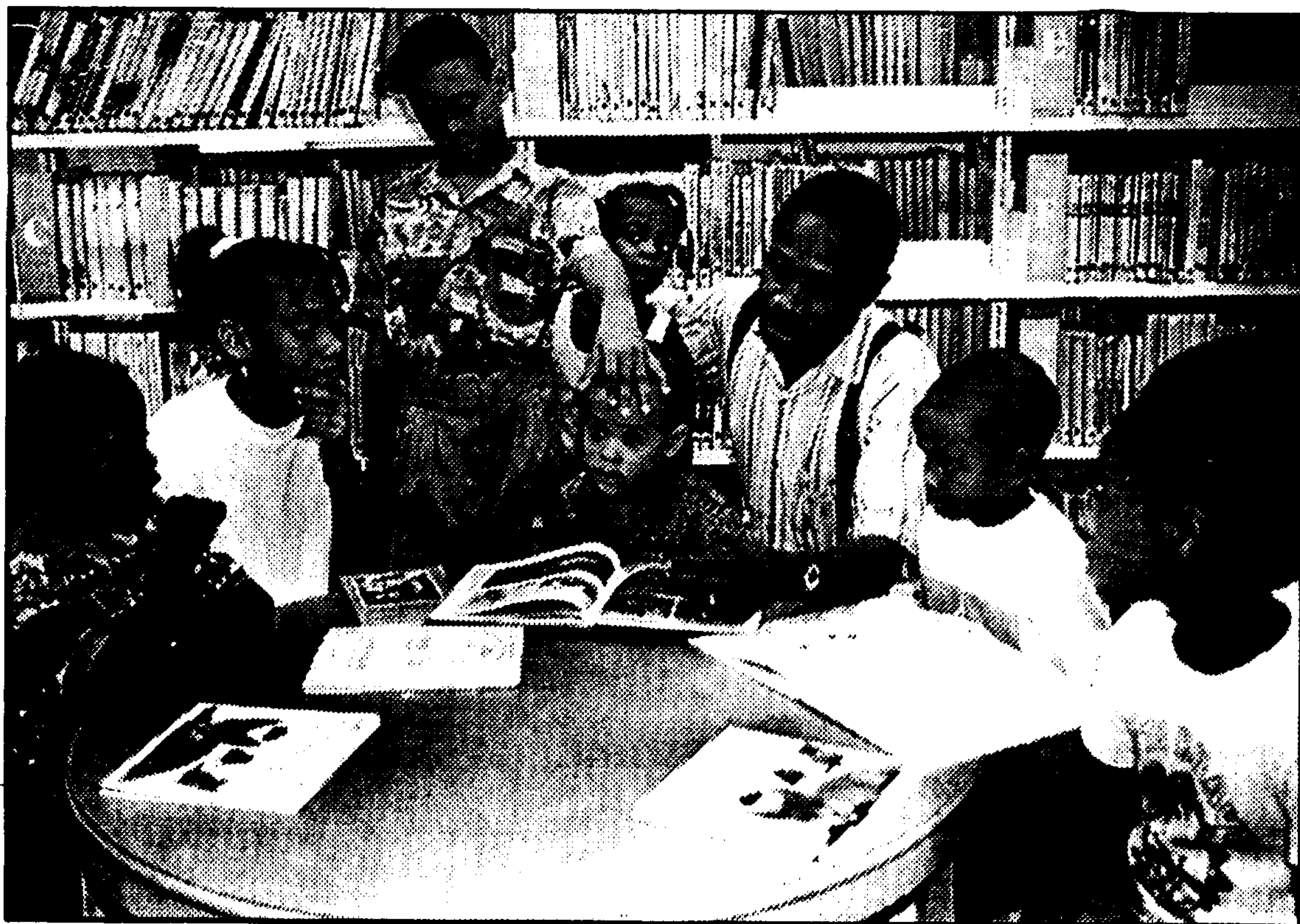
Na zo'n uurtje vertellen (en zingen) is de schrijver doodop, maar hij geniet toch elke keer weer van de reacties van de kinderen. Eén van hen vraagt of hij zelf een poes heeft gehad. Een ander wil weten waarom hij schrijver is geworden. Geduldig beantwoordt hij alle vragen; ook die van een meisje dat wil weten hoe het komt dat hij zo goed Nederlands spreekt.

Twee weken lang vertelt Colastica zijn verhaal op scholen en in bibliotheken in Nederland. Hij vindt het jammer dat de stichting Welzijn Antillianen in Rotterdam de enige Antilliaanse stichting is die gebruik maakt van zijn aanwezigheid in Nederland. "Ik ben er nu en het is een leuke kans om in Nederland geboren en getogen Antilliaanse kinderen kennis te laten maken wet hun eigen cultuur; hun iets van thuis bij te brengen".

"Het is ook erg belangrijk dat kunstenaars uit de Antillen de mogelijkheid krijgen om even van het eiland weg te gaan: contacten te leggen met andere schrijvers; kennis te nemen van nieuwe ontwikkelingen. Want we leven natuurlijk ook figuurlijk op een (cultureel) eiland. Vorig jaar heb ik gewerkt met de Nederlandse kinderboekenschrijver Sjoerd Kuyper. Die doet het heel anders dan ik, een hele ervaring".

Heel nuchter en zakelijk stelt hij dat het ook goed is voor de promotie van het werk. "Onze Antilliaanse afzetmarkt is niet groter dan 250.000 mensen. In Nederland ligt een enorme markt open. Er wonen inmiddels zoveel Antillianen en daarnaast zijn onze boeken uiteraard ook voor Nederlanders interessant."

Colastica is verhalen voor kinderen gaan schrijven toen zijn eigen kinderen (nu drie en zes jaar) op de verhaaltjesleeftijd kwamen. Vader Roland werd met aspecten van de opvoeding geconfronteerd waar hij zich geen raad mee wist. "Ik reageerde als volwassen denkend mens, en dat lukte natuurlijk niet. Mijn dochtertje wilde haar tanden niet poetsen, wat ik ook probeerde. Uiteindelijk ben ik een verhaaltje gaan vertellen over een vieze tand in een schone mond. Het hielp. De kinderverhalen uit mijn twee Papiamentstalige bundels *Papa, Mama, kontamai un kuenta* en *Kuenta pa famia* hebben vrijwel allemaal een dergelijke achtergrond."

Lezen met de kinderen in de leeszaal van de openbare bibliotheek.

Dieet & Voeding

Afvallers en doorzetters

Mevrouw X. 39 jaar, lengte één meter vijfenzestig, begingewicht: 80 kilo; 13 kilo's afgevallen.

Mijn verhaal begint in de tijd toen een vriendin mij vroeg of ik samen met haar meewilde op conditie-training. Ze zei dat het erg leuk was, maar ze vond het niet leuk om alleen te trainen.

Ik had in gedachte dat ik er al heel snel mee zou stoppen door een of andere smoes te gebruiken, omdat sporten niet één van mijn hobby's was. Ik zei tegen haar dat ik alleen maar op vrijdagmiddag kon, hopende dat zij dat toch niet zou willen om vlak voor het weekend nog eventjes te gaan sporten. Gelukkig vond zij vrijdagmiddag geen probleem om te gaan sporten, want nu vind ik het erg leuk om te sporten en ik doe het vier à vijf keer per week.

Ik was natuurlijk veel te zwaar en woog tachtig kilo en in het begin was het sporten best zwaar en moeilijk om het vol te houden. Door de goede begeleiding hield ik het vol om elke week toch weer in de auto te stappen en er naar toe te rijden. In eerste instantie had ik besloten om mee te gaan om mijn vriendin een plezier te doen. Na een aantal weken merkte ik ook aan mijn kleren dat ik was afgevallen, maar niet veel. Na ongeveer twee maanden begon ik ook mijn eetgewoonten te veranderen en begon gezonder en bewuster te eten. Ik at minder vlees, in plaats van twee keer vlees opscheppen bij de warme maaltijd, deed ik nu maar één keer. Ik at niet meer twee keer per dag een warme maaltijd, maar nu maar één keer.

Door vijf keer in de week te sporten, conditietraining en veel meer te letten op wat ik at, verdwenen langzaam maar zeker mijn overtollige kilo's. Ik weeg nu zevenenzestig kilo en voel mij prima. Mijn conditie verbeterde zich met de dag. Ik kon steeds beter tegen de stress en de problemen op het werk, waardoor ik meer grip kreeg op mijn eigen leven en ook veel meer zelfvertrouwen. Dat gaf mij een "push" om door te gaan met sporten. Als ik iets wilde eten waarvan ik vroeger het halve pak of de halve zak achter elkaar opat, dan stelde ik mezelf de vraag wat belangrijker was: je beter en zekerder van jezelf voelen of een momentopname van teveel eten.

Een momentopname van teveel eten is niet erg als dat af en toe een keer gebeurt, maar het moest niet te vaak voorkomen zoals vroeger. Ik kan mijzelf nu heel goed inhouden en niet alles achter elkaar eten. Jezelf goed en zekerder voelen vind ik erg belangrijk en is iets wat ik nooit meer kwijt wil.

Mijn hobbies waar ik jarenlang niks aan had gedaan, heb ik weer opgepakt. Vroeger was ik altijd moe, maar nu had ik op de een of andere manier meer energie om vaker te gaan trainen en ik had ook nog tijd om andere dingen te doen waar ik vroeger nooit aan toe kwam. Mijn conditie is nu stukken beter geworden.

Mijn man vindt mij veel leuker nu ik slanker ben ik voel mij ook veel aantrekkelijker en zekerder nu.

Mijn adviezen voor degene die moet afvallen:

1) Wanneer een vriendin je vraagt om te gaan sporten, neem het aanbod aan, ook al heb je er geen zin in. Je kan toch elk moment stoppen als je het niet leuk vindt, maar wie weet, vind je het wel leuk, waardoor je er mee doorgaat. Je hele leven verandert in de positieve zin.

2) Stel prioriteiten in het leven waarbij je zelf nummer één bent.

3) Geniet van je nieuwe "ik", je nieuwe leven, je zelfvertrouwen.

4) Ga altijd met iemand sporten, naders heb je de neiging om een keer over te slaan.

5) Hongerdiëten helpen niet, maar eet zeker zes keer per dag en zorg ervoor dat je voldoende energie hebt.

Kook mee met May

Maïspannekoekjes

Deze week een recept voor maïspannekoekjes. U heeft hiervoor nodig:

1 cup meel
1/2 cup wit of geel maïsmeel
1 eetlepel suiker
2 theelepels bakpoeder
1 theelepel zout
3 eieren losgeklopt
2 theelepels canola olie
3/4 cup melk
1 cup maïskorrels (vers of bevroren)
Olie om te bakken.

Droge ingrediënten mengen. Kuiltje maken. Geklopte eieren in het kuiltje doen. Beetje bij beetje de droge ingrediënten door de eieren roeren. Olie toevoegen, dan de melk. Tot slot de maïskorrels.

Grill plaat of koekepan verhitten (middelmatig vuur). Invetten, overtollig vet verwijderen. Met eetlepel beslag op de plaat scheppen. Laten bakken tot de randjes droog zijn en er gaten bovenop ontstaan. Omkeren. Bruin laten worden. Direct serveren.

Heerlijk met jam, honing, stroop of iets hartigs.
Eet smakelijk

MAY

Boeken- en filmfestival voor de jeugd wordt 'Beestenbende'

= door Jeanette van Ditzhuijzen =

Het wordt in Aruba en de Nederlandse Antillen een beestenbende de komende maand. Twee dozijn schrijvers, illustratoren en zelfs een filmregisseuse zwermen uit over de eilanden om op de scholen te vertellen over hun werk. Want in de maand november wordt in dit deel van het koninkrijk het kinderboeken- en filmfestival gehouden. Thema: 'Beestenbende'.

Op bijna alle eilanden krijgen leerlingen van de deelnemende scholen ook films te zien, waaronder de in Berlijn bekroonde *De Tasjesdief*.

Zowel de schrijfster van het populaire, gelijknamige boek (Mieke van Hooft) als de maakster van de film (Maria Peters) is aanwezig om daar wat meer over te vertellen. Voor Maria Peters een unieke kans om weer even op haar geboorte-eiland Curaçao te zijn.

Het festival, georganiseerd door de stichting Culturele Manifestaties N.A.N.A., begint op 28 oktober met een officiële opening in de bibliotheek op Curaçao. Op 3 november gaat de beestenbende ook op Aruba van start, waarna op 10 november Bonaire volgt. Sint Maarten was ingepland voor 12 tot 16 november, maar gezien de situatie na de orkaan Luis houdt de stichting N.A.N.A. voor dat eiland nog even een slag om de arm. Saba en Simnt Eustatius zullen minder problemen opleveren. De festivalperiode loopt daar van resp. 19 tot 21 november en van 22 tot 24 november.

Speciale gast op de drie benedenwindse eilanden is de schrijfster van het kinderboekenweekgeschenk Els Pelgrom. Haar boekje *Bombaaj* is in het Papiaments vertaald en alle scholen krijgen een gratis exemplaar. Ze zou er graag uit willen voorlezen, "Maar ik spreek de taal niet. Dus dat wordt niks".

Naar Curaçao komt ook de illustratrice Annemarie van Haeringen, die al heeft aangekondigd in elke klas een door haar gemaakte tekening achter te zullen laten.

Dolf Verroen bezoekt net als Els Pelgrom niet alleen Curaçao, maar ook Bonaire. Hij verheugt zich geweldig op de reis, al heeft hij net als de anderen wel vraagtekens over het taalgebruik, vooral in de lagere klassen. Maar alle vier de geïnterviewden denken dat dat 'probleem' ter plaatse wel wordt opgelost.

Een kort gesprek met Els Pelgrom, Annemarie van Haeringen, Maria Peters en Dolf Verroen.

■ *Scène uit De Tasjesdief: Lucas (Aus Greidanus jr.) zet Alex (Olivier Tuinman, links) voor de eerste keer onder druk.*

Schrijfster kinderboekenweekgeschenk:
Els Pelgrom: met kruik en breiwerkje naar Antillen

Meestal schrijft ze 'voor de vuist weg', zonder rekening te houden met een bepaalde leeftijdsgroep. Bij het kinderboekenweekgeschenk lag dat heel anders en daarom vond schrijfster Els Pelgrom (61) de opdracht om voor de kinderboekenweek een boekje voor alle leeftijdsgroepen te schrijven wel moeilijk. "Ik moest nu voor een hele brede groep schrijven en kon niet gewoon mijn gang gaan".

Het resultaat, een boekje met de fraaie titel *Bombaaj* is inmiddels vertaald in het Papiaments en gaat in elk geval mee naar de Antillen en Aruba. Daar zal de schrijfster voordrachten houden voor leerlingen. Bij welke leeftijdsgroep ze wordt ingedeeld, weet ze nog niet. Wat ze precies gaat doen, ook nog niet. "Dat laat ik liever van de kinderen afhangen. Het gaat erom dat ik over iets vertel dat zij leuk vinden".

Van de schrijvers van vorige jaren heeft zij al gehoord dat het ook niet verstandig is om al te veel met jezelf af te spreken. Want elke groep is weer anders en veel hangt af van de klas waar je in terecht komt: heeft de leerkracht de zaak goed voorbereid of weten de kinderen bij wijze van spreken nergens van? Dat komt in Nederland ook voor, vertelt Els Pelgrom. "Dan denken de leraren lekker een uurtje vrij te zijn. Maar dat gebeurt maar heel weinig hoor".

Voor de kleintjes neemt ze behalve haar eigen boeken dingen mee die ze kan laten zien. "In *Pim en de poes*, een boekje voor net beginnende lezertjes, komt een breiwerkje voor en een kruik. Ik denk dat de kinderen daar helemaal niet weten wat dat is. Dus dat neem ik mee in mijn koffer. Maar verder zal het wel veel improviseren worden".

Hoewel ze zich aan de ene kant geweldig verheugt op haar toernee langs de benedenwindse eilanden, zie ze er ook wel tegenop. "Het wordt heel pittig, eigenlijk te zwaar voor mij, want ik ben niet meer zo piepjong. We zijn de hele morgen op pad en dan is er 's avonds ook nog van alles te doen. Nee, het wordt drie weken hard werken. Maar zo leer je de mensen wel heel goed kennen. Beter dan wanneer je met vakantie gaat. Ik ben nog nooit in de Antillen geweest en ik zou er ook niet zo gauw heen gaan; ik houd niet zo van vakantiereizen, liever ga ik met een bepaald doel. Dat gebeurt nu dus".

Aanvankelijk begon Els Pelgrom met een opleiding illustreren, maar daar hield ze mee op toen ze haar eerste man leerde kennen. Hij was beeldhouwer en ze vond dat tekenen en beeldhouwen niet samengingen. Op haar vijfentwintigste schreef ze haar eerste boek, *Het geheimzinnige bos*, maar ze begon pas echt met schrijven na haar bekende boek *De kinderen van het achtste woud* (over de hongerwinter), waarmee ze in 1978 een Gouden Griffel

won. Ook *Kleine Sofie en Lange Wapper* en *De Eikelvreters* werden met een Gouden Griffel bekroond. In 1994 ontving zij de Theo Thijssen-prijs, de voormalige staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur.

Maakster van 'De Tasjesdief' is verliefd op Curaçao

"Ik heb bij het scenarioschrijven wel eens gedacht 'waar ben ik aan begonnen?', maar nu de film zo aanslaat ben ik heel blij dat ik het gedaan heb". De film *De Tasjesdief* is de eerste film die Maria Peters (37) heeft geschreven en geregisseerd. Ze ontving er dit jaar op het filmfestival in Berlijn meteen een Glazen Beer voor. Tijdens de kinderboekenweek op Curaçao gaat zij op scholen vertellen hoe een film wordt gemaakt.

Maria vond *De Tasjesdief* zo'n mooi boek, dat ze onmiddellijk besloot dat ze daar een film van wilde maken. Ervaring had ze na het voltooien van de filmacademie (1983) al voldoende opgedaan. Bij diverse bekende films had ze de montage gedaan of was ze regieassistente geweest. In 1987 richtte ze met haar man en een vriend een maatschappij op ('Shooting Stars'), die diverse films produceerde. En langzamerhand werd het tijd voor een eigen film, *De Tasjesdief* dus.

Schrijfster van *De Tasjesdief*, Mieke van Hooft, was vereerd en had er geen moeite mee dat het Maria's eerste film zou worden. Ze heeft wel telkens het scenario in wording van Maria gelezen en af en toe commentaar gegeven. "Maar ze liet me heel erg de vrije hand".

Voor haar werk op de scholen neemt Maria van alles mee naar Curaçao. Ze wil de kinderen graag fragmenten tonen en daarnaast het zogenaamde *storyboard* van de film. "Ik heb tevoren de hele film in plaatjes uitgetekend. Daarvan wil ik er een aantal kopiëren, zodat ik dat in de klas kan laten circuleren. Dan zien ze wat er allemaal bij komt kijken. Hoe schrijf je een scenario, hoe zoek je auteurs, hoe gaat het repeteren en hoe ziet een draaidag eruit voor een kind?

Ik wil in elk geval wat meer vertellen over mijn lievelingsscène: in de speeltuin in de regen, wanneer Alex voor het eerst onder druk wordt gezet. Natuurlijk regende het die dag niet en dus moet je regen maken. Het lijkt me leuk voor de kinderen om te horen hoe dat gaat".

Ze vindt het heerlijk om weer naar haar geboorte-eiland Curaçao te komen. Haar vader werkte bij de Shell en zo bracht Maria haar eerste vijf levensjaren op Curaçao door. Die hebben een 'ontzettende indruk' op haar gemaakt. "Curaçao is mijn grote liefde. Ik kan het me allemaal nog zo goed herinneren, de school, de kerk, de baaien waar we naar toe gingen. Ik wil er dolgraag wonen, maar filmen gaat zo moeilijk vanuit het eiland. De laatste tien jaar kom ik wel bijna elk jaar een paar weekjes terug. Maar mijn grootste wens is om er weer te mogen wonen. Het lijkt me het einde om ooit zoveel geld te hebben dat ik er een huis kan bouwen. Ik ben een echte *yu'i Korsou*".

Maar eerst moet ze weer hard aan het werk voor de volgende film die Shooting Stars gaat produceren. Een film die Jeroen Krabbé regisseert en waarvoor Edwin de Vries het scenario heeft geschreven. "Want elk jaar een eigen film regisseren kan nu eenmaal niet. Daarom vind ik het zo leuk dat ik in de tussentijd via Shooting Stars toch met film bezig kan zijn".

Annemarie van Haeringen: Ik laat in elke klas een tekening achter"

'Goedemorgen Annemarie van Haeringen'. Zo heten de schoolkinderen in de Antillen haar welkom, weet de illustratrice (36) nog van haar vorige bezoek aan Bonaire en de bovenwindse eilanden. Ze kan intens genieten van 'die ouderwetse manieren', die je in Nederland nergens meer aantreft. Ook het klassikale in dreun tellen, wat in Antilliaanse scholen nog met zoveel overgave gebeurt, vindt Annemarie enig. "Daar houd ik van".

Haar vorige bezoek aan scholen is haar prima bevallen. "Fantastisch, ook al is het niet veel anders dan in Nederland. Want in wezen zijn de kinderen overal hetzelfde". Ze geeft toe dat de leerlingen in Nederland vaak meer gelezen hebben en haar boeken ook kennen. Dat komt in de Antillen minder voor. "Ja, en in de lagere klassen heb je soms problemen met het taalgebruik. Gelukkig werk ik met de beeldtaal van mijn tekeningen, dat maakt het wel wat makkelijker".

Aan de hele kleintjes laat ze tekeningen zien, waar ze dan een verhaal bij vertelt. Voor de grotere kinderen heeft ze een hele map met omslagen en schetsen, zodat ze kunnen zien hoe een tekening tot stand komt. "En aan het einde van de les maak ik altijd een grote tekening, die kan blijven hangen. Dan denken ze nog eens aan mij". Ze begint dan met potlood te

schetsen, gaat over op stift en kleurt de tekening ten slotte helemaal in. "Ik vind het zelf altijd heel leuk om bij een ander te zien hoe een tekening tot stand komt; want je weet niet wat die ander in zijn hoofd heeft".

Annemarie heeft geluk met het thema van de boekenweek: 'Beestenboel'. Ze is gek op dieren en is met een hele veestapel grootgebracht: twintig katten, drie honden, een pony, talloze konijnen, hazen, schildpadden, muizen en kikkers, een fazant, kanarie's, kippen, je kunt het zo gek niet bedenken, of het liep vroeger bij Annemarie thuis rond. Zelfs een aap hoorde bij de menagerie. Ze illustreert het liefst dierenverhalen, van anderen maar ook van zichzelf. Want inmiddels heeft ze een aantal prentenboeken op haar naam staan. Sommige zonder, andere met door haar geschreven tekst. Enkele voorleesboeken van haar hand zijn bijvoorbeeld *Verhaal met een staartje*, *Op hoge poten* en *De boom en het meisje*. Voor haar debuut *Kattesprongen met reuzestappen* (1985) kreeg ze in 1986 de Pluim van de maand. In 1989 werd het boek *De Heksentoren*, waarvoor Hans Dorrestijn de tekst schreef, op de tentoonstelling 'Illustratie '89' bekroond met een tweede prijs. Ze tekent ook kerstkaarten en t-shirts voor Greenpeace.

Wat ze erg leuk vindt van haar bezoek aan Curaçao is het contact met Antilliaanse en Arubaanse auteurs. "Ik heb net de omslag gemaakt van het nieuwe boek van Richard Piternella (*Toch naar 't carnaval*) en nu ga ik hem ontmoeten. Fantastisch".

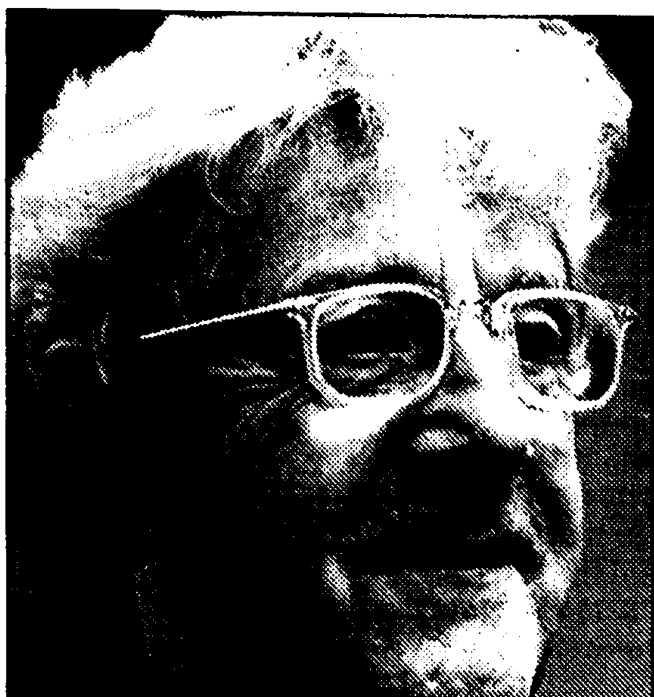
Ze heeft heel vaak niets te maken met de auteur van een boek dat zij illustreert. Omdat die in het buitenland woont bijvoorbeeld, maar ook omdat het vaak wel zo prettig is wanneer de illustratrice de mening van de schrijver niet kent. "Maar samenwerking met een schrijver kan ook heel leuk zijn".

Ze is eigenlijk uit pure verlegenheid gaan tekenen. "Als kind was ik extreem verlegen. De eerste drie maanden op school heb ik geen woord uitgebracht maar wel geobserveerd. Dan vlucht je in het tekenen, want dat kun je lekker alleen doen. En als je veel tekent, word je steeds beter. Over die verlegenheid ben ik nu wel heen, maar ik kijk nog steeds veel; en ik teken".

Dolf Verroen: blanke man op zwarte Surinaamse markt

In zijn jeugd die hij in Delft doorbracht zag Dolf Verroen (66) nooit een zwart kind. Maar alle meisjes hadden wel een zwarte pop. Toen hij later als kinderboekenschrijver zo veel Surinaamse kinderen in de klas kreeg, besloot hij zelf maar eens naar Suriname te gaan. Als enige blanke op de Surinaamse markt onderging hij de merkwaardige sensatie van 'ergens zijn waar je niet hoort te zijn'.

Dolf Verroen schreef zijn eerste boek (*Het boek van Jan-Kees*) op zijn veertiende. Het werd pas gepubliceerd toen hij dertig was. In die tussentijd en daarna is hij blijven schrijven en vooral nà 1973 vloeide er een stroom kinderboeken uit zijn pen. Boeken die niet uitgaan van een veilige wereld waarin ouders het gezag uitoefenen en kinderen worden beschermd, maar verhalen die ouders en kinderen in een gelijkwaardige positie plaatsen. Dat de Caribische verhoudingen wel iets anders liggen, realiseert hij zich terdege. "Maar daar heb ik niet zoveel moeite mee, al heb ik in Suriname veel weerstand ondervonden op dit punt. Het is in elk geval niet mijn bedoeling om op de Antillen het regime omver te schoppen".

Met de Antilliaanse cultuur heeft hij weinig ervaring. Hij kent alleen Sonia Garmers, over wier voorspellende krachten hij een verhaal heeft geschreven. In de klassen wil hij vooral vertellen over zijn eigen ervaringen en tussendoor voorlezen uit eigen werk. "Ik moet nog even zoeken naar de mogelijkheden in verband met de taal. Maar ik denk dat ik genoeg ervaring heb om daaruit te komen".

Waar hij zeker met de leerlingen over wil hebben is over Nederland. "Dat is beslist geen paradijs. Het is belangrijk dat ze de realiteit zien. Ik kan verhalen van mijn eigen ervaringen met zwarte mensen; hoe op hen wordt gereageerd, en dat is beslist niet altijd even leuk".

Verroen zag zijn werk maar liefst drie keer met een Zilveren Griffel bekroond. *De kat in de gordijnen* (1979), *Hoe weet jij dat nou?* (1981) en *Een leeuw met lange tanden* (1987). Leuk in zijn boeken is de regelmatig terugkerende rolomkering. Mannen die bang zijn voor muizen en vrouwen die uitstekend kunnen timmeren. Hij hanteert een eenvoudig taalgebruik en veel humor. Naar aanleiding van zijn tweede reis naar Suriname stelde hij samen met Nannie Kuiper een bloemlezing van Surinaamse kinderliteratuur samen (*Ons Surinaamse ik*, vanaf 10 jaar).

De schrijver heeft heel erg veel zin in de trip naar de Antillen. "Nu wel", zegt hij. Want aanvankelijk had hij nog enige bedenkingen. "Kan ik dat wel?", vroeg hij zich af. "Ja, want door Suriname ken ik de gecompliceerdheid ervan. Maar ik heb nu een vorm gevonden en ik zie er niet meer tegenop. Integendeel".

Wedstrijd

DENKEN jullie eraan: er is weer een wedstrijd aan de gang. Deze keer kunnen jullie een prijs van f.50,- winnen met tekenen. Teken je vader of moeder, je beste vriend of jezelf, of iemand anders, die je heel aardig vindt. Jullie hebben een kans tot december. Dan wordt in de Kerst-kinderkrant de winnaar of winnares bekend gemaakt.

Tante Nel

Tekenwedstrijd

Dit is myn vriendin:
van: Jill Lieuw-Sjeng

VANDAAG kunnen jullie de mooie tekening van Jill Lieuw Sjeng bewonderen. Heel goed, Jill! Denken jullie eraan, dat er na deze ñapa nog maar twee kinderkranten verschijnen? Uiterlijk 21 november moeten de ingezonden tekeningen bij ons zijn.

Zelf lezen

De geit in de wei
de pop in bed
jan eet pap
koos eet kaas
ik bak een ei
pa eet het ei
de rok is vies
ik was de rok
fik is in de tuin
het hek is toe
fik kan er niet uit

Pinkie weet het beter

= door Nel de Jong =

OPGEWONDEN trok Mila konijn Pinkie aanz zijn mouw. "Ik heb een nieuw woon-kuiltje gemaakt. Heb je het al gezien? Ik heb er mooie groene blaadjes in gelegd en het is zó mooi geworden". Maar toen Pinkie het kuiltje zag, haalde hij zijn neusje op. "Ik vind het maar een gek huis", zei hij. "Een huis zonder dak. Iedereen kan je zo maar zien. De wilde katten en de jagers ook. Dat is heel gevaarlijk, hoor. En als het regent, word je kletsnat en daar kun je heel ziek van worden".

"Maar ik ben nog nooit ziek geweest", zei Mila. "En zo'n open huisje is juist heel fijn, want dan kan je een wilde kat en een jager al van ver aan zien komen en heel hard weg rennen".

"Je weet er niets van", zei Pinkie. "Iedereen heeft toch een huisje of een holletje. Alleen domme konijntjes wonen in zo'n gek kuiltje". Ja, dat was wel zo. Verlegen wapperde Mila met haar oren. "Maar ik zal je wel helpen, hoor", troostte Pinkie. "Ik ga een mooi dak boven je kuiltje maken. En nog een paar muren ook, zodat je niet meer in de tocht hoeft te zitten". En van takjes en bladeren maakte hij een mooi konijnenhuisje met een dakje.

Aarzelend ging Mila er in zitten. "Ik vind het toch wel eng", zuchtte ze. "Nu kan ik helemaal niet zien, wie er aan komt". En toen Pinkie weg was, kroop ze er gauw weer uit.

"Wat zijn wij, kaboutertjes, toch slim", dacht Pinkie trots. "Slimmer dan alle dieren uit de mondi. Gaat me zo'n dom konijn in een kuiltje wonen, zodat iedereen haar kan zien! En kijk die muisjes eens!". Hij was bij het huisje van Mama muis aan gekomen en keek naar de acht muizekinderen, die voor de ingang speelden. "Die domme beesten lopen allemaal met een bontjas aan. Stel je voor! Terwijl de zon zo hard schijnt. Wat zullen ze het warm hebben!"

Vastbesloten stapte Pinkie het muizenholletje binnen, waar Mama muis aan een maiskolf zat te knagen. "Die arme muizekinderen", zei hij zonder zelfs maar te groeten. "Ze hebben het veel te warm met die bontjassen aan in de zon". "Bontjassen?" vroeg Mama muis verbaasd. "Maar dat is hun eigen velletje. Dat kunnen ze toch niet uittrekken?" "Het is veel te warm", zei Pinkie. "En ik weet al, wat ik ga doen. Ik ga jullie scheren. Dan hebben jullie nooit meer last van de warmte".

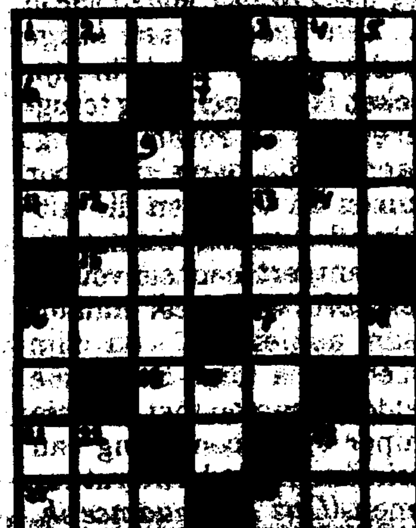
"Nee nee!" zei Mama muis verschrikt. "Ik wil mijn mooie velletje helemaal niet kwijt".. "Ja wel", zei Pinkie streng. "Het is heel ongezond om met een bontjas in de zon te lopen".

Hij rende naar huis om het scheer-apparaat van kabouter Brr te halen. En een uurtje later liepen er 9 bibberende muisjes door de mondi. "De wind blaast op mijn rug", jengelde de kleinste. "Nu begrijp ik, waarom de kaboutertjes altijd [illegible] hebben", zuchtte Mama muis. "Vooruit kinderen, ga vlug in ons holletje, anders vatten we nog kou". Maar het was al te laat.

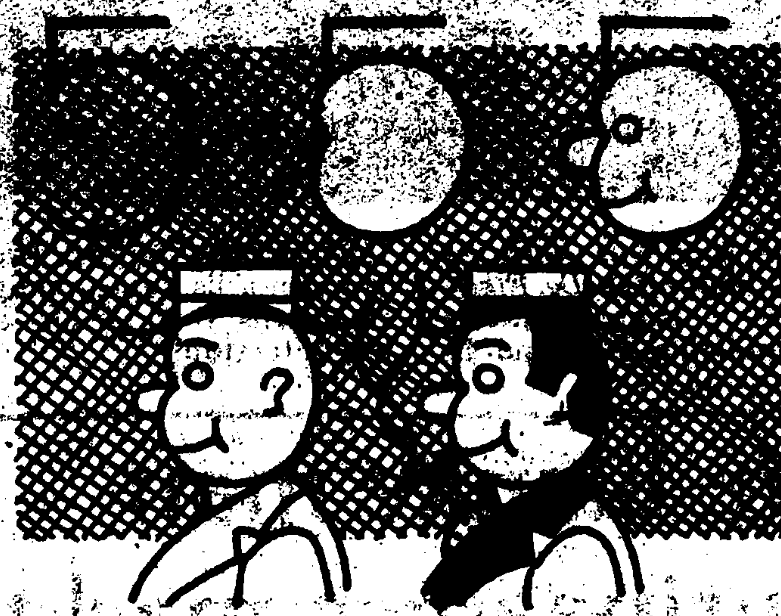
"Hatsjie!" niesde het oudste muizekind. "Ha... ha... hatsjie!" deed de tweede hem na. "Ik wil mijn haartjes terug", huilde een ander. "Kijk eens, ik heb [illegible]". [illegible] Mama muis. "Al mijn kinderen zijn verkouden. Ik moet naar kabouter Brr". En bibberend rende ze naar het kabouterhuisje. Daar was intussen nog iemand aangekomen. Een heel kwaad kijkend Mila konijn. "Pinkie weet er niets van", mopperde ze. "Er zijn al 3 wilde katten aan het dak van mijn kuiltje komen snuffelen. Als ik erin was blijven zitten, hadden ze me allang met huid en haar opgegeten". "En kijk eens, wat er met mij gebeurd is", piepte Mama muis. "De katten kunnen alleen mijn huid nog maar opeten, want mijn haar ben ik al kwijt. Het is verschrikkelijk. Al mijn kinderen zijn verkouden".

Pinkie schoof verlegen met zijn voet over de grond en wist niet, wat hij zeggen moest. Hij dacht, dat hij slim was geweest en nu bleek hij alleen maar domme dingen gedaan te hebben.

Maar gelukkig wist kabouter Brr weer raad. Hij haalde het dak van Mila's kuiltje af en gaf Mama muis [illegible]. Poetsje breide bovendien nog gauw 9 truitjes, zodat de wind niet meer over de bezwete velletjes van de muisjes kon waaien. Want dat je daar verkouden van werd, dat wist toch iedereen! En ze [illegible] toch nog op zijn [illegible] terecht. Gelukkig maar, hè!

Mannetje 5

OPLOSSING REBUS:
Achter de wolken schijnt de zon

Wist je dat ???

ER BESTAAT ook een woordenboek voor kinderen [illegible] jaar. Het Van Dale Juniorwoordenboek Nederlands, [illegible] iets meer dan 8000 woorden erin. Ben je al elf jaar, [illegible] kun je het Van Dale Basis-woordenboek kopen. [illegible] Juniorwoordenboek is ook bedoeld om je te leren [illegible] woorden in een woordenboek op moet zoeken. D[illegible] moet je natuurlijk wel het alfabet kennen. Wat je o[illegible] weten is, dat de y vóór de z staat, maar de ij bij de i [illegible] de ij is gewoon een i en een j achter elkaar gezet.

* * *

Bijzondere diamanten hebben een naam. De[illegible] diamant ter wereld bijvoorbeeld heet de Culli[illegible] woog meer dan een pond en werd in 1905 ontd[illegible] Frederich Wells. Meneer Wells was inspecteur [illegible] mijn in Zuid Afrika. Hij dacht eerst, dat iemand [illegible] met hem wilde uithalen door een groot stuk glas [illegible] stenen muur te steken. Een Amsterdamse diam[illegible] heeft de diamant gesplitst in 9 stukken, die aan [illegible] Edward de Zevende van Engeland geschonken [illegible]

* * *

In 1811 maakte Napoleon, die toen Nederland [illegible] hield, een wet over achternamen. Iedereen [illegible] opgeven, welke achternaam hij voortaan wilde [illegible] Sommige mensen dachten, dat die wet wel we[illegible] schaft zou worden, als Napoleon weer verdw[illegible] zijn. Ze kozen een of andere gekke naam zoals [illegible] of Naaktgeboren. Met het gevolg, dat hun achterklein[illegible] deren nog steeds zo heten. Want de wet bleef besta[illegible] schreef voor, dat alle kinderen de naam van hun [illegible] kregen. Tot op de dag van vandaag.

* * *

Xingoe de hond

WEET JE het nog? Het paard, dat zo wreed door Gordo mishandeld is, heeft veepest gekregen. Omdat ze de laatste tijd zo weinig heeft gegeten, heeft haar lichaam geen weerstand meer. Stap voor stap sleept ze zich langs de omheining. Soms blijft ze staan en legt haar hoofd op het dek. Nu ze zo ziek is, vergeet ze haar angst voor mensen. Ze zoekt hulp en denkt aan Andreas, die zo vaak haar neus geaaid heeft en haar op haar hals heeft geklopt. Naar hem wil ze.

Het hek staat open en ze loopt naar binnen. Haar hele lichaam is met wonden bedekt. "Weg daar, scharminkel!" roept Gordo en zwaait met zijn zweep. Maar Baia staat daar met hangend hoofd. Ze ziet niet, dat de andere paarden verschrikt weg rennen. Ze staat en wacht, ziet en hoort niets meer. Alleen de neusgaten bewegen nog. Ze ruikt de man, die haar gezocht heeft. Met een [illegible] ze haar hoofd om[illegible] hinnikt zo hard ze [illegible] Dan zakt ze door [illegible] benen.

"Sinds wanneer [illegible] ziek?" vraagt An[illegible] heeft al een hele ti[illegible] tijd meer gehad [illegible] kudde te bekom[illegible] dacht, dat Gordo [illegible] zorgde. "Waarom [illegible] niets gezegd, [illegible] kan niet over [illegible] moppert de man. [illegible] niets met haar te [illegible] Een hele week [illegible] met haar [illegible]

"Halfdood [illegible] zegt Andreas [illegible] dwijn je, Gordo [illegible] [illegible] gewetenl" Bij [illegible] laag beweert Gordo [illegible] Xingoe niet [illegible] "Het is goed [illegible] breekt Andreas [illegible] woorden. "Voortaan [illegible] dieren zó behandel[illegible] mijn huis geen plaats [illegible]

"Kijk maar uit, [illegible] zegt Ernst later. [illegible] hem niet vertrouw[illegible] voelt zich nu [illegible] had hem eerder [illegible] weglopen. Hij [illegible] [illegible] lijden [illegible] Andreas. [illegible] hij geen [illegible] hoofd had [illegible] hem een [illegible] "Ik heb genoeg [illegible] kameraden, [illegible] dat hij hier binnenkort [illegible] en meester zal worden [illegible]

(wordt vervolgd)

Blind

ERGENS in Amerika woont een jongen, Calvin, die blind geboren is. Over de hele wereld leven mensen, die nooit iets hebben kunnen zien. En je staat er versteld van, wat ze toch nog allemaal kunnen doen. Die jongen in Amerika was elf jaar, toen een journalist met hem ging praten. Lees maar eens, hoe het is om een doodgewone Amerikaanse jongen te zijn. Die alles kan, wat andere jongens kunnen. Behalve zien.

Calvin was, toen hij nog klein was, al heel nieuwsgierig, vertelt zijn moeder. Hij wou alles zien (Dat deed en doet hij met zijn handen). Een lepel, een vork, potloden, pannen, alles! En toen hij begon te lopen, heeft ze hem nooit gezegd, wat hij moest doen. Als ze de stoep af moesten, hield ze haar pas in. En dan wist hij, dat hij een stapje naar beneden moest maken. Als ze weer haar pas in hield, wist hij, dat hij een opstapje moest maken.

Calvin kan zich nog herinneren, dat hij ontdekte anders dan anderen te zijn, toen hij ongeveer 4 jaar was. Hij pakte dingen op, die hij niet kon zien. Andere mensen zeiden, dat ze dingen konden zien. Toen hij zijn moeder vroeg, waarom hij niet kon zien, zei ze: Je kunt wél zien, Calvin, met je handen in plaats van je ogen.

Calvin kan zwemmen, honkbal spelen en fietsen. Hij fietst in het laantje zonder dat hij iets ziet. De weg naar huis weet hij door geluiden en geuren. Er blaft een herdershond: dan is hij drie huizen van zijn eigen huis vandaan. Geurende hyacinten: 5 huizen verder. Een scheur in de weg, waardoor zijn fiets iets omhoog gaat: daar moet hij omkeren. Soms is hij wel verdrietig. Ik zou zo graag mijn moeder willen zien, zegt hij. Ze zeggen, dat ze knap is. Zijn moeder heeft hem geleerd om ook háár met zijn handen te zien.

Puzzel van de week

VERTIKAAL: 1. getal; 2. overblijfsel van vuur; 4. vervoeging van zijn; 5. daar praat je mee; 7. stop!; 9. heel slecht weer; 10. klein beetje scheel; 12. vrouw van Adam; 14. [illegible] uitroep; 15. deel van een school; 18. [illegible]; 20. eventueel (afkorting); 22. [illegible] leden (afkorting); 25. en anderen (afkorting).

HORIZONTAAL: 1. deel van een boom; 3. waterdier; 6. vervoeging van zijn; 8. sint (afkorting); 9. muzieknoot; 11. gebruikt een visser; 13. familielid; 15. gevleugeld dier; 16. voertuig; 17. ontkenning; 19. snij-werktuig; 21. reeds; 23. voegwoord; 24. groente; 25. weg.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de envelope: KINDERPUZZEL

Winnaar van de week is:

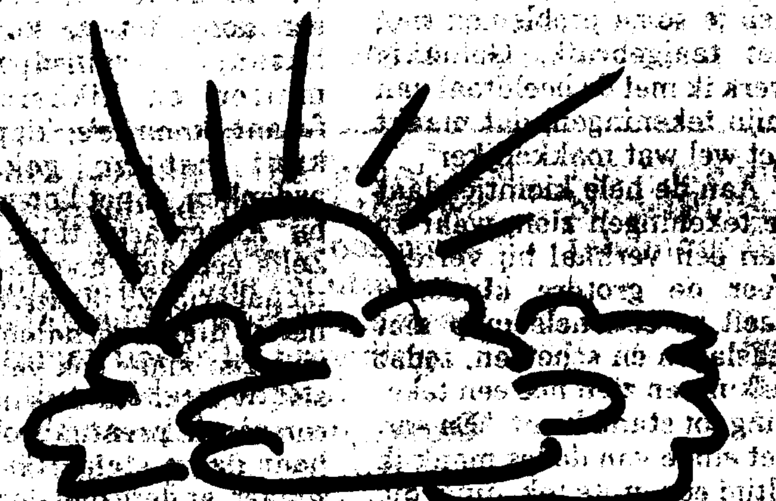
[illegible]

Zij [illegible] kan [illegible] haar prijs [illegible] Amigoe te [illegible]

HORIZONTAAL: 1. hol; 3. wes; [illegible] 11. eva; 12. [illegible]; 13. [illegible] 15. adres; 17. bel; 19. die; 20. een; 21. ten; 23. [illegible]; 25. ze; 26. sap; 27. [illegible]

VERTIKAAL: 1. hamer; 2. os; 4. e.d.; 5. benen; 7. au; 9. aardbei; 10. bedelen; 14. are; 16. aders; 18. snoek; 22. en; 24. e.a.; 25. zo.

Rebus

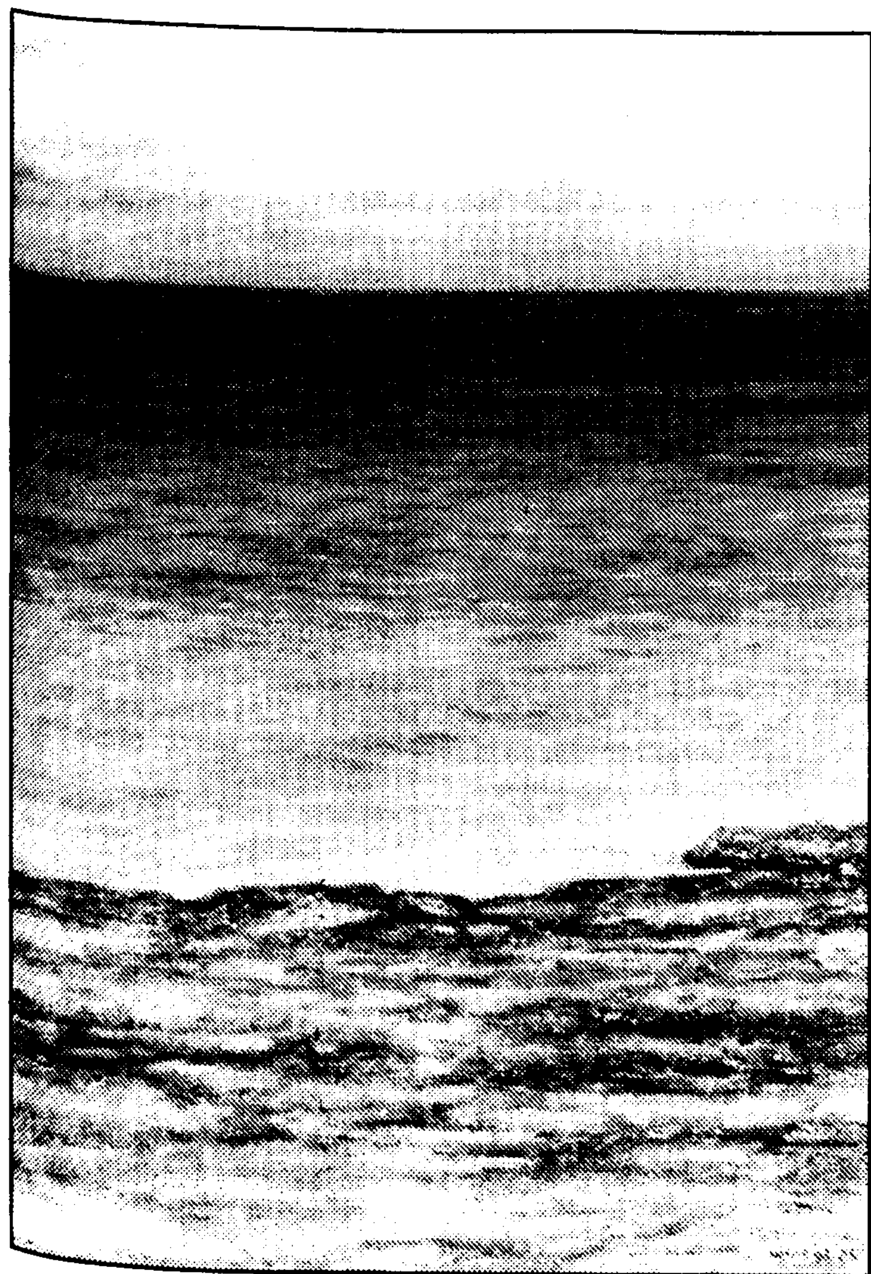

WELK spreekwoord staat hier uitgebeeld?

Het gras golft in de wind als water van de zee

Wine Fransen: Curaçao, Bonaire en Nederland in één schilderij

■ ...Caribische zee...

...Een portret van Sjoerd...

WINE FRANSEN ...liefde voor Antillen...

= door Nel Casimiri =

In Gallery 86 is deze weken een expositie te zien van schilderijen, olieverf, aquarellen en mixed media, van Wine Fransen. Wine Fransen werd geboren en is opgegroeid op Curaçao. Vijf jaar geleden was er ook een expositie van haar werk in die Gallery en ook waren er schilderijen van haar te bewonderen bij Gala di Arte, de grote tentoonstelling van Antilliaanse kunst, georganiseerd door Maduro en Curiel's Bank. Wine Fransen woonde in die tijd van Gala di Arte op Bonaire. Nu woont ze in Nederland. Ze is bescheiden en stil. Je hoort niet veel van of over haar. Toch krijgt haar werk steeds meer bekendheid, zowel op de Antillen als in Nederland. Op het terras van het Avila Hotel, met gezicht op de zee die ze zo graag schildert, vertelt Wine Fransen over haar werk en haar achtergrond.

"Mijn vader was arts, op Curaçao en op Bonaire. Later was hij psychiater hier op Curaçao. Hij verdiepte zich heel erg in de achtergrond van de mensen, in de eigen cultuur. Hij dacht mee, ging bijvoorbeeld niet in tegen bijgeloof, maar ging mee, geloofde in samenwerking. Ik heb altijd sterk zijn interesse en enthousiasme gevoeld. Dat heeft mijn liefde voor alles wat met Curaçao te maken heeft, versterkt".

In de tijd dat Wine opgroeide was de Curaçaose kunstkring zeer actief.

"Mijn vader en moeder hielden veel van muziek. De Kunstkring organiseerde veel concerten. Musici, onderweg van Amerika naar Europa, werd gevraagd een tussenstop op Curaçao te maken en een concert te geven. Mijn moeder maakte de programma's zelf, van linoleumsneden, cadeaupapier of van kanten servetjes. De pedalen van de vleugel werden gepoetst. Ook de decors werden zelf gemaakt. Het was een avontuurlijk leven voor een kind. Ik genoot ervan".

EUROPEANEN

Haar ouders waren Europeanen, naar Curaçao gekomen en niet van plan ooit weer weg te gaan.

"Mijn ouders hebben ons altijd zo laten opgroeien dat we niet beter wisten of dat we de rest van ons leven op Curaçao zouden leven. Mijn moeder kwam uit Frankrijk, en mijn vader wist zeker dat hij nooit meer terug wilde naar Nederland. Dat bepaalde mogelijk nog meer de afstand die ons scheidde van Nederland".

Maar toen Wine zestien jaar oud was, overleed haar moeder. Ze kwam terecht in een pleeggezin, eerst op Curaçao, daarna in Nederland. Haar vader kreeg dengue, maar werkte ondanks die ziekte door. Dengue is veel ernstiger dan veel mensen denken. De ziekte veroorzaakte een hersencomplicatie en de psychiater werd zo ziek dat men hem naar Nederland stuurde. Tot zijn grote verdriet. "Na mijn studie bleek ik ineens in Nederland te wonen. Geen thuis meer op Curaçao te hebben".

Wine Fransen volgde de Academie voor Beeldende Kunsten Artibus in Utrecht van 1968 tot 1973. Ze was nog erg jong toen ze die opleiding voltooid had.

"Ik volgde de vrije kunstopleiding. Ik wilde terug naar Curaçao maar besefte dat Curaçao niets heeft aan een vrije kunstenaar. Daarom ben ik opnieuw naar de kunstacademie gegaan, nu naar Minerva in Groningen, waar ik de volledige lesbevoegdheid haalde".

Zowel in Groningen als in Utrecht rondde Wine Fransen haar studies cum laude af. Ze solliciteerde verschillende keren naar de Antillen, maar telkens als ze solliciteerde was er geen plek voor haar open op een middelbare school. In 1986 werd haar vader begraven. Hij was 15 jaar doodziek geweest. De laatste zes jaar verzorgde Wine hem.

"In 1987 heb ik meegedaan met een expositie in het Curaçaosch Museum. Er werden televisieopnamen gemaakt van een les in textielverven die ik gaf aan een groep vrouwen. Die televisie-uitzending zag Frans Booi. Hij wilde op Bonaire graag een kunstschool hebben. Mijn man, nu ex-man, Jan Bouwman, is ook kunstenaar en Frans Booi vroeg ons samen om daar gedurende drie jaar cursussen te geven. De laatste twee jaar daarvan heb ik ook tekenen gegeven op de Scholengemeenschap van Bonaire".

NIEUW

Bonaire was niet helemaal nieuw voor Wine. Als klein kind was haar vader drie jaar huisarts op Bonaire en woonden zij uiteraard daar.

"De cursussen op Bonaire waren geen losse particuliere cursussen. Er was voortdurend subsidie nodig om te kunnen bestaan. Als die subsidie niet gegeven werd, zouden de cursussen veel te duur worden. Met subsidie konden ook de arme kinderen meedoen en ook de kinderen uit bijvoorbeeld Rincon. In de vakanties gaven we les in de buurthuizen en dat kan alleen als er subsidie achter zit. Het idee van een kunstschool zoals Frans Booi voor ogen stond, is niet bereikt. Er worden nog wel wat losse cursussen gegeven. Mijn ex-man woont nog op Bonaire".

Toen haar huwelijk stukliep, is Wine met haar drie kinderen teruggegaan naar Nederland. Waarom niet naar Curaçao?

"Twee van de kinderen kunnen erg goed leren. De oudste zit op het gymnasium. Maar de voornaamste reden is dat ik niet geloofde dat ik alleen met schilderen genoeg zou verdienen op Curaçao om mijzelf en mijn drie kinderen te kunnen onderhouden. In Nederland wist ik dat ik een baan van tenminste 8 lesuren zou kunnen krijgen. Ik had hier wel om een baan gevraagd, maar die was weer net voor drie jaar bezet".

Ook in Nederland is het vrij uniek dat een vrouw met schilderen drie kinderen kan onderhouden. Dat betekent dat je bereid bent te vechten. Voor jezelf en voor je kinderen. Wine Fransen woont in Groningen. Ver buiten de stad.

"Ik maak vrij werk, maar het grootste gedeelte van mijn werk bestaat uit opdrachten. Met die opdrachten heb ik een vast inkomen voor mijn gezin. Mijn vrije werk doe ik daar tussendoor".

Om wat voor opdrachten gaat dat?

"Meestal portretten, maar ook landschappen. Laatst vroeg iemand me vier werkstukken naar mijn eigen idee. Dat is geen vrij werk, want je leeft je toch in in je opdrachtgever. Echt vrij ben je alleen als er niemand op je wacht. Soms schilder ik een landgoed met de honden van de eigenaars. Op dit ogenblik ben ik bezig met het hondje van een hofdame. Opdrachten schilderen is ontzettend avontuurlijk. Dan weer zit ik midden in de Hoge Veluwe, in een natuurgebied, dan weer vind je me in een hoge flat in Den Haag. Of in een landgoed aan de Vecht. Je komt ontzettend dicht bij het leven van mensen".

Gaat u altijd naar de mensen thuis om te schilderen?

"Dat is heel wisselend. Soms komen mensen life model zitten bij mij thuis, soms ga ik naar hen toe. Soms ook combineer ik het life schilderen met foto's. Dan maak ik eerst een serie foto's. Naar aanleiding daarvan maak ik de opzet van het schilderij en daarna maak ik het af met de geportretteerde erbij".

LANG

Hoe lang duurt een portret schilderen?

"Portretten duren lang. Het gaat niet om een werkstuk van mij alleen. Ik maak wat de mensen willen, kleur, sfeer, ze bepalen heel veel zelf. Op die manier voelen ze zich er ook bij betrokken, gaan ze zich er meer aan hechten. De tijd die het in werkelijkheid neemt, is heel verschillend. Soms duurt het een half jaar, een andere keer is een portret in een maand af. Het zou desnoods in een week kunnen als het om een eenvoudige schets gaat".

Op de tentoonstelling in Gallery 86 hangt een collage van foto's van portretten die Wine Fransen geschilderd heeft. Ook hangen er twee portretten van kinderen en een portret van een pater. Dat laatste is geschilderd aan de hand van foto's. De pater was al overleden. Het portret is een herinnering aan hem.

Schildert u meer volwassenen of juist kinderen?

"Als je het gaat meten, iets meer kinderen. Maar het wisselt. Ik schilder mensen van alle leeftijden".

Waarom willen mensen graag een portret van een kind laten schilderen?

"Ik denk dat dat te maken heeft met de tijd die door je vingers glipt. Zo'n portret vormt een tegenwicht tegen de verglijdende tijd. Er zit ook een aspect van vieren in. En iemand wordt onderstreept. Een portret betekent aandacht, respect, liefde. Een man zei me eens dat hij het modelzitten therapeutisch vond door de hoeveelheid aandacht die hij erbij kreeg. Maar die man heeft ook 13 volledige middagen model gezeten".

Heeft dat te maken met de erfenis van het beroep van uw vader?

"Precies. Dat vak had ik ook graag willen kiezen. Bovendien vond ik het vroeger heel leuk als ik meemocht met mijn vader naar Landhuis Silberie, waar dokter Kijlstra woonde. Hij ging op huisbezoek bij zijn patiënten op Banda Bou en soms mochten mijn vader en ik mee. Hij kwam ook vaak ongenodigd bij zijn patiënten, om te kijken hoe het met hen ging. Die aandacht die hij voor zijn patiënten had zit ook in het maken van portretten. Soms betrap ik me erop dat ik na een gesprek met iemand niet meer weet of hij een bril heeft of een snor, maar ik weet wel hoe het met hem ging".

En het vrije werk?

"Dan werk ik abstracter. Maar denk aan het werk met die wieren in de Gallery. Je merkt dat ik dat met liefde heb geschilderd. Het is liefde voor het leven in al zijn verschijningsvormen".

Vijf jaar geleden werkte u met spiegelende ondergrond. Nu valt me de goudverf op.

"Goudverf geeft warmte, het licht op. Als je goed oplet zie je dat die goudverf allemaal in Antilliaanse schilderijen is gebruikt. In de blauwe olieverf zit het goud in de rotsen. Dat is de structuur. De zee is minder tastbaar. Het is als heden-verleden-toekomst. Er zit straling in goud. Het is een hele warme kleur en het geeft licht. Maar het is maar een periode, die vast wel weer overgaat. Wat ik van experimenten moeilijk vind, is dat je wordt geconfronteerd met de praktische beperking van de realiteit. Je hebt een paar uur slaap nodig per dag. Je kunt dan wel meer willen, maar je bent beperkt. Experimenten benadrukken die beperktheid. Een voorbeeld daarvan zijn ook de twee kristallen vazen. Dat moet een serie worden".

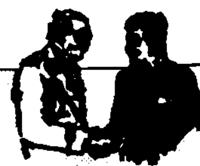
FOTO'S

Wine Fransen is aan nog meer plannen niet toegekomen. Ze heeft een hele serie foto's gemaakt op Westpunt.

"Ik had mensen van Westpunt willen schilderen, in hun eigen levensomstandigheden. Ik heb foto's gemaakt, maar die waren niet mooi genoeg. Ik wil ze daar schilderen in hun eigen omgeving, met bijvoorbeeld hun hand op een muurtje, thuis. En meer van dat soort dingen. Maar het komt nog wel. Later. Ik heb nog veel meer voor de boeg. Die twee kristallen vazen had ik ook graag getekend met voor een uitzicht op de natuur en op de zee. Het is een licht- en schaduwspel van twee elkaar aanvullende

vervolg op pag. 8

= door Theo Dol =

Rik Bergman: "Je blijft hier all round bezig"

Jonge Balie zet zich in voor beroepsopleiding van advocaten

Begin dit jaar heeft Rik Bergman zich met twee collega's gevestigd in het Landhuis Ararat - niet slecht voor een beginnend advokaat. Hij is voorzitter van de Jonge Balie die onlangs met een druk bezocht congres over een actueel thema - sexe-discriminatie en intimidatie op de werkvloer - het eerste verenigingsjaar afsloot.

Processen rond *ongewenste intimiteit* zijn een betrekkelijke noviteit op de Antillen en de jurisprudentie is nog magertjes. De massale opkomst op het congres heeft ook Bergman verrast. 'Het heeft natuurlijk juridische aspecten, maar het is ook maatschappelijk interessant'. Het is een onderwerp met 'haken en ogen', zowel civielrechterlijk als strafrechterlijk - een studieobject dat past in de opvattingen van de Jonge Balie die in de eerste plaats kennisverrijking van de ongeveer 40 leden tot doel heeft. De leden hoeven niet jong in leeftijd te zijn. Het criterium ligt bij het aantal jaren inschrijving in het *tableau* van de advokatuur op Curaçao. Als dat minder is dan zeven jaar, kan men zich bij de vereniging melden.

OPLEIDING

Anders dan in bijvoorbeeld Nederland, zijn beginnende advokaten op de Antillen niet verplicht een opleiding van enkele jaren te volgen. Bergman: "Er wordt al jaren gesproken over een beroepsopleiding op de Antillen voor advokaten. Ik hoor het bestuur van de Orde van Advokaten en de Raad van Toezicht daar al jaren over praten. Maar het komt gewoon niet van de grond. De Landsverordening voor Advokaten voorziet niet in een verplichte opleiding. De Jonge Balie is ontstaan uit de gedachte om niet te blijven praten, maar vooral om eens wat te gaan doen. We hebben met enkele rechters gesproken en met ervaren advokaten over de vraag of we niet gewoon kunnen beginnen met cursussen. Als dat goed aanslaat, kunnen we verder gaan. We dachten aan een cursus van twee uur in Avila, gevolgd door een borrel. Door informeel samenzijn en toch een degelijke cursus kan je zoveel enthousiasme kweken dat je kan toegroeien naar de beroepsopleiding. Dat hebben we gepoogd en dat is in het eerste jaar ook heel goed gelukt. Juist door medewerking van rechters en advokaten hebben we er een goede cursus van kunnen maken."

Het programma omvatte onder andere cursussen op het gebied van strafrecht, arbeidsrecht, faillissementsrecht, familierecht en volgend jaar komen daar ook nog fiscaal en internationaal recht bij."We willen de kwaliteit van de advokatuur op een bepaald niveau handhaven."

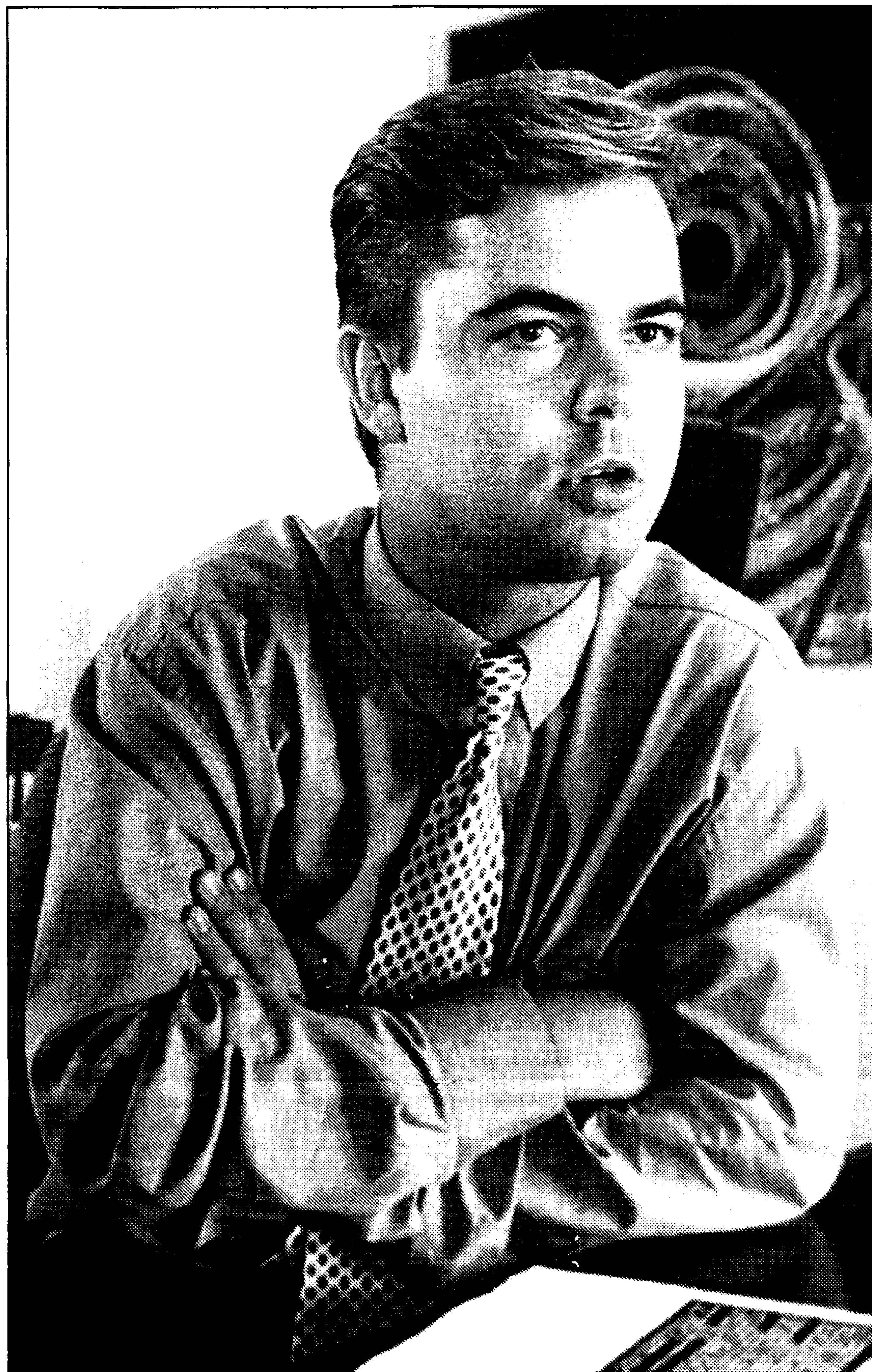
Ook een cursus Papiaments - door Sydney Joubert - ontbrak niet. Daar deden 12 advokaten uit Nederland aan mee. De cursus van tien lessen van twee uur noemt Bergman 'vrij basaal'. Maar het is volgens hem wel nodig om in elk geval de rechtstermen in het Papiaments te kennen. "Hoewel op het Stadhuis de voertaal Nederlands is, wordt er toch veel Papiaments gesproken door de rechters. Ook door de Nederlandse rechters, trouwens."

De getalsverhouding tussen Antilliaanse en Europese Nederlanders ligt bij de Jonge Balie ongeveer op 50/51. "Je kan vanuit Nederland zo overgeplaatst worden en gemakkelijk aan het werk hier. De rechtspraak is hetzelfde. De nieuwe variant van het Burgerlijk Wetboek is hier nog niet ingevoerd, maar de regelgeving verschilt niet veel."

SPECIALISATIE

Van specialisatie op enig rechtsgebied - al jaren een tendens in Nederland - zal hier niet snel sprake zijn, denkt Bergman. "In Nederland kom je op een bepaalde sectie te zitten waarin je je gaat bekwamen. Dat kan ook daar omdat de kantoren veel groter zijn, echte mammoetkantoren waar een paar honderd mensen werken. Hier is het allemaal veel kleinschaliger. Dus eigenlijk brengt de kleinschaligheid met zich mee dat je je niet zo gauw kunt specialiseren. Dat houdt niet in dat je je niet kunt toeleggen op een bepaald rechtsgebied. Je kan ook onderling afspraken maken en zo aan een bepaalde specialisatie werken. Maar je blijft hier toch wel all round bezig, je hebt een algemene praktijk."

"Ik spreek regelmatig mijn studievrienden in Nederland. Die zitten op een groot kantoor met een dossier dat ze helemaal mogen uitpluizen, afkammen en uitspitten and that's it. Hier moet je toch al heel gauw het proceswerk gaan doen. Je maakt hier eerder zelfstandig de gang naar het Stadhuis. En dat maakt de advokatuur hier erg aantrekkelijk. Je wordt aan het handje gehouden door je patroon, maar je mag al snel het echte werk doen. In Nederland zijn ze jarenlang bezig met dossiers en worden ze na drie jaar los gelaten in de rechtszaal, terwijl de ervaring met het procederen beiangrijk is. Dat hoort juist bij de advokatuur."

RIK BERGMAN:
...kwaliteit handhaven...

De rechtspraktijk hier kent enkele typische kenmerken. "Meer dan in Nederland vinden hier de procedures mondeling plaats. Je bent echt aangewezen op het mondelinge proceswerk."

Werk voor advokaten neemt toe. Diaz Bos & Bergman, op 1 januari met z'n drieën begonnen, moet al uitzien naar een vierde man. "We zijn niet de enige. Verschillende kantoren blijven maar groeien. Je denkt wel eens waar zal dit stoppen?"

Er zijn ongeveer honderd advokaten werkzaam op het eiland. "Het is natuurlijk een fors aantal. Maar zo'n hoeveelheid zou er niet zijn als er geen werk is. Er lopen veel rechtszaken en inhaerent daaraan is dat er ook meer rechters gaan komen. Je zou eraan kunnen denken om dan de rechter-plaatsvervanger te introduceren. Nu is het zo dat je vanwege de kleinschaligheid op Curaçao niet tegelijk rechter kunt zijn én advokaat. Maar je kan wel advokaat zijn op Curaçao en voor bepaalde zaken rechter op Sint Maarten."

De vraag hoe die groei aan rechtszaken ontstaat, kan hij niet een, twee, drie beantwoorden. "Meer mensen gaan hun recht halen. Gelijk hebben en gelijk krijgen is een groot verschil natuurlijk. Men zoekt steun voor dat gelijk krijgen, hetzij in de voorfase, hetzij achteraf. Advokaten worden steeds vaker gevraagd in de voorfase. Iedereen kent advokaten als mensen die naar de rechter moeten om een procedure op te stellen. Ik denk dat we er in de advokatuur meer naartoe gaan om een advokaat in de voorfase te betrekken. Bijvoorbeeld. Als je iemand ontslag op staande voet wil geven, bel dan je advokaat of maak hem tot je huisadvokaat zodat je ook andere ondernemingskwesties aan hem kunt voorleggen."

De toegankelijkheid van de advokatuur voor de gewone man is iets dat ook de Jonge Balie bezig houdt. Een *wetswinkel* zou Bergman een goed idee vinden. Er bestaat al een kantoor in die zin: *Lei pa Tur*. "Voor de een is de drempel hoog, voor de ander laag. Iedereen heeft het recht om zich te laten voorlichten om na te gaan in hoeverre hij zijn recht kan halen."

De Jonge Balie denkt aan een spreekuur waar vrijblijvend en gratis advies wordt gegeven, 'om het recht dichter bij de mensen te brengen'. Concrete plannen zullen worden uitgewerkt als de vereniging een nieuw bestuur heeft en de taken opnieuw verdeeld kunnen worden. Het is ook de bedoeling om pleitwedstrijden te houden waarvoor advokaten van de andere eilanden worden uitgenodigd. Dat moet gebeuren in een rechtszaal op Curaçao met publiek erbij en een jury van rechters en advokaten.

De juridische opleiding aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen is 'heel goed en zit op een heel goed niveau'. Dat heeft Bergman van verschillende kanten gehoord. Zelf heeft hij in Utrecht gestudeerd. 'Er worden hier verschillende keuzevakken gegeven en daarvoor worden kopstukken uit Nederland gehaald. Dat maakt de opleiding interessant. Als ik mijn eigen studie bekijk, dan constateer ik dat je wordt overgelaten aan student-assistenten en andere leraren. Maar op de UNA krijg je direct les van hoogleraren van naam en faam. Dat zou mij heel erg aanspreken als ik student was."

Wine Fransen

vervolg van pag. 7

vormen".

Dat bracht ons op de kristalmetafoor van Cola Debrot. "In die metafoor kan ik me zo goed inleven. Mijn schilderij 'Antilliaanse herinnering' is een spel van licht en schaduw. In kristallen zit een regenboog van kleuren door het grijs heen, net zo als de Antillen zijn, heel transparant. Als iets transparant is kun je in de diepte kijken en je weet niet waar die diepte ophoudt. Je kunt je erin verdiepen, maar er blijft ook veel geheim. Je kunt de kristalmetafoor bij bijna alles in het leven betrekken. Neem alleen al dit gesprek - de buitenlaag - de binnenlaag -de manier waarop je kijkt -leest - tastbaar - ontastbaar. Vergelijk het met het verschil tussen een dia en een foto. Een dia kun je inkijken, maar niet ten volle. Een foto geeft een veel platter beeld. Daarom hou ik ook zoveel van transparantie. Het is boeiender en het heeft zowel iets raadselachtigs als iets concreets. Het heeft ook iets kwetsbaars, iets teers. Het is heel sterk en heel teer tegelijk. Het stelt zich voorzichtig op, geeft meer het vermoeden van iets dan dat het iets heel concreets is. Dat raadselachtige zit ook in een tekening als de schaduw van wat je tekent net zo sterk is als het voorwerp zelf. Dat geeft verwarring van wat echt is en wat niet. Hetzelfde vind je terug in relaties. Elkaar aanraken is maar een kort facet van een verband. Hetzelfde geldt voor materieel en geestelijk. Alles wat schaduw is, is nooit materieel".

Wine Fransen geniet zichtbaar van haar bezoek aan Curaçao en Bonaire ter gelegenheid van deze tentoonstelling. Ze is emotioneel heel sterk aan de Antillen gebonden.

"Het gaat om zo veel dingen. Ik merk bijvoorbeeld dat ik als ik hier ben, geniet van het terugzien van het rouwhuisje waar mijn vader en moeder opgebaard hebben gelegen. Dat ik geniet van het St. Elisabeth Hospitaal. Ook al was het een nare tijd, je gaat er toch van houden. Het maakt zo'n groot deel van mijn leven uit. Het heeft te maken met de liefde voor de mensen die daar lagen. Het is met die liefde gegreerd. Je kunt van Curaçao en Bonaire houden, werkelijk als van een geliefde. Hoe het licht op een steentje valt, hoe een hond blaft, het is als het contact met mensen. Je kunt er werkelijk van houden. Dat intensiveert op een positieve manier, ook al was het droef. Het is heel persoonlijk".

Het leven in de heilige Geest

vervolg van pag. 3

pijn had, aan het genezen was. Die persoon kon de warmte voelen waar normaal pijn zat. Ook zei de Heer me dat Hij iemand zou genezen die problemen had met zijn knie. Iemand die vaak viel. De spieren zaten los. God liet me ook iemand zien in een rolstoel en zei me dat Hij die iemand vanavond zou laten lopen. Dat soort dingen krijg ik achter elkaar".

GEESTELIJK

De Heer praat met u. Hoe gaat dat in zijn werk?

"Dat komt in mijn hart. Ik zie het geestelijk. Ik zie niet het gezicht, maar wel de persoon, in de rolstoel. Ik weet niet of het een vrouw of een man is. Soms zegt God er nog een heleboel dingen bij."

Is het een visioen?

"Ja, zo kun je het noemen. Ook een professie. Ik zeg bepaalde dingen. Niet alleen ik, ook andere personen, de zus van mijn vrouw bijvoorbeeld, hebben zulke gaven. Het rolt eruit. Ik weet niet hoe, waarom, welk. Het groeit eruit. Je kunt het niet van tevoren organiseren. Die avond hebben we gebeden om dank te zeggen en daarna vroeg ik wie de Heer die avond speciaal begenadigd had. Er kwam een mevrouw naar voren die de problemen met haar hoofd had. Ze was ooit van een stoel gevallen met ramen wassen en had sindsdien pijn gehouden. Ze kon haar hoofd bijna niet draaien op bepaalde dagen. Zij was nu genezen. Ook een man van boven de 60 kwam naar voren. Hij kon vrij goed lopen. Hij was die avond genezen van de problemen met zijn knie".

En de rolstoel?

"Er waren die avond twee mensen in een rolstoel. De een had maar een been, dus ik zeg tegen de ander: u bent het. Hebt u iets gevoeld. Nee, zei de vrouw. Ik kan me vergissen, maar de Heer niet. U moet het dus zijn. De vrouw zat al een jaar en 9 maanden in die rolstoel. Ze had een virus gehad, was naar het hospitaal hier geweest, in Colombia en in Nederland en men kon niets voor haar doen. Ze kwam elke woensdag naar de gebedsgenezingbijeenkomsten. Ik zei dus: 'Zuster, de Heer heeft gezegd dat vanavond iemand die in een rolstoel zit, zal gaan lopen.' Ik heb mijn hand uitgestrekt, ze stond op en ze liep! Bang, wankelend, maar ze liep. Ik moest haar vasthouden en moed inspreken maar ze liep van de rolstoel naar de bank. Terwijl wij God dankten bleef ze op de bank zitten, dus tot het einde van de gebedsbijeenkomst. Daarna is ze weer in de rolstoel gaan zitten, want haar spieren waren nog slap. De week daarna zagen we haar niet en iedereen was erg verdrietig. Maar tot ieders verbazing bleek ze gewoon in de bank te zitten. Ze liep, zij het met een driepoot. Nu loopt ze al vrij goed".

Waarom wees u meteen de mogelijkheid van genezing van de man met één been van de hand?

"Er is een verschil tussen een genezing en een wonder. Normaal is het onmogelijk voor de mens dat een been weer aangroeit. Maar wonderen kunnen altijd. Daarmee komen we terug op de redenen van alle genezingen. Het is niet om de mens Hem te laten prijzen voor wat Hij gedaan heeft, maar om een ander te helpen geloven in God. Voor de meeste mensen is het een probleem om in God te geloven. De meeste mensen geloven in God zolang het binnen hun begrijpen ligt. Daarbuiten of daarboven niet meer. Er zijn niet veel mesnen die geloven dat het onmogelijke kan gebeuren. Maar geloven heeft niet een limiet van wat ik als mens nog kan begrijpen. Wij kunnen het Goddelijke niet begrijpen".

Maar de mens Leo Josepha intrigeert ook. Het is duidelijk dat hij heel erg betrokken is bij de kerk en de charismatische beweging. Hij houdt lezingen en leidt gebedsgenezingsbijeenkomsten. Leo Josepha werd geboren op Bonaire en verhuisde op 14-jarige leeftijd met zijn familie naar Curaçao. Daar werkte hij bij de ISLA, de vroegere Shell. Zijn eigen overgave aan de Heer gebeurde toen hij 19 jaar oud was, vertelde hij.

"Ik heb me van jongsaf aan al heel erg betrokken gevoeld bij de kerk en bij God. Ik bad veel. Ik ging ook elke zondag naar de kerk, zelfs in de moeilijke tijden die ik doormaakte tussen mijn 17e en 25e jaar. Ik ging 1x in de maand biechten, op eigen houtje, want mijn ouders en broers en zussen deden het niet. Ik heb van jongsafaan gevoeld dat ik een leven moest leiden, gewijd aan de Heer".

Waarom bent u dan geen pater of frater geworden?

"Die behoefte heb ik nooit gevoeld. Ik ben zelfs geen misdienaar geweest. Ik ben ook nooit opgevallen bij de priesters. Ik volgde de St.Jozef l.t.s. en ging daarna naar de bedrijfsschool van de Shell en ik volgde twee jaar de machinistencursus. Tenslotte mocht ik naar de U.T.S. Ik behoor tot de pioniers van de U.T.S. In de periode, na de bedrijfsschool en voor de U.T.S., heb ik de eerste diepe ervaringen met de Heer meegemaakt".

ONDEUGDEN

Het uitgebreide verhaal over die ervaringen is het beste te begrijpen als Leo Josepha op zijn praatstoel zit. Maar het komt erop neer dat hij in zijn jonge jaren vele ondeugden had, zoals roken, nummers kopen, *cinco y seis* spelen, alcohol en vrouwen, en dat God hem geholpen heeft van alle vijf die ondeugden af te komen. Dat ging niet makkelijk en kostte ook veel tijd. In diezelfde jaren heeft Leo Josepha ook zijn eerste ervaringen gehad met gebedsgenezingen. Hij trouwde, kreeg twee kinderen en woonde in Dominguito. Hij merkte dat hij onder de Mis te Janwe, bij pater Engelen, de behoefte kreeg tijdens de Mis op te staan en te gaan praten. Hij wilde met de pastoor erover praten. Twee keer ging hij naar het kantoor, maar twee keer was de pater niet thuis. Hij wist dat de Heer hem iets wilde laten zien, maar blijkbaar moest hij nog even wachten. Hij was in die tijd bezig een nieuw huis te bouwen op Jongbloed, vlak bij Brievengat. Ze zouden eind oktober verhuizen, maar het huis was nog niet klaar. Toch zijn ze op 30 oktober verhuisd. Toen vielen ze onder de kerk van Brievengat. Pater Van Baars had gezegd dat ze op 5 november zouden beginnen met de nieuwe diensten. Maar door de verjaardag van zijn vrouw vergat hij op 5 november te gaan. Een vriend bij de ISLA zei hem dat hij wel moest komen.

"De tweede week, op 12 november zijn we wel gegaan, vanaf toen tot nu toe. God zij dank".

Op weg naar een jongensdroom

Ogen die naar de lucht staren

= door Wim van Dijk =

Voor ons is dit een nacht om nooit te vergeten. Mijn van jongs af aan passie om alle, waar ik de hand op wist te leggen, geschriften over de Stille Zuidzee ronduit te verslinden, laat me van puur geluk als het ware over de maan vliegen. Een nacht als deze vaagt alle ontberingen die het gekost heeft om dit meest afgelegen eiland van de wereld te bereiken van de baan. Iets waarover we, als we er later over praten, het grondig eens zijn. We zouden het zo weer doen. Nu zit ik te smullen van Pitaki's boeiende verhaal over de migratie vanuit het westen. Het eerste eiland dat de expeditie bereikt is Teauotaneoi (tegenwoordig Oeno). In een oogopslag is te zien dat dit eiland onbewoonbaar is. Dan komen ze aan op Eiragi (Pitcairn). Dit eiland ziet er, hoewel het onbewoond is als Anua Motua er aankomt, leefbaar uit en de koning besluit het bewoond te maken.

■ Rana Raraku

Zijn dochter Tuatutea, die met Tinirauerikí getrouwd is, maakt hij koningin en hij laat een aantal krijgers en vrouwen achter als haar onderdanen. Verder gaat het en ze komen bij een eiland dat wel wat weg heeft van Makathea, dit is Puapuamouku dat ook wel Kairagi werd genoemd, het tegenwoordige Henderson eiland. Er zijn er die vertellen dat Anua Motua er zijn dochter Pigahere achterliet als koningin over een groot deel van de emigranten. Aannemelijker echter is het verhaal dat Anua Motua zijn aanvankelijke plan hiertoe opgaf omdat er geen voedsel en drinkwater op het eiland was en allen verder trokken naar Kooa (Ducie eiland). Omdat ook dit eiland niets te bieden heeft zijn ze al weer snel opweg, ditmaal naar Matakiteranie (Ogen die naar de lucht staren) het hoofddoel van hun reis. Dit eiland dat we tegenwoordig kennen als Paaseiland heeft bij de Moaris ook wel de namen, Rapa Nui en Te Pito o Te Henua. De tocht is lang en de dagen verstrijken zonder dat het begeerde land in zicht komt. Angst maakt zich meester over de mensen op de twee schepen. Anua Motua echter blijft onbewogen, alsmede zijn zonen die een heilig vertrouwen in hem hebben. Was het niet hun vader die zowat de hele wereld bereisde? Hij en hij alleen zal hun veilig naar het doel leiden. In het hart van Teagiagi, de hogepriester, begint ongerustheid te groeien. Maar de moed ontbreekt hem hierover zijn vader aan te spreken, van wiens zijde hij niet wijkt. Op een morgen, in het licht dat voorafgaat aan de zonsopkomst, klimt Teagiagi naar het hoogste punt van het schip en ontwaart een zwarte strook aan de horizon die niets anders kan zijn als land gezien van grote afstand. Hij slaat alarm en Anua Motua komt, dik ingepakt en met een tupata (zak gemaakt van hara bladeren) om zijn hoofd, de situatie bekijken. Om hem heen staan zijn andere zonen te huiveren, want het is bitter koud. Hij kijkt naar de sterren en zegt dan: "We moeten terugkeren naar waar we vandaan gekomen zijn, we zijn zowat in Taikoko. De zee is woest en de lucht vervult van zoute nevels". Hij verwerpt resoluut het voorstel van zijn zonen verder te varen in de richting van het land. Hoe verder we gaan in deze richting hoe kouder het zal worden en we zullen in de gevaarlijke wateren van Taikoko, dat ligt tussen twee uitgestrekte kusten, terechtkomen. Kusten waar geen enkele vegetatie voorkomt, een duivels land waar de zon nooit hoog staat, een zee die het domein is van walvissen, een gebied waar mensen beter weg kunnen blijven. Omschrijvingen die vrijwel zeker wijzen op het feit dat de twee schepen in de wateren nabij Vuurland zijn terechtgekomen. Anua Motua merkt op dat hij maar al te goed weet waar hij is, is dit niet de weg die hij gekomen is opweg van Avaiki naar Mangareva. Alleen al bij de gedachte aan de nu al zo ver achter hem liggende ervaring huivert de koning en laat terstond de steven wenden. Het andere schip volgt hun voorbeeld en de emigranten beginnen aan een nieuwe reis in de richting vanwaar ze kwamen. Gelukkig hebben ze nu de wind mee en missen ditmaal het felbegeerde eiland niet. Na niet al te lange tijd en een veel voorspoediger oversteek bereiken ze de kust van Rapa Nui. Allen zijn uitgeput en het einde van de voorraden is in zicht, maar wie denkt daar nu nog aan? De nabijheid van land heeft de stemming doen omslaan van neerslachtigheid naar spontane uitbundigheid. Er klinkt sinds lang weer het geluid van lachen en gezang. Teagiagi wordt er op uitgestuurd om het land te verkennen en te onderzoeken of het bewoond is. Het hele eiland kamt hij uit zonder een teken van menselijk leven aan te treffen, tot hij bij de droge bedding van een beekje komt. De grote hoeveelheid skeletten en botten die hij hier verspreid aantreft leren dat zij niet de eersten zijn op het eiland. De nieuwkomers hebben echter meer geluk, de eerste oogst is goed en de volgenden zijn zelfs nog beter. Al na enkele jaren is Rapa Nui een welvarend eiland waar het gebrek en de honger, dat hen uiteindelijk op weg deed gaan, al snel niet meer is dan een verhaal uit het verleden. Tot zijn sterfdag blijft koning Anua Motua, die een uitzonderlijk hoge leeftijd bereikt, de onbetwiste leider van het volk dat later een beeld zal oprichten op de ahu waarin hij begraven ligt en dat de wereld het raadselachtige, nog steeds onvertaalbare, Rongo Rongo schrift heeft nagelaten.

■ Opknapbeurt van de Vrouwe

SCHAPEN

Pitaki staat op om wat hout op het vuur te gooien, hiermee aangevende dat hij zijn verhaal beëindigd heeft. "Ja Wim", vervolgt Pitaki als hij weer is gaan zitten, "dit verhaal wijst erop dat we, zij het indirect, uit het oosten kwamen. Maar wees niet te voorbarig, te veel al hebben deze fout begaan. Als je lang genoeg hier blijft zul je nog andere variaties horen. Hij kijkt liefdevol over zijn schouder naar opa die ondertussen onderuitgezakt is. De vader van deze zo vredig slapende oude man heeft de komst van de flora verwoestende schapen nog meegemaakt", vervolgt Pitaki die nu naast opa is neergehurkt en deze voorzichtig wakker schut. "Eerst in 1868 met Dutrou-Bornier en later, nadat in 1888 Chili ons eiland annexeert, de Engelse Williamson & Balfour companie een tijd waarin aanvankelijk gepoogd wordt het eiland te ontvolken. Hoe goed dit gelukt is, is te zien aan het inwonertal van honderd elf in 1870." Dat het eenvoudiger is een handje vol mensen dan over de 80000 schapen in bedwang te houden blijkt, als niet de dieren maar wij achter een hek geplaatst worden. We mogen het dan omheinde Hangaroa, de enig overgebleven nederzetting op ons eiland, alleen verlaten met een speciale pasje van de Chileense overheersers. Pas in 1966 gaat men ons als menselijke wezens zien en worden we Chilees staatsburger gemaakt. In de stilte die nu volgt zie ik opschrikkend uit mijn gedachten de jonge Rapa Nui de oude ondersteunend in het huisje verdwijnen. Later in bed echoën de woorden van Pitaki nog lang na in m'n hoofd. Verwonderd vraag ik me af hoe het mogelijk is dat we, ondanks wat onze wereld dit eiland heeft aangedaan, zoveel vriendelijkheid ontvangen. Deze zo vaak als diefachtig, onbetrouwbaar en later zelfs agressief beschreven mensen hebben mijn hart gestolen. Mijn gedachten dwalen af naar vanmiddag, naar de manier waarop, de ons voorheen wildvreemde, Lucia ons met open armen in haar huisje in Poike ontving. Weer voel ik die warmte in mijn borst en voor ik inslaap voel ik een traan over mijn wang biggelen.

Terug op Asfaloth neem ik eerst een paar dagen rust om m'n zwaar gehavende achterwerk de kans te geven weer in de oorspronkelijke vorm terug te groeien. Hierdoor heb ik tijd genoeg om na te denken over wat we de laatste dagen allemaal te horen hebben gekregen. Al vrij vroeg op onze verkenningstocht, de routes volgend waarover de beelden verplaatst moeten zijn, kwam voor me vast te staan dat het in de tijd dat dit plaatsvond onmogelijk was dit langs mechanische weg te realiseren. Wat overblijft is de plaatselijke legende over de mana mana van de koningen. Hun spirituele kracht die voorwerpen kon verplaatsen. Scepties als ik ben, heb ik het daar wat moeilijk mee. Dit geldt in sterkere mate nog voor een verklaring die ik me van jaren geleden herinner, als ik het me wel herinner afkomstig van de Zwitser Von Danniken, over hulp vanuit het buitenaardse. Dit laatste kwam terug aan de oppervlakte na leren van de eerste naam van dit raadselachtige eiland.

MATAKITERANI

Ogen die naar de lucht staren. Als met deze ogen de drie grote kratermeren bedoeld worden, die er van hoog uit de lucht als ogen uit moeten zien, wie, zo vraag ik me af, kan dat in de tijd dat het eiland zo genoemd werd ooit aanschouwd hebben? De geest van de oude raadsman die Hota Matua's aandacht op het eiland vestigde? Vragen die mogelijkerwijs nooit beantwoord zullen worden. Waarschijnlijk maar beter ook want wat blijft er over van de raadselachtigheid van Rapa Nui als de raadsels zouden zijn opgelost?

Onze avontuurlijke verkenning van het eiland op paarden wordt later nog gevolgd door tochten per jeep, samen met Maria Hucke Rapahanga van het postkantoor, waarmee we bevriend zijn geraakt. In de weekeinden doet zij niets liever dan naar de campo gaan, wij zouden zeggen 'het land in trekken'. Hiervoor heeft ze, omdat ze zelf deze kunst niet machtig is, mensen nodig die voor haar achter het stuur kruipen en wij laten ons hier graag voor strikken. Verder neemt, nu het nieuwtje er een beetje af is, het leven weer zijn normale gang. We maken en verkopen sieraden.

Deels aan de eilanders voor speciaal aan hun beurs aangepaste prijzen en deels aan de touristenwinkeltjes waarvan het hier wemelt. Dit laatste levert vriendschappen op die al spoedig leiden tot het aan boord verschijnen van plaatselijk houtsnijwerk, het rondlopen in Rapa Nui shirts en zo af en toe meegaan als een van de dansgroepen weer eens een voorstelling geeft voor de toeristen. Asfaloth is ondertussen ook een onderdeel geworden van de beziens-waardigheden op het eiland en regelmatig komt er een busje toeristen naar Hanga Piko en worden we gefotografeerd en gefilmd. Dat ons Spaans met sprongen vooruitgaat blijkt als weer eens een toerist uit is op een tochtje met een vissersboot naar de motu's en we er door de vissers bijgehaald worden om te tolken. Steevast leidt dit tot het opgooien van vis als de vissers terugkomen van hun nachtelijke tochten. Maar ook aan de stroom bananen, zapajo's, camotte en wat er zo al meer op het eiland groeit, komt geen einde. Dit, de vele uitnodigingen om mee te eten bij onze vrienden en de opbrengsten uit onze sieraden business, maakt dat we het geld dat uit Nederland is overgekomen maar nauwelijks hoeven aan te spreken. Het wordt nog sterker als we op verzoek van Maria eerst het beeld van de vrouwe van Lourdes, in het kapelletje naast het postkantoor, opknappen, vervolgens geen nee kunnen zeggen tegen Magdalena Tuki ook het beeld van Jezus in haar huiskapel onder handen te nemen en ten- slotte het restaurantje van Eliane en Humbert verfraaien met een wandschildering. Naast deze activiteiten met verf en kwast komt ook de doos met elektronicaspullen voor de dag. De TV van Maria en Julio doet het weer, evenals de microfoons in de toeristenbusjes van Benito en wat handradio's van deze en gene. Al met al nemen we al aardig een vaste plaats in, in de Rapa Nui samenleving. Dit, samen met ons al zo lange verblijf hier, maakt dat we ook de keerzijde van de medaille te zien krijgen.

Natuurlijk beter worden

Rudolf de Wit

Aminozuren (1)

De laatste tijd hoort u het woord 'Aminozuren' vaak. Aminozuren worden geprezen en vaak ook goed '-geprijsd'. Sporters en voornameliJk 'amateur' body-builders leven in een waan dat extra eiwit en aminozuren net zo hard nodig zijn als gymschoenen. In twee artikelen zal ik een uitleg proberen te geven van een materie die in de kinderschoenen staat en aan de andere kant behoorlijk ingewikkeld is voor de leek, aangezien ik de scheikundige samenstellingen en de scheikunde reacties zal moeten overslaan. Toch hoop ik u een beeld te kunnen geven van de verschillende aminozuren en hun gebruik.

Een aminozuur is per definitie een lid uit de groep van organische verbindingen die het eindprodukt vormen van de hydrolyse (spliting van scheikundige stoffen onder opneming van water) van een eiwit. Het lichaam bouwt met behulp van de aminozuren weer meer eiwitten op Tien aminozuren worden beschouwd als essentieel (EA= Essentiele Aminozuren) in de zin dat zij noodzakelijkerwijs in de voeding aanwezig moeten zijn, tenminste gedurende een bepaalde periode van ons leven wanneer het lichaam niet in staat is voldoende hoeveelheden ervan voor eigen gebruik aan te maken of daar in het geheel niet toe in staat is. Deze tien aminozuren zijn: Arginine, histidine, isoleucine, lysine, methionine, fenyllaline, threonine, tryptofaan en valine.

Niet-Essentiële Aminozuren (NEA) zijn aminozuren die reeds voorhanden zijn in het lichaam, doordat zij voorturend aangemaakt worden. Beide groepen zijn voor een goed voorlopende eiwitsynthese benodigd. Indien een van de EA afwezig of in onvoldoende mate aanwezig is, zal de eiwitsynthese niet mogeliJk ziJn. Alle EA moeten daarom op hetzelfde moment in het spijsverteringskanaal aanwezig zijn. Eiwitten in voedingsmiddelen verschillen aanzienlijk in hun respectievelijke aminozuursamenstelling. De eiwitten die alle EA bevatten worden hoogwaardige eiwitten genoend en die niet alle EA bevatten worden onvolwaardige (uit plantaardige bronnen) eiwitten genoemd.

Onvolwaardige eiwitten kunnen opgewaardeerd worden tot hoogwaardige, door een zorgvuldig gekozen combinatie van geschikte plantaardige bronnen, zoals granen met peulvruchten in een verhouding van 2:1.

Hormonen en enzymen bijvoorbeeld zijn afhankelijk van eiwit. Bepaalde rassen zijn beter in staat het eiwit uit de voeding te verteren dan andere.

Arginine en histidine spelen een dubbelrol, daar zij weliswaar in het licpaam gesynthetiseerd kunnen worden, maar arginine is voor het opgroeiende kind tevens in de voeding noodzakeliJk. Histidine is een soortgelijke situatie gedurende de jeugd, bij bejaarden en indien men lijdt aan degeneratieziekten. De twee aminozuren vallen in de categorie 'voorwaardelijk essentieel'. Behalve de lijst die ik in het volgend artikel zal noemen bestaan er nog meer aminozuren en steeds worden er meer ondekt; het laatste is nog niet hierover geschreven.

Aminozuren hebben onder andere een vitale rol bij de hersenfuncties. Meer dan een derde deel van het drooggewicht van de hersenen bestaat uit eiwit. Bij stress kan een situatie ontstaan, waarbij niet essentiële aminozuren niet in voldoende mate kunnen worden geproduceerd om in de behoefte te voorzien. Een aantal onderzoekers heeft aangetoond dat een dergelijke situatie kan leiden tot het optreden van een reeks mentale en emotionele symptomen zoals depressie, apathie, irritatie enzovoort.

De meeste aminozuren kunnen in andere aminozuren worden omgezet, zodat methionine veranderd kan worden om cysteine te vormen; tyrosine kan uit fenylalanine gevormd worden. Indien geen eiwit aangemaakt kan worden door een ontoereikende beschikbaarheid van EA, dan kan het lichaam er toe overgaan aminozuren als brandstof te gebruiken. Aangezien het lichaam niet in staat is het stikstofdeel van een aminozuur te oxyderen, blijft er bij een dergelijk proces een residu over. Dit residu komt terecht bij de afbraakprodukten van eiwit in de vorm van ureum of urinezuur. Vroeger had men een vooroordeel tegen het gebruik van onvolwaardige eiwitbronnen door vegetariërs. Nu moet men echter erkennen dat deze wijze van voeden alles verschaft wat voor een gezond lichaam nodig is, indien men er maar voor zorgt een juiste combinatie van eiwitbronnen te kiezen.

De relatieve hoeveelheid anminozuren welke in een gegeven voedingsmiddel voorkomen bepalen de voedingswaarde. Hoewel afzonderlijke aminozuren afwezig kunnen zijn in enkele plantaardige bronnen, is er niets minderwaardigs aan het uiteindelijk verkregen eiwit, indien de correcte eiwitcombinaties tegelijkertijd in het voedingspatroon aangeboden worden, zodat het totale aminozuuraanbod voldoende is voor eiswitsynthese. Tarweprodukten die een tekort hebben aan het EA lysine hebben een gering overschot aan methionine, terwijl het tegenovergestelde het geval is bij groenten. Indien beide bij hetzelfde maaltiJd gegeten worden, zullen de verhouding van lysine en methionine elkaar complementeren. Men heeft berekend dat 32% van de totale behoefte aan eiwit bij kinderen opgebouwd moet zijn uit aminozuren, voor volwassenen is 15% voldoende. Betrokken op het lichaamsgewicht hebben volwassenen dagelijks 78 milligram EA per kilo lichaamsgewicht nodig, terwijl kinderen 214 milligram EA per kilo lichaamsgewicht nodig hebben.

Toename in spiermassa als resultaat van intensieve lichamelijke inspanning (en daar wordt niet een gewone basistraining mee bedoeld) of zwaar werk zal ook een grotere eiwitsynthese vereisen en daarmee een verhoogde inname van aminozuren noodzakeliJk maken.

Het is van belang zich te realiseren dat berekening van de eiwitbehoefte slechts waarde heeft indien in de energievoorziening van het lichaam voorzien is. Indien de energieopname onvoldoende is, zal eiwit uit het voedsel of uit de lichaamsweefsels geoxydeerd of in de lever omgezet worden in glucose om de energiebehoefte te dekken.

Studies voor de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid (RDA= Recommended Daily Allowance) eiwit hebben schattingen voor verschillende bevolkingsgroepen opgeleverd.

Het is duidelijk, blijkens de bekende gegevens over de voedselopname van teenagers in grote steden, dat ontoereikende de eiwitinname niet ongewoon is. In Amerika wordt de inname van eiwit voor gezonde volwassenen geschat op 90 tot 100 gram per dag, hetgeen overeenkomt met 15 tot 17% van de totaal opgenomen hoeveelheid calorieën. De minimumbehoefte voor een volwassene is gesteld op 35 tot 40 gram per dag en de RDA geeft 44 tot 56 gram per dag voor een gezonde volwassene. De overmaat aan eiwit die ingenomen wordt boven de feitelijke behoefte wijst op een meer dan voldoende eiwitinname volgens vele voedingsdeskundigen.

Toch kan er een aminozuurtekort ontstaan. De totale ongebalanceerde inname van voedingsstoffen alsmede de genetisch bepaalde variabelen in de behoefte, kunnen gezameliJk een situatie scheppen, waarin die speciale behoeften niet vervuld worden, zelfs bij een ware zondvloed van eiwit. Daar de gezondheidstoestand minder wordt bij menu's die weinig van doen hebben met de feitelijke behoefte van het lichaam en daar deze factor en verschijnselen zoals stress en milieuvervuiling een normaal functioneren nog verder ondermijnen, ontwikkelt zich de mogelijkheid van aandoeningen zoals alvleesklier insufficiëntie.

In het volgende artikel zal ik in het kort het gebruik en de toepassing van verschillende aminozuren in het kort proberen weer te geven. Het is verstandig om alvorens een -vaak onnodige- hoeveelheid aminozuren te gaan gebruiken, contact op te nemen met uw arts, diëtiste of voedingsdeskundige.

Ziek & Gezond

Maagzweer

De 'maagzweer' (medische naam: ulcus pepticum) is een vaak voorkomende aandoening; geschat wordt dat het voorkomt bij ongeveer 5 procent van de volwassen bevolking. Het is de oorzaak van chronische klachten, die de persoon het leven behoorlijk zuur kunnen maken en bovendien kunnen er gevaarlijke complicaties optreden als de zweer niet op tijd wordt herkend en behandeld.

MAAGZWEER

Met 'maagzweer' wordt gewoonlijk bedoeld een goedaardige wond (ulcus) van de maag- of darmwand. Er bestaan enerzijds echte maag-zweren en anderzijds darm-zweren, maar omdat ze op een vergelijkbare manier ontstaan en ook soortgelijke klachten geven, worden ze vaak samen genoemd als 'maagzweer'. De echte maagzweer (ulcus ventricul) bevindt zich meestal aan de 'binnenbocht' van de maag, die een gebogen vorm heeft; de darmzweer (ulcus duoden) bevindt zich aan het begin van de dunne darm, vlak na de plaats waar de darm aansluit op de maag.

OORZAAK

Er is niet vaak één, duidelijk aanwijsbare oorzaak voor het bestaan van een maag- (of darm-) zweer; meestal zijn er een aantal factoren die dat medebepalen:

erfelijke aanleg: De weerstand tegen de oorzakelijke factoren van een maagzweer verschilt kennelijk van persoon tot persoon. Vaak zal daarom opvallen dat personen met een maag- of darmzweer, anderen in de familie met soortgelijke klachten hebben.

bepaalde bacteriën in de maag en darmen: het vóórkomen van een bepaalde bacteriesoort blijkt een duidelijke relatie te hebben met het ontstaan van een maagzweer. De normale, beschermende mechanismen van de maag- en darmwand tegen het zure maagsap, worden nadelig beïnvloed.

eetgewoonten: gewoonlijk hebben de maag- en darmwand een dikke slijmlaag die beschermend werkt. Bovendien hebben speeksel en bepaalde maag- en darmsappen een 'bufferende' werking: ze neutraliseren het maagzuur. Bij overmatig eten echter, zal de maag meer zuur produceren. De neutraliserende en bufferende werking van de sappen en de slijmlaag zijn niet meer voldoende, waardoor het maagzuur beschadigingen teweeg kan brengen aan de maag- en darmwand. De maag heeft verder ook niet genoeg rust bij overvloedig eten en moet constant het eten 'kneden' (dat is een normaal proces bij de vertering van voedsel) waardoor de bloedvoorziening niet goed meer verloopt. Onregelmatige eettijden hebben eveneens een nadelig effect op de normale maagfunctie. Het eten van veel vet maakt, dat de galblaas meer gal zal moeten uitscheiden voor de vertering van de vetten, en gal irriteert de maag- en darmwand.

geestelijke spanningen ('-stress'): nerveus zijn, piekeren, angst, bedroefdheid, ergernis, gehaast leven en dergelijke, stimuleren de produktie van maagzuur met het gevolg als boven beschreven. Het typische voorbeeld hiervan is de zakenman of arbeider die de hele dag hard werkt, gehaast en op onregelmatige tijden eet ('zijn maag verwaarloost'), zich ergert aan allerlei omstandigheden en weinig ontspanning en/of lichaamsbeweging heeft.

roken, alcohol, koffie, thee en gashoudende dranken stimuleren de zuurproduktie.

bepaalde medicijnen zoals aspirine, kunnen de maag/darmwand ook irriteren als ze te veel of te vaak gebruikt worden.

VERSCHIJNSELEN

Het meest op de voorgrond tredende verschijnsel is buikpijn. Deze pijn houdt meestal verband met de maaltijden. Bij de echte maag-zweer (ulcus ventriculi) treedt de pijn vlak na de maaltijden op, omdat er dan maagsap wordt geproduceerd, dat in de zweer gaat zitten en daardoor pijn veroorzaakt. Soms is de pijn niet zo erg, maar is de patiënt wel misselijk en heeft een vervelend vol gevoel na de maaltijd. Bij de darmzweer (ulcus duodeni) die wat vaker voorkomt dan de maagzweer, wordt de pijn pas 2 tot 4 uur na de maaltijden gevoeld (typisch in de nacht) omdat tegen die tijd de maaginhoud (met maagzuur) in de darm terecht komt en de zweer prikkelt. Door het eten van wat voedsel of drinken van melk, vermindert de pijn, doordat het maagzuur wordt geneutraliseerd en de maaglediging even wordt vertraagd.

De buikpijn, zowel bij de maag- als bij de darmzweer, wordt meestal gevoeld in de bovenbuik, onder de ribbenboog; in het midden of wat meer naar links of naar rechts. Soms straalt de pijn uit naar de rug. Drukken op de bovenbuik geeft ook pijn.

Andere verschijnselen zijn veel oprispen, een zuur gevoel in de keel en veel speeksel in de mond. Als de zweer al lang bestaat, kan de persoon vermageren en de eetlust vermindert. De klachten zijn niet altijd zo typisch en kunnen verward worden met een maagirritatie zonder een echte zweer (bij de zweer bestaan de klachten gewoonlijk al langere tijd) en andere aandoeningen in de bovenbuik. Het aantonen van een maag/darmzweer moet gebeuren met een maag/darmfoto of door het kijken in de maag met behulp van een slangvormig instrument, de gastroscoop. De gebruikelijke röntgenfoto's met contrastvloeistof tonen de zweer niet altijd aan.

COMPLICATIES

Het gevaar van de maagzweer schuilt vooral in de ernstige en soms levensbedreigende complicaties die kunnen optreden:

maagbloeding: het wondje in de maag- of darmwand kan groter worden en een bloedvat beschadigen, waaruit een bloeding kan optreden. Soms is het een grote bloeding met bloedbraken (bruinig, koffiekleurig vocht), of komt er bloed in de ontlasting. Het bloed ziet er dan niet meer rood uit, maar zwart door inwerking van darmsappen. Bij een te groot bloedverlies kan er een levensgevaarlijke 'shock' ontstaan: de bloedsomloop is niet toereikend meer. Soms gaat het om een kleine bloeding, die op den duur verschijnselen geeft van bloedarmoede omdat er continue kleine hoeveelheden bloed verloren gaan, via de ontlasting.

perforatie: de maag- of darmwand kan zo diep beschadigd zijn, dat er letterlijk een gaatje in ontstaat, waardoor maag- of darminhoud met vele bacteriën en bloed in de buikholte terecht komen. Er treedt dan een ernstige ontsteking op van het buikvlies, dat de binnenzijde van de buikwand bedekt, en de bacteriën kunnen zich vermenigvuldigen en verspreiden naar andere organen.

schrompeling van de maaguitgang: als de maag/darmzweer in de buurt van de maaguitgang zit, kan er bij genezing van (delen van) het ulcus, littekenweefsel ontstaan waardoor de uitgang niet goed doorgankelijk meer is. Het eten blijft te lang in de maag, de persoon wordt gauw misselijk en braakt oude voedselresten, zelfs van de vorige dag.

kwaadaardige ontaarding: een maagzweer kan, in ongeveer 4 procent van de gevallen van een maagzweer, ontaarden naar maagkanker. De darmzweer ontaardt zelden of nooit.

BEHANDELING

De behandeling van maag/darmzweren bestaat traditioneel uit het opvolgen van leefregels, bedrust houden, dieet en medicijnen.

Met een meer ontspannen en geregelde levensstijl is er al heel veel te bereiken. Een bedrust-kuur, waarbij de persoon 30 weken echte bedrust houdt, versnelt de genezing eveneens. Het dieet is erop gericht de maag niet te veel werk te geven en minder zuur te doen produceren. Dat houdt in op regelmatige tijden eten, geen maaltijden overslaan, minder vet eten, vermijden van irriterende spijzen en dranken. Heel belangrijk is, dat men rustig eet en lang en goed kauwt op het voedsel, omdat er dan meer speeksel zich kan vermengen met het eten. Speeksel neutraliseert het maagzuur en geeft bovendien een beschermende laag over de maagwand.

Het gebruik van kleinere maaltijden, vaker op de dag, ofwel het nuttigen van tussenmaaltijden, wordt door sommigen als prettig ervaren. Het frequent drinken van melk wordt niet meer zo vaak aangeraden, omdat ook melk de zuurafgifte in de maag kan stimuleren. Yoghurt is hiervoor een heel geschikt alternatief.

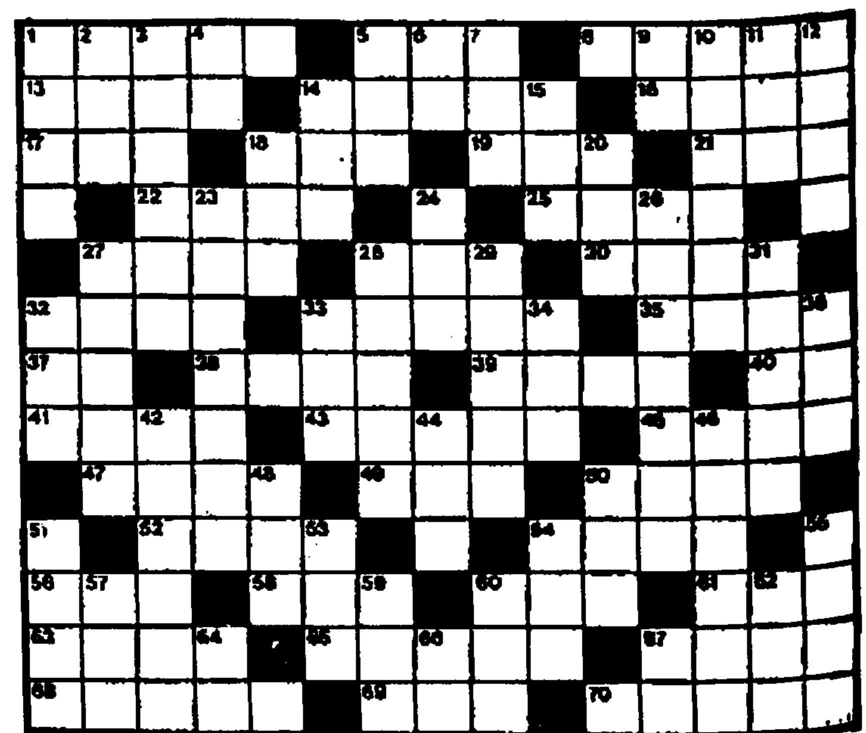
Roken, alcohol, koffie, thee en gashoudende dranken, vooral op de lege maag, moeten worden vermeden. Met name het stoppen met roken, is een haast noodzakelijke voorwaarde voor de genezing van een maagzweer.

Aan medicijnen tegen een maagzweer is er veel voorradig, onder andere middelen die het maagzuur neutraliseren, middelen die een beschermend laagje op het slijmvlies vormen zodat het maagzuur minder erop kan inwerken en middelen die de produktie van maagzuur remmen. De behandeling heeft meer kans van slagen als deze al vroeg wordt begonnen, dus al gauw na het ontstaan van een maag/darmzweer, en niet als er jarenlang een zweer bestaat.

Als deze 'conservatieve' behandeling met leefregels, dieet, bedrust en medicijnen, bij herhaling geprobeerd, niet het beoogde effect heeft, of als er een complicatie optreedt, kan een operatie nodig zijn. Hierbij wordt een deel van de maag en darm verwijderd of worden de zenuwen die voor de maagzuurproduktie zorgen, doorgesneden.

De maag/darmzweer is dus een vaak voorkomende ziekte, die ontstaat als de irriterende werking van maagzuur en gal groter is dan de beschermende werking van de maag/darmslijmlaag. De oorzaak ligt in een combinatie van factoren zoals een erfelijke aanleg, het voorkomen van bepaalde bacteriën in de maag, verkeerde eetpatronen, 'stress', roken, alcohol- en koffiegebruik. Verschijnselen zijn pijn in de bovenbuik, direct na het eten bij de maagzweer of 2 tot 4 uur na het eten bij de darmzweer, veel oprispen, zuurbranden in de keel, speekselvloed en misselijkheid. De behandeling kan bestaan uit het opvolgen van bepaalde leefregels, houden van een dieet, gebruik van medicijnen of een operatie.

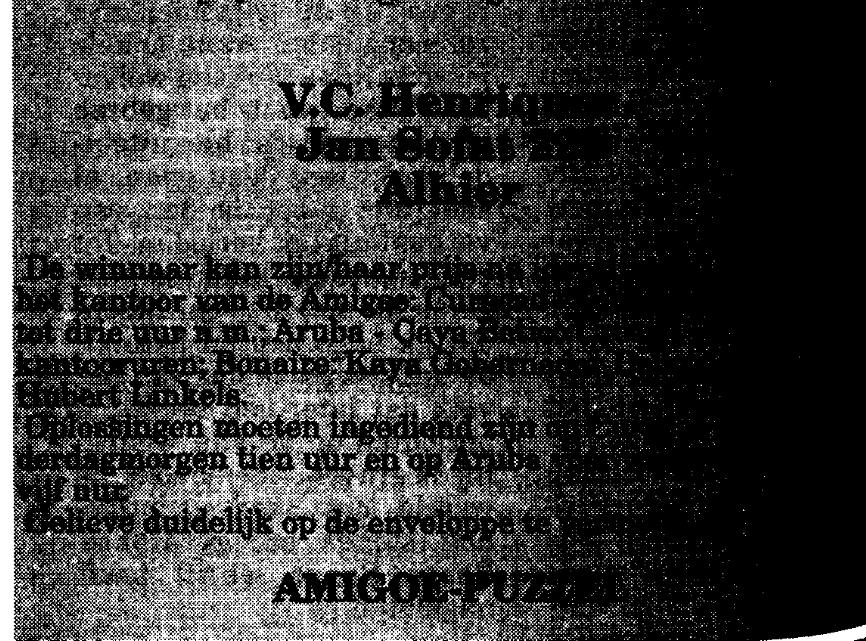
Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. vloerbedekking; 5. haarverlies; 8. soort beertje; 13. krijgsgod; 14. draagbalk; 16. iemand, die in de direkte omgeving woont; 17. vreemde munt; 18. mannelijk dier; 19. duw; 21. mondstuk voor paarden; 22. weekdier; 25. hemellichaam; 27. snoer van samengevlochten darmen; 28. wapen; 30. aanlegplaats; 32. kunstschilder; 33. waterkant; 35. kenteken; 37. onder anderen; 38. verdedigingswerk; 39. onheil; 40. sportterm; 41. omslag; 43. specerij; 45. denkbeeld; 47. weefsel; 49. vreemde munt; 50. reuk; 52. lusthof; 54. flink; 56. uitgevloeide druppel vet op soep; 58. lichaam; 60. onderdeel van een samengesteld geheel; 61. oplosmiddel; 63. geestdrift; 65. discussie; 67. lol; 68. keukengerei; 69. plakmiddel; 70. harde buitenkant.

VERTIKAAL: 1. gevoel; 2. vlaktemaat; 3. viooltje; 4. lekkernij; 5. recht stuk vaarwater; 6. muziekterm; 7. boom; 9. is overleden (afk.); 10. ochtendhulde; 11. werkschuw; 12. beroep; 14. haarkrul; 15. elektrisch geladen deeltje; 18. zangstem; 20. kledingstuk; 23. ouderdom; 24. vreemde munt; 26. bloedzuiger; 27. prent; 28. ondergrondse; 29. reeks; 31. deel van een huis; 32. beroep; 33. walvis; 34. wiel; 36. herkauwer; 42. vaartuig; 44. vaas; 46. kledingstuk; 48. schil; 50. opperwezen; 51. lektuur; 53. afgunst; 54. gezond; 55. aanwijzing; 57. Spaanse uitroep; 59. heftig; 60. jong dier; 62. rij; 64. neon; 66. voorzetsel; 67. Japans spel.

Winnaar vorige week

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. barok; 5. wig; 8. traag; 13. alom; 14. baken; 16. emir; 17. nee; 18. ruk; 19. kol; 21. pro; 22. boon; 25. robe; 27. belg; 28. ras; 30. korf; 32. kali; 33. koper; 35. reus; 37. ar; 38. fiat; 39. iets; 40. re;

41. sela; 43. marne; 45. tuin; 47. tang; 49. noe; 50. gene; 52. stuw; 54. wals; 56. oot; 58. lijn; 60. les; 61. tee; 63. olim; 65. sabel; 67. peil; 68. regen;

69. vijf; 70. korst.

VERTIKAAL: 1. bang; 2. ale; 3. roebel; 4. om; 5. wak; 6. ik; 7. gek; 9. re; 10. ampere; 11. air; 12. gros; 14. bun; 15. nor; 18. rog; 20. lok; 23. olifant; 24. map; 26. borstel; 27. baret; 28. rotan; 29. seine; 31. furie; 32. kas; 33. kam; 34. ree; 36. sen; 42. lastig; 44. rot; 46. unster; 48. gul; 50. gas; 51. koor; 53. wijs; 54. wel; 55. belt; 57. olé; 59. n.a.v.; 60. lef; 62. eis; 64. me; 66. bij; 67. po.